وصيت جي باري ۾ ڊاڪٽر سمٿ جو نوٽ

وصيت ڪندڙ، جنهنجو مان علاج ڪري رهيو آهيان، منهنجي سامهون هيءَ دستاويز پاڻ ئي دعا پڙهيو ۽ سندن سيڪريٽري لالا منشيرام به ڪين پڙهي ٻڌايو. وصيت ڪندڙ سردار ساون سنگهه هن تي منهنجي موجودگيءَ ۾ صحيح ڪئي. مان پرمائت ٿو ڪريان ته وصيت ڪندڙ پوري هوش حواس ۾ آهي ۽ هن پنهنجي مرضيءَ سان هن تي صحيح ڪئي آهي.

صحيح — ڊاڪٽر پيري سمٿ،
نواسي — جنيوا (سئٽزرلئنڊ)
ٻچهري هڪ لڳي ٽيهه مدت
تاريخ ٢٠ مارچ ١٩٤٨
دستخط: گرانجن سنگهه
سب رجسٽرار

سيل
رجسٽرار، جلندر

حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جي
وصيت

مان، ساون سنگهه ولد سردار ڪابل سنگهه، ذات جٽ
گرايوال، گدي نشين ڏيرا بابا جيمل سنگهه، تعلقو ۽ ضلع
امرتسر، هن دستاويز واران، هيٺ لکيل وصيت ڪريان ٿو.
هن وصيت کان پهرين، مون پنهنجي شخصي ملڪيت
۽ ستسنگ جي جائداد جي باري ۾ وصيت ڪري ڇڏي
آهي، پر اڃا تائين ڪنهن کي ۾ پنهنجي جاءِ لئي ڏيري ۾
گدي نشين مقرر ڪونه ڪيو آهي. انڪري
مون کان پوءِ بطور گدي نشين مقرر ڪرڻ لاءِ پنهنجي مرضيءَ
۽ پنهنجي پوري هوش حواس ۾ هيڊر مان، ايم-ايس-سي، رٽائرڊ
پروفيسر، سردار بهادر جڳت سنگهه، ڏيرا
مان سردار بهادر جڳت سنگهه، لائلپور ڪي ستسنگ
پروفيسر ايگريڪلچرل ڪاليج، لائلپور کي ستسنگ
ان مان سيبند رکندڙ سيهي
بابا جيمل سنگهه لوڙي ان مان سيبند رکندڙ سيهي
بابا جيمل سنگهه جانشين مقرر ڪريان ٿو. جيڪي ڪارڻ
سينٽرن لاءِ پنهنجو جانشين مقرر ڪريان ٿو. جيڪي ڪارڻ مون ڪالوءِ
مان ڪندو رهيو آهيان، اهي سڀئي ڪارڻ هيءُ وصيت لکي
سردار بهادر صاحب ڪندا. انڪري هيءُ وصيت لکي
واڻي ۾ سند رهي ۽ ضرورت وقت ڪم اچي.
ڏيرا بابا جيمل سنگهه
تاريخ ۲۰ مارچ، ۱۹۴۸

بقلم
منشيرام
سيڪريٽري

وصيت ڪندڙ
جي مدد
ساون سنگهه

شاهد
جرن سنگهه
(ايڊووڪيٽ)

شاهد
بچنت سنگهه
(حضور مهاراج جن جو
وڏو سپتر)

شڪر ادائي ڪرڻ لاءِ مون وٽ ڪيترا ئي ستسنگي آيا. سردار بهادر مهاراج جن پڻ مون وٽ بنگلي تي آيا ۽ مون کي ڀاڪر پائي ڏاڍي پريم سان شڪرگذاريءَ جو اظهار ڪيائون. منهنجي دل ڀرجي آئي. مان چئي سگهان ٿو ته ان وقت هڪ ستگوروءَ جي ٻئي ستگوروءَ ۾ سمائڻ جي حقيقت جو مون انڀو ڪيو جنهن منهنجي من تي هڪ امٽ ڇاپ لڳائي ڇڏي. مان ان گهڙيءَ کي ڪڏهن به ڀلائي نٿو سگهان جا اڄ تائين به مون لاءِ نهايت پوتر ۽ لافاني وردان آهي.

حضور مهاراج ساون سنگهه جن پورن سنت ۽ سچا ستگورو هئا. اهي اڄ به پنهنجي شش جي هردي ۾ براجمان آهن ۽ سندن شش اڄ به پنهنجي اندر سندن نوري سروپ جو درشن ڪري سگهن ٿا.

چپ چاپ
بوء اسان ٻنهي چپ چاپ
جو ڪم ڪيو ۽ بوء اسان ٻنهي
ي چڙ نه مرهم جو ڪم ڪيو ۽ سڳنڌ جا شبد ٻڌي ٻڌا.
جلندي ارلي، ڪي ٻڌي ڏنو ۽ سڳنڌ جا شبد ٻڌي
ڪر مرو، ڪجور ۽ پيون شيون ارلي، مٿان گهوراون ٻڌي
وٺيون. ان وقت هوا نهايت تيز هئي ۽ لوڙي لوري بولد
ٻڌي وڏي جهڙڪ قدرت اڙڪ ڳاڙهي رهي هئي.
لوري وقت ڪاڪوه نئين ستڪوروه مولڪي هلڻ لاء اشارو
ڪير ۽ مان پنهنجي چڙي ڪولسي سڌن پوڻان هلڻ لڳس.
اپتري ۾ ميدهن ۽ هوا لمڏي وڃا هئا ۽ اسان پليان لهار يو
نه ارلي، جو شعاع ڏسڻ ۾ آيو ۽ جڏهن ڏاري طرف لهارارسين
۾ آڪاش ۾ عجيب لالاڻ نظر آئي ۽ سانبهون لي ستسنگ گهر
جا منار نظر آيا.
آک اپالي ڏسهن پٽي ٻري ۽ الڄي سنپال
ارلي، جي
واسطي چار شبوادار رکيا ويا. الهي، واس برڪرلي ۾ بلڪل
ي آرام نظر لي آلي ۽ جڏهن وقت بادلن جي ڪجڪرڙ، وج
جا چمڪاٽ، طوفان ۽ رکي رکي ميدهن جا وسڪاوا ٻڌي ليا.
ٻر الهي، جي باوجود شبرادار پنهنجي ستڪورن جي ارلي،
چوڏاري آڏول ويٺا رهيا ۽ چٽا ارندي رهي.
چوڏين ڏاراڄ جي پهچڻ هر هالسي مڙڻ جي رسم ادا
ڪئي وئي. هالي مٿان ڪير چڪارايو وارو ۽ بوء ڪن خاص
ستسنگين ۽ حضور مهاراج صن جي ڪنهين، هالي، جي چوڏاري
جيڪو ڪير ۽ ٻالڻي ڪلو لبو هو، ان جون ٻالنيون اري اين
ستسنگين ڪي، جي لدي، ڪالبن قطار ڪري بيٺا هئا، لدي
۾ پروان ڪرڻ لاء ڏ پيدا ويا. الهي، رسم آدا ڪندي شا
لي وڃي.
موٽندي سڳنڌ ڪريا ڪري مون لاء گهوڙي جو انت
ڪير ۽ مون حضور جن جو ڏي مها علاج ڪير هو، ان ج

نديءَ لاءِ روانا ٿيا. ان وقت هوا نهايت تيز لڳي رهي
هئي، آڪاش ۾ آنڌي ڇانئجي وئي ۽ سڄو وايو منڊل
ڌنڌلو ٿيڻ لڳو جڻڪ پرڪرتي پڻ پنهنجي شوڪ جو اظهار
ڪري رهي هئي. ڇهن ميلن جي مفاصلي کي طئي ڪرڻ ۾
ڏيڍ ڪلاڪ کن لڳي ويو ۽ ڪارن کي رستيءَ جي ڌٻڻ
۽ گوڏي جيڏي پاڻيءَ مان لنگهڻو پيو. اٽڪل ويهه هزارن کن
ستسنگي ارٿيءَ سان گڏ هئا.

ارٿيءَ کي مقرر استان تي لاهي چندن جي ڪاٺين مٿان
رکيو ويو ۽ چئني طرف رسيون لڳل هيون جيئن ستسنگي
ان جي بلڪل نزديڪ نه اچن پر هر ڪنهن کي پنهنجي پرڀوءَ
جي انتم درشن جي ابلاشا هئي. انهيءَ ڪري رسين کي
لتاڙي سڀئي اچي ارٿيءَ جي ويجهو پيا. ڪيترن ستسنگين
چندن جي ڪاٺين کي هٿ لڳائو ۽ پوءِ اهي ڪاٺيون ارٿيءَ
مٿان رکيون ويون. وچ وچ ۾ گيهه، چندن، ڌوپ،
ڪافور ۽ ٻيون سرهيون شيون وجهي ارٿيءَ کي آگ
ڏني وئي.

مان پنهنجي خاص دوست ڊاڪٽر ٻيري سان گڏ سنگت
کان ٿورو پري بيٺو هوس ۽ اسان خاموش پنهنجي ستگوروءَ
جي ياد ۾ محو هئاسين، ان وقت مون انيس محسوس ڪيو
ته مان جڻ ته هڪ اڪيلو ٿي پيو آهيان ۽ منهنجي شرير ۾
جان ڪانه هئي. مان ڀانئي رهيو هوس ته هاڻي مان
هڪ اناٿ ٻالڪ وانگر آهيان جو پنهنجو سڀ ڪجهه وڃائي
ويٺو آهي ۽ جنهن لاءِ سڀ سهارا ۽ سهاري جا دروازا بند
ٿي ويا آهن. ايتري ۾ اچانڪ سردار بهادر مهاراج جن آئي
آيا ۽ مونکي راڌا سوامي ڪري فرمايائون ته مان توهانجي

لبا وڏا، امر
ڪيو ۽ پرام ۽ پکتي چا کي لـڳو چٽجي. لبا وڏا، امر
ڪيو ۽ پرام ۽ پکتي چا کي ڏسي هندو سيکي ۽ ترڪس ۽
ڪراسب، هرجن ۽ برهمڻ، مسلمان ۽ هندو سيکي ڏرڪس ۽
ڌرمن جي ماڻهن اچي سندن پولو شرار اڳيان سر جهڪايو.
اهو هر اي اختيار سڀي ياولا سان لمڻ. هرهڪ سندن درشن
ڪرڻ چاهيو ٿي، ياڪ هرڪو هستڪي سپرش ڪرڻ لاءِ الاولو
۽ منتظر هو. سنگت جي ان اپار ڀيڙ کي انتظام ۾ رکڻ لاءِ،
خاص طور سان شيوادارن جو هڪڙو جٿو بڻايو ويو چاڪاڻ
۾ ان ڪنور حقيقت لي ڪيهن ۾ وشواس ڪرڻ لـي ڪير
۾ حصور جن جولي جوت سمائجي ويا آهن. هر هڪ پنهنجي
اکين سان ڏسي اهين ڪرڻ چاهيو ٿي. هرڪو هستجي اڳسان
گل، عطر، ۽ روپيا پيسا پيٽ ڪري رهيو هو. هر ڏاڍهن
وري التم سنسڪار مهل الهن جي سرار لـي چنڪارڻ لاءِ
ڪرشمورڊار ۽ سرهو پاٽي ٺهي ليار ڪياڻون.
پوء سندن ڪومل ڪايا کي هڪ سندر ۽ شالدار ارلـيءَ
اي ايناڻو ويو جنهن جي چوڌاري ڳاڙهو مخمل جو ڪپڙو، جنهن
لي سون ۽ چانديءَ جو ڪم ٿيل هو، ويڙهيل هو.
هاڻي اهو ٻيصلو ڪرڻو هو ۾ داهه سنسڪار الهي ڏينهن
ڪيو وڃي يا ڪ. ڪيترن سنسڪين جي اها دلي اُمنا هئي
۾ الڪي اوورا ڏينهن ملتوي ڪجي جيئن سڀ سنسڪي اچي
سنگورن جو آخري درشن ڪري سگهن. پر پيارس ۾ واڌ
آهي ۾ سنسڪار الهيءَ ڏينهن لي ڪيو وڃي ۽ جو هتي جي
گرم آب هوا ڪارڻ مناسب اسڪو لي. الهيءَ ڪري اهو
ٻيصلو ڪيو ويو ۾ ۲ اپريل جي شام جولي داهه سنسڪار
ڪيو وڃي.
شام جو پنجين بجي ارليءَ کي اٿين سنسڪرون سميت
پاڙهن پراڻي سنسڪن پنهنجو ڪاهو ڏنو ۽ ڏيري ڪان ٻاهر

مٿس ورلاپ پنهنجي جيون ۾ ڏٺو هوندو. ساري ڪالونيءَ
۾ اها خبر وڄ وانگر پکڙجي وئي ۽ وڇوڙي ڪارڻ ساري
سنگت جو روڄڻ ۽ ورلاپ دردناڪ ۽ دلسوز هو. هڪ
ڪلاڪ اندر ئي هزارن کان به وڌيڪ ماڻهو اچي ويا. ڏينهن
جي اندر اوسي پاسي جي ڳوٺن ۽ شهرن مان قريب ڏهه
هزار کن ماڻهو اچي ڪٺا ٿيا. ساري سنگت پنهنجي ستگوروءَ
جي پريم ۽ ڀڳتيءَ سبب روئندي جنهن آلي پيڙا ۽ ويدنا
جو اظهار پئي ڪيو ان نظاري پٿر دل کي به پاڻي ڪري
ٿي ڇڏيو. ڪيترا سڄڻ ته بيهوش ٿي ويا. هڪ نوجوان
ستسنگي ڪجهه کائي پنهنجي زندگي سماپت ڪري ڇڏي،
ڇو جو هو پنهنجي پياري ستگوروءَ جو وڇوڙو برداشت
ڪري نه سگهيو. شوڪ سنتاپ سان ڀريل اهڙن دردناڪ
نظارن جو ته ورنن ئي نٿو ڪري سگهجي.

ستگورن جي شرير کي سينگاري هيٺ اڱڻ ۾ سڀني
جي درشن لاءِ رکيو ويو. جنهن گاديليءَ تي حضور جن جي
شرير کي رکيو ويو هو ان مٿان سهڻن گلن سان ڀريل چادر
وڇايل هئي ۽ گادلو هڪ عمدي غاليچي تي رکيو ويو هو.
دروازي ڀرسان، 'پورچ' جي هيٺان حضور جن جو شرير
رکيل هو ان لاءِ ته سنگت هڪ هڪ ٿي سندن درشن ڪري.
اهو سلسلو لڳاتار ٻيا ڪنهن اٺڪ جي برابر ۵ ڪلاڪ هلندو
رهيو. ساري سنگت پنهنجي پياري ستگوروءَ کي آخرين
شردانجلي ڏيڻ لاءِ ۽ سندن انتم درشن ڪرڻ لاءِ اچي
رهي هئي. حضور جن جو مکڙو سفيد سنگمرمر جهڙو پئي
لڳو پر ان تي گهري شانتي ۽ الوڪڪ رونق ڇانيل هئي.

روڄ ۽ راڙي جا نظارا، ستسنگين جا دردناڪ ورلاپ
ته بيان ڪري نٿا سگهجن ۽ مون ان وقت ٿي محسوس

شرڌا سان ، ٻپاڙيءَ جو دعو هندي پيمس ۽ ٻولو چرلسن
ي ڏولو ۽ ان ابرس کي ڏاڍي ساوڌاڻيءَ سان هڪ ٻولڻ
۾ ڪنو ڪيو. جيهن لمولي هن اعو ڪاره ڪيران ۾ ڪنرو
ه اوچو ۽ عالي شان سمائل هو. هنجي ڪراره ۽ ٻين جي
سرڪرميءَ ۾ ڪيڏو نه ورق هوا! هن مهتو ٻورڻ ڪاره جي
اهڙي ٻيار ٻرلسب ، نمرنا ٻيناليءَ ۽ ٻا ڏنڪ جي سر الجامي
ڪني واڻي ، جو مولڪي ٻورڻ وشراس اهي لـ هنجي ا
ٻولر ڪاره ڏاڙهن ڪهڙو ٻه دبان ڪرلو واو پيهنجو ٻب
ڪاره ڪري چاپا وانگر وايس موٽي . آيا ۽ پيسهڏي
ٻڪي چپ چاپ سنهجي ٻاسي ۾ اچي ويسا. ٻيو هر
پيهنجي ڪم ۾ لڳو رهيو.
پيهڏي ڪري حضور جن جي ڪراليءَ جي ٻوران
دوراللهتي ڪري روڪڻ لاءِ ڪي شيرادار
آگاهه ٻڙ ڪي دروازا چور چور ڏي وڃن
منزل ڏي سنگت جي حيڪر سب سنگروه جي درشن
ٻيهارا ويا هئا ر ر سنگت پيهنجي ٻياري ڪوشش
ها چو هو بيشمار ٻار ٻار الدر ڪيڙڻ جي داڻهون ،
لاءِ آئي آلو ۽ وباڪل ٻلڪي ڏاڍو شور هو، دردناڪ رڏڻ
ڪري رهي هئي. ٻاهر ڏاڍو شور هو ۽ ٻڪارون ٻنڌي
شوڪ ۽ سناپ جون غمناڪ چيڪون ۽ درد ٻرابر هو.
۾ آيون. سرور والاورڻ ڏاڍو هولناڪ
مان الدر آئي ولڻو رهيس.
حضور مهاراج جن جو هڪ ٻونو لرس ٻياس اسٽيشن لـ
لوندو امرلسر واو ، ان لاءِ لـ مکيه ستسنگ مرڪزن ۾ ا
شوڪ سماچار ٻوچائجي ۽ داهس ستسنگ لاءِ چندن جـ
ڪاليون ۽ اي ڪهڙ ال سامگري آڻجي. ڪا ليا. منه
ان وچ ۾ ڏاري ۾ حنام ماڻهو اچي
ٻين آڏو اهڙو غمناڪ ۽ دل ٽوڙ نظارو هو جيڙو ڪ

۽ چلاهت، هيٺ آڻڻ ۾ وڃڻ سنگت کي ان دردناڪ گهٽنا جي سوچنا ڏيئي ڇڏي.

گذريل ان ڏينهن کان حضور جن جو ڪمرو، ڇاهي پاسي وارو ڪمرو ستسنگين سان ڀريو پيو هو جي ڀنا ڪجهه کائڻ پيئڻ جي حضور جن ۾ اڪيون پائي وڃنا هئا. ڪجهه ڏينهن اڳ حضور مهاراج جن اها اڇا پرگهٽ ڪئي هئي ته سڀني ڪمري ۾ صرف اهي ستسنگي وهن جيڪي شانتيءَ سان سمرن ڪندا رهن.

حضور جن جون نئي واڄهون شيوڪائون، سڀني سپتر ۽ پوٽا سڀني پوتر شرير جي انتم سنسڪار ڪرڻ جي تياري ڪرڻ لڳا. انهن حضور مهاراج جن جي ديهه کي صابڻ لڳائي اشنان ڪرايو ۽ اڇو ڪڙتو ۽ گهري رنگ جا ڪپڙا پهرايا. سيئي حضور جن کي اشنان ڪرائڻ ۾ مصروف ۽ مشغول هئا. ڪو سڀني مٿو ڌوئي رهيو هو ته ڪو هٿڙو مکڙو، ته ڪو هٿڙي هٿن کي ڌوئي رهيو هو ته ڪو سڀني چاليه کي اشنان ڪرائي رهيو هو. ان وقت حضور جن جو وفادار ڪمپائونڊر ۽ شيوادار هزارا سنگهه شوڪ ۽ درد جو مارئو ڪمري جي هڪ ڪنڊ ۾ پيو هو، لڪي ڳالهائي ٿي سگهيو، لڪي چري ٿري ٿي سگهيو چڻ ته هڪ بي جان پتلو پيو هو. ڪمري جي اهيءَ ڪنڊ ۾ مان سردار بهادر مهاراج جگت سنگهه جن جي پرسان سر لمائي پرارٿنا ڪري رهيو هوس. اوچتو ٿي جا لشمن سنڪرو آئيا، شانتيءَ سان پنهنجي شال لاهي هڪ پتل جو لنڊو اوٽو ڪٽي، ان ۾ پاڻي ڀري، پيرُ مان لڪري چپ چاپ وڃي پنهنجي پياري ستگورن جي چرڻن ۾ وهنا، جتي اپو ڪرڻ ڪرڻ هو. هڪ حضور جن جي چرڻن لان ڪپڙو پاسيرو ڪيوءِ ڏاڍي سنمان

١٢ - آتم درشن

(حضور مهاراج جن جو جولي جوس سمائڻ ۽ آتم ساڪار)

ايڪ - ڊاڪٽر بيري سمٿ.

جنيوا

جڏهن حضور مهاراج جن پهريون آمريڪن سوالس ڪنيو،
ٽاهن سڏن پولو کر ڪول کي پهنجي هٿ ۾ جهلي مان
هڪ ٿلهي اسڪول لي ويو هوس ۽ هنجي ليٽرن ۾ اسٽرلا
سان لهاري رهيو هوس. مون هن کي آتم سوالس ڪئيدو ڊلو
۽ سڏن هرده جي آمريڪن ڏڪن جوسرس ڪئسي. سان
چپ چاپ الي پولس ۽ مرلڪي هن لاالي مرلهي جي گهرائي
جي چاڙهٽي. مون ڪمري ۾ ويٺل ستسنگن کي ڏاوجيڪي
ڪل شانتيء ۾ ڪمل ڇوڪالي ويٺا هئا ۽ جيڪون اڪيرن
گرنگا گوڙها گهاڙي رهيون هيون. ٻاسي وارو ڪمرو ٻ
ستسنگين سان ڀراڀو پيو هو، الهجو ٻ اهو لسي حال هو.
کهري ڊڪ ۽ ڀرڙا ڀرڙا ليل دل سان، مون ادب سان
پهنجي ستگورن جي چرلن ۾ سر جهڪاءِ، ظاهري ان جو
اهوئي مطلب لي لکتو ڪ "سب ڪڇهه سماپت لي چڪو."
اهو ٢ اپريل ١٩٤٨ جو ڏينهن هو ۽ ڏيرا ٻاٻا ڄمل سنگهه
۾ صبح جو ساڍا ٨ لڳا هئا. اها ڪيڙي ڏردناڪ ڪيڙي
هئي! اهو ستسنگيء لاء ڪاڙو ڏ ٻاري صدمو!! جا سچ ٻچ
اليمن هو؟ ڪا ڪيڙي ساعت اسين ٻاڪل شالت ۽ اڄي جاب
ٻجي وياسين. پل پل اهائي آس لڳائي ويٺا هئاسين ل
من ڪر چمتڪار اي پوي. ٻر پهنجي پرم پياري ستگورو
جي واڪ ۽ جدائيء ۾ مٺين ڪمرن جي سنگت جي ڀ

حضور مهاراج چولسنگهه جن کي پنهنجو جانشين مقرر ڪري وصيت نامي لئي صحيح ڪرڻ مهل سردار بهادر مهاراج جن فرمايو، "مان پنهنجي ستگورن جو حوالو واپس کين کي سونپي رهيو آهيان. مونکي خوشي آهي جو مان اها امانت واپس موٽائي رهيو آهيان."

موجوده ستگورو آڪٽوبر ١٩٥١ ۾ گديءَ تي براجمان ٿيا. هن ننڍڙي پستڪ ۾ موجوده مهاراج صاحب ۽ سردار بهادر مهاراج جن جي ڪارج ۽ شڪشائن جو ورڻن ڪرڻ ممڪن ڪونهي. اهو ڪم ڪنهن مستقبل جي لکڪ لاءِ ڇڏيان ٿو.

پر حضور مهاراج جن جا آهي وچن اڄ به مونکي ڪنن ۾ گونجي رهيا آهن، "منهنجو جانشين مونکان ڏهوڻي طاقت ۽ ڏهوڻي ديا مهر کڻي ايندو. سنگت ۽ ڊارو ڏاڍي لڙهي ڪندا. توهانجو پيار ۽ وشواس به وڌندو ويندو. توهان تي هن کان وڌيڪ ديا مهر ۽ بخشش ٿيندي."

انهن وچنن جي سچائيءَ جو پورو انڀو ديش وديش جي ستسنگين ۽ ڀارت جي جگياسن کي خوب ٿي رهيو آهي.

ڀارت جي سچن جگياسن لاءِ ستگورن جو دروازو هميشه کليل رهندو آهي. هو پنهنجن مجهيل مسئلن ۽ شڪائن جو نوارڻ ڪرڻ لاءِ جڏهن به وٽن اچي سگهن ٿا. اهڙن ملاقاتن ڪڏهن به نقل ۽ وسرت ڪرڻ ويندڙن ۽ لوڪن کي حضور مهاراج جن جي اڪتيءَ جي سچائيءَ جو پتو پنهنجي آزمودي ۽ انڀو مان مڪمل طور حاصل ٿيندو. انهن کي موجوده ستگورن وٽان اهو الوڪ گيان ۽ اها روحاني دولت ملندي جا اڄ جي دنيا ۾ دُرلڀ آهي ۽ جا ئي پوري ستگوروءَ جي نشاني آهي.

شاهد طور سندن وڏي صاحبزادي سردار ڀپيندر سنگهه جن ؟
سندن پوٽي سردار هرسنگهه مهاراج جن (موجوده سنگرور)
جون ٻه صحيحون پيل هيون. حضور جن جي چوڻ لـي
مشهور ڊاڪٽر سمٿ سندن پراڻي ستسنگيءَ جو سنٽرل لئه
مان خاص طور حضور جن جي بيماريءَ ۾ علاج ڪرڻ لاءِ
آيو هو. وصيعت ناهي لي پنهنجن هٿن سان هڪ نوٽ لکيو
لـ حضور مهاراج جن وصيعت ناهي لي صحيح ڪرڻ مهل
پوري هوش ۾ سجاڳ ۽ سچيت هئا.

٢٦ مارچ ١٩٤٨ تائين ستسنگ ٿيو. اهو حضور مهاراج جن
جي زندگيءَ جو پڇاڙيءَ وارو ماهواري ستسنگ هو. ستسنگ
ڪانپوءِ سردار ڪرپال سنگهه سنگت کي ٻڌايو ته ڊاڪٽرن جي
چوڻ مطابق حضور مهاراج جن جي طبيعت ڪجهه ٺيڪ
ڪانهي ۽ هن پنهنجو وصيعت نامو لکي ڇڏيو آهي. اسانکي
اهو ڏسي تعجب لڳو ته سردار ڪرپال سنگهه حضور مهاراج جن
جي گدي لئهن جو نالو ڪونه ورتو. ڇو نه ٻڌايائين، اها
ڪيس خبر ته پوءِ جيڪي وارداتون ٿيون ۽ واپريون انهن ۾
ان جو سبب گهٽي قدر واڪر لي ٿيو. ڪجهه ماڻهن جانشين
جو نالو ڳجهو رکڻ لاءِ ڪافي ڪوششون ڪيون پر ان هوندي
سنگت جي واپس وڃڻ کان اڳ سڀني جي زبان تي
هو نالو هو.

ڏو ڏاڍو وس سردار بهادر مهاراج جن تمام ٿوري عرصي
لاءِ اسانجي وچ ۾ رونق افروز هئا. هن ١٩٤٨ ۾ گدي
سنڀالي ۽ ٿوري بيمارليءَ شوڀا ۽ شان سان پنهنجو ڪار
ڪيائون. سڀني صحت نه هئڻ جي باوجود هن پنهنجي
ذميواري ڏاڍي شرڌا ۽ محڪمتا سان نباهي. ٢٢ آڪٽوبر
ـــ هو جولي جوت سمايا. موجوده ستگ

سکھڻ جي لاءِ. وصيعت نامي لاءِ صحيح ڪرڻ کان اڳ
حضور مهاراج جن، سردار بهادر مهاراج جن کي گهرايو ۽ چيو،
”منهنجي ستگورن (بابا ڄمل سنگهه جي مهاراج جن) جيڪا
پرمارٿ ۽ نام دان جي ذميواري مونکي سونپي هئي، سا مان
توهان کي ٿو سونپيان. مان توهان کي پنهنجو جانشين بنائڻ
چاهيان ٿو.“ اهو ٻڌڻ سان ئي سردار بهادر مهاراج جن جي
اکين مان بي اختيار لڙڪ وهي آيا ۽ هٿ جوڙي ڏاڍي
نمرتا سان چوڻ لڳا، حضور! ”توهين نه سنتن جا شهنشاهه
آهيو ۽ مان نه صرف توهانجو هڪ ادنيٰ ٻانهو آهيان.
شهنشاهن جي هيءَ گدي شهنشاهن کي ئي سونهي ٿي.
حضور! شال هميشهه سلامت رهو.“

حضور مهاراج جن ڪجهه به ڪين ڳالهايو صرف هڪ دفعا
مهر ڀري نظر سان ڏانهن نهاريو ۽ سردار بهادر جن ٻاهر نڪري
آيا. هنجي اکين مان اڃا به نير جاري هو. حضور جن وري
به کيس گهرايو ۽ ان وقت تائين وصيعت نامي تي صحيح
پائي ڇڏي هئائون. حضور مهاراج جن فرمايو، ”توهان کي
حڪم مڃڻو پوندو.“ ان تي سردار بهادر جن حضور جن
جي چرڻن ۾ مٿو ڪٽي ٽيڪيو ۽ چوڻ لڳا، ”مالڪ! مان
توهانجي آگيا بر چشم رکان ٿو.“

حضور جن جي طبيعت جي ناسازيءَ جي خبر ٻڌي مان
پاڻ کي روڪي ڪين سگهيس ۽ راءِ صاحب کي آئي لئي
وصيعت تيار ڪندي ڇڏي مان پنهنجي ڪمري ۾ هليو
آيس. شام جو اها وصيعت مونکي ڏيکاري وئي جا ڏسي
منهنجي وات مان نڪري ويو ته حضور مهاراج جن پرمارٿ
۾ ته پورڻ سنت آهن ئي پر دنيوي ڪاروبار ۾ پڻ پنهنجو
ست پاڻ آهن. وصيعت نامي تي سڀني صحيح ته هئي پر

لاشڪ، هو اُنهن سان الڳ سنگ آهن. هن صرف
پوشاڪ لئي مثالي آهي. اعليٰ جوس، اهوئي پوشاڪ
اسانجي وهنوار ۾ رهبري ڪري رهيو آهي. اعليٰ ساڳي
اُٺار شوبا، اهوئي موهيندڙ مکڙو، اعليٰ مذر مسڪراهٽ
۾ اهوئي اڄ ميو ديا مهر جو ساگر اڄ به موجود آهي. پيار
۾ پوشاڪ جو اهوئي جهرلو، اڄ به ڏور تاري والگو سنگت
جو مارگ درشن پيئي ڪري پو اسانکي ٻرهم، پرليس ۾
لمرتا ڏارڻ ڪري اعا النوت ۾ اڄ مٽي رحمت ولڻ لاء
پالکي لائق ۾ ٻرکيه ٿالٺو آهي.

جولاءِ جڏهن کان ١٥ ڏينهن اڳ حضور مهاراج جن هڪ
وصيعت نامي ذريعي سردار بهادر جگت سنگهه مهاراج جن
کي پنهنجو روحاني جانشين مقرر ڪيو. ٢٠ مارچ ١٩٤٨
صبوح جو مان راء صاحب منشيرام ونايرو ڊسٽرڪٽ
الڪد ميهن جج پنجاب سان گڏ ويٺو هوس. راء صاحب
رٽاير ڪري ١٩٤١ کان حضور جن جو سيڪريٽري لئي رهيو
هو. ڪالڏي حضور جن جو لئي شرداڌر ان وقت آئي آهو ۾
راء صاحب کي چيائين ته حضور مهاراج جن لوهالکي گهرايو
آهي. هو ان وقت ئسي روالو ٿيو ۽ اٽڪل ١٥-٢٠ منٽ
ڪالهه موٽي آيو ۽ ٻڌايائين ته حضور مهاراج جن سردار بهادر
جگت سنگهه مهاراج جن کي پنهنجو گدي نشين مقرر ڪيو
آهي ۽ اهڙي وصيعت مونکي هٿجي لائي لکار ڪرٺي آهي.

سردار بهادر جگت سنگهه مهاراج جن لائلپور ايگريڪلچرل
ڪاليج جو وائيس پرنسپال جي عهدي تان رٽاير ڪيو هو.
هنجي عالمي درجي جي پکتي، شهرا ۽ ڪمائي ڪري
ساري سنگت انهجو ڏاڍو آدر ۽ قدر ڪندي هئي. هنجي
نمرتا نهائي ۽ ديتا جي جهلڪ هيٺ ڏنل گهٽنا مان پسي

اهو پيار ئي آهي جو زندگيءَ کي آننددائڪ بڻائي ٿو ۽
اسانکي جيئڻ جي خوشي بخشي ٿو. جڏهن اهو پيار ختم
ٿي وڃي ٿو ته سولهن ۾ سرس ۽ وڻندڙ باغ بوستان به اسان
لاءِ ريگستان ٿو ڀاسجي. اڪيلائپ سڀني خوشين جي جڙ ئي
ڪٽي ڇڏي ٿي. سنگوروءَ جي پيار منهنجي اندران ٻيا
سڀ پيار ڀڃيءَ، ڀاڙن، ماڻهن، ڀائرن ۽ دوستن جي پيار کي
ڏڪي ڪڍي ڇڏيو هو. هن عمر ۾ ان السوڪ پيار بنا
مونکي سڀ ڪجهه اداس ويڳاڻو ۽ اونداهو پئي لڳو. جيون
۾ اڪيلائپ ۽ هيڪلائيءَ جي ورائي ڇانئجي وئي هئي.
جيئڻ لاءِ ڪابه رُوچي ڪاڏ وڃي ڀڄي هئي ۽ مان هن
زندگيءَ جو ناٽڪ ختم ٿيڻ لاءِ آرداسون ڪرڻ لڳس پر اهو
ناٽڪ سماپت ٿيڻ ۾ دير پئجي رهي هئي. سنگوروءَ سان
گهاريل گهڙين جون مٺيون مٺيون يادگيريون اچ وڃي
جي ويدنا ۾ پاڻ اضافو ڪري رهيون هيون. ان مان موهيندڙ
پياري مکڙي کي ڪٽي ڳوليان جنهن جي ڪن پر دوشن سان
اسانجا سمورا فڪر ۽ چنتائون ڪافور ٿي ويندا هون ۽
اهڙي شانتي ۽ آنندميه تازگيءَ جو احساس ٿيندو هو جهڙي
ڏڙاڪيدار سخت اس سبب لوسائيل فصل کي سانوڻ جي
وسڪارن مان تازگي ملندي آهي پر هاءِ افسوس! اهو پيارو
سروپ سدا سدا لاءِ اسانجي اکين کان اوجهل ٿي ويو آهي،
اهي مٺي ۽ موهيندڙ زبان هميشه لاءِ خاموش ٿي وئي.
صرف ان جي گونج ئي وڃي رهي آهي ۽ سدائين لاءِ!
پر نه. سنت ڪڏهن به مرندا ڪونهن. اهي السوڪ
جوت ڪڏهن به اجهامندي ڪانهي. هميشه جڳمڳائيندي
رهي ٿي. ڇا هن ائين ڪين فرمايو هو، ”مان واعدو ٿو
ڪريان ته مان هميشه توهان سان انگ سنگ رهندس.“

ڪيترو وڏو هو. اسان جي جيون روپي ٻيڙيءَ جو ملاح ڪٿي آهي؟
اسين نه هيڏو آسانيءَ ۽ اُتاولا ٿيڻ جي جڳها آهيون. ڪاش!
٢ اپريل تي جيئن صبح ٿي ته اُڀري ها ته اسين زندگي ڀر
ان اونده ۾ جيڪر ٻاڙڪي ۽ ڏسڪ خوشحال ۽ آنند ۾ سمجهون
ها، "هو جيوت آهن" صرف اهو خيال اسان جي انهن اونداهين
راهين کي پرڪاشمي ڪرڻ لاءِ ڪافي هو.

جڏهن اسين پنهنجي پياري ستگوروءَ جي شهر جي
ڀرسان نديءَ جي ڪناري داهه سنسڪار ڪري موٽياسين ته
ڏٺو اسان کي سنسان جهنگل پئي لڳو. اها ان من کي
لڳي ڇڏيندڙ هئي جيڏي ڏٺي کي ڪاڻ ڳالهي ڪيو هو
اها سند لئي ورتي. ايئن پئي لڳو ڄڻڪ سڄاري جي
سخت پاري ۽ ڪڙهڙي ڏهري جي منزلي مڪانن کي
مرجهائي ڇڏيو هو. جهڙي ريت سڀ جي سڌ ۾ ٻيئن ٿڃ
وڃڻ آهن ۽ وڻ ٻوٽا ٻين جي خالي لوڻ لڳندا آهن، اهڙيءَ
ريت ڏٺو سنسان ۽ بيجان پئي لڳو. نه رڳو جوان ۽ پير مرد،
ٻا آهر ۽ غريب زار زار هنجون هاري رهيا هئا ٻالڪ ٻلڙن
ٻارن جا چهرا به ماڙول ۽ اداس پئي لڳا ۽ سڀني سنڌڪا
پئي پڙيا. اسان جي شوڪ ۽ درد ۾ ٻرڪڙتي ۽ ڏٺالاڻن ۾
ساٿ ڏني رهيا هئا. اهڙو ته ڀيڪر طوفان لڳو جو سارو
آسمان مٽيءَ سان ڍڪجي اونداهه ۾ ٻڏجي ويو. ڪنهن
ڏٺهون ڪان ڏلي ڏوڙي ڏيڻ جا جوڙيا پئي آيا جنهن
ته ڏوڙي ماڻا اڄ جي اڱاه ڪري رهي هئي ته ڪا ٻاري
اهدا لاڙل لڳڻ واري آهي.

هڪ پيارو ساٿي، پره پتني، ڌيءَ، پٽ، ڀيڻ، ماءُ،
دوست، نوڪر، يا ڀاڳيڙي جيا ڪو پيارو هنجي اسان جي
زندگيءَ روپي سفر مان روپ رکي ٿي مثالي چڱي لڱو.

اهو پيار ئي آهي جو زندگيءَ کي آننددائڪ بڻائي ٿو ۽
اسانکي جيئڻ جي خوشي بخشي ٿو. جڏهن اهو پيار ختم
ٿي وڃي ٿو ته سونهن ۽ سرس ۽ رمڻيڪ باغ بوستان به اسان
لاءِ ريگستان ٿو ڀاسجي. اڪيلائپ سيني خوشين جي جڙ ئي
ڪٽي ڇڏي ٿي. ستڪوروءَ جي پيار مونجهي اندران ٻيا
سڀ پيار ڀيڻيءَ، ٻارن، مائٽن، ڀائرن ۽ دوستن جي پيار کي
ڍڪي ڇڏيو هو. هن عمر ۾ ان الوڪ پيار بنا
مونکي سڀ ڪجهه اداس ويڳاڻو ۽ اونداهو پئي لڳو. جيون
۾ اڪيلائپ ۽ هيڪلائيءَ جي ويراني ڇانئجي وئي هئي.
جيئڻ لاءِ ڪا به رُچي ڪانه وڃي بچي هئي ۽ مان هن
زندگيءَ جو ناٽڪ ختم ٿيڻ لاءِ آرداسون ڪرڻ لڳس پر اهو
ناٽڪ سماپت ٿيڻ ۾ دير پئجي رهي هئي. ستڪوروءَ سان
گهاريل گهڙين جون مٺيون مٺيون يادگيريون اڄ ويڇوڙي
جي ويدنا ۾ ٻاڻ اضافو ڪري رهيون هيون. ان من موهيندڙ
پياري مکڙي کي ڪٽي ٻوليون جنهن جي ڪن پر درشن سان
اسانجا سورا فڪر ۽ چنتائون ڪافور ٿي ويندڙ هيون ۽
اهڙي شانتي ۽ آنندمي تازگيءَ جو احساس ٿيندو هو جهڙي
ڦڙاڪيدار سخت اُس سبب لوسايل فصل کي ساوڻ جي
وسڪارن مان تازگي ملندي آهي پر هاءِ افسوس! اهو پيارو
سروپ سدا سدا لاءِ اسانجي اکين کان اوجهل ٿي ويو آهي،
اها مٺي ۽ موهيندڙ زبان هميشه لاءِ خاموش ٿي وئي.
صرف ان جي گونج ئي وڃي رهي آهي ۽ سدائين لاءِ!

پر نه. سنت ڪڏهن به مرندا ڪونهن. اها الوڪ
جوت ڪڏهن به اجهامندي ڪانهي. هميشه جهڳمڳائيندي
رهي ٿي. ڇا هن انهن کين فرمايو هو، "مان واعدو ٿو
ڪريان ته مان هميشه توهان سان انگ سنگ رهندس."

کسيو ويو هو. اسانجي جيون روپي ٻيڙيءَ جو ملاح ڪٿي آهي؟
اسين نه هميشہ اَلاڻ ۽ اُهاڻا ٻڌجي چڪا آهيون. ڪاش!
٢ اپريل تي جنهن سج تي نه اڀري ها نه اسين زندگي ڀر
ان اولاد ۾ جيڪر ٻاڻڪي ونڊ خوشحال ۽ آسوده سمجهون
ها، "هو جيئرو آهي" صرف اهو خيال اسانجي انهن اولادن
وارن کي پرڪاشمي ڪرڻ لاءِ ڪافي هو.

جڏهن اسين پنهنجي پياري ستگورو جي شرير جو
پاس لنگهيءَ جي ڪناري داھ سنسڪار ڪري موٽياسين نه
ڏيرو اسانکي سنسان جهنگل ڀاسڻ لڳو. اها ان من کي
تارڪي بخشيندڙ هير جيون ڏيري کي گلشن بڻائي رکيو هو
اها ٻيد اسي وئي. انهن ٻئي لڳو جڻڪ سياري جي
سخت پاري ۽ ڪوهيڙي ڏيري جي مرڻي مڪڙن کي
مرجهائي ڇڏيو هو. جيڙيءَ ريت سرءُ جي مند ۾ پن ڇڻي
ويندا آهن ۽ وڻ ٽاڻ جي خالي اوس لڳندا آهن، اهڙيءَ
ريت ڏيرو سنسان ۽ بيجان ٿي لڳو. نه ڪو جوان ۽ پير مرد،
نه آمير ۽ غريب زار زار هنجون هاري رهيا هئا ناڪ لنڊن
ٻارن جا چهرا ٻڙ مارل ۽ اداس ٿي لڳا ۽ سڀئي سڏڪا
ٿي ڀريا. اسانجي شوڪ ۽ دود ۾ ٻرڪرڻي ۽ دنارالون ۽
سانڪ ڏئي رهيا هئا. اهڙو نه پهڪر طوفان لڳو جو سارو
آسمان مٽيءَ سان ڀرجي اندڪاره ڇانئجي ويو. ڪيترن
ڏينهن کان اڳ تي ڏڙي ڏڏڻ جا جهورا ٿئي آيا جنهن
نه ڏوڙي مانا اڳ تي آگاه ڪري رهي هئي نه ڪا ڀاري
آپدا نازل ٿيڻ واري آهي.

هڪ پيارو ساٿي، پوءِ پتني، ڌيءُ، پٽ، ڀيڻ، ماءُ،
دوست، نوڪر، يا ٻاڙيڙي اسان کي پيارو هجي اسانجي
زندگيءَ روپي سفر جي روپ رکا تي مٿائي ڇڏي ٿو.

۱۱. وار ٽالاپ جي سمائي

افسوس! آخر اها دردناڪ گهڙي اچي پهتي، جنهن جي
صرف ڪلپنا اسان جي اکين ۾ اونهاري آنسن جي ڌارا ۽ هردي
۾ گهوري پيڙا آڻڻ ٿي ڪئي. ٢ اپريل ١٩٤٨ صبح جو اٺين
بجي حضور مهاراج جن پنهنجن ڀڳتن جي هن خاڪي چولي جو
تياڳ ڪيو. جا مهان تارا، سنڪٽ جي ساگر مان ٩٠ سال
اڳ اڀري هئي سا واپس پنهنجي اصلي گهر ۾ وڃي لٿي
آهي. اهو سورج، جنهن اسان جي انڌڪارمئه هردي کي روشن
۽ معمور بڻايو سو هميشه لاءِ غائب ٿي ويو؛ ان سان گڏ اسان جي
زندگيءَ جي پيار ۽ خوشيءَ لاءِ آخرين بڌو چالاڻي ويو.
اسان لاءِ زندگيءَ ۾ باقي بچيو ئي ڇا هو؟ اسين ته موت جو
انتظار ڪري رهيا هئاسين. ان پياري ستگوروءَ ڪانسواءِ،
زندگيءَ ۾ ڪابه خوشي ڪانه رهي. اها ته هاڻي ڏکن دردن
ڪشٽن ۽ ڪليشن جي ڪڙي اڇي پيئي آهي. هو اسان کي
نندن ٻارن وانگر پنهنجو لاڏ بخشيندا هئا، پيار ڪندا هئا.
هنجي ڪر ڪمان جو صرف ڇهاءُ اسان جي من کي شانت
ڪندو هو ۽ اسان جي تن داسن لي چنڊو وجهندو هو.
انهن جي درشن جي ڪيول هڪ جهلڪ اسانجون ساريون
سماريون چنتائون ۽ روحاني سڪايون نوارڻ ڪري ڇڏيندي
هئي. اڄ اسانجون ڏايون پراڻ جو اهو راڳ الاپي
رهيون هيون. ”دور ديش ڪا پريتم پيارا، آيا ديش
هماري.“ هينئر اهو سائيو لئي من کي مست ڪندڙ راڳ
بي مزو ۽ بي معني بڻجي پيو هو. ان پياري پريتم اسان
کان منهن موڙي وڃي پنهنجو نج ڌام وسايو. اهو ناچ ۽
نغمو جنهن اڳيان مستڪ جهڪائيندا هئاسين اسان کان

ڪري ها ته هو توهان جي لاءِ مڪتيءَ جا دروازا کولي ڇڏي ها. توهان مون ۾ ڏٺو ڇا آهي؟ مان ته هڪ گندگيءَ سان ڀريل هڏ ماس جو پتلو آهيان. اها پرڀوءَ جي اار مالڪ طرف موڙيو ته ٿيوي جو هن ڀو ساگر مان نستارو ٿي وڃي."

هن اڻ پڙهيل ڇوڪريءَ جي اهڙن سڌن سادن لفظن تلسيداس جون اکيون کولي ڇڏيون ۽ هن جي زندگي کي بدلائي ڇڏيو. هو پتنيءَ جي چرڻن ۾ جهڪي چوڻ لڳو، "تو مونکي گيان ڏنو آهي. شل پرماتما توتي ديا مهر ڪري. تون منهنجو سچو گرو آهين." اهي چئي ڪانڌس موڪلائي پرماتما جي کوج ۾ نڪري پيو.

سردار ڪيسر سنگهه پڇيو، "حضور! اها سچي وارتا آهي يا محض آکاڻي؟"

حضورجن فرمايو، "هن ۾ امڪن تلسيداس جو جيون چرتر لکيل آهي، اهي ان گرنٿن جو ورڻن ڪيو آهي."

ڪالوءَ هن هڪ مڙدو اڙهندو ڏٺو ۽ ان جي سهاري وچي پار پهتو.

جڏهن پنهنجي ساهري گهر وٽ پهتو ته اڌ رات ٿي چڪي هئي. گهر جا سڀ دروازا بند هئا. هو گهر جي چوڌاري ڦيرا پائڻ لڳو ته من اندر وڃڻ لاءِ ڪو رستو ملي وڃي پر ڪجهه به رستو هٿ ڪين آيس. ٿڪجي، مانڊو ٿي پنهنجي پتنيءَ واري ڪمري جي دريءَ هيٺان اچي ويٺو ۽ لڳو ڪنگهڻ ۽ ٻيا آواز ڪرڻ جيئن سندس استريءَ جو ڌيان ڇڪجي. جيئن ئي آئي وئي، چت ۾ پهچڻ لاءِ سوچي رهيو هو ته هنڪي ٿوري سرسراهٽ ٻڌڻ ۾ آئي ڇٽ ڪر هڪ وڏي رسي مٿان موڪلي رهيو آهي. جڏهن ڏٺائين ته هڪ وڏي نوڙي لٽڪي رهي آهي ته هو ان نوڙيءَ وسيلي چڙهي پنهنجي استريءَ جي ڪمري ۾ پهتو ۽ پنهنجي استريءَ جا شڪرانا مڃيائين جو هن ڪيس نوڙي موڪلي واهر ڪئي هئي.

هن عجب ۾ پڇيس، ”ڪهڙي نوڙي؟“

هن جواب ڏنو، ”جا مٿي چڙهڻ لاءِ تو نوڙي ڪونه لٽڪائي هئي؟“

پتنيءَ چيو، ”مون ته ڪا به نوڙي هيٺ ڪونه موڪلي هئي.“ تنهن تي تلسيداس کيس اها نوڙي ڏيکارڻ لاءِ پٺ وٽ وٺي ويو، پر ڏٺائون ته اهو هڪ وڏو نانگ هو جنهن کي تلسيداس عشق جي انڌ ۾ رسي سمجهي مٿي چڙهيو هو. پوءِ استريءَ کي اهو به ٻڌايائين ته پاڻيءَ جي لنگهڻ لاءِ هو مڙدي جو سهارو وٺي نديءَ پار ڪري آيو هو.

ان تي سندس پتني چوڻ لڳي، ”پراڻ ناٿ! جيڏو پيار مون سان آهي، جيڪر پرماتما سان

ڪالهه جو سلسلو جاري رکندي ڌرمارٿ ۽ رامائڻ جي رچيندڙ
گوسوامي تلسيداس جي جوانيءَ جي وارتا آهي. هن تازو
شادي ڪئي هئي. هن جو پنهنجي استريءَ سان اٿاهه ۽ پيار
هو جو هڪ ڏينهن جي جدائي به هو برداشت ڪانه ڪري
سگهندو هو. هڪ ڀيري هنجي استريءَ کي ڪجهه ڏينهن
لاءِ ٻاهر وڃڻو پيو پر هنکي ان ڏينهن لئي واپس گهرايو
ويو ڇاڪاڻ ته هنجي وڃڻ کان ڪجهه ڪلاڪن بعد تلسيداس
استريءَ جي وڇوڙ ۾ بيمار ٿي پيو. ان ڪالهوم هوءَ ڪڏهن
۽ هن ٻنا ڪيڏانهن ٻاهر ڪانه ويندي هئي. پر هڪ ڀيري
اهڙو اتفاق اچي ٿيو جو کيس پنهنجي پيڪن ۾ وڃڻو پيو
جي ڪجهه ميل دور هڪ ڳوٺ ۾ رهندا هئا. الي پوڻ
لاءِ هڪ نديءَ ندي پار ڪرڻي پوندي هئي. جيئن تيئن
ڪري تلسيداس ڏينهن گذاريو پر اڃا شام ٿي مس ۽ هنکي
اڪيلائي ۽ ٻرهه ايڏو ته ستائڻ لڳي جو هو ساهرن طرف
پيرين پنڌ اڪري پيو.

اٿرو هلدي پنهس ڪمول ڪرشن ڪلي ڏاو.
حضور مهاراج جن هن ڏانهن مڙڪي لهارهو ۽ ڌرمالڪ لڳا
ڳهاڙ کي گهڻ گهاڙ جالي عاشقن ته ان کان ۽ وڏ
ڏکيا لڙ لانگهيا آهن. ايڏو اڳتي چا لبو. جڏهن ندي
ڪناري پهتو ته راس اي چڪي هئي، ندي ۽ پوري
۽ ٻٽي وهي. ڪوبه ملاح چوڙي ٻاڙي ڏسڻ سان پهه
جان جو جوکم ڪٽي ندي پار ڪرڻ لاءِ تيار ڪري هو. پر ڪا
ڪڏهن ۽ همت ڪين هاريندا آهن. هو ڪاٺ جو
حالي ڌرم ڳراڻ لڳو جيئن ان جي سهاري ندي پار
پر ڪيس اهڙي ڪاٺ شيءِ هٿ ڪري آئي. الحـ
ي ندي پار ڪرڻ لاءِ پاڻيءَ ۾ ڪوڙي پيو. لوري

۽ درد لڳي ٿو. پوءِ جيڪڏهن اُن درد ڪارڻ توهين ٻين
کي ڇڏي اچي نا ڪڙا ٿيو، تہ توهين سچا پريمي ڪونہ آهيو.
سچو پريمي تہ پنهنجي ستگوروءَ جي سروپ جي هڪ
جهلڪ پسڻ لاءِ هر طرح جو دک درد برداشت ڪرڻ لاءِ
تيار رهي ٿو. سمجهو تہ توهان کي ڌن دولت سان پيار آهي،
تہ پوءِ توهان لاءِ انترڪ دوار ڪونہ کلندا. پرماتما جي
پيار اڳيان توهان جي هردي ۾ وسيل اين سڀني پيارن جو ڪو
نام نيشان نہ رهڻ کپي. سچو پريم من جي مڙني غلاظتن
کي ڀسم ڪري ڇڏي ٿو. سچو پريم من مندر کي صاف
ستھرو ۽ اوجل بڻائي ان کي مالڪ جي نواس لاءِ لائق بڻائي
ٿو. نشڪام ڀڳتي ۽ اڻمل پريت اها ڏاڪڻ آهي جا اسان کي
سڌو مالڪ جي محل ۾ پهچائي ٿي. پريم ڪنهن بہ قسم جي
قاعدي قانون کي نٿو سڃاڻي. پريم واپاري جو دڪان
ڪونهي، پريم نفعي نقصان کي ڪونہ ڏسندو آهي نہ کي
حساب ڪتاب رکي ڄاڻي. شايد توهان هڪ کير وڪڻندڙ
ڇوڪريءَ جي ڪهاڻي ٻڌي هوندي جا آني جو پاءُ کير
وڪڻندي هئي. خريدار ايندا هئا، آنو ڏيئي پاءُ کير جو
وٺي ويندا رهندا هئا. هڪ ڏينهن جڏهن سندس پريمي
آيو تہ هوءَ سڀ حساب، ماپ تور ڀلجي وئي ۽ هنجي برتڻ
۾ پاءُ مٿان پاءُ وجهندي وئي. اهو ڏسي سندس ماءُ کيس
چيڙڻ لڳي تہ هيءَ ڪهڙي طرح کير اجائي ڇڏيو آهي ڇا؟
ڇوڪريءَ جواب ڏنو، ”امڙ، مان جنهن کي پيار
ڪريان ٿي ان سان ڪوڙا ليکا رکندس. توکي خبر ڪانهي
تہ پريم ۾ سڀ حساب ڪتاب وسري وڃي.“
جيڪڏهن اسانجو مالڪ سان سچو پيار آهي تہ هو بہ
اسانجي اهڙي ڏيٺي جو حساب وساري ڇڏيندو. حضور جن

گرو گرنٿ صاحب ۾ پرم جي ڏاڍي مهما ڪئي آهي."

حضور جن ورائيو، "پرم ۽ ورلي ماڻهن کي ڄاڻ آهي ته پرم ڇا آهي؟ جگياسو، پرمي گرمکن جي چرنن جي رج ڪالين سان ڪول لڳا پوءِ. پرميءَ جي منزل ڏانهن سيڪسي اڀياسين کان گهڻو مٿي آهي."

سردار ڪيسر سنگهه وينتي ڪئي، "مهڏجا سائين! ڪرپا ڪري پرم جي بابت ۾ ڪجهه ڪراي سمجهايو."

حضور جن فرمايو، "پرم جو مطلب آهي پنهنجي هستيءَ کي بلڪل نيست ونابود ڪري ڇڏڻ. ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:-

"جب مين ٿا تب گرو نهين، اب گرو هين هم ناهه،
پرم گلي اتي سانڪري، تامين دو نه سماهه."

پلٽو صاحب فرمائين ٿا:-

"سيس اتاري هاٿ سين سهج عاشقي ناهه."

سردار ڪيسر سنگهه، جوڙي اڳيان ته حضور اها ڳالهه پوري سمجهه ۾ ڪونه آئي.

دياالدان ستگورن فرمايو، "هن ڳالهه جو مطلب آهي ته پريميءَ لاءِ ڪابه قرباني ڏيڻ مشڪل ناهي."

هڪ ستسنگيءَ پڇيو، "حضور! ڇا جي قرباني؟"

مهربان ستگورن ورائيو، "پريميءَ کي ته پرم جي راه ۾ پنهنجو تن، من، ڌن مطلب ته سڀ ڪجهه قربان ڪرڻو پوندو آهي."

ان تي ستسنگيءَ عرض ڪيو ته حضور ڪرپا ڪري ڪراي سمجهايو.

حضور جن آرڊر، "سمجهو ته توهين پاڻ ۾ وهرلا، ۽ شرير مان سرت جي سمٽاءَ ڪارڻ لوهاڻي عضون

سمرن ڏرڍي پورو ٿئي ٿو.

ستسنگيءَ وري عرض ڪيو، "حضور! مان هر روز لڳ ڀڳ ٻه ڪلاڪ ڪن سمرن ڪري ڏيندو آهيان پر آخر ۾ پاڻکي اُتي جو اُتي ڏسندو آهيان. شايد مان سمرن ٺيڪ نموني ڪونه ٿو ڪريان."

دين دئيال ستگورن فرمايو، "سمرن هميشه من جي پوري توجه سان ڪرڻ کپي ڇو ته توهين دشمن اُتي تلوار جو وار ڪري رهيا آهيو. گرميءَ جي موسم ۾ توهان اڪثر طور پپيهي کي سواتي بوند لاءِ لڳاتار رٽ لڳائيندو ٻڌو هوندو. رڪجڻ بنا، سانده "ميهون" "ميهون" جي اٽوار لڳائي ڏيندو آهي. ٻار ٻار ڪلاڪن تائين اها رٽ لڳائيندو رهندو آهي. پپيهي مان توهانکي سبق سکڻ کپي. توهانجو سمرن هن وانگر ڪلاڪن جا ڪلاڪ لڳاتار بنا روڪ جاري رهڻ کپي. جيڪڏهن سمرن ڪرڻ وقت توهانجو من ٻاهر ڀٽڪي ٿو ته توهين پنهنجي زبان ۽ چپن سان سمرن ڪري ڪري من کي اڪائي ڇڏيو. ياد رکو ته من سان توهانکي اها زبردست ۽ دائما لڙائي جوڙڻي آهي. مالڪ سان سنيهه، پيار ئي هيءَ لڙائي جتڻ ۾ سهائڪ ۽ مددگار ٿئي ٿو.

ستسنگي چوڻ لڳو، "حضور! اهائي ته ڪٺنائي آهي. مالڪ سان اهو سنيهه ۽ پيار ڪيئن اچي؟"

حضور جن فرمايو، "مالڪ لاءِ پيار پيدا ڪرڻ لاءِ سڀ کان سٺو طريقو اهو آهي ته توهين وشواس ۽ نمرتا سان پنهنجي سمرن کي وقت ڏيو. جيترو وڌيڪ وقت توهين شبد سان پاڻکي جوڙيندا اوترو توهين ستگورن اُجي نزديڪ ويندا ۽ اوترو ئي انهن لاءِ توهانجو پيار وڌندو ويندو رهندو.

سردار ڪيسر سنگهه چوڻ لڳو، "مهاراج جي، گورو صاحبن،

هي نه ٿام ٿاڻ بعد ڪرڻ جو مٿش جون ڪان هيٺين جون
نه ڪرڻ ويندو ۽ ٿام دان ماٺل جو ڪي -ڇڪيندڙ پوڇڙ ۽ ڇڱن
جنهن ڪان وڌ اڪ وقت ڪرڻ لڳيندو. سب ڪان مشڪل ڳاله
نه اها آهي نه ڪي جاروي ماٺو مٿش جواي جي صحيح
ليمب جاڻن ٿا ۽ لتجو اهو لو لٺي جو اڪثر ماٺو پنهنجو
جو بيڪار ڪمن ۾ برباد ٿا ڪيو چڱ ٻن.
هڪ ستمگي چوڙ لڳو، "حضور! ڪڏهن ڪڏهن
ڪمترائي مهيا لڳاتار اٿين لڳيندو آهي ڇاڪ شيد ڪوڏائين
ڪالب لي واو آهي."
ڊالاهن دوماڻ لڳا، "شيد ڪڏهن ته بيد ڪرڻ ليندو
آهي. اهو نه لڳاتار اساهي اندر گولتڻي وهي آهي.
جڏڪڏهن اهو هڪ ڪن لاه ۽ بيد لي وجي ۽ اسين ڌلده
رهي ۽ سگهون. شيد ڏن ۽ اساڻي جيون ڌارا آهي. اها
۽ هميشه اساڻي اندر پڙي گوانوار ڪري، پر اسون اها
ڪور ٿا بدون جو جو اسالجو خيال ٻاهر دنيا ۾ هڏاهين
هرڏاهن پيو ڀڄڪي. اساڻو من ڌاڻو چڻچل آهي ۽ سدائين
پير ڊوڙي. جڏهن لساه جو پاڻي لڪيل ۽ هرلدو آهي ۽
اسين پنهنجي شڪل ان ۾ ڏسي ڪهن سگهندا آهيون ۽
جڏڪڏهن پاڻي گندو آهي، ان ۾ ڪب آهي ۽ اها پاڻ وڌ اڪ
رڪاوٽ پنهنجي پسوي لي. جڏهن پاڻي ٽڪاءَ ڪالسي پوي
لو ۽ مٽي هيٺ وڃي لو واي اي نه پوء صاف نرمل پاڻي
۾ چهرو ڏسڻ ۾ اچي لو. اهڙيءَ طرح جڏهن من جي چنچل
۽ اکيان روبي لهرون بند لي وڃن لهون ۽ اساڻي دل جو آئ
صاف نرمل ۽ پولو لي پوي لو نه پوء ان ۾ روحاني مند
جا سڌو ۽ سولهن اورڻل نظارا نظر ايندا آهن. من ڪ
صاف سٿرو اولو ۽ پاڪ خيالن جو اهو ڪارڻ صرف

سمرن ذريعي پورو ٿئي ٿو.

ستسنگيءَ وري عرض ڪيو، "حضور! مان هر روز لڳ ڀڳ ٻه ڪلاڪ کن سمرن کي ڏيندو آهيان پر آخر ۾ پاڻکي اتي جو اتي ڏسندو آهيان. شايد مان سمرن ٺيڪ نموني ڪونه ٿو ڪريان."

دين دئيال ستگورن فرمايو، "سمرن هميشه من جي پوري توجه سان ڪرڻ کپي جيئن ته توهين دشمن اجي تلوار جو وار ڪري رهيا آهيو. گرميءَ جي موسم ۾ توهان اڪثر طور پپيهي کي سواتي بوند لاءِ لڳاتار رٽ لڳائيندو ٻڌو هوندو. رڪجڻ بنا، سانده "پيئون" "پيئون" جي تنوار لڳائي ڏيندو آهي. بار بار ڪلاڪن تائين اها رٽ لڳائيندو رهندو آهي. پپيهي مان توهانکي سبق سکڻ کپي. توهانجو سمرن هن وانگر ڪلاڪن جا ڪلاڪ لڳاتار بنا روڪ جاري رهڻ کپي. جڏهن سمرن ڪرڻ وقت توهانجو من ٻاهر ڀٽڪي ٿو ته توهين پنهنجي زبان ۽ چپن سان سمرن ڪري ڪري ان کي ٽڪائي ڇڏيو. ياد رکو ته من سان توهانکي اها زبردست ۽ دائما لڙائي جوٽڻي آهي. مالڪ سان سنيهه، پيار ئي هيءَ لڙائي جيتڻ ۾ سهائڪ ۽ مددگار ٿئي ٿو.

ستسنگي چوڻ لڳو، "حضور! اهائي ته ڪٺنائي آهي. مالڪ سان اهو سنيهه ۽ پيار ڪيئن اچي؟"

حضور جن فرمايو، "مالڪ لاءِ پيار پيدا ڪرڻ لاءِ سڀ کان سٺو طريقو اهو آهي ته توهين وشواس ۽ نمرتا سان پنهنجي سمرن کي وقت ڏيو. جيترو وڌيڪ وقت توهين شبد سان پاڻکي جوڙيندا اوترو توهين ستگورن اجي نزديڪ ويندا ۽ اوترو ئي انهن لاءِ توهانجو پيار وڌندو وڃندو رهندو.

سردار ڪيسر سنگهه چوڻ لڳو، "مهاراج جي، گورو صاحبن،

آهي ته انسان ماڻ بعد ڪرڻ جهڙو مشڪ جون ڪان هيٺين جون ۽ ڪوڙ ويندو ۽ انسان دان ملڻ جهڙو ڪي ـ ڇڪڻ پوڇڻ ۽ ڇڻن جنهن ڪان وڏا وقت ڪوڙ لڳندو. سڀ ڪان مشڪل ڳالهه ته اها آهي ته ڪي جزوي ماڻهو مشڪ جوڙي جي صحيح قيمت ڄاڻن ٿا ۽ نتيجو اهو ٿو نڪري جو اڪثر ماڻهو پنهنجو جنم بيڪار ڪمن ۾ برباد ڪيو ڇڏين.

هڪ ستسنگي چوڻ لڳو، "حضور! ڪڏهن ڪڏهن، ڪيترائي مهينا لڳاتار ائين لڳندو آهي ڄڻ ڪ شبد ڪيڏانهن غائب ٿي ويو آهي."

داتاجن فرمائڻ لڳا، "شبد ڪڏهن به بند ڪونه ٿيندو آهي. اهو ته لڳاتار اسانجي اندر گونجندو رهيو آهي. جيڪڏهن اهو هڪ ڪن لاءِ به بند ٿي وڃي ته اسين زنده رهي نه سگهون. شبد ڌن ته اسانجي جيون ڌارا آهي. اها ته هميشه اسانجي اندر پنهنجي گونجار ڪري، پر اسين اها ڪونه ٻڌون ڇو جو اسانجو خيال ٻاهر دنيا ۾ هيڏانهن هوڏانهن پيو ڀٽڪي. اسانجو من ڏاڍو چنچل آهي ۽ سدائين پيو ڊوڙي. جڏهن تلاءَ جو پاڻي نڪل ته هوندو آهي ته اسين پنهنجي شڪل ان ۾ ڏسي ڪين سگهندا آهيون ۽ جيڪڏهن پاڻي گندو آهي، ان ۾ ڪم آهي ته اها پاڻ وڏا ڪ رڪاوٽ بڻجي پوي ٿي. جڏهن پاڻي نڪاءُ ڪاڻي سهي ٿو ۽ مٽي هيٺ وڃي ٿر واي ٿي ته پوءِ صاف نرمل پاڻيءَ ۾ چهرو ڏسڻ ۾ اچي ٿو. اهڙيءَ طرح جڏهن من جي چنچلتا ۽ اڳيان روپي لهرون بند ٿي وڃن ٿيون ۽ اسانجي دل جو آئينو صاف نرمل ۽ پوتر ٿي پوي ٿو ته پوءِ ان ۾ روحاني منڊلن جا منظر ۽ سونهن ڀريا نظارا نظر ايندا آهن. من ڪي صاف ستهرو پوتر ۽ پاڪ بڻائڻ جو اهو ڪارڻ صرف ائين

وٺندي آهي، ليڪن ٿي ستگرو ان ڏرو کي اوچن روحاني
منڊلن ۾ پهچائيندو آهي. ڪال جو استان ڪنج ڪنول
(اهو اکين جي پوئان وچ ۾) جي ڏاڍي پاسي آهي ۽
ستگرو ساڄي پاسي براجمان رهندو. مرڻ جي سمي، جن
جيون کي نام دان نه مليو آهي، انهن جي آتما ڪالمرادو
ڪال جي هٿ ۾ وڃي پوي ٿي جنهن اسمرلڪ سان ان جا
ڪرم ڇڪڻي اچي ٿي. جيڪڏهن نام دان جو ارٿ صرف
پڇڻ ناهي جو پڙهائڻ ٿي هجي ته پوءِ اهو نام ته هڪ ڏهن
سالن جي ڇوڪري به ڏئي سگهي ٿي. پر جيو آتما کي
ڪال جي چنبي مان آزاد ڪرڻ آسان ڪونهي. ڪال جي
ٻنڌي کان جيو کي صرف ستگورو ئي ڇڏائي سگهي ٿو.

راءِ صاحب سوال ڪيو، ”حضور! هڪ ستسنگيءَ کي
سچکنڊ پهچڻ ۾ ڪيترو وقت لڳي؟“

حضور جن وراڻيو، ”ان لاءِ ڪو نيم مقرر ٿيل ڪونهي.
اهو ته ستسنگيءَ جي پريت، پرتيت، ڀڳتي، لگن ۽ ڪوشش
تي مدار رکي ٿو. اهو مالڪ جي دَيا مهر ۽ ستسنگيءَ جي
ڪرمن تي منحصر آهي. منهنجي اکيان اهڙا به مثال موجود
آهن، جنکي نام ڏيڻ سان ئي سڌن سرت اندر لڳي وئي
۽ انتر ۾ ستگروءَ سان ساکيات وارتالاپ ڪيو. ٻئي پاسي،
اهڙا به ستسنگي آهن جن جو ڌيان ڏهن سالن ڪالهوءَ به ٻاهر
ڀٽڪندو رهي ٿو. هيءَ راهه ته صرف پريم ۽ پيار جي آهي.
جيڪڏهن ستسنگيءَ کي پنهنجي ستگوروءَ لاءِ پيار آهي،
پوءِ چاهي هو پنهنجي سمرن کي گهٽ وقت ته به ڏئي سگهيو
آهي، ته به ستگوروءَ جي دَيا مهر هنکي مٿين روحاني
منڊلن ۾ وٺي ويندي بشرطيڪ هن ڪولن ڪرمن جو بوجهه
پنهنجي سر تي نه کنيو هجي. پر هڪ ڳالهه جي خاطري

الاسم ۽ آهي جهڙي اسين "ڪال" لا چئون. هو اي هن
لراڪيءَ جو مالڪ آهي. هو ڪڏهن لٽو چاهي ۽ ڪري
جيو سنت ستگروءَ جي سمرڪ ۾ اچي. هر جيو ڪي
ستگروءَ کان دور رکڻ خاطر سڀ حيلا ڪالي سگهندو. ستگرو
ستگروءَ کان دور رکڻ خاطر سڀ پاڪل آئڙ آهن. سمت
۽ ڪال جا اڪش هڪ ٿي جي جياکالي مان آزاد ڪرڻ لاءِ اهن
آلماڻ ڪي هن دنيا جي جياکالي جو جبار، ڪال آهي. هو لٽو چاهي ته
لا، جنهن جياکالي جو جبار، ڪال آهي. ان لاءِ هو هڪ هڪ آلما
هجو اهو جياکالو خالي رهي. ان لاءِ سڀني مان زبردست جنگ
ڪي هن لهد خالي ۾ بند رکڻ لاءِ سڀني مان زبردست جنگ
جوڙي لو.

پنڊت ڪمول ڪرشن گمبيرلا مان جهڙو له اهو پاڪل
دوست لو لڳي.

راءِ رلجيت گوپال پڇيو ته حضور! ستگرو جن ڪي
نام دان اخشي لوالهن سڀني جي ڪرمن جو بوجهه هو بهاڄي
سر لي هموار ڪري لو؟ "ها ستگرو جهڙي ته نام ڏئيو
حضور جن وراڻيو، "ها ستگرو جهڙي ته نام ڏئيو
ٿو ان جي ڪرمن جو ٻوجهه پاڻ کڻي لو."
راءِ صاحب پڇيو، "ڇا، نام ڏيڻ وقت لي؟" حضور جن
فرمايو، "ها، ان ويل ئي ۽ ان ڪانپوءِ ۽ اهو سلسلو جاري
رهندو آهي. راءِ صاحب لوهان موڪي اهڙي راز ڪرڻ لاءِ
مجبور ڪيو آهي جو هيل تائين اڪل راز رهيو آهي. ته باقي
ڏيڻي پڌو. سمت ستگروءَ جو نام دان ڏيڻ صرف پولو نام
جو جيڪو نا الحد ڏن کي پڌڻ تائين محدود ڪرڻي ۽ ڏڪ
ويل هو شش جي آلما جي ڏور جا ڪال مان پڌل هرلد
آهي، جوڙي ستگروءَ جي الحرڪ جوڙي مان جوڙيو
ان ڪانپوءِ جيئن لي شش جي پرلمت ۽ پڪٽي ۽ ڏ

عالما جو ليلي روپ ٿين ٿا. اهي پنهنجي اعليٰ ۽ اُتم روحاني
ڪتي ۽ سان اسانجي آتما کي جاڳرت ڪن ٿا ۽ اسانکي
روحاني مدان ۾ پهچائڻ لاءِ اُتي ۽ اوڪي ٿائين ٿا.
راءِ صاحب راجيت گوپال چيو، ”اها سرابر حقيقت
آهي ته سنت اسانجا سڀئي کان وڏا خير خواه ۽ شڀ
چنتڪ آهن.“
حضور جن وڏا فرمائڻ لڳا، ”ستگورو جو پنهنجي
شيوڪ سان اٿاهه پريم ۽ پيار جو ناتو آهي. دنيا جو ڪو به
رشتو ناتو ان جي مقابلي ۾ ٽڪي نٿو سگهي. سڀ مٽ
مائٽ اڳي پوءِ اسانکي ڇڏي وڃن ٿا پر ستگورو اسانکي
ڪڏهن به نٿو ڇڏي. موت ڪانپوءِ پڻ هو اسان سان گڏ
رهي ٿو. ان سبب جو ذڪر گورو نانڪ صاحب جن ڪيتري
ر سندر نموني ۾ ورڻن ڪيو آهي. هو فرمائين ٿا:-

جيون جندي سنگ پالتي راکي اندر مجهار،
ٽيون گورسک راکتا هر پرس پيار.

جهڙي طرح ماءُ ٻار کي جنم ڏيئي ڏاڍي پيار ۽ سنڀال
سان هن کي نپائي ٿي، گهر اندر لوڙهي ٻاهر هن کي پنهنجي
نظر ۾ رکي ٿي، وقت سر هن کي کارائي پياري ٿي ۽ هر وقت
هن کي پنهنجو لاڏ ڪوڏ ۽ پيار ڏيندي رهي ٿي ٺيڪ اهڙي
طرح ستگورو پنهنجي شيوڪ کي پرمارٿي پيار سان پالي ٿو
۽ هنجي سار سنڀال ڪري ٿو.
پدمس ڪيول ڪرشن چيو ته حضور اسان سال ڏاڍا ڪان
هتي اچي نوهالجي درشن لاءِ ڪوشش ٿي ڪئي پر اندر س
ڪا نه ڪا رڪاوٽ ٿي وڃي. ائين ڇو ٿو ٿئي.
حضور جن جو مکڙو هڪ آنند دائڪ مرڪ سان ٽڙي پيو.
فرمائڻ لڳا، ”اوهين صحيح ٿا چئو، دنيا ۾ هڪ رووڊ

مان ڪير آهيان، ڇا آهيان، ڪٿان آيو آهيان؟ هن منش
جيون جو ڪهڙو مقصد آهي. ان جو انت ڇا ٿيندو، ڪيئن
الڪي سڌار ۽ سڌارو ٿالهي؟”
مسٽر مالر وليتي ڪئي، ”حضور مولڪي لـه لوهالهي
دنيا مهر جي ضرورت آهي، ان ٻا لـه ڪجهه بـه ممڪن
ڪرلهي.”
حضورجن جواب ۾ فرمايو، ”سمت ڌ دنيا مهر جو ساگر
هوندا آهن. الهڊي آيار دنيا، ڪرپا ڪئي لـه ڪرو ولـر
سمجهندو آهي. ٻهڊي ذام جي ٻرم شانتي ۽ اڳ مٿي الله
ڪي چلڊي سمت ڌڪ درد ۽ شوڪ سنتاپ ٻرٻل هن سنسار
۾ جو لا اچن؟ ڪشمير جهڙي لنڊي ۽ رمڻڪ استان جو
رهواسي گرمي ۽ جي موسم ۾ لپندڙ ريگستان ۾ اچي رهڻ
پسند ڪندو ڇا؟ ٻر سمت هن ماس لوڪ ۾ اچي جيڪي
ڌڪ درد سهن ٿا ان جي پيڇ ۾ اهو ڪشمير وارو مثال
۽ ڪجهه ۾ ڪرلهي. هر ٻرلر دلش جو ٻرم الله چلڊي
هن گندي، دکي ۽ فرٻي دليا جي قيدخاني ۾ اچن ٿا
هو صرف اساڊي آذار لاءِ هن جڳ سنسار ۾ منش ديهه ڌار
ڪري ڪشٽ ۽ ڪليش سهڻ لاءِ اچن ٿا. اسانکي هـ
مرس لوڪ هي اگيان ۽ اندڪار مان تاري واپس پهچ
ذام، الست سک ۽ سچي آنند واري لوڪ ۾ ولي وج
لاءِ لي هي هنڌ، ماس ۽ رت جو چولو ڌارڻ ڪن ٿا.
۽ وڏو اسانکي صحيح مارگ ڏيکارن ٿا هلڪ اساڻجي ڪ
جو بوجهه ٻـڌ ٻهڻجي سر لي ڪٽن ٿا ۽ اسانکي رو
مدلن لي پهچائين ٿا. اهڙو ڪير آهي جو صرف ٻ
ڪوشش سان، ستگروءَ جي مدد ۽ سهاري ٻا، هر
ٻابا جي ولجيرو ڪي نوڙي سجڪند ٻاڻجي سگهي

حضورجن فرمائڻ لڳا، ”اهڙي حالت ۾ پڻ من کي ڪنهن لاءِ ٻي آٽي سکيو آهي. ۽ ڪلاڪ يا وڌيڪ وهڻ بجاءِ من کي ڇڏيو ته ڪلاڪ اڌ لاءِ ٻي ڪٽي وڃي. جڏهن اهو ٽائيم ٿي وڃي ته پوءِ ڌيري ڌيري ٽائيم وڌائيندا وڃو. ڪڏهن ڪڏهن ته ضدي ٻار وانگر من جي ڳالهه مڃڻي پوندي آهي. اها پنهنجي عادت ڪري ڇڏيو ته هر روز سمهڻ کان اڳ ايم سان هر روز اڌ ڪلاڪ ڀڄن سمرن ڪريو. نيمانتو رهڻ ڪري وڏي سڦلتا حاصل ٿئي ٿي.

مسٽر مانس چوڻ لڳو، ”حضور! دنيا جي جهڳڙن ۽ جهنجٽن ۾ رهندي، اڌ ڪلاڪ اڀياس ڪاميابيءَ سان ڪرڻ ڏاڍو مشڪل آهي.“

حضورجن ٻنهن کي جواب ڏنو، ”زندگيءَ جي سچي رهڻي سيکارڻ لاءِ سنت مت هڪ عمدو اسڪول آهي. سنت مت، دنيا جون ذميواريون نڀائيندي، پرماتما جي پراپتيءَ جو مارگ آهي. جڏهن لوهاڻڪي سنسار جي رشتن ناتن يا اهڻي ذاتي جي اصلي پد جي ڄاڻ پوي ٿي تڏهن انهن کي نڀائيندي روحاني اڀياس ڪرڻ آسان ٿيو پوي. ٻه ڳالهيون هميشه ياد رکو. ٻهراڻ موت. اها ڳالهه ڪڏهن ۽ نه وساريو ته اسانکي هتي دائما طور رهڻو ڪونهي. اوهر سوار هن دنيا کي ڇڏڻو ٿي آهي؟ ان سان گڏ ساري زندگي خون پسينو هڪ ڪري جيڪي اسان ڪٺو ڪيو آهي اهو ۽ هتي ئي ڇڏي هتان خالي هلڻو آهي. اهي ڳالهه جيڪا ياد رکڻي آهي سا اها ته اسانجي منش جنم جو مول مقصد اهو ڪونهي جنهن ۾ اسين امولڪ قيمتي وقت ضايع ڪري رهيا آهيون، بلڪ ڪجهه ٻيو آهي. زندگيءَ جي ان صحيح مقصد تي ويچار ڪرڻ لاءِ ضرور ڪجهه وقت ڪڍيو.

ھ مچڻ لڳندو. "حضور من اسان لي اٿري
ستسنگيءَ شڪايت ڪئي،
دو سوار لي وڏو آهي جو هنجي لڙڪن کي روڪڻ اسان
لاءِ ناممڪن لي پيو آهي."
حضور جن جواب ڏنو، "ان لاءِ موزون لفظ "ناممڪن"
ڪولهي، ڇو ته "ڏکيو" آهي. اوهين هن ۾ بس شروعات
ڪئي آهي؟ ان لاءِ ڏاڍي اڃ اڳي آهي؟ ان لاءِ
ڪرڻو. سمجهو ته اوهانکي ڏاڍي چاهيو ٿا. پاڻيءَ جو گلاس
لوهين پاڻي يا اير ڪجهه پيئڻ چاهيو ٿا. پهنجي من کي ڇو ته
اري، مٺ اي پهنجي اڳيان رکي، پهنجي من کي ڇو ته
ڏهن منٽن کان پوءِ لوکي پاڻي ڏنو ويندو ۽ سڄ ٿي الهن
ڪرڻو. منهنجي خيال موجب ته الهن ڪرڻ اوهان لاءِ مشڪل
ر ليندو."
ستسنگيءَ مجبور ته الهن ته سوالي‌ءَ سان ڪري سگهجي.
حضور جن فرمايو ته اها اوهانجي من مٿان سوب آهي.
سمجهو ته لوهان چڪڻ لاءِ سگريٽ ڪڍيو آهي، الڪي واپس
پڪيٽ ۾ وجهو ۽ من کي ڇو ته پنجن منٽن ڪالهوءِ لي پيھو
۽ پيئو ۽ سڄ پنج پنجن منٽن ڪالهوءِ. اهي من مٿان اوهانجو
لڳ ڏيون لڳ ڏيون سوايون ڏاري ڏاري من کي اوريءَ ۽ بس
وس ۾ اڳڻ لاءِ وڏي هٽي ڏيندا اوهين. پوءِ اوهين من کي
وس ڪرڻ لاءِ پيا ته حيلا هالي سگهو ٿا. هر روز هڪ
اهڙو چگو ڪم ضرور ڪريو جو اوهانجي من کي پسند
هجي. لورن ڏ پهين جي اهڙي ابياس ڪالهوءِ لوهانکي ڪا
ڪاميابي حاصل ليندي.
ستسنگي چوڻ لڳو، "حضور! ڪا هن ڪڏهن
سمرن جي مهل من ٽڪن ڪرڻ ڪان صفا لاري واري و
اهي."

حضور جن وڌيڪ فرمائڻ لڳا ته هن سوال لي اسانکي
اي طرح ٻڌ و اچار ڪرڻ کپي. سمجهو ته توهانکي پنهنجي
ٻالا آمسر گهرايو آهي ۽ توهان کان پنهنجي فرض ادائيءَ ۾
ڪوتاهي ڪرڻ جو سبب پڇي تو ته ڇا ان وقت اوهانکي
ڀلو لڳندي؟ يا سمجهو ته ڊاڪٽر ڪنهن مريض کي چئي تو
ته اون هن سنسار ۾ ڪن گهڙين جو مهمان آهين، ڇا ان
مريض کي ڀلو لڳندي؟ اسانکي اڻڄاڻ ڀلو لڳي ڪٿي وڃي
ڇو جو اسانکي موت جو خوف ڪونهي، جو هڪ ڏينهن
اوس اچڻو آهي. ڀلو اسانکي الڪري ٿي اچي جو اسين
اهو محسوس لي لتا ڪرون ته اسين ان شاهن جي شاه جي
دربار ۾ ٻيلا آهيون جو سڀني کان عاليٰ ۽ افضل آهي.
جيڪڏهن اسانکي مالڪ جو ڊرو ڀو يا پيار هجي ته
جيڪر ڀلو اسانکي اچئي ڪين. هميشه ياد رکو ته موت
نزديڪ اچي رهيو آهي ۽ اسانکي هڪ هڪ وٿ وچائل
سوالس جو ليکو چڪائڻو پوندو."

هڪ ستسنگي چوڻ لڳو، "حضور! رات جو ننڊ اچي
الڻ ڏايي ڏکي ڳالهه آهي."

حضور جن فرمائڻ لڳا، "جيڪڏهن اوهانکي صبح جو
الڻ ڏکيو ٿو لڳي ته پوءِ ٿوهين پنهنجي سهوليت مطابق
ڪنهن ٻئي وقت ابياس ڪري سگهو ٿا پر امرت ويلي
جو وقت سڀ کان سٺو آهي."

راه صاحب وينتي ڪئي ته حضور من کي وس ڪرڻ
ته ڏاڍو ڏکيو آهي.

حضور جن فرمايو ته من کي "نه" چوڻ جي عادت پاڻ ۾
وجهو. پوءِ ان هنکي پنهنجون ليڪون ليکون ڳالهيون مڃڻ
لاءِ مجبور ڪريو پوءِ ڏيري ڏيري توهانجي وڏي کان وڏي

ڏاڍهن الڏر وچي رهيو آهي.
راڻو روشن لعل چيو تہ اٿس ٻہ ٻيو تہ آما جي گهوري لنڌ
والگر آهي.

حضور جن وراڻيو تہ انجو بہ علاج ٿي سگهندو. سڀني
اکير گهٽي ڪاڏي ڪانڻ ڪري ليندي آهي. سنگيء ڪي
ڪانڻ ۽ سنهڻ بہ صرف ڪارڻ جڳالي اهي تورو ڪالي ۽ اورو
سمهي. ٻين جو وڏي بہ وڏو دشمن آهي آنس ۽ ان لي ٿابو
ٻاڻڻ اوهانجو لي ڪم آهي. سنگي ٻيهڻي مدڪم ارادي
سان خوب جنگ جوٽي سوٽ جو سهرو ٻڌي سگهي ٿو.
هر روز صبوح جو اهو سنڪلپ ڪرو تہ ٻين ڪي ٻرور
ٻرور تاٻو ڏيڻو آهي ۽ اهو ڪارڻ لنڌ ليو سان ٿوپي لباهيندا
رهو. ٻيهڻي من کي ڇٽي ڇڏيو تہ جنهن ڏينهن ٻين تہ
ڪندين ان ڏينهن لوکي ڪاڏو ڪوڻ ملندو. هر روز صبوح
جو مالڪ جي دعا مهر جي موٽ بہ اسالکي لنڌ ليو ٻين جي
پيٽا اوٻڻ ڪرڻ کپي.

راڻو روشن چيو تہ مهيجو سڀ کان وڏو دشمن تہ لنڌ آهي.

حضور جن فرمائڻ لڳا تہ لنڌ کي ٻين ساڏن سان ٻسڻ
ٿابو بہ رکي سگهجيٿو. سمرن کي من سان ڪرڻ بدوان زبان
سان ڪرڻ شروع ڪرو جڻ تہ توهين ڪنهن سان ڳالهائي
رهيا آهيو. ٻہ سمرن اهڙي طرح ڪرو جو صرف
توهين لي ٻڌي سگهو ٻہ ٻيو ڪرو تہ ٻڌي الين ڪرڻ سان
ڳهر لهي وينڌي. جيڪڏهن اهو طريقو ڪامياب تہ ٿئي تہ
الي ڪڙا ليو، هٿ ۽ منهن ڌوئي بہ چار قدم هلو ٻہ ٻيهڻي
ڪمري بہ هلندي سمرن ڪندا رهو. ٻيو روي ۽ الهن سڀني
ڪمزورين جو هڪ اي علاج آهي ۽ اهو آهي ٻين ڪرڻ
لاءِ پختو ۽ محڪم ارادو.

ڏاڍو ئي ستائي.

حضور جن فرمايو ته روحاني اپياس ۾ جيڪي ئي وڏيون رڪاوٽون آهن انهن مان لب ۽ هڪ آهي ٻيون ۾ آهن آلس ۽ لاغرضي.

راءِ روشن لعل چوڻ لڳو ته حضور اهي ٽيئي وڪارمون ئي غالب پئجي ويا آهن.

حضور جن وري دهرايو ته اهي ٽيئي - لب، آلس ۽ لاغرضي اپياسيءَ جا زبردست دشمن آهن.

راءِ رنجيت گوپال پڇڻ لڳو، "حضور پوءِ انهن کان پنهنجي جند ڪيئن ڇڏائجي؟"

حضور جن فرمايو ته اپياس وقت جڏهن لب يا ڪِبر اچي ته انجو فائدو وٺڻ گهرجي. پڇجي ته سڦلتا ملي الله جا ڪرٽو پولدو آهي؟ پنهنجي خيال کي سيدي اندرين مان سميٽي اکين جي وچ ئي ايڪاگر ڪرٽو پولدو آهي. هاڻي سوچيو ته جڏهن مهل لوهانڪي لب ٿي اچي ان وقت ۾ لوهالجو ڏيان سيني طرفن کان هٽي اکين جي وچ ئي ايندو آهي پر ان وقت انجو لاڙو يا جهڪاءُ هيٺئين طرف ڪسڪ ڏانهن ٿيندو آهي. لب جي ڪارڻ اهو جيڪو سمٽاءُ ٿئي ٿو انجو ئي فائدو لوهانڪي وٺو آهي. ان وقت پنهنجي ڏيان کي اکين جي وچ ئي مضبوطيءَ سان اِسٿر رکو ۽ ليسري ٽل ۾ وڃڻ جي ڪوشش ڪريو. لب آن وقت ايندي آهي جڏهن اسانجو خيال اکين مان لڪري ڪسڪ چڪر ۾ ايندو آهي. اهو ئي ڏيان جڏهن اکين کان هيٺ ٻاهر لڪري ٿو ته اسين جاڳئي نا پئون. توهين ان ڏيان کي لڪي هيٺ، لکي ٻاهر وڃڻ ڏيو. آن ڏيان کي لب ۽ جاڳرت اوستا جي وچ ۾ اسٿر ڪري رکو پوءِ توهين ڏسندا ته توهالجو ڏيان ليسري ٽل

وقت ڪجهه به ٻپ يا حرف محسوس نه ڪري پاڪ خوشي"
[illegible]ان الڪي سيني انڪالي. هڪ پارسي مهاتما جيو آهي،
”چا لوکي ياد آهي نه جمع وقت ان زلو ٻڌي ير اين خوشين
ٻڌي ملهاوون؟ هاڻي زندگي اهڙي طرح بسر ڪر جو موت
وقت پيا سب روئن مگر اون مرح ۾ مست رهين.“
پيدس ڪيول ڪرشن پڇيو، ”حضور موت وقت انسان
الله هنکي چا ڪرڻ گهرجي؟“
موري ۾ رهي ”حقيقت ۾ جنهن حياتيءَ ۾ جيون جو
حضور جن وراڻيو، اهو موت جو الله ۾ ڪرڻ ولي
سچو الله ڪين وراڻ آهي لوڪ موت کي وڄهو
سگهندو. ڪرشن ڀڳوان گيتا ۾ چئي دوارن مان ڪڍي، من
هاڻي جو مش پنهنجو خيال اون ڀکن جي وچ لئي اڪاگر
جي ڦاپل ورلين ڪي سمڌي الله کي پراپت ڪري لو.
ڪري او اهو لي ان ڀرم (گيتا ٨-١٠)
راه صاحب رلجيب گوپال پڇيو، ”حضور سمجهو نه ڪر
زندگي ۾ اهو اپاس لئو ڪري پوءِ ۾ موت جي وقت اهو
ڪن آهي؟“ اهڙي پڙا [illegible]
حضور جن وراڻيو، ”موت جي گهڙي [illegible] ۾ گهرائجي
عشق واري هوندي آهي جو وڏا پير پنهنجو ۾ وقت ايڏي
پيدا اهن. ڪبير صاحب فرمايو آهي ته موت هڪ [illegible]
پيڙا ليندي آهي جهڙي جڪر ڏهه هزار وڇون ابتداءَ ۾ [illegible]
وقت ڏنگهن. هاڻي لوهين لي سرچهر ڏ ڪري سگهه[illegible]
مهل ڪري پهنجي من کي اڪاگر ڪمشن ڪري من کي اڪ[illegible]
جيڪڏهن هن ساري حياتيءَ ۾ اپاس
ڪيو لي ڪراهي. [illegible] مهل مرڻ[illegible]
راه روشن لعل شڪايت ڪئي ته اڄ

پيدس ڪيون ڪري

آسرو رکي، [illegible]

؟ مش ڪي [illegible]

پهنجي [illegible]

مهو سندي [illegible]

[illegible]

[illegible]

ڪي ني ولڏون

ن ۾ آهن السا

ڻي وڪار مون

لله، السس ؟

وه الهن ڪان

۽ يا آهر اهي

اللاء جا ڪرڻو

ن سميڻي اکين

سوچيو ته جنهن

و ڏيان سهي

، پر ان وقت

هن ليندو آهي.

جو لي ڀانندو

ڪي اکين جي

ال ۾ وهڻ جي

ي جانهن اسانجو

و آهي. اهو لي

و لـ اسين جاڳي

، ڪي ٻاهر وڃڻ

جي وڃ ۾ اسر

ڏيڻ ليسري ليا

اسين ڀاڳ ڀلا ڄاڻون
ولجون ۽ جڪڙيل آهيون. جنهنڪي اسين ڀاڳ اسان
اهو محض اڳين ڪيل ڪرمن جو ڦل آهي. اهو ڀاڳ ٻالڪ ۾
لي ٻاٻار آهي ؟ هيٺر اسين ئي آئينده جو ڀاڳ
لڳا پيا آهيون.

اسين جيڪو ٻه ڪرم ڪريون ٿا اهو ڪنهن اڄا يا ڪاما
جي آڌار تي ڪريون ٿا. اهي اڄالون اساڏي ايندڙ جنمن
جون زنجيرون ٻڌجي ٻون ٿيون. ان ڪري ان مان ڇڪڻي
يا ڇوٽڪاري حاصل ڪرڻ جو ڪيول هڪ ئي رستو آهي
۽ اسين اڄا رهت يعني نشڪام ڪرم ڪريون. اسين ڪنهن
۽ اڄا ڪالسواءِ ڪرم ڪريون ؟ الجي ڦل جي ڪابه آس
ڪون. لن، من، ڌن استري ٻار ٻچا وغيره مطلب ۽ سڀ
ڪجهه پرمالما جي طرفان سوپيل امانت سمجهون ؟ ٻانڪي
امانت دار سمجهي ڪم ڪاڄ ڪريون ؟ ووڪون يعني
ڪي. مالڪ جو ايجنٽ سمجهي ڪار وهنوار ڪريون. ايجنٽ
هر ڪاره جي ٻوري ذميواري سندس مالڪ جي ليندي
ي. ايجنٽ ڪي لٺعي نقصان سان واسطو ڪرڻ هونده
ي. ڏڪ لڳهن ليندو آهي جڏهن اسين امانت ۾ خيانت
ڻ لڳندا آهيون

راه روشن لعل جي سالي ۽ شري مالڪ چيو، "حضور! سنڪرور
جي دنيا مهر ڪالسواءِ نشڪام ڪرم ڪرڻ ته ممڪن ناهي.
حضور جن وراڻيو، "سنڪرور ۽ جي دنيا مهر جي ته
قدم ئي ضرور آهي. ٻر دڪر نه ڪرڻ. ستسنگ ۽
الدر ٻوڪيل نام جو ٻي ڪڏهن نه ڪڏهن اڀرندو. ستسار
ڪاٻه طاقت انکي ختم ڪري نه سگهندي. جنهن سان
ڪي سچي سنڪرور ۽ دواران نام جي بخشش ٿي آهي
اوس هڪ ڏينهن موڪش ڀهچندو."

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، "حضور، گوروءَ جي مدد
جو آسرو رکڻ، مش جي ڪمزوري يا نرداييءَ جي نشاني
ڪانهي؟ مش کي پنهنجي مصيبت جو مقابلو پاڻ ڪرڻ
کپي، پنهنجي لڙائي پنهنجي سر جيتڻ کپي."

دپا مهر سندي مشڪ سان حضور جن جو چهرو ٽڙي پيو.
هس فرمايو، "پنڊت جي پنهنجي من کي، پنهنجي اڏيءَ
کي ۽ پنهنجن اچائن کي اُٿي جي رضا ۾ ڇڏي ڏيڻ لاءِ ته
پاڻ وڏيڪ ارادي شڪتي ۽ بهادريءَ جي ضرورت آهي.
جيڪڏهن توهين اندروني روحاني سفر اڪيلو طئي ڪرڻ
چاهيو ته توهين ڪري سگهو ٿا پر جيڪي اندر اچڻ وارن
ڪمايون ۽ رڪاوٽن کان بخوبي واقف آهن، تن جي راهه ڪا
۾ي آهي. پلا اسين دليوي لڙائن ۾ اين کان مدد ڪون ولندا
آهيون. پيا ڪنهن مددگار جي، پيا ڪنهن رهبر ۽ رهنما
جي اندر توهين هڪ قدم به هلي ڪين سگهندا. جيڪڏهن
توهانکي "گورو" اکر پسند ڪونهي ته توهين پلي هنکي
گورو نه چئو. توهين هنکي پنهنجو متر چئو، سالي چئو،
وٺيو هنکي داس يا شيوڪ چئو پر جيڪو به مالڪ جي
کوج ۾ اندر وڃڻ چاهيندو انکي رهبر جي ضرورت اوس
پولدي پر جيڪو اندر وڃڻ جي ضرورت پي نٿو محسوس
ڪري اهو پلي چا ۾ ڪٽي چوي. انجي فيصلي لسي ڪنهن
کي ڪهڙو نو اعتراض ٿي سگهي؟

پنڊت ڪيول ڪرشن پڇيو، "حضور! موت کي منهن
ڏيڻ لاءِ اسان کي ڪهڙي تياري ڪرڻ کپي؟"

حضور جن وراڻيو، "انها تياري نه پوري زندگيءَ جو
ڪم آهي. انسان کي پنهنجي زندگي اهڙي طرح وليت
ڪرڻ کپي جو موت جو ڏنگ نه لکري وڃي ۽ هو موت

زنجيرن ۾ جڪڙيل آهيون. جنهنڪري اسين پاڻ لاءِ ڇڏيون اهو محض انهن ڪيل ڪرمن جو ڦل آهي. اهو پاڻ اسان لئي ٺاهيو آهي ۽ هيئر اسين لئي آئينده جو پاڻ ٺاهڻ ۾ لڳا پيا آهيون.

اسين جيڪر ته ڪرم ڪريون ٿا اهو ڪنهن اِڇا يا ڪامنا جي آڌار لئي ڪريون ٿا. اهي اِڇائون اسانجي اندر جنهن جون زنجيرون ٺاهي ٻڌن ٿيون. ان ڪري ان مان مڪتي يا ڇوٽڪاري حاصل ڪرڻ جو ڪيول هڪ ئي رستو آهي ته اسين اِڇا رهت يعني نشڪام ڪرم ڪريون. اسين ڪنهن ۾ اِڇا ڪالسواءِ ڪرم ڪريون ۽ اهڙي ڦل جي ڪابه آس نه رکون. تن، من، ڌن استري ٻار ٻچا وغيره مطلب ته سڀ ڪجهه پرماتما جي طرفان سونپيل امانت سمجهون ۽ پاڻ کي امانت دار سمجهي ڪم ڪاج ڪريون ۽ ورلن يعني پاڻ کي مالڪ جو ايجنٽ سمجهي ڪاروهنوار ڪريون. ايجنٽ جي هر ڪارڻ جي پوري ذميواري سندس مالڪ جي ليندي آهي. ايجنٽ کي لئي نقصان سان واسطو ڪونه هوندو آهي. دک لڌهن ٿيندو آهي جڏهن اسين امانت ۾ خيانت ڪرڻ لڳندا آهيون

رام روشنلعل جي سالي‌ءَ شري مالڙ چيو، "حضور! ستگوروءَ جي دَيا مهر ڪالسواءِ نشڪام ڪرم ڪرڻ نه ممڪن ناهي."

حضور جن ورائيو، "ستگوروءَ جي دَيا مهر جي نه هر قدم لئي ضرورت آهي. پر فڪر نه ڪريو. ستسنگيءَ جي اندر پرڪيل نام جو ٻج ڪڏهن نه ڪڏهن اُپرندو. ستسنگ جي ڪابه طاقت انکي ختم ڪري نه سگهندي. جنهن به جيو کي سچي ستگوروءَ دوارا نام جي بخشش ملي آهي اهو اوس هڪ ڏينهن سچکنڊ پهچندو."

ليو پيو آهي ۽ نه هر ڳالهه ۾ اسين پنهنجي مرضيءَ موجب هلي
سگهون ٿا. هڪ وقت هو جڏهن اسين سوتنتر هئاسين ۽
اسين پنهنجي مرضي مطابق ڪرم ڪري سگهياسين ٿي.
اسان ڪرم ڪيا، انهن ڪرمن جو نتيجو نڪتو ۽ اهو
”نتيجو يا ڪرمن جو ڦل“ اسانجي پرالبڌ بڻيو. اسين ان
کان پاڻ بچائي ڪين سگهياسين. اسان وري ڪرم ڪيا پر
ان دفعي اسانجي سوتنتر اڳا ٿي اسانجي پراڻن ڪرمن جو
اثر رهيو ۽ اسانجا ڪرم اسانجي گذريل ڪرمن جي ڦل
مطابق ٿي پيا. انهن ڪرمن ڪري ڀاڳيه بڻيو ۽ ان ڪارڻ
اسانجي پنهنجي مرضيءَ موجب ڪرم ڪرڻ جي آزادي
گهٽجي وئي. ليڪن ورهين کان اهي ڪرم ڪندي ڪندي،
اسين انهن جي ڦل جو انبار ڪٺو ڪندا رهيا آهيون ۽ اهڙي
ريت ڦل ۽ پرلي ڦل (يعني ڦل ۽ ان ڦل جو ڦل) جي اها
زنجير اسانجي امٽ پرالبڌ ٺهي پئي آهي. ان پرالبڌ موجب
ٿي اسانجو شرير، من، بڌي وغيره ٺهن ٿا ۽ اهي اسانکي
ان مطابق خاص مارگ تي هلڻ لاءِ مجبور ڪن ٿا. اسانجي
گذريل ڪرمن موجب اسانجي اڄوڪي زندگي ٺهي ٿي ۽
اسانجي موجوده ڪرمن مطابق اسانجي ايندڙ زندگي ٺهندي.

اسان جيڪي اڳين جنمن ۾ پوکيو آهي اهو اڄ لڻي
رهيا آهيون ۽ جيڪي اڄ پوکي رهيا آهيون اهو اڳتي هلي
لڻنداسين.

هن وقت اسين ان قسمن جا ڪرم ڪري رهيا آهيون.
(۱) نوان ڪرم جنکي ڪريمان ڪرم چئجي ٿو. (۲) پرالبڌ
ڪرم جي اڳين جنمن جو ڦل آهن. ٻئي ڪرم گڏوگڏ هلي
رهيا آهن، هاڻي توهين خود ٿي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته
اسين ڪيتري قدر آزاد آهيون ڪيتري قدر ڀاڳيه جي

هيءَ فضول سوال ڪري ان ڏاهي پرش جو ڌيرج لٽي پيو پر ان هوندي به هن شانتيءَ سان کيس چيو ته ٻچڙي ٻالڪيءَ خاطر هميشه رسيءَ کي سوگهو جهل، پوءِ مان جڏهن توکي ٻاهر ڪڍان ته پڇجي فرصت ۾ ان مشڪلي تي آرام سان ويچار ڪجانءِ. وري اڊو ماڻهو ساڳيا ئي بيهودا سوال ڪرڻ لڳو ته ڀلا مان جو هن کوهه ۾ ڪري پيس ته تون ڪونه ڪرئين؟

ڏاهو ماڻهو کيس چيو، "ڀائي! مونکي ٻيا ڪم ڪيترائي ضروري ڪم آهن انڪري تون جيڪڏهن جلد ئي رسيءَ کي پڪڙي ٻاهر نه نڪرندين ته مونکي لاچار توکي ڇڏي وڃڻو پوندو."

اڊي ماڻهوءَ چيو ته چڱو، پر پهرين مونکي اهو ته ٻڌاءِ ته هي کوهه ڪيترو گهرو آهي ۽ هي ڪڏهن ۽ ڪير ٺهرايو؟

کوهه مان ڪڍيندڙ ماڻهوءَ کيس جواب ڏنو، "هو ايڏو ته گهرو آهي جو تو جهڙو ايڪ ماڻهو جي ٻڏي سگهي ٿي." ائين چئي هو روانو ٿي ويو.

ليو پيو آهي ۽ نه هر ڳالهه ۾ اسين پنهنجي مرضيءَ موجب هلي
سگهون ٿا. هڪ وقت هو جڏهن اسين سوتنتر هئاسين ۽
اسين پنهنجي مرضي مطابق ڪرم ڪري سگهياسين ٿي.
اسان ڪرم ڪيا، انهن ڪرمن جو نتيجو نڪتو ۽ اهو
”نتيجو يا ڪرمن جو ڦل“ اسانجي پرالبڌ بڻيو. اسين ان
کان ڀاڄ ڀڄائي ڪين سگهياسين. اسان وري ڪرم ڪيا پر
ان ڏينهن اسانجي سوتنتر اڇا تي اسانجي پراڻن ڪرمن جو
اثر رهيو ۽ اسانجا ڪرم اسانجي گذريل ڪرمن جي ڦل
مطابق ٿي پيا. انهن ڪرمن ڪري ڀاڳ بڻيو ۽ ان ڪارڻ
اسانجي پنهنجي مرضيءَ موجب ڪرم ڪرڻ جي آزادي
گهٽجي وئي. لکين ورهين کان اهي ڪرم ڪندي،
اسين انهن جي ڦل جو انبار گڏ ڪندا رهيا آهيون ۽ اهڙي
ريت ڦل ۽ ٻيا ڦل (يعني ڦل ۽ ان ڦل جو ڦل) جي اها
زنجير اسانجي امٽ پرالبڌ بڻجي پئي آهي. ان پرالبڌ موجب
ئي اسانجو شرير، من، بدي وغيره بڻجن ٿا ۽ اهي اسانکي
ان مطابق خاص مارگ تي هلڻ لاءِ مجبور ڪن ٿا. اسانجي
گذريل ڪرمن موجب اسانجي اڄوڪي زندگي بڻجي ٿي ۽
اسانجي موجوده ڪرمن مطابق اسانجي ايندڙ زندگي بڻجندي.
اسان جيڪي اڳين جنمن ۾ پوکيو آهي اهو اڄ لڻي
رهيا آهيون ۽ جيڪي اڄ پوکي رهيا آهيون اهو اڳتي هلي
لڻنداسين.

هن وقت اسين ان قسمن جا ڪرم ڪري رهيا آهيون.
(١) نوان ڪرم جنکي ڪرمان ڪرم چئجي ٿو. (٢) پرالبڌ
ڪرم جي اڳين جنمن جو ڦل آهن. ٻئي ڪرم گڏو گڏ هلي
رهيا آهن. هاڻي توهين خود ئي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته
اسين ڪيتري قدر آزاد آهيون ڪيتري قدر ڀاڳ جي

هن جي فضول سوال ڪري ان ڏاهو پرش جو ڌيرج ٽٽي پيو پر اُن هوندي به هن شانتيءَ سان ڪيس چيو ته پنهنجي ڀلائيءَ خاطر هميشه رسيءَ کي سوگهو جهل، پوءِ مان جڏهن توکي ٻاهر ڪڍان ته پنهنجي فرصت ۾ ان مسئلي تي آرام سان ويچار ڪجانءِ. وري الڙو ماڻهو ساڳيا ئي بيهودا سوال ڪرڻ لڳو ته ڀلا مان ڇو هن کوهه ۾ ڪري پيس؟ تون ڪوڙ ڪرائين؟

ڏاهو ماڻهو ڪيس چيو، ”ڀائي! مونکي ٻيا به ڪيترائي ضروري ڪم آهن انڪري توکي جيڪڏهن جلد ئي رسيءَ کي پڪڙي ٻاهر نه نڪرندين ته مونکي لاچار توکي ڇڏي وڃڻو پوندو.“

الڙي ماڻهوءَ چيو ته ”چڱو، پر پهرين مونکي اهو ته ٻڌاءِ ته هي کوهه ڪيترو گهرو آهي ۽ هي ڪڏهن ۽ ڇو ٺهيو؟“

کوهه مان ڪڍندڙ ماڻهوءَ کيس جواب ڏنو، ”هي کوهه ايڏو ته گهرو آهي جو تو جهڙن الڪ ماڻهن جي قبر ٿي سگهي ٿي.“ ائين چئي هو روانو ٿي ويو.

الڙي ماڻهوءَ جي ان بيوقوفيءَ تي سڀ کلڻ لڳا. تنهن تي حضور هن فرمايو، ”اسين سڀ ائين ڪين ٻيا ڪريون ڇا؟ حقيقت ۾ اسانجي بدي ۽ واد وواد اسانجي ڇوٽڪاري جي راهه ۾ ڪلن رڪاوٽون پيدا ڪرن ٿيون.“

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، حضور! اهو بلڪل صحيح آهي، پر هڪڙو سوال مونکي هميشه پريشان ڪندو ڪري ته سڀ ڪجهه ڀڳوان ٿي ٺاهيو، تڏهن پو آهي ڇا؟ اسين پنهنجي مرضيءَ مطابق انکي گهٽائي وڌائي سگهون ٿا يا نه؟ اسين پنهنجي اڳيان اوسار ڪجهه ڪري سگهون ٿا يا نه؟“

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”اڪي سڀ ڪجهه ڀڳوان ٺاهيو

ڪري ايندو. ان هوندي به مونهنجي دل ۾ ور ور ڪري اهو سوال ٿو اٿي ته ڀرمالما هيءَ سرشٽي ڇاٽي ڇو؟ هن اسانکي سڪيند مان ڪڏهن هيٺ ڇو موڪليو." هن سنسار ۾ ايڏا ڏک، درد ۽ ڪشٽ ڪليش ڇو پيدا ڪيا آهن؟"

حضور جن فرمايو، "مان ڊاڪٽر جانسن کي چوندس ته توهانکي هڪ ڪتابي ڏيائي جنهن مان ڪيس ڪجهه ڏيهن اڳ ڏيائي هئي. شايد اها اوهانکي پسند اچي."

ڊاڪٽر جانسن هڪڙو اميرڪن سنسنگي هو جنهن ڏيري ۾ رهائش اختيار ڪئي هئي. ڳالهه ٿورا ئي هلندي هو چپ چاپ اچي هڪ ڪنڊ ۾ ويهي رهيو هو. هن مشڪي چيو ته اها ڏاڍي وندرائيندڙ ڪتابي آهي ۽ ان ذريعي توهان جي شنڪا جو سماڌان ٿي ويندو. مان شايد اهڙي سٺي نموني ۾ اها ڏيائي نه سگهان جنهن اثرائتي نموني سان حضور جن مونکي ڏيائي هئي. ان هوندي به مان ڪوشش ڪريان ٿو. اها هڪ انڌي ماڻهوءَ بابت آهي جو هڪ گهري کوهه ۾ ڪري پيو هو. اتفاق سان اتان هڪ ماڻهو اچي لنگهيو ۽ انڌي ماڻهوءَ جي اهڙي دردناڪ ڏسي ڪيس قياس آيو ۽ هنکي کوهه مان ڪڍڻ چاهيائين. انڪري هن هڪ وڏي لوڙيءَ جو هڪ پاسو کوهه ۾ وڌو ۽ انڌي ماڻهوءَ کي چيائين ته ان کي جهل ته توکي ٻاهر ڪڍان. لوڙيءَ کي جهلڻ بدران انڌو ماڻهوءَ هن سان اجايا سجايا سوال ڪرڻ لڳو ته اهڙي گهري کوهه ۾ مان ڪيئن ڪريس، توهين مونکي ان مان ڇو ٿا ڪڍو؟ ان ۾ توهانجو ڪو شخصي مطلب آهي ڇا؟ آخر کوهه کوٽايا ڇو ويا آهن؟ سڀ ڪان ڀريون کوهه ڪنهن کوٽايو؟ ان ڳالهه جي ڪهڙي خاطري آهي ته مان وري اچي کوهه ۾ ڪونه ڪرندس وغيره وغيره.

دائما مٿس ٿي اٿڪندي رهي ٿي. ڪنهنکي نه پٽ جي مرض جو خوف لڳو پيو آهي نه ڪنهنکي پنهنجي يا پنهنجي زال جي بيماريءَ جي نازل ٿيڻ جو خطرو، نه ڪنهنکي واپار ۾ گهاٽي پوڻ جو ڳڻتو ڪائي رهيو آهي. پوءِ هن ڏکن ڀرئي ڏيهه ۾ سک ڪيئن ملندو؟ ذرا اسپتالن ۾ وڃي ڏسو ته ڪيئن هزارين ماڻهو ڏک ۽ پيڙا سبب پيا لڇن. هر روز ڪورٽن ۾ ڏسو ويندا ته ماڻهو ڪيئن نه ڇڪيون ماس پيا ڪائين، ۽ فوجداري مقدما پيا ٿين ۽ جيل جون سزائون پيا ڀوڳين. ڏسندا آهيو ته واپارين فرمانن خلاف ڪيئن ڊگريون پيئون تعميل ٿين، سندن مال ملڪيت ضبط ڪري نيلام پيو ٿئي؟ سندن ٻارن ٻچن کي سندن اڳيان مان هڪالي ڪڍيو ٿو وڃي. ڇڪر، توهين اُهين سڀني ڳالهين کي ڪٿي نظرانداز ڪري ٿا توهين اِن ڳالهه کان نه انڪار ڪري سگهو ته مرض اڻتر آهي.

سچ ۽ دائما سک نه صرف تڏهن ملندو جڏهن مٿس مالڪ ڏانهن رخ ڪندو ڇاڪاڻ ته هو سچي ۽ پائدار آنند جو ساگر آهي. جن لٽن مان هيءَ دنيا ٺهي آهي اهي ٿي ناسوان ۽ فنا آهن پوءِ توهين دائما سک ۽ شانتيءَ جي اميد هتي ڪيئن ٿا رکي سگهو؟ هاڻي توهين دنيا جي سڀ کان سکي ماڻهوءَ سان ملو، توهين ڏسندا ته هنجي دل جي اندرين تهه ۾ نراسا، اداسي، هيڪلائي مطلب نه ڪنهن نه ڪنهن ڳالهه جي ڪمي پسندا. اها بي چئني آتما کي پنهنجي اصل هستي پرماتما کان وڇڙڻ جي ڪارڻ آهي. اها نڙول آهي پرلڊ جي ساگر ۾ سمائجڻ لاءِ.

سردار ڪيسر سنگهه چيو، ”حضور مان سمجهان ٿو ته صرف هڪ ڪرڻ سان يا ٻاهي ولوڙڻ مان ڪجهه نه ٿيندو

ڪري ٿيندو. ان هوندي به منهنجي دل ۾ ور ور ڪري
اهو سوال ٿو اٿي ته پرماتما هيءَ سرشٽي ٺاهي ڇو؟ هن
اسانکي سمجهه مان ڪڏهن هيٺ ڇو ٿو ڪڍيو." هن سنسار
۾ ايترا ڏک، درد ۽ ڪشٽ ڪلهش ڇو پيدا ڪيا آهن؟"

حضور جن فرمايو، "مان ڊاڪٽر جانسن کي چوندس ته
توهانکي هڪ ڪهاڻي ٻڌائي جا مون ڪيس ڪجهه ڏينهن
اڳ ٻڌائي هئي. شايد اها توهانکي پسند ايندي."

ڊاڪٽر جانسن هڪڙو امريڪن ستسنگي هو جنهن ڏيري
۾ رهائش اختيار ڪئي هئي. ڳالهه ٻولهه هلندي هو چپ چاپ
اچي هڪ ڪنڊ ۾ ويهي رهيو هو. هن مشڪي چيو ته اها
ڏاڍي وڻندڙ ڪهاڻي آهي ۽ ان ذريعي توهان جي
شڪا جو سمادان ٿي ويندو. مان شايد اهڙي سٺي نموني
۾ اها ٻڌائي نه سگهان جهڙي اثرائتي نموني سان حضور جن
مونکي ٻڌائي هئي. ان هوندي به مان ڪوشش ڪريان ٿو.
اها هڪ انڌي ماڻهوءَ بابت آهي جو هڪ گهري کوهه ۾
ڪري پيو هو. اتفاق سان اتان هڪ ماڻهو اچي لنگهيو ۽
انڌي ماڻهوءَ جي اهڙي درگتي ڏسي ڪيس قياس آيو ۽
هنکي کوهه مان ڪڍڻ چاهيائين. انڪري هن هڪ وڏي
لوڙيءَ جو هڪ پاسو کوهه ۾ وڌو ۽ انڌي ماڻهوءَ کي چيائين
ته ان کي جهل ته توکي ٻاهر ڪڍان. لوڙيءَ کي جهلڻ بدران
انڌو ماڻهو هن سان اجايا سجايا سوال ڪرڻ لڳو ته اهڙي
گهري کوهه ۾ مان ڪيئن ڪريس، توهين مونکي ان مان
ڇو ٿا ڪڍو؟ ان ۾ توهانجو ڪو شخصي مطلب آهي ڇا؟
آخر کوهه کوٽايا ڇو ويا آهن؟ سڀ کان پهريون کوهه ڪنهن
کوٽايو؟ ان ڳالهه جي ڪهڙي خاطري آهي ته مان وري اچي
کوهه ۾ ڪونه ڪرندس وغيره وغيره.

دائما مَنش لاءِ اڻڪندي رهي ٿي. ڪنهنکي نه پتو جي
موت جو خوف اڪيلو ٿيو آهي ته ڪنهنکي پنهنجي يا پنهنجي
ڳالهه بيماريءَ جي نازل ٿيڻ جو خطرو، ۽ ڪنهنکي واپار
۾ گهاٽي پوڻ جو گهڻو ڪاڻي رهيو آهي. پوءِ هن ڏکن ڀرئي
دنيا ۾ سک ڪيئن ملندو؟ ذرا اسپتالن ۾ وڃي ڏسو ته
ڪيئن هزارن ماڻهو دک ۾ پيڙا سبب پيا تڙپن. هر روز
ڪورٽن ۾ ڏسو ويندا ته ماڻهو ڪيئن نه ڇڪين ماس پيا کائين،
۽ فوجداري مقدما پيا ڪن ۽ جيل جون سزائون پيا ڀوڳين.
ڏسندا آهيو ته واپارين فرضدارن خلاف ڪيئن ڊگريون پيون
تعميل ٿين، سندن مال ماڪيٽ ضبط ڪري نيلام ٿيو ٿئي ۽
سندن ٻارن ٻچن کي سندن اڏڻ مان ڪڍيو ٿو وڃي.
ڇڪو، توهين انهن سڀني ڳالهين کي ڪٿي نظرانداز ڪريو ٿا
توهين ان ڳالهه کان نه انڪار ڪري سگهو ته مرت
الٿر آهي.

سچ ۽ دائما سک نه صرف ٽڏهن ملندو جڏهن منش
مالڪ ڏانهن رخ ڪندو ۽ چاڪاڻ ته هو سچي ۽ پائدار آنند
ساگر آهي. جن لئن مان هيءَ دنيا ٺهي آهي اهي ئي ناسو
۽ نا آهن پوءِ توهين دائما سک ۽ شانتيءَ جي اميد ه
ڪيئن نا رکي سگهو؟ ڀلي توهين دنيا جي سڀ کان س
ماڻهوءَ سان ملو، توهين ڏسندا ته هنجي دل جي اندر
لهه ۾ نراسا، اداسي، هڪلائي مطلب نه ڪنهن نه ڪنه
ڳالهه جي ڪمي پسندا. اها پي چئني الما کي پنهنجي اص
بيسي پرمالما کان رچڙڻ جي ڪارڻ آهي. اها نڙ آه
پولد جي ساگر ۾ سمائجڻ لاءِ.

سردار ڪمسر سنگهه چيو، "حضور مان سمجهان ٿو ته
صرف بحث ڪرڻ سان نا پاڻي وارڻ مان ڪجهه ته ٿيندو

ٻڌايو. انهن پوءِ حضورجن کي هڪ نوجوان جو ريل هيٺان
اچي مرڻ جو ڏاڍو دردناڪ قصو ٻڌايو. هڪ ٽڙو پرڻيل
جوڙو جالو اسٽيشن تان گاڏيءَ ۾ چڙهيو هو ۽ ٻئي اسٽيشن
لي ٽڪيٽ کڻي ملائي ۽ مڙس پنهنجي استريءَ لاءِ وٺڻ لاءِ
لٿو. ويچارو وٽ پنجين روپئي نوٽ جو ريزو ڪونه هو،
انڪري اڪيڪ آئس مان مٺائي لاءِ ويو. ايتري ۾ گاڏي
هلڻ لڳي. نوجوان کي همت ۾ ميرو هو ۽ جنهن لاءِ هن هلندڙ
ريل ۾ چڙهڻ جي ڪوشش ڪئي ته پير ترڪي ويس ۽
گاڏيءَ هيٺان اچي ٽڪرا ٽڪرا ٿي ويو. ويچاري شاديءَ
ڪالهوءِ پرڻيل دلهن لاءِ ساهري وڃي رهي هئي ۽ کيس پنهنجي
ساهري ڳوٺ جي ڳالهه جي نه خبر ڪونه هئي. صرف ايترو
ٻڌائي سگهي ٿي ته اڳئين پيري اسان انڊيانا اسٽيشن لاءِ
ڪنهن اسٽيشن لاءِ گاڏي مٽي هئي ۽ ان اسٽيشن کان منهنجو
ساهرو گهر پنج ميل پري آهي.

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، ”هي ٻڪران! هن دنيا ۾
ڪيڏا نه دک ۽ ڪليش آهن.“

حضورجن وراڻيو، ”مسلمان درويش هن دنيا کي
”دار المصائب“ 'مصيبتن جو گهر' ڪري سڏيو آهي.
هن دنيا ۾ ڪڏهن ڪنهن کي سچو سک مليو آهي؟“

سردار ڪيسر سنگهه اعتراض ڪندي چيو ته حضور! ائين
ڪيئن چئجي ته هن دنيا ۾ صرف دک ئي دک آهي. هتي
ته خوشي ۽ غمي ٻئي گڏيون پيئون آهن. ڪي ماڻهو ته سچ
پچ ڏاڍا سکي آهن.

حضورجن کيس جواب ڏنو، ”توهين اندرين جي
ڪڻ ٻڪر پوڻ کي ٿي سچو سک سمجهي ويٺا آهيو. موت،
مفلسي، مرض پيدايو، اچانڪ حادثن جي دٻ سندي تلوار

پڇيو. انهن ٻڌو حضور جن کي هڪ نوجوان جو ريل هيٺان
اچي مرڻ جو ڏکوئيندڙ قصو ٻڌايو. هڪ تازو پرڻيل
جوڙو جالو اسٽيشن کان گاڏيءَ ۾ چڙهيو هو ۽ ٻئي اسٽيشن
تي پهچي کجهه ماني ۽ ميوو پنهنجي استريءَ لاءِ وٺڻ لاءِ
لٿو. واپس ورندي پنجين روپئي نوٽ جو ريزو ڪونه هو،
انڪري بکنگ آفيس مان مٽائڻ لاءِ ويو. ايتري ۾ گاڏي
هلڻ لڳي. نوجوان کي هٿ ۾ ميوو هو ۽ جيئن ئي هن هلندڙ
ريل ۾ چڙهڻ جي ڪوشش ڪئي ته پير ترڪي ويس ۽
گاڏيءَ هيٺان اچي ٽڪرا ٽڪرا ٿي ويو. ويچاري شاديءَ
ڪانپوءِ پهريون دفعو ئي ساهري وڃي رهي هئي ۽ کيس پنهنجي
ساهري ڳوٺ جي نالي جي به خبر ڪونه هئي. صرف ايترو
ٻڌائي سگهي ٿي ته اڳئين ڀيري اسان لڌيانا اسٽيشن تي
ڪنهن اسٽيشن لاءِ گاڏي مٽي هئي ۽ ان اسٽيشن کان منهنجو
ساهرو گهر پنج ميل پري آهي.

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، "هي ڀڳوان! هن دنيا ۾
ڪيڏا نه ڏک ۽ ڪليش آهن."

حضور جن وراڻيو، "مسلمان درويش هن دنيا کي
"دارالمصائب" 'مصيبتن جو گهر' ڪري سڏيو آهي.
هن دنيا ۾ ڪڏهن ڪنهن کي سچو سک مليو آهي؟"

سردار ڪيسر سنگهه اعتراض ڪندي چيو ته حضور! ائين
ڪيئن چئجي ته هن دنيا ۾ صرف ڏک ئي ڏک آهي. هتي
ته خوشي ۽ غمي ٻئي گڏيون پيئون آهن. ڪي ماڻهو ته سچ
پچ ڏاڍا سکي آهن.

حضور جن کيس جواب ڏنو، "توهين اندرين جي
ڪڻ ڀنگر ڀوڳن کي ئي سچو سک سمجهي ويٺا آهيو. موت،
مفلسي، مرض پيدائش، اچانڪ حادثن جي ڊپ سدائين تلوار

جو پردو پيل آهي. انڪري هن دنيا روپي نڌوڙيءَ ۾
ٻڌ ٽيل اموَل هيري، يعني آتما کي اهي ڏسي نٿيون
سگهن. جيڪڏهن اسين هن مٽيءَ ۽ ماس جي ٺهيل دنيا
کان اوچو اٿي مٿي ڏسڻ جي ڪوشش ڪنداسين ته پرماتما
جي راجڪماري يعني آتما کي ڏسي سگهنداسين جنهنجو هن
ڪايا روپي نگريءَ ۾ نواس آهي. اها ڪيڏي دک ۽ غم
جي ڳالهه آهي جو دنيا روپي گندو ۽ غليظ قاتل نڌل ۽
ناسولت پردو مٿس کي اهڙو اندو بڻائي ڇڏي ٿو جو ڪيس
پنهنجي اندر جهل سروج جو ٻيو ۽ اجارو ڏسڻ ۾ اچي ڪو نه
ٿو اچي."

سردار ڪيسر سنگهه جورٺ اچو، "ڪاش جي ڌرم ڏاهن
نه اسانجو ڏيان وجهي ٿو پر ان ۾ پيل اديست اصول جي
منوهر سندرتا کان اسين بلڪل غافل ۽ اڻڄاڻ آهيون. اسين
نه صرف ان ڪاغذ جي ٻڙيءَ کي اچي ڏسندا رهون ٿا پر
ان رتن جو نه ڪو خيال ئي ڪريون ٿا ڪراون جوهريءَ ان
ٻڙيءَ ۾ وجهي رکيو آهي."

پنڊت ڪيول ڪرشن سوال ڪيو، "مهاراج جي، پرماتما
هن سرشٽيءَ جي رچنا ڇو ڪئي؟"

حضور جن جواب ڏنو، "اسانجي ڀلائيءَ خاطر."

ان تي پنڊت ڪيول ڪرشن وري چيو، "شاسترن
جو ڪٿن آهي ته هي سڀ سنديس ليلا آهي، موج آهي."

ستگورن فرمايو، "مالڪ جي رچنا جي ٻولهان مقصد ۽
رنا آهي ۽ هنجي ڪار ڳالهه ٻيا مطلب جي ڪانهي."

ان مهل راولپنڊي ۽ پشاور باسي جا ڪي ستسنگي آيا
۽ حضور مهاراج جن جي چرڻن ۾ مٿو ٽيڪي ويهي رهيا.
حضور جن هر هڪ کان سندن ڪٽنب پرڪار جي خوشحالي بابت

پنڊت پڇڻ لڳو، ”ڇا! پاپ ڪي ء؟“

حضور جن وراڻيو، ”ها! ڇانو، ڀاڳو ۽ رات ڇا جي پيدائش آهن؟ سورج جي.“

پنڊت ڪيول ڪرشن ڏاڍي اتاولائيءَ سان پڇڻ لڳو، ”حضور! سچ پچ شيطان يا جهڙڪي سمت ڪال ڇولدا آهن، آهي ڇا؟“

حضور جن وراڻيو، ”نه سڌهه نپيدو آهي.“

پنڊت سوال ڪيو، ”پرماتما شيطان ڪي پوءِ ٺاهيو ڇو؟“

حضور جن جواب ڏنو، ”اسانجي ڀلائيءَ ۽ بهتريءَ لاءِ. شيطان جو هئڻ به ڏاڍو ضروري آهي. ناڻڪ جو زهر ايئن لاءِ برابر زهر آهي پر سڌس لاءِ نه.“

نوجوان وڪيل پڇيو، ”حضور! استريءَ جي ڪشش ۽ پرام کان ڪيئن بچجي؟“

حضور جن فرمايو، ”پرام ۽ ڪام واشنا ۾ زمين آسمان جو تفاوت آهي. پرام مٿي ڏو کڻي ۽ ڪام هيٺ ٿو کڻي. پرام آتما جو سڀاءُ آهي پر ڪام اندرين جو. پرام اهو الوڪڪ ڀاو آهي جو مالڪ جي ديا مهر سان پرڪهت ٿئي ٿو پر ڪام گندين گهٽين جي وشنا آهي جنهن کان هر نيڪ ۽ پرمارٿي شخص کي بچڻ کپي. اسين پرام ۽ ڪام جي وشيءَ جي ڇنڊڇاڻ ڪرڻ ٿي ڪرڻ پر جيڪڏهن اسين هر روز صحيح ان ڳالهه تي وچار ڪرڻ لاءِ ٿورو ئي وقت ڏيون ته جيڪر واشنا جي ڪشش کان بچي سگهون.“

راءِ صاحب رنجيت گوپال چيو، ”مولانا روم صاحب فرمايو آهي ته جهڙڪي دنيا عشق سڌي تي اهو پيٺ ٻري ڪالڻ ڪري گرميءَ ڪارڻ پيدا ٿئي ٿو.“

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”اسانجي اکين لئي ڪام واشنا

کي ڄاڻڻ ڪيو لاءِ هن ئي انسان صحيح معنيٰ ۾ انسان ٿئي.
پورڻ پرش نه اهو آهي جنهنجي نگاهه ڏرليءَ ڪان ولسي
آخرين وحالئ منزلن نائين وڃي ٿي. پرماتما هن ڪان
اڪل ڪولهي. منش جيتري قدر الهيءَ الترڪ چيتنا کي
ڄاڻرڻ ڪندو وبندو، اوترو ئي هو صحيح معنيٰ ۾ منش
ٿجندو وسندو.

سردار ڪيسر سنگهه چيو ته ان ۾ ته بحث جي ڪا گنجائش
ئي ڪانهي ۽ حقيقت بلڪل صاف ظاهر ٿيئي آهي.

پنڊت ڪيول ڪرشن چيو، "اسان لاءِ ته اهو سڀ
ڪجهه هڪ ٻرولي بڻيل لڳي."

ان تي داتا جن فرمايو، "برابر، ٻر هيءَ اها ٻرولي آهي
جنهنکي حل ڪري سگهجي ٿو. حقيقت ته اها آهي اسان
ڪڏهن هن ٻروليءَ کي سلجهائڻ جي ڪا ڪوشش ئي ڪانه
ڪئي آهي."

پنڊت ڪيول ڪرشن وري سوال ڪيو، "مهاراج جي،
پرماتما پاڪ ۽ ٻرلرتا ۽ نيڪيءَ جو خزانو آهي، پوءِ هنجي
سرشٽيءَ ۾ پاپ ۽ برائي ڪٿان آيون؟"

راءِ رنجيت گوپال چيو، "برائي ۽ ڀلائي منش جي
نقطهِ نگاهه تي مدار ٿي رکي. پروڙتا جي نظر سان ڏسجي ته
اپروڙتا ٽالي جهڙپ ڪا وستو ئي ڪانهي. برائي آهي ئي
ڪانه ۾ جيڪڏهن همت ڪري ڏسداسين ته برائي لوس
حقيقت آهي پر هن سنسار جي سچائن ۾ برائي ـــ هڪ
ضروري ڳالهه آهي.

پنڊت ڪيول ڪرشن پڇيو، "حضور! برائي ۽ پاپ
جي اُتپتي ڪٿان ٿي؟"

حضور جن وراڻيو، "هر چيز پرماتما ئي پيدا ڪئي آهي."

هميشھ مَنش جي روپ ۾ ئي اچي ٿو. جيڪڏهن هو فرشتو ٿي اچي يا ديوتا بڻجي اچي ته جيڪر اسين هنکي ڏسي ڪين سگهون ۽ نڪي هو اسان سان ڳالهائي ٻولهائي سگهي. ڳائيون، پشون ۽ پکي نه هر طرح اسان کان هيٺ آهن. اُهي اسانکي اُپديش نٿا ڏئي سگهن. ان ڪري هو منش جو روپ ڌارڻ ڪري ٿي منش کي سمجهائي سگهي ٿو. صرف انسان ئي انسان کي گيان ڏئي سگهي ٿو. جڏهن به ضرورت پيئي پرماتما هر ديش، هر سمي منش جي روپ ۾ پرگهٽ ٿيو آهي ۽ هميشھ پرگهٽ ٿيندو رهندو.

سردار ڪيسرسنگھ چيو ته سنتن کي سڃاڻڻ لاءِ نشانيون ته ضرور هئڻ کپن.

حضور جن کلي ڏنو ۽ فرمائڻ لڳا، "نه! اهو ڪو ضروري ڪونهي. جن جيون لاءِ هو اچن ٿا، اُهي جيو ڪين آساني سان سڃاڻي سگهن ٿا."

سردار ڪيسرسنگھ وري سوال ڪيو ته پره پرماتما پاڻ کي منش جي نظرن کان ڇو لڪايو آهي؟

حضور مهاراج جن مرڪندي فرمايو، "پرماتما ان منش کان ڪڏهن به لڪل ڪونهي جو صحيح معنيٰ ۾ منش آهي. ڇا اسين صحيح معنيٰ ۾ منش آهيون؟ اسين ته بهتر درجي جا ٻن ٽنگن وارا جانور آهيون جن ۾ ٻين جانورن جي ڀيٽ ۾ ٿوري ٻڌي وڌيڪ آهي. صحيح معنيٰ ۾ انسان ته اهو آهي جنهن پنهنجي مول شڪتين کي واپس پاتو آهي ۽ ان خزاني کي کولي هٿ ڪيو آهي جو پرماتما هن جي واسطي هن جي شرير ۾ رکيو آهي. اسين ته صرف شرير ۽ من جي ٻل تي نڀي رهيا آهيون. اسانجي اندر اهڙيون شڪتيون موجود آهن جي ستيون پيئون آهن. جڏهن اهي

هجڻ جو ليکو ڪٿي گهرجي ڇا؟ ماسٽر صاحب فرمائين ٿا ته
زندگيءَ ۾ مون صرف پاپ ئي پاپ ڪمايا آهن. پر الهن
ته آهي ئي ڪونه. اهڙن وچن مان هنجي نمرتا ۽ دينتا
ئي ظاهر ٿئي ٿي. در اصل، سچي نمرتا صرف سنتن ۾
ئي ٿئي ٿي. دنيادار ته نمرتا ۽ دينتا جو مطلب ئي نه
ٿا سمجهن؛ جيتوڻيڪ سنت پالڪي داس ٿا سڏائن پر سچ پچ
وارا سمجهن ٿا ته هو مالڪ جو روپ ٿيندا آهن.

سردار ڪيسر سنگهه چيو، ”حضور! اسان هنن ڏينهن
۾ ٻڌا آهن ته هڪ ماڻهو ڪبير صاحب جو شبد پڙهي رهيو
هو ته منهنجو ستگرو مونکي پرماتما کان به وڌيڪ پيارو آهي.“

راءِ رنجيت گوپال چيو، ”حضور! ڪبير صاحب جو
هي دوهو ته تمام مشهور آهي:-

”گرو گوبند دوئي کڙي، ڪس ڪي لاگون پاءِ،
بليهاري گرو آپڻي، جن گوبند ديو ڏکاءِ.“

يعني منهنجي سامهون منهنجو ستگرو ۽ پرماتما بيٺا آهن.
مان پهرين ڪنهن کي نمسڪار ڪريان؟ ضروري آهي ته مان
پهرين پنهنجي ستگرو جي چرنن ۾ سيس نوايان ڇاڪاڻ ته
هنجي ئي ڪرپا سان مونکي پرماتما جو درشن مليو (ته ته
هن ڳالهه کي ڪيئن وٺبو هو.)

حضورجن فرمايو، ”هي ته هڪ شيوڪ جو پنهنجي
ستگروءَ جي لاءِ صدق، پريم ۽ شڪرگذاريءَ جي اظهار
ڪرڻ جو طريقو آهي.“

سردار ڪيسر سنگهه سوال ڪيو ته پرماتما لاءِ منش جي
روپ ۾ اوتار ڌاري اچڻ ممڪن آهي؟

حضورجن جواب ڏنو، ”ان ۾ ناممڪن ڇا آهي؟ جڏهن
۽ پرماتما هن سنسار ۾ اچي ٿو ۽ هو اچي به ضرور ٿو، ته

همیشھ منش جي روپ ۾ ٿي اچي ٿو. جيڪڏھن ھو فرشتو ٿي اچي يا ديوي ديوتا ٿجي اچي ۽ جيڪر اسين ھنکي ڏسي ڪين سگھون ۽ نڪي ھو اسان سان ڳالھائي ٻولھائي سگھي. ڳائيون، پشون ۽ پکي نہ ھر طرح اسان کان ھيٺ آھن. اُھي اسانکي اُپديش نٿا ڏئي سگھن. ان ڪري ھو منش جو روپ ڌارڻ ڪري ٿي منش کي سمجھائي سگھي ٿو. صرف انسان ٿي انسان کي گيان ڏئي سگھي ٿو. جڏھن بہ ضرورت پيئي پرماتما ھرديش، ھر سمي منش جي روپ ۾ پرگھٽ ٿير آھي ۽ ھميشھ پرگھٽ ٿيندو رھندو.

سردار ڪيسر سنگھہ چيو ۽ سنتن کي سچائڻ لاء نشانيون نہ ضرور ھئڻ کپن.

حضور جن ڪالي ڏنو ۽ فرمائڻ لڳا، "نہ! اھو ڪو ضروري ڪونھي. جن جيون لاء ھو اچن ٿا، اُھي جيو ڪين آسانيءَ سان سڃاڻي سگھن ٿا."

سردار ڪيسر سنگھہ وري سوال ڪيو نہ پره پرماتما پاڻ کي منش جي نظرن کان ڇو لڪايو آھي؟

حضور مھاراج جن مرڪندي فرمايو، "پرماتما ان منش کان ڪڏھن بہ لڪل ڪونھي جو صحيح معنيٰ ۾ منش آھي. ڇا اسين صحيح معنيٰ ۾ منش آھيون؟ اسين نہ بھتر درجي جا ٻن ٽنگن وارا جانور آھيون جن ۾ ٻين جانورن جي ڀيٽ ۾ ٿوري ٻڌي وڌيڪ آھي. صحيح معنيٰ ۾ انسان نہ اھو آھي جنھن ٻيھجي مول شڪتين کي واپس پاتو آھي ۽ ان خزاني کي ڳولي ھٿ ڪيو آھي جو پرماتما ھن جي واسطي ھن جي شرير ۾ رکيو آھي. اسين نہ صرف شرير ۽ من جي ال لي نھي رھيا آھيون. اسانجي اندر اھڙيون شڪتيون موجود آھن جي ستيون پيئون آھن. جڏھن انھن

ڀڳتن جو ڀڳتن کڻڻ گهرجي ڇا؟ ٻاٻو صاحب فرمائين ٿا تہ
زندگيءَ ڀر مون صرف ٻاپ ئي پاپ ڪمايا آهن. ڀر انهن
۾ آهي ئي ڪوڙ. انهن وچن مان هنجي نمرتا ۽ دينتا
ئي ظاهر ٿئي ٿي. در اصل، سچي نمرتا صرف سنتن ۾
ئي ملي ٿي. دنيادار تہ نمرتا ۽ دينتا جو مطلب ئي نہ
ٿا سمجهن: جيتوڻيڪ سنت ٻالڪي داس ٿا سڏائين ۽ سمجهڻ
وارا سمجهن ٿا تہ هو مالڪ جو روپ ٿيندا آهن.

سردار ڪيسر سنگهہ چيو، ”حضور! اسين هڏهن ڏيري
۾ ڀڄاسين تہ هڪ ماڻهو ڪبير صاحب جو شبد پڙهي رهيو
هو تہ مهنجو ستگورو مونکي پرماتما کان بہ وڌيڪ پيارو آهي.“

راءِ رنجيت گوپال چيو، ”حضور! ڪبير صاحب جو
هي دوهو تہ تمام مشهور آهي:-

”گرو گوبند دوئي کڙي، ڪس ڪي لاگون پانءِ،
بلهاري گرو آپني، جن گوبند ديو دکاءِ.“

يعني مهنجي سامهون مهنجو ستگورو ۽ پرماتما بيٺا آهن.
مان ڀلا ڪنهن سلام ڪنهنجو ڪريان؟ ضروري آهي تہ مان
پهريان پنهنجي ستگورن جي چرنن ۾ سيس نوايان ڇاڪاڻ تہ
هنجي ئي ڪرپا سان مونکي پرماتما جو درشن مليو (تہ تہ
هن ٻاڻ کي گهٽ رکيو هو.)

حضورجن فرمايو، ”هي تہ هڪ شعر جو پنهنجي
ستگوروءَ جي لاءِ صدق، پريم ۽ شڪرگذاريءَ جي اظهار
ڪرڻ جو طريقو آهي.“

سردار ڪيسر سنگهہ سوال ڪيو تہ پرماتما لاءِ منش جي
روپ ۾ اوتار ڌاري اچڻ ممڪن آهي؟

حضورجن جواب ڏنو، ”ان ۾ ناممڪن ڇا آهي؟ جڏهن
۾ پرماتما هن سنسار ۾ اچي ٿو ۽ هو اچي بہ ضرور ٿو، تہ

يا ”اوگاس“ ٿا چون. هيءَ اهڙي ته مذر ۽ رسمي ڏن
آهي جو جيڪڏهن آتما اُنکي صرف هڪ ڀيرو ٻڌي ته هن
جي سموري ميل ۽ غلاظت لڪري وڃي.

سردار پڇڻ لڳو، ”حضور! اهڙي ٻه ڪا نشاني ٻيا
ڪسوٽي آهي جو سنت کي پرکي سگهجي؟“

حضور جن فرمايو، ”ها! اهڙيون نشانيون ضرور آهن.
پر هڪ پهتل آتما ئي سنت کي سڃاڻي سگهي ٿي. هڪ
الف بي پڙهندڙ ٻار هڪ ڪاليج جو پرنسيپال، جو ايم اي
يا پي ايڇ ڊي آهي اُن جي علميت ۽ قابليت جو اندازو
ڪيئن ٿو لڳائي سگهي؟

سردار ڪيسر سنگهه چوڻ لڳو، ”گرنٿ صاحب ۾ گوروءَ
کي پرماتما جو سروپ ڪيو ويو آهي ۽ گوروءَ لاءِ پڻ اهائي
ڳڻتي ۽ اهڙي شرڌا هئڻ کپي جهڙي پرماتما لاءِ. پر سنت
نمرتا جا پيندار ٿيندا آهن. گورو گوبند سنگهه صاحب
فرمائين ٿا:-

”مئن هون پرم پرک ڪا داسا، ديکن آيو جگت تماسا.“

يعني مان ته پرماتما جو هڪ ننڍ شيوڪ آهيان. هن سنسار
جو نانڪ ڏسڻ آيو آهيان.“ ”پوءِ انهن وچارن ۾ اهو
فرق ڇو آهي؟“

حضور جن جواب ڏنو، ”ڪنهن به سنت ڪڏهن به ائين
ڪونه چيو آهي ته مان پرماتما آهيان. انهن هميشه پاڻ کي
پرماتما جو داس يا شيوڪ سڏيو آهي. دراصل، هو ته نمرتا
جا اوتار آهن ۽ نماڻائيءَ وچان ئي هو ائين چون ٿا.
پر انهن جي هن ڪٿن مان هنجو شان يا مهانتيءَ ۾ گهٽجي
نٿي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا، ”ڪهه نانڪ هم
نيچ ڪرما.“ ٺهڪري اسانکي سندن اکرن جو ارٿ

سروپ ساڌڪ ڪنهن اُمر ڪنهن به جنم وٺي آيو، راجا ٿيڻ جي
لو يا ڪو نامور ليڊر يا شاهوڪار واپاري ٿيڻ جي لو. اهين به
ممڪن آهي ته هو جيڪي انهن سڀني جا سک ماڻيندو رهي
پر مالڪ جو مقصد انهن ساڌنن سان ڪري نه ماڻي سگهجي.
گرو ارجن ديو مهاراج جن هتي انهن سڀني ساڌنن ۾ ڪتابن
هي ڪليش جو ورڻن ڪيو آهي جيڪي هن من کي جڪڙي
لاءِ ڪيا. پڇاڙيءَ ۾ چون ٿا ته آهي سڀ ساڌن ڪرڻ سان
مولڪي مالڪ سان ميلاپ ڪرڻ ۾ ڪجهه به سهائتا ڪانه ٿي.

سردار ڪيسر سنگهه پڇڻ لڳو، "آهي سڀ اپڏيش
گرو ارجن ديو جن خود ڪيون؟"

حضور جن وراڻيو، "هو گنڌوڻ جنم جي انهن جو
ذڪر ڪن ٿا. من کي وس ڪرڻ ڏاڍو ڪٺن آهي.
صرف ستگوروءَ جي ديا مهر لئي هندي چمي کان ڇڏائي
سگهي ٿي."

سردار ڪيسر سنگهه سوال ڪيو، "من کي وس ڪرڻ
لاءِ گرو صاحب ڪهڙو اپاءُ ٻڌايو آهي؟"

حضور جن وراڻيو ته گرو صاحب فرمائين ٿا ته جيڪي
ساڌن پرماتما کي پائڻ لاءِ اڪثر ڪري عام لوڪ ڪندا
آهن، جڏهن مان آهي سڀ ساڌن ڪري هاري ٿڪيس،
ناڪامياب رهيس، تڏهن گوروءَ جي چرڻن ۾ ڪري پيس ۽
ستگورو مولڪي انهد شبد، هري ڪيرتن يا ڌن ڏنيءَ
جو مارگ ٻڌايو. سچي سنت جو به اهو ئي مارگ آهي.
هر ڪنهن ديش جي سنتن هر جڳهه ۾ ان ئي مارگ کي
اپنايو آهي. مسلمان فقير ان کي "ندائي آسماني" يا
"سلطان الاذڪار" چون ٿا. براهمڻ رشين اُنکي
"آڪاش واڻي" سڏيو آهي. عيسائي مهاتما اُن کي "ورڊ"

يا "اوڳاس" ٿا چون. هيءَ اهڙي نہ مذ ۽ وسيلي ذن آهي جو جيڪڏهن آتما اُنکي صرف هڪ ڀيرو ٻڌي نہ هن جي سموري ميل ۽ غلاظت لڪري وڃي.

سردار پڇڻ لڳو، "حضور! اهڙي ٻہ ڪا نشاني يا ڪسوٽي آهي جو سنت کي پرکي سگهجي؟"

حضور جن فرمايو، "ها! اهڙيون نشانيون ضرور آهن. پر هڪ پهتل آتما ئي سنت کي سڃاڻي سگهي ٿي. هڪ الف بي پڙهندڙ ٻار هڪ ڪاليج جو پرنسيپال، جو ايم اي يا پي ايڇ ڊي آهي اُن جي علميت ۽ قابليت جو اندازو ڪيئن ٿو لڳائي سگهي؟

سردار ڪيسر سنگهہ چوڻ لڳو، "گرنٿ صاحب ۾ گورو کي پرماتما جو سروپ ڄاڻايو ويو آهي ۽ گوروءَ لاءِ پڻ اهائي ڳالهہ آهي ۽ اهڙي شردا هئڻ کپي جهڙي پرماتما لاءِ. پر سنت نرنڪا جا پيدار ٿيندا آهن. گورو گوبند سنگهہ صاحب فرمائين ٿا:-

"مئن هون پرم پرک ڪا داسا، ديکن آيو جگت تماسا."

يعني مان نہ پرماتما جو هڪ ننڍو شيوڪ آهيان. هن سنسار جو تماشو ڏسڻ آيو آهيان." "پوءِ انهن ويچارن ۾ اهو فرق ڇو آهي؟"

حضور جن جواب ڏنو، "ڪنهن بہ سنت ڪڏهن بہ ائين ڪونہ چيو آهي تہ مان پرماتما آهيان. انهن هميشه پاڻ کي پرماتما جو داس يا شيوڪ سڏيو آهي. دراصل، هو نہ نرڪا جا اوتار آهن ۽ نماڻائي وچان ئي هو ائين چون ٿا. پر انهن جي هن ڪٿن سان هنجو شان يا مهمانيءَ پر گهٽجي نٿي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا، "ڪهہ نانڪ هم نيچ ڪرما." لنهڪري اسانکي سندن اکرن جو ارٿ

سروپ ساڌڪ ڪنهن اَمر ڪتب ۾ جنم ورتو هو، راجا ٿيندي
هو يا ڪو نامور نيتا يا شاهوڪار واپاري ٿيندو هو. اهِين ۾
ممڪن آهي ته هو جيڪي انهن سرڪن جا سک ماڻيندو رهي
۽ مالڪ جو مشاهدو انهن ساڌن سان ڪري نه ماڻي سگهندو.
گرو ارجن ديو مهاراج جن هتي انهن سڀني ساڌن ۽ ڪاما
جي ڪليشن جو ورڻن ڪيو آهي جيڪي هِن مَن کي جهنجهٽ
۾ ڪيا. ٻڌائڻ ۾ جهڙين ته آهي سڀ ساڌن ڪرڻ سان
مولڪي مالڪ سان ميلاپ ڪرڻ ۾ ڪجهه به سهائتا ڪانه ملي.
سردار ڪيسر سنگهه پڇڻ لڳو، "آهي سڀ اپشاڪون
گرو ارجن ديو جن خود ڪيون؟"
حضور جن ورانيو، "هو گنديل جنمن جي انهن جو
ذڪر ڪن ٿا. مَن کي وس ڪرڻ ڏاڍو ڪٺن آهي.
صرف ستگوروءَ جي ديا مهر لئي هنجي چنچي ڪمان ڦاٽي
سگهي ٿي."
سردار ڪيسر سنگهه سوال ڪيو، "مَن کي وس ڪرڻ
لاءِ گرو صاحبن ڪهڙو اپاءُ ٻڌايو آهي؟"
حضور جن ورانيو ته گرو صاحب فرمائن ٿا ته جيڪي
ساڌن پرماتما کي پائڻ لاءِ اڪثر ڪري عام لوڪ ڪندا
آهن، جنهن مان آهي سڀ ساڌن ڪري هاري ٿڪيس،
ناڪامياب رهيس، تڏهن گروءَ جي چرڻن ۾ ڪري پيس؛
ستگورن مولڪي الله شبد، هري ڪيرتن يا دوءِ ڏنيءَ
جو مارگ ٻڌايو. سڀني سنتن جو به اهو ئي مارگ آهي.
هو ڪنهن ديش جي سنتن هر جڳهه ۾ ان ئي مارگ کي
اپنايو آهي. مسلمان فقير ان کي "ندائي آسماني" يا
"سلطان ال اذڪار" چون ٿا. پراچين رشين اُنکي
"آڪاش واڻي" سڏيو آهي. عيسائي مهاتما اُن کي "ورڊ"

وڏوان، پولر ڀا ڏرماڻا سمجهڻ جو پاپ بعدي اهنڪار جو پاپ.

پر گورو ارجن ديو مهاراج جن عرف اتر ولي چڙهي شالمع ڪري ليا آهن. هو وڏا فرمائين ٿا ته مون مون ورهن جي ٻاري ۾ ڪابي ڪجهه ڏنو هو، سو مون مون ورهن ۾ ڏارڻ ڪيو. مان وسندي ڇڏي جهنگلن ۾ رهڻ لڳس. اُتي ٻيا ڪيهون وستر جي رهڻ لڳس. مون سڀ ڪجهه تياڳ ڪري ڇڏيو. هٿن ۾ ٺڪي ڪاڻ لڳس، ڪوه ٻاسڻ ارڻ ڪتب ڪونه آندم. ڦل ڦول لئي ٿي گذارو ڪيم. سڀني تيرٿن جي ياترا ڪيم. ارداتي ٻهاڙن ٿي ويس. پوءِ لڏين ۾ اشنان ڪيم. ڪاشيءَ ۾ ڪروٽ هيٺان پنهنجي شرير جا ٽڪرا ڪرايم. اهي سڀ سادنائون ڪندي به منهنجي اندر جون اُمنگون ڪين ڪڍيون. ڪاشيءَ جي هڪ مندر ۾ هڪ وڏي ڪاراٽي رکيل هئي، اهين مڃڻ ۾ ايندو هو ته ڪوبه ماڻهو ڪهڙي به آس من ۾ رکي ان ڪاراٽيءَ هيٺان پنهنجو پاڻ ڏيندو ته هن جي اها آس پوري ٿيندي.

وڪيل صاحب حيرانيءَ ۾ اچي چيو، ”ڇا ماڻهن ان آري هيٺان پنهنجا ٽڪر ڪرايا؟ هي ايشور! ڪيڏي نه اي رحمي!“

سردار ڪيمر سنگهه چيو، ”ڪيڏي نه جهالت!“
حضور جن فرمائڻ لڳا، ”مڪتي پائڻ لاءِ ماڻهو ان کان به وڌيڪ ڪشٽ سٺا آهن. پر انهن سڀني جو نتيجو ڪهڙو نڪتو، ٿرهين پاڻ سوچي سگهو ٿا.

نوجوان وڪيل چيو، ”پر حضور! ڇا اهڙيءَ ساڃ انهن ڪيل اپشيائن جو ڪجهه نه ڦل هوندو؟“
حضور جن وراڻيو، ”ايڏڪ انهن اپشيائن جي ڦل

ڏس ۽ ڪڇھ ۽ واڌارو ڪري ڪرڻ سگهندا هن.
ان لئي واھ صاحب واڄمت گوپال چئو ته خود گرو
ڪ صاحب جن فرمايو آهي:-

”پڙهيئه جيتي برس برس، پڙهيئه جيتي ماس،
پڙهئي جيتي آرجا، پڙهيئه جيتي سانس،
نانڪ ليکي اڪ گل هور هوميي جهکڻا جهاڪ.“

يعني ڪير ڪٿي مهنا، سال ۽ ساري زندگي ڇو ڪين
پاٺ ڪندو رهي پر صرف هڪ ئي ڳالھ ليکي ۾ اچي ٿي
۽ اها آهي سرت کي شبد سان جوڙڻ، باقي ٻيو سڀ بيڪار
۽ ورت آهي. ”صحيح ڳالھ نه اها آهي نه
حضور جن فرمائڻ لڳا، اهميت ڪرڻ نه نور ڪئي.
گرنٿن جو پاٺ ڪرڻ ڪا خاص ته صرف ذاتي ساوڌاني ۽ غور
گرو ارجن ديو فرمائن ٿا ٻرڪ جي ساڌنا ڪيم، ان
سان وڏ پڙهيا، ڪيترائي ڪرياڪون ڏولي، ليٽي، بيٺي
سان شامل ٿيون جيڪي ۽ ڪرياڪون ڪرڻ سان ڪام، ڪرودھ،
لوڀ وغيره ۽ ڪير ٻر الين ڪرڻ جو موھ دفع ڪرڻ ٿيو
وڃي، اهنڪار ۽ سنساري پدارٿن سان موڪش ملي ها ته ٻيو
جيڪڏهن گرنٿ پڙهڻ سان هي پاٺ هو ته وڏن جو مها ودوان
راوڻ کي موڪش ڇو ڪين ملي؟ هو ته ڪير آهي ته هنجو
۽ نيڪا ڪار پنڊت هو. اوهان سڀني کي حلال ۽ هنڌو
جو ڪيڏو هو. اڄ ٿا ائين ۽ هرسال هنجو ٻولو پاٺ ڪرڻ سان
آهي. ماڻهو سمجهن ٿا ته گرنٿن پڙهڻ جي پاپ ڌوپجي ويا وڃن
۽ لمرلن ۽ لڏين ۾ اشنان ڪرڻ سان پاپ اسان هنڌڪي جڪ
پر جيڪڏهن هو ڪهڙائي سان واپار ڪن اهي
ڪير پڇي وڃي ته پاپن جي ميل اوڻ ٻڌاءِ الهن پاپن ۾
هو ۽ پاپ ڪيئن جي وڃي ٿو. اهو آهي پاڪي پن ڪان وڌا

ودوان، پولو سا ڏرڳالها سمجهڻ جو ڀاڳ ڀعدي اهڙڪار جو ڀاڳ.

پر گورو ارجن ديو مهاراج جن طرف اشرو ٿي چئي شالمه ڪري ليا آهن. هو وڏا ڪ فرمائين ٿا ته مون مؤن ورت جي ڀاري ۾ ڪابي ڪجهه ٻڌو هو، سو مون مؤن ورت ته ڌارڻ ڪيو. مان وسدي ڇڏي جهنگلن ۾ رهڻ لڳس. اتي ٻنا ڪئهن وستر جي رهڻ لڳس. مون سڀ ڪجهه ليائي ڪري ڇڏيو. هٿن ۾ ٺي ڪاٺڻ لڳس، ڪوبه ٻاسڻ ارلڻ ڪتب ڪري آندم. ڦل ڦڙل ٿي ٿي گذارو ڪيم. سڀني تيرٿن جي ياترا ڪيم. اربعلي ٻهاڙن ٿي ويس. پوتر ندين ۾ اشنان ڪيم. ڪاشيءَ ۾ ڪروٽ هيٺان پنهنجي شرير جا ٽڪرا ڪرايم. اهي سڀ سادنائون ڪندي به منهنجي اندر جون اُميون ڪين ڪليون. ڪاشيءَ جي هڪ مندر ۾ هڪ وڏي ڪاراٽي رکيل هئي، اُتي مون ٻڌو هو ته ڪوبه ماڻهو ڪهڙي به آس من ۾ رکي ان ڪاراٽيءَ هيٺان پنهنجو ڳچيدان ڏيندو ته هنجي اها آس پوري ٿيندي.

وڪيل صاحب حيرانيءَ ۾ اچي چيو، ”ڇا ماڻهن ان آري هيٺان پنهنجا ٽڪر ڪرايا؟ هي ايشور! ڪيڏي نه اي رحمي!“

سردار ڪيمو سنگهه چيو، ”ڪيڏي نه جهاليت!“

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”ڪتي ٻائڻ لاءِ ماڻهو ان ڪان به وڌيڪ ڪشٽ سٺا آهن. پر انهن سڀني جو نتيجو ڪهڙو نڪتو، ٽرهين ٻاڻ سوچي سگهو ٿا.“

نوجوان وڪيل چيو، ”پر حضور! نيڪ نيتيءَ سان انهن ڪيل اپشيائن جو ڪجهه نه ڦل هوندو؟“

حضور جن وراڻيو، ”بيشڪ انهن اپشيائن جي ڦل

جي ڏس ۾ ڪجهه نه واڌارو ڪري ڪونه سگهندا سين.
ان لئي راءِ صاحب راجپت گوپال چند نه خرد گرو
نانڪ صاحب جن فرمايو آهي :-

"پڙهيئه جيتي برس برس، پڙهيئه جيتي ماس،
پڙهيئي جيتي آرجا، پڙهيئه جيتي سانس،
نانڪ ليکي اک گل هور هومي جهکڻا جهاک."

يعني ڪير ڪيٽي مهنا، سال ۽ ساري زندگي ڇو نه ڪين
پاٺ ڪندو رهي پر صرف هڪ ئي ڳالهه ليکي ۾ اچي ٿي
۽ اها آهي سرت کي شبد سان جوڙڻ، باقي ٻيو سڀ بيڪار
۽ وئرٿ آهي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، "صحيح ڳالهه نه اها آهي نه
گرواڻي جو پاٺ ڪرڻ کا خاص اهميت ڪونه ڏني وئي.
گرو ارجن ديو فرمائين ٿا ته مون ڌاڻي ساوڌاني ۽ غور
سان ويد پڙهيا، ڪتابي ڏرگڻ جي سادنا ڪير، ان
سان شامل ٻيون جيڪي به ڪرياڻون ڏولي، ليتي، بستي
۽ نولي وغيره نه ڪير پر انهن ڪرڻ سان ڪام، ڪروڌ،
لوڀ، اهنڪار ۽ سنساري پدارٿن جو موهه دفع ڪونه ٿيو.
جيڪڏهن گرواڻي ٻولين جي پاٺ سان موڪش ملي ها ته پوءِ
راوڻ کي موڪش ڇو ڪين مليو؟ هو ته ويدن جو ميا ودوان
۽ نيڪا ڪار پنڊت هو. اوهان سڀني کي خبر آهي ته هنجو
چوڻ ڪهڙو هو. اڄ تائين نه هر سال هنجو پتلو جلايو ويندو
آهي. ماڻهو سمجهن ٿا ته گرواڻي ٻولين جي پاٺ ڪرڻ سان
۽ تيرٿن ۾ ندين ۾ اشنان ڪرڻ سان پاپ ڌوپجي ٿا وڃن
پر جيڪڏهن هو گهرائيءَ سان ويچار ڪن ته هنن کي خبر
پوندي ته پاڻي جي ميل لهڻ بجاءِ انهن پاڻين ۾ هڪ
ٻيو نه پاپ گڏبو ٿو وڃي. اهو آهي پاٺ جي ان ڪان وڌيڪ

کو گرنٿ ٻڌا سمجهڻ اچهڻ جي، يا ان مان فائدو حاصل
ڪرڻ ٻڌا صرف طوطي وانگر رٽيندا رهندا، پر ان تي عمل
ڪونه ڪندا ته ان مان ڪجهه به هٿ حاصل ڪونه ٿيندو.
اهڙو پڙهڻ آهي صرف رسم رواج جو ليکو ڪٽڻ.

وڪيل صاحب چوڻ لڳو، "پر سڀ ماڻهو انهن تي ته
ڪن ٿا."

حضور جن فرمايو، اها ئي ته عجب جهڙي ڳالهه آهي.
هي ته انهن لاءِ جهڙن پيٽ جي سور لاءِ ڊاڪٽر جو نسخو
بار بار پڙهڻ. پر سور ته تڏهن لهندو جڏهن لوهين ڊاڪٽر
جي نسخي موجب دوا ٿا هي، هن جي هدايتن انوسار وٺندا.
هڪ ماڻهو ڪشمير وڃڻ لاءِ ڪشمير جو گائيڊ ڪ خريد
ڪري صرف پڙهندو ٿي رهي ٿو، پر انهيءَ پهچڻ لاءِ هڪ
وک به نٿو کڻي، ڇا هو انهن ڪرڻ سان ڪشمير پهچي ويندو؟"

وڪيل صاحب چوڻ لڳو، پوءِ ته ڌرمي ڪتابن پڙهڻ
جو ڪو فائدو ئي ڪونهي؟"

حضور جن فرمايو، "نه! ڪجهه فائدو ته ضرور آهي.
انهن جي پڙهڻ سان من جو جهڪاءُ ڀڳتيءَ جي طرف ٿئي
ٿو ۽ پرماتما سان ملڻ جي چاهنا جاڳي ٿي پر اسانکي آتمي
ابهي وڃڻ ۾ گهرجي. ڌرمي گرنٿ اسانکي مالڪ سان ملڻ
جو رستو ٻڌائين ٿا، روحاني راهه ۾ جيڪي رڪاوٽون اچن
ٿيون انهن جو ورڻن ڪن ٿا ۽ انهن کي دور ڪرڻ جو اپاءُ
ٻڌائين ٿا. گرنٿ پوٿيون رچيندڙ مهاتما اهو به ٻڌائين ٿا ته
هنن من کي جيتڻ لاءِ ڪهڙا اپاءُ ڪيا. جيئن لوهان جيڪو
هميشه شبد ٻڌو ان ۾ گورو ارجن ديو جن جي انيون جو
لاڀ وٺڻ لاءِ انهن تي عمل ڪرڻ بجاءِ صرف ان شبد جو پاٺ
تي ڪندا رهنداسين ته منهنجي خيال ۾ پرماتما جي پراپتيءَ

اڄ لاءِ منهنجون اکيون کليون آهن ۽ پنهنجي ناداني لاءِ
عجب پيو لڳي جو مان اهڙو موڙهو ويٺو هوس نه گيتا جي
پاٺ ڪرڻ سان ئي منهنجي مڪتي ٿي ويندي.

سڪ وڪيل صاحب چوڻ لڳو ته حضور مان هر روز
صبح جو 'جپ جي صاحب' جو پاٺ ڪندو آهيان، ڇا
مونکي ان مان ڪجهه به لاڀ ڪونه ٿيندو؟

حضور جن کانئس پڇيو، ”توهين اهو پاٺ ڪيتري
عرصي کان ڪندا رهيا آهيو؟“

وڪيل صاحب جواب ڏنو، ”چوڏهن سالن جي عمر کان
وٺي يعني ٻارهن سالن کان.“

حضور مهاراج جن فرمائڻ لڳا، ”ڏاڍو سٺو، ان ڳجهي پاٺ
۽ پيار لاءِ توهين جس جا پاتر آهيو. پر هاڻي اچو ته اُنهي
ٻالڪن لاءِ کليءَ دل سان ۽ شانت من سان ويچار ڪريون.
سڀ گرنٿ چاهي اُهي اسانجي ڌرم جا، يا ٻين ڌرمن جا
هجن، اُنهن جو مقصد ۽ مهتو ساڳيو ۽ سمان آهي. هتي اسين
ڪنهن خاص ڌرم يا ڪنهن خاص شخص جي ڳالهه ڪونه ٿا
ڪريون. سمجهو ته هڪ عيسائي هر روز هڪ ڪلاڪ بائيبل
پڙهي ٿو يا هڪ هندو هر روز پراڻ يا پنهنجي ڌرم جي
پستڪ جو ڏاڍي پريم ۽ شردا سان پاٺ ڪري ٿو پر
گرنٿن جي پڙهڻ جو مول مقصد ڪهڙو آهي؟ اهو ئي نه
اُنهن گرنٿن ۾ جيڪي ڳالهيون اسان لاءِ لکيل آهن يا جيڪي
هدايتون ڏنل آهن، اسين اُنهن تي عمل ڪريون ۽ اُنهن جو
فائدو وٺون. جيڪڏهن توهين ڪنهن گرنٿ کي صرف هڪ
ڀيرو ئي پڙهو ٿا پر اُنکي چڱي طرح سمجهي ٿا چلو ۽
ان ۾ ڏنل هدايتن تي عمل ڪرڻ شروع ٿا ڪريو ته ان جي
پڙهڻ جو اصلي مقصد پورو ٿي وڃي ٿو. پر جيڪڏهن

پوءِ سردار ڀڳت سنگهه همت ڏانهن شبد سيوڪي کي پڙهي ٻڌايو .

سورٺ محلہ ۵

پاٺ پڙهيو اَرُ ويد ٻيچاريو نِوَلِ ڀُئنگم ساڌي ،
پنچ جنان سنگ نه ڇُٽڪيو اَڌِڪ اَهم ٻڌ باڌي .
پياري اِن ٻڌ مِلڻ نه جائي مين ڪيئي ڪرم اَنيڪا ،
هار پريو سوامي ڪي دُواري ديجي ٻُڌ ٻبيڪا .
مَون ڀيو ڪرپاتي رهيو نگن ڦريو بن ماهين ،
تٽ تيرٿ سڀ ڌرتي ڀرميو دبڌا ڇٽڪي ناهين .
من ڪامنا تيرٿ جائي بسيو سر ڪروت ڌرائي ،
من ڪي ميل نه اُتري اِه ٻڌ جي لک جتن ڪرائي .
ڪنڪ ڪامني هيور گيور ٻهه ٻڌ دان ڏاتارا ،
انّ ٻستر ڀوم ٻهو اَرپي نه مليئي هر دُوارا .
پوجا اَرچا ٻندن ڊنڊوت کٽ ڪرما رت رهتا ،
هئو هئو ڪرت ٻنڌن مين پريو نه مليئي اِه جُگتا .
جوگ سڌ آسڻ چئوراسيه اي ڀي ڪر ڪر رهيا ،
وڏي آرجا ڦر ڦر جنمي هر سيئن سنگ نه گهيا .
راج ليلا راجن ڪي رچنا ڪريا حڪم اَفارا ،
سيج سوهني چندن چوئا نرڪ گهور ڪا دُوارا .
هر ڪيرت سادسنگت هئي سر ڪرمن ڪي ڪرما ،
ڪهه نانڪ تس ڀئيو پراپت
جس پورب لکي ڪا لهنا .

شبد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو ته هن شبد ۾ گورو صاحب اهي اهڙا ساڌن جو ورڻن ڪيو آهي جي عام لوڪ پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن .

راءِ صاحب راجيت گوپال چيو ته مان گذريل ستن اٺن سالن کان گيتا جي ٻئي اڌياءِ جو پاٺ ڪندو رهيو آهيان پر

جدهجي شرر جي روم روم مان روحانيت ٻهڻي ٻکي.
واء راجيمس گوپال چيو، "واه! پراسيڪيوٽر صاحب
لوهان هيڏي وڏي اهليت جو ڪيڙي نـ سيڻي لهولي
اظهار ڪيو. مولڪي خبر ئي ڪونه هئي ته لوهين اڪل اعل
آهيو. مولوي روم صاحب جو ڪلام آهي "هم لشيئي
ساعتي با اوليا، بهتر ازصد سال طاعتي بيريا." يعني ستن
وٽ هڪ ڪن وهڻ ورهين جي بندگي ؟ لپسيا ڪان اهتر آهي."
سردار ڪمسر سنگهه چيو، "اصلي مسئلو ته من کي جيتڻ
جو آهي."

حضور جن ڪيس چيو، ان وشيه بابت جيڪي ستن مهاتمائن
جا وچار آهن، مان لوهانکي اهي لو ٻڌايان. اسانجي شرر
۾ من جي ليڪ اکين جي پويان 'ليسري لـل' ۾ آهي.
اتان ئي من شرار جي نون دوارن يعني اکين، ڪنن، لڪ،
واس وغيره جي ذريعي سنسار جي ذهن ئي ڏسائن ۾ ڦهليل
رهي ٿو. جيستائين اسين ڦهليل من جي اوج کي باهران
سميٽي واپس ان ساڳئي هنڌ نه نڪاليداسين، ليستائين من
کي قابو ڪرڻ نهايت مشڪل آهي. ماڻهن من کي وس
ڪرڻ لاءِ ڪئين ساڌن ڪندا آهن پر سڀ بيسود."
بسوءِ حضور مهاراج جن سردار ٻکيت سنگهه کسي "شبد
… ڪي مهما ڪي شبد" پستڪ مان پنجين پاتشاهي گورو
… جن داو مهاراج جن جو "پاٺ پڙهيو اور بيد بيچارلو."
… د پڙهڻ لاءِ چيو.

"ستگرون ڦرمايو ته هن شبد ۾ گورو ارجن داو مهاراج جن
… ي بيان ڪيو آهي ته من کي جيتڻ لاءِ هن ايڪ ساڌن
… پر سڀ بيسود رهيا. هين ويدن جو پاٺ، ڪندابي
… ؟ لولي ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لڪتا.

پوءِ سردار ڀڳت سنگهہ صاحب ڏنل شبد سيدي کي پڙهي ٻڌايو .

سورٺ محلا ۵

پاٺ پڙهيو اَرُ ويد بيچاريو نول ڀئنگم ساڌي ،
پنچ جنان سِءُ سنگ نہ ڇٽڪيو اَڌڪ اَهم ٻڌ باڌي .
پياري ان ٻڌ ملڻ نہ جائي مئن ڪيئي ڪرم اَنيڪا ،
هار پريو سُوامي ڪي دُئاري ديجي ٻُڌ ٻٻيڪا .
مؤن ڀئيو ڪرپاتي رهيو نگن ڦريو بن ماهين ،
تٽ تيرٿ سڀ ڌرتي ڀرميو دبڌا ڇٽڪئي ناهين .
من ڪامنا تيرٿ جائي بسيو سر ڪروت ڌرائي ،
من ڪي ميل نہ اُتري اِهہ ٻڌ جي لک جتن ڪرائي .
ڪنڪ ڪامني هئور گئور بهہ بڌ دان داتارا ،
اَن بستر ڀومي اَرپي نهہ ملئي هر دئارا .
پوجا اَرچا بندن ڏنڊوت کٽ ڪرما رت رهتا ،
هئُہ هئُہ ڪرت بندن مهہ پريو نهہ ملئي اِهہ جگتا .
جوگ سڌ آسڻ چؤراسيهہ اِهہ ڀي ڪر ڪر رهيا ،
وڏي آرجا ڦر ڦر جنمي هر سِءُ سنگ نہ گهيا .
راج ليلا راجن ڪي رچنا ڪريا حڪم اَفارا ،
سيج سوهني چندن چوئا نرڪ گهور ڪا دئارا .
هر ڪيرت ساڌ سنگت هئي سر ڪرمن ڪئي ڪرما ،
ڪهہ نانڪ تس ڀئيا پراپت
جس پورب لکي ڪا لهنا .

شبد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو تہ هن شبد ۾ گورو صاحبن انهن انيڪ ساڌنن جو ورڻن ڪيو آهي جي عام لوڪ پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن .

راءِ صاحب رائچند گوپال چيو تہ مان گذريل ستن اٺن سالن کان گيتا جي ٻئي اڌياءِ جو پاٺ ڪندو رهيو آهيان پر

ڄڻهن جي شهر جي روم روم مان روحانيت پئي بکي."

واءِ ولجيت گوپال چيو، "واھ! پراسيڪيوٽر صاحب، اوهان هيڏي وڏي اهميت جو ڳجهڙي نه سهڻي نموني اظهار ڪيو. مولوي کي جو ڪهڙي ڪمال هئي ته اوهين اڪل امل آهيو. مولوي روم صاحب جو ڪلام آهي "هم نشيني ساعتي با اوليا، بهتر از صد سال طاعت بيريا." يعني سنتن وٽ هڪ گهڙي ويهڻ ورهين جي ٻندگي ۽ ٽپسيا کان بهتر آهي."

سردار کيسر سنگهه چيو، "اصلي مسئلو ته من کي جيتڻ جو آهي."

حضور جن ڪيس چيو، ان وشيه بابت جيڪي سنتن مهاتمائن جا وچار آهن، مان اوهانکي آهي ٻڌايان. اسانجي شهر ۾ من جي بيهڪ اکين جهڙي پرٻان 'ليسري لسل' ۾ آهي. اتان کي من شرير جي نون دوارن يعني اکين، ڪنن، نڪ، وات وغيره جي ذريعي سنسار جي ذهن کي ڏسائن ۾ ڦهليل رهي ٿو. جيستائين اسين ڦهليل من جي لوح کي ٻاهران سميٽي واپس ان ساڳئي هنڌ نه ٽڪائينداسين، تيستائين من کي قابو ڪرڻ نهايت مشڪل آهي. ماڻهن من کي وس ڪرڻ لاءِ ڪئين ساڌن ڪندا آهن پر سڀ بيسود."

پوءِ حضور مهاراج جن سردار بچيت سنگهه کي "شبد کي مهما ڪي شبد" پستڪ مان پنجين پاتشاهي گورو ارجن ديو مهاراج جن جو "باڻ پڙهيو اور بيد بيچارگو." شبد پڙهڻ لاءِ چيو.

"سنگورن ٻرماٻو ته هن شبد ۾ گورو ارجن ديو مهاراج جن ڏڍاي بيان ڪيو آهي ته من کي جيتڻ لاءِ هن اڳيڪ ساڌن ڪيا پر سڀ بيسود رهيا. هن ويدن جو پاٺ، ڪنڊليني يوگ ۽ ٻراني ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لڪتا.

پوءِ سردار ڀڳت سنگهه هيٺ ڏنل شبد سيدي کي پڙهي ٻڌايو .

سورٺ محلا ۵

پاٺ پڙهيو اُر ويد بيچاريو نيل ڀنگم ساڌي ،
پنچ جنان سنگ نه ڇٽڪيو اَڌڪ اَهم بڌ باڌي .
پياري ان بڌ ملڻ نه جائي مين ڪيتي ڪرم اَنيڪا ،
هار پريو سماڻي ڪي دئاريءِ دجئي بُڌ ٻيبيڪا .
مون نيو ڪرپائي رهيو نگن ڦرنو بن ماهين ،
لت ليرت سڀ ڏرتي پرميو دبدا ڇٽڪي ناهين .
من ڪاما ليرت جائي بسيو سر ڪروت ڏرائي ،
من ڪي ميل نه اُتري اِهه بڌ جي لک جتن ڪرائي .
ڪتڪ ڪامي هيُور گئيو ڀهه بد دان داتارا ،
اَن استو پيوهي اُرپي نهه ملهي هر داتارا .
پوجا اَرچا بندن ڏونبوت ڪت ڪرمارت رهتا ،
هه هه ڪرت بنڌن مه پرنو نهه ملئي اِهه جگتا .
جوگ سد آسڻ چوُرا سيهه اِيهه پي ڪر ڪر رهتا ،
بڙي آرجا ڦر ڦر جنمي هر سنگ نه گهيئا .
راج ليلا راجن ڪي رچنا ڪرايا حڪم اَڦارا ،
سيج سوهني چندن چوئا نرڪ گهور ڪا دئارا .
هر ڪيرت ساڌ سنگت هي سر ڪرمن ڪي ڪرما ،
ڪهه نانڪ تس ڀئيا پراپت
جس پورب لکي ڪا لهنا .

شبد پوري ٿيڻ بعد حضور جن فرمايو ته هن شبد ۾ گورو صاحبن انهن انيڪ ساڌنن جو ورڻن ڪيو آهي جي عام لوڪ پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪندا آهن .

راءِ صاحب رنجيت گوپال چيو ته مان گنڌوال ستن اٺن سالن کان گيتا جي پڙهي اڌياءِ جو پاٺ ڪندو رهيو آهيان پر

جهڙيءَ شهر جي ذري ذري مان روحانيت پيئي ٽمڪي."

راءِ رانجيت گوپال چيو، "واهه! پرائم منسٽر صاحب، توهان هيڏي وڏي اهميت جي ڳالهه ڪيتري نه سهڻي نموني اظهار ڪيو. مونکي خبر ئي ڪانه هئي ته توهين اهڙا لعل آهيو. مولوي رومي صاحب جو ڪلام آهي "هم نشيني ساعتي با اوليا، بهتر از صد سال طاعت بي ريا." يعني سنتن ونت هڪ گهڙي وهڻ ورهين جي بندگي ۽ تپسيا کان بهتر آهي."

سردار کيسر سنگهه چيو، "اصلي ستار ته من کي جيتڻ جو آهي."

حضور جن ڪمس چيو، "ان وشيه بابت جيڪي سنتن مهاتمائن جا وچار آهن، مان توهانکي اهي ٻڌايان. اسانجي شرير ۾ من جي ڀيٽ اکين جي پوئان 'ٽيسري تل' ۾ آهي. اتان ئي من شرير جي نون دوارن يعني اکين، ڪنن، نڪ، وات وغيره جي ذريعي سنسار جي ذهن ئي ڏسائن ۾ ڦهليل رهي ٿو. جيستائين اسين ڦهليل من جي لوچ کي اندران سميٽي واپس ان ساڳئي هنڌ ته ٽڪائينداسين، تيستائين من کي قابو ڪرڻ نهايت مشڪل آهي. ماڻهو من کي وس ڪرڻ لاءِ ڪئين ساڌن ڪندا آهن پر سڀ بيسود."

پوءِ حضور مهاراج جن سردار ڀڳت سنگهه کي "شبد ڪي مهما ڪي شبد" پستڪ مان پنجين پاتشاهي گورو ارجن ديو مهاراج جن جو "پاٺ پڙهيو ارو بيد بيچارئو." شبد پڙهڻ لاءِ چيو.

"سنگورن فرمايو ته هن شبد ۾ گورو ارجن ديو مهاراج جن ڪرائي بيان ڪيو آهي ته من کي جيتڻ لاءِ هن ايڪ ساڌن ڪيا پر سڀ بيسود رهيا. هن وڏن جو پاٺ، ڪنڊاليني يوگ ۽ نولي ڪرم وغيره ڪيا پر من جا پنج وڪار نه لٿا.

سردار ڀڳت سنگهه جلندر جو انڊووڪيٽ، سردار ڄڳمس سنگهه (جيڪي پوءِ حضور مهاراج سردار بهادر جن ٿيا) ۽ راءِ صاحب منشي رام پنجاب جو ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن جج (جو رٽائر ٿيڻ کانپوءِ حضور مهاراج جن جو سيڪريٽري بڻيو) ۽ هن پستڪ جو ليکڪ پڻ اتي موجود هئا. اهي ستسنگي سڀ ڪنهن موڪل تي، ڇاهي اها ڪٽي آرتوار جي ٿولدي هئي، ته به ڏيري آيل هئا.

جڏهن حضور جن سڀني کان راضي خوشيءَ جو سماچار پڇي لٿو ان کانپوءِ سردار ڪيسر سنگهه ڳالهه ٻولهه شروع ڪئي ۽ سوال پڇيائين ته جگياسوءَ ڪسي ٻرمارٿي گيان حاصل ڪرڻ لاءِ ڪهڙي گرنٿ جو ابياس ڪرڻ کپي؟

حضور جن کانئس پڇيو، ”اڄ تائين توهان ڪهڙا پستڪ پڙهيا آهن؟“

سردار ڪيسر سنگهه جواب ڏنو، ”مون گيتا جو انگريزي انواد پڙهيو آهي؟“

حضور جن سوال ڪيس، ”توهان گرنٿ صاحب پڙهيو آهي؟“

هن جواب ڏنو، ”جي، نه! مون ان مان ڪجهه ٽڪرا گرنٿن کان ٻڌا آهن. گرنٿ صاحب جي ڀاشا اهڙي ڪٺن آهي جو سولائيءَ سان سمجهه ۾ ڪونه ٿي اچي.“

حضور جن کيس چيو ته ڇگر، سکمني صاحب پڙهو، ڇو ته ان جي ڀاشا سرل ۽ آسان آهي. حقيقت ۾ گرنٿ صاحب جو به ڪافي حصو سرل آهي.

پنڊت ڪمل ڪرشن چيو، ”گرنٿ ته آخر ته گرنٿ آهن پوءِ ڪٽي انهن مان آتمڪ گيان لاءِ ڪيتري به پرڻا ملي. در اصل، ضرورت آهي انهيءَ گيان پرڪاشي گورو جي

آءٌ ان موقعي تي جڏهن اسان کين ڪجهه وقت آرام وٺڻ لاءِ عرض ڪندا هئاسين ته فرمائيندا هئا، "هيءُ ڏسو ني ملڪي سنگتون طوفان ۾ آهي ۽ انهيءَ کي لاهڻ ۾ مان ڪا به ڪسر ڇڏڻ نٿو چاهيان.

انڪري هي ڳالهيون لوڪن ۾ نوٽ ڪرڻ واريون آهن. تاريخ، مهينو يا اهڙين ڳالهين لکڻ جو وقت ئي ڪونه ملندو هو. ان ڪانسواءِ ان وقت انهن ڳالهين کي نوٽ ڪرڻ جي مون ضرورت نه ڪونه سمجهي هئي. تنهن هوندي به مون جڏهن پنهنجي يادداشت ذريعي تاريخ وغيره لکڻ جي ڪوشش ڪئي، ته مان ناڪامياب ٿي رهيس. انڪري مون تاريخ ڏيڻ جو ويچار ئي لاهي ڇڏيو ۽ لوڪن ڏانهن ڪانپوءِ ملڪي تاريخ وغيره ڏيڻ جي ضرورت نٿي ڪا محسوس ٿي. ڇا حضور مهاراج جن جون ڳالهيون سمي جي سيما کان مٿي ڪونهن؟

پنهنجي مڪان حر ڪجهه عرصو گهارڻ لاءِ ڪي معزز ماڻهو ڏسڻي ۾ آيا هئا جن ۾ راءِ صاحب رنجيت گوپال ايڊيشنل ڊسٽرڪٽ مئجسٽريٽ، جلندر، سردار صاحب ڪيسر سنگھ، اڳوڻو نائب ڪلڪٽر فوجداري وڪيل، پنڊت ڪپول ڪرشن انسپيڪٽر جو پراسيڪيوٽر هو ۽ ٻيا به. جلندر جا ڪجهه سڄڻ هئا. انهن ۾ راءِ صاحب رنجيت گوپال ڪ ستسنگي هو باقي ٻيا ستسنگي ڪونه هئا پر اڄ ڪله جي پڙهيل ڳڙهيل ماڻهن وانگر هي ٻه اهو ڄاڻڻ لاءِ منتظر هئا ته "پرماتما ڇا آهي ۽ موت کانپوءِ ڇا ٿو ٿئي." پر سندن شرط اهو هو ته انهيءَ کي ڄاڻڻ لاءِ ڪا محنت يا تڪليف ڪرڻي نه پوي. راءِ رنجيت گوپال انهن سڀني جي حضور جن سان ملاقات ڪرائي.

٧. مڪتيءَ جا ساڌن

مون کي ياد ڪونهي ته هيءَ ڪهڙي سال جي ڳالهه آهي پر ٽالال جي موڪلن ڪري ڪورٽون ۽ آفيسون بند هيون. ان وسر جو ڪارڻ اهو آهي ته حضور مهاراج جن جا وچن ڏاڍا ٽڪڙا قلمبند ڪرڻا پوندا هئا ۽ ساڳئي وقت اڳواٽ ڪاڻ تياري ڪانه ڪئي هوندي هئي. ماڻهو حضور مهاراج جن جي سهوليت لاءِ آرام جو ڪوبه خيال ڪونه ڪندا هئا ۽ ڪئين ته وقت ساڻن گڏجڻ ايندا هئا. حضور جن به اهڙا ديالو هئا جو هنن سان ملڻ لاءِ ارت تي هيٺ ايندا هئا ۽ ڏاڍي پريم ۽ سڀهه سان هنجي سوالن جا جواب ڏيندا هئا. ڪنهلي اچڻ وارن ماڻهن ۾ اڪثر ڪري ڪيترا نوان جگياسو هوندا هئا جي لاهور، امرتسر يا ڪشمير وغيري ڪلاڪ ان لاءِ ڏيري ۾ ترسندا هئا. خاص ڪري مون کي هڪ ڏينهن جي ڳالهه ياد آهي جو حضور جن صبح ڪالولي ٻن پهرن ٽائين ماڻهن سان وارتالاپ ڪندا رهيا ۽ منجهند جو ڀوڄن به ٢ بجي کان پوءِ ڪيائون. اڃا ڀوڄن ڪري اٿيا ئي مس ته ڪجهه ٻيا آفيسر اچي پهتا ۽ هنن حضور جن جي درشن لاءِ وينتي ڪئي. مان انهن کان معافي ٿي گهري رهيو هوس ته حضور جن خود ٻاهر نڪري آيا ۽ آرام وٺڻ لاءِ منهنجي پرارٿنا کي ڌيان ۾ نه ڪيو. ساڳئي وقت انهن ٻين آفيسرن پڻ حضور جن کي آرام وٺڻ لاءِ وينتي ڪئي پر هنن ڪونه مڃيو. سڀني کي گهرائي هنن جي سوالن جا جواب اهڙي اُتساهه سان ڏيڻ لڳا جڻ ته ساري رات آرام ڪري هينئر اٿيا آهن.

وڌيڪ گيان توهين حاصل ڪندا اوترو ئي اوهين پرم ستيه جي نزديڪ ايندا."

پرچارڪ پڇڻ لڳو، "سمجهو ته مهنجا بالادست ان تي اعتراض ڪن ته پوءِ؟"

حضور جن کيس صلاح ڏني، "جيڪڏهن پرچار ڪرڻ توهانجي روزيءَ جو واحد ذريعو آهي ته پوءِ اهو پنهنجو فرض سمجهي ڪندا رهو."

پادري پڇڻ لڳو، "ساڌو اهڙا سچائيءَ کي پڌرو ڪرڻ لاءِ تيار ڪين آهن."

حضور جن وراڻيو، "پوءِ توهين انهن کي سچائيءَ جي صرف اوتري خوراڪ ڏيو جا هو هضم ڪري سگهن."

اهو ٻڌي پرچارڪ پڇڻ لڳو، "ازليءَ جي وقت مان روح به اڪيلي هوندس. مان ووي نه روح ۾ داخل ٿي سگهان تو به اوهين ڪي نه هتيا ڪرڻي پوندي."

حضور مهاراج جن فرمائڻ لڳا، "اهڙا ڪا وڏي ڳالهه ڪانهي. سپاهي پنهنجي اڳيان اوسار ته ڪيترائي ماري ڪيرائي ٿو. هو نه صرف پنهنجي آفيسر جي حڪم جي تعميل ڪري ٿو. هتيا جو بار سپاهيءَ جي سر تي ڪونهي. هو نه صرف پنهنجو فرض ادا ڪري ٿو. سمجهو ته شهر ۾ دنگو فساد لڳي پيو آهي يا ملڪ جي قرارت ٿي رهي آهي، ان وقت ڪوتوالي هلاڪ بهتر آهي ڪين پنهنجي فرض ادائيءَ کان منهن موڙڻ؟"

پوءِ اهي نئين پاس آيا. اهي آيا، ۽ سڀ ڪجهه ڏٺائون ۽ اُتي جا ٽي ٽڪي پيا. انهن ٽنهي ٻڌايو ته قاسيءَ واري ڏينهن ڪنگو ايڏي ته موج مستيءَ ۽ مسرت ۾ هو جڻ ته سندس شادي ٿي رهي هئي. هن جي چهري تي هڪڙو الوڪڪ آتمڪ تيج چمڪي رهيو هو. جيل جي ڊاڪٽر ٻڌايو ته منهنجو انيو اهو رهيو آهي ته قاسيءَ کان اڳ ٽي وڏن وڏن بهادر مردن جو به وزن گهٽجي ويندو آهي ۽ هو خوف سبب پيلا ٿي ويندا آهن پر ڪنگوءَ جو حال اُن جي ابتڙ ٿي رهيو. پنهنجي ساري جمار ۾ مون اهڙو واقعو ڪونه ڏٺو آهي."

ڪنگوءَ جو مرتڪ شرير سندس رشتيدار پاس کڻي ويا ۽ اُتي سردار بهادر مهاراج جن جي موجودگيءَ ۾ سندس سنسڪار ڪيو ويو.

جڏهن حضور مهاراج جن ٻاهر آيا ته هڪ سڄڻ چيو، "مان هڪ پرچارڪ پادري آهيان ۽ امريڪا جي هڪ ديول ۾ اپديش ڏيڻ منهنجي ڊيوٽي آهي. هاڻي جيڪڏهن مان سنت مت ۾ اچان ته پوءِ مونکي اهو ڪم ڇڏڻو پوندو ڇا؟

حضور جن وراڻيو، "نه! انهيءَ ڪم ڇڏڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي؟ حقيقت ۾ ته پاڻ توهين بهتر اپديشڪ ٿي پوندا."

اهو پادري چوڻ لڳو، "مان سمجهان ٿو ته پوءِ شايد اُن ۾ منهنجو من ٿي نه لڳندو ۽ مان پنهنجو اهو ڪم پوري اڳين سان ڪري ٿي ڪونه سگهندس."

حضور جن فرمائڻ لڳا ته ڇو ڪين؟ اڄ تائين ته توهان ڪين ڪوڙو اپديش ته ڏنو ٿي ڪونهي ۽ هاڻي جيڪو

جو وقت اچي ويو آهي. اهو ٻڌي مولڪي ڏاڍي خوشي ٿي. مون اها ڳالهه لوهالجي انسپيڪٽر جنرل کي ٻڌائڻ چاهي ٿي پر اهو سوچي شانت رهيس ته متان ائين ڪرڻ سان لوهالڪي يا لوهالجي راڄدستن کي ڪو نقصان پهچي."

جيلر گنگوءَ جا اهڙي شبُ ڀاونا ڏيکارڻ لاءِ شڪرانا مڃيا. ان ڏينهن ڪالوءَ هنکي قاسيءَ جي تختي ڏانهن وٺي ويا. اهو سمورو وچ وارو عرصو هو رات ڏينهن انهن سمرن ۾ مصروف رهيو. سوال صبوح جو جڏهن جيل جو ڊاڪٽر هنجي لباس ڪرڻ آيو ته ڏٺو ويو ته هنجي تور ۾ ٻاڻ سـ پائونڊ اضافو ٿيو آهي. قاسيءَ ڏيڻ وقت جيلر ۽ ڊاڪٽر کان سواءِ، هڪ مئجسٽريٽ پڻ اتي موجود هو. هن کان پڇيو ويو، "توهنجي آخرين آرزو ڪهڙي آهي؟"

گنگوءَ وراڻيو، "صرف اها، ته انتم سنسڪار لاءِ منهنجو مڙهه شرار حضور مهاراج جن جي چرنن ۾ پاس موڪليو وڃي."

"ٻيو ڪجهه چوڻو اٿيئي؟" هن پڇيس.

گنگو چوڻ لڳو، "ٻيو ڪجهه ٻـ نه. مان ڏاڍو خوش آهيان. منهنجو پيارو ستگورو مون سان ساڻ آهي. هو مونکي پنهنجي ڌام ۾ وٺي ٿو هلي."

هوءُ قاسيءَ جي تختي تي اهڙو چڙهيو جيئن ته گهوٽ گهوڙيءَ تي چڙهندو آهي. جلاد کي جڏهن قاسيءَ جي رسي وجهڻ ۾ ڪجهه دير لڳي ته هن اهو جلاد کان وٺي پنهنجي ڳلي ۾ وڌو ۽ گنڍ ڏيڻ ۾ پڻ جلاد جي مدد ڪرڻ لڳو. هن جا آخرين اکر هئا، "اڄ توهان مان ڪو خوشنصيب هجي ته پاس ضرور وڃي ۽ اتي جيئري جاڳندي پرماتما جو درشن ڪري. ڌن ستگورو!"

سان اهو ئي ڏسڻ ۾ جهان جو انسپيڪٽر جنرل امبالا جيل جو
معائنو ڪرڻ آيو ۽ جڏهن گنگوءَ جي ڪوٺڙيءَ وٽان لنگهيو
ته جيلر کان پڇائين ته هي قيدي ڪير آهي؟

جيلر جواب ڏنو، ”هي نامي گرامي گنگو ڌاڙيل آهي
جنهن کي ڦاسيءَ جي سزا مليل آهي.“

انسپيڪٽر جنرل ڇرڪ ڀريو ۽ گهٻراهٽ سان جيلر کي
چوڻ لڳو، ”هي لاهور سينٽرل جيل مان ٻه دفعا فرار ٿي
ويو هو ۽ اوهان هن کي هن معمولي ڪوٺيءَ ۾ نظربند ڪيو
آهي! هن کي ته انهن خاص ڪوٺڙين ۾ رکڻ گهرجي جتي ڦاسي
مليل قيدين کي رکيو آهي ۽ هن تي ڪڙي نظرداري ۽ سخت
پهرو رکو.“

گنگو ڪجهه چوڻ چاهيو ٿي پر شانت رهيو.

انسپيڪٽر جنرل پڇيس، ”توکي ڪجهه عرض ڪرڻو
آهي ڇا؟“

گنگوءَ چيو، ”نه، ڪجهه نه، صرف ايترو ته مونکي
جلد کان جلد ڦاسيءَ تي لٽڪايو وڃي.“

جڏهن انسپيڪٽر جنرل هليو ويو ته جيلر هن کي ٻيءَ
ڪوٺيءَ ۾ تبديل ڪرڻ لاءِ آيو. گنگو جيلر کي چوڻ لڳو،
”خانصاحب! ذرا ڌيان ڏئي ٻڌو. توهين مونکي ٻيءَ
ڪوٺڙيءَ ۾ موڪليو ٿا ته، توهانجي مرضي، مان هاڻي ڪڏهن
به ڪونه ڀڄندس. هيڏاهن نهاريو.“ ائين چئي هن پنهنجي
ڪوٺڙيءَ جي پويان جيڪا دري هئي انجون ٽي شيخون
ڪڍي ڪيس ڏيکاريون ۽ چوڻ لڳو، ”مون، ٻه ٽي ڏينهن
اڳ، ٽي هتان ٻاهر وڃڻ جو سارو انتظام ڪري ڇڏيو هو
پر پنهنجي ستگروءَ پرگهٽ ٿي مونکي ائين ڪرڻ کان منع
ڪئي. مونکي چيائون ته هاڻي تنهنجو هن سنسار مان وڃڻ

ار جيڪڏهن مان اهو لـ پڌاڻان ۽ ڪنگره جو مرس ڪيئن
ليو ۽ هن ڪوڙي وارا سان مرس جو مقابلو ڪيو ۽ پوءِ
هيءَ ڪهاڻي آڏوري رهجي ويندي. حضور مهاراج جن جي
ـ ـ جوس سمائڻ لائين اسالڪي ڪنگره جي ڀاري ۾ ڪڇهه
۽ حبرچار ڪاله ملي سگهي. شايد پهنجي نوليءَ ڪان
ڻ بعد هر ڪنهن سسان پهاڙ اي گوشي لئيسيءَ ۾
ڀر اپتري خبر آهي ته هن خوب نام جي ڪمائي ڪئي
ائي سڀئنا حاصل ڪئي. هو مطبوط ۽ جوڙ و جامت نوجوان
۽ سبب مصيبتون ۽ ڪشت مرڪندي مشڪندي
اشت ڪرڻ جو عادي بڻجي پيو هو. حقيقت ۾ اهو
ڪم ارادي وارا اي سپڻ پٽن سمرڻ ۾ سڀئنا پاليندا آهن
ڪ نازڪ ۽ ڪمزور ارادي وارو ماڻهو پٽن ۾ ڪابه
ڪري اي سگهندو. پٽن لاءِ لـ هڪ بالڪي بهادر
ضرورت آهي جنهن ۾ ساهس ۽ مظبوط ارادو هجي ۽ جو
امر پد پائڻ لاءِ پنهنجو سڀ ڪجهه قربان ڪرڻ لاءِ تيار و
پلتو صاحب فرمايو آهي ته پٽن سمرن ڪا ڪنهه ڪاٽي ڪا
اهو ته هڪ زهر جو پيالو آهي ۽ جيڪي اهو پيئندو هو
هن پڙ ۾ پير پائي.
حضور مهاراج جن جي چوڻي چڱڻ ڪالهوڙه ڪنگر
اڪل اسنان ڪان ٻاهر لڪتو. پهنجي پهاري سنگرو
وچڻ ڪالهوڙه هن لاءِ جيڏڻ جنجال اي پيو. تنهنجو اهو
هن پنهنجو پاڻ پوليس حوالي ڪري ڇڏيو. هن ڪي
حولن، ڏاڙن ۽ اپراڌن لاءِ ڏوهي اهڙا و پوءِ
لاءِ قاسيءَ جي سزا مقرر ڪئي وئي پر ان
اپيل ۾ داخل ڪئي ۽ هاءِ ڪورٽ اها
قاسي ڏيڻ لاءِ هڪئي امهالا جيل ۾ موڪليو

ساڻ انهن ڏينهن ۾ جهان جو انسپيڪٽر جنرل انبالا جيل جو معائنو ڪرڻ آيو ۽ جڏهن گنگوءَ جي ڪوٺڙيءَ وٽان لنگهيو ته جيلر کان پڇيائين ته هي قيدي ڪير آهي؟

جيلر جواب ڏنو، "هي نامي گرامي گنگو ڌاڙيل آهي جنهنکي ڦاسيءَ جي سزا ملي آهي."

انسپيڪٽر جنرل ڇرڪ ڀريو ۽ گهٻراهٽ ساڻ جيلر کي چوڻ لڳو، "هي لاهور سينٽرل جيل مان ٻه دفعا فرار ٿي ويو هو ۽ توهان هنکي هڪ معمولي ڪوٺيءَ ۾ نظربند رکيو آهي! هنکي ته انهن خاص ڪوٺڙين ۾ قابو رکو جتي ڦاسي مليل قيدين کي رکبو آهي ۽ هتي ڪڙي نظرداري ۽ سخت پهرو رکو."

گنگو ڪجهه چوڻ چاهيو ٿي پر شانت رهيو.

انسپيڪٽر جنرل پڇيس، "توکي ڪجهه عرض ڪرڻو آهي ڇا؟"

گنگوءَ چيو، "نه، ڪجهه نه، صرف ايترو ته مونکي جلد کان جلد ڦاسيءَ تي لٽڪايو وڃي."

جڏهن انسپيڪٽر جنرل هليو ويو ته جيلر هنکي اسيءَ ڪوٺيءَ ۾ تبديل ڪرڻ لاءِ آيو. گنگو جيلر کي چوڻ لڳو، "خانصاحب! ذرا ترسي ڏيئي ڇڏيو. توهين مونکي اسيءَ ڪوٺڙيءَ ۾ موڪليو ٿا ته، توهانجي مرضي، مان هاڻي ڪڏهن ڀڄڻ جو نه آهيان." ائين چئي هن پنهنجي ڪوٺڙيءَ جي ڀڳل جيڪا دري هئي انجون ٻه شيخون ڪڍي ڪمس ڏيکاريون ۽ چوڻ لڳو، "مون، ٻه ڏينهن اڳ ئي هتان ڀڄي وڃڻ جو سارو انتظام ڪري ڇڏيو هو پر پنهنجي سنگت جي پرکڻ لئي مونکي ائين ڪرڻ کان منع ڪئي. مونکي چيائون ته هاڻي تنهنجو هن سنسار مان وڃڻ

۽ جيڪڏهن مان اهو نه ٻڌايان ته ڪنگره جو موت ڪيئن
ٿيو ۽ هن ڪهڙي وارنا سان موت جو مقابلو ڪيو ته پوءِ
هيءَ ڪهاڻي اڌوري رهجي ويندي. حضور مهاراج جن جي
جوڙي جوت سمائڻ کان پوءِ اسان کي ڪنگره جي باري ۾ ڪجهه
وڌيڪ خبرچار ڪانه ملي سگهي. شايد پنهنجي ٽوليءَ کان
ڌار ٿيڻ بعد هو ڪنهن سنسان پهاڙ يا گوشي نشينيءَ ۾
رهيو ۽ ايتري خبر آهي ته هن خوب نام جي ڪمائي ڪئي
۽ ڪافي سفلتا حاصل ڪئي. هو مضبوط ۽ جوڌو جانٺ نوجوان
هو ۽ سڀ مصيبتون ۽ ڪشٽ مرڪندي مشڪندي
برداشت ڪرڻ جو عادي بڻجي پيو هو. حقيقت ۾ اهڙا
محڪم ارادي وارا ئي سچ پچ سورن ۾ سفلتا پائيندا آهن.
هڪ نازڪ ۽ ڪمزور ارادي وارو ماڻهو پيچن ۾ ڪامياب
ڪونه ٿي سگهندو. پيچن لاءِ ته هڪ بانڪي بهادر جي
ضرورت آهي جنهن ۾ ساهس ۽ مضبوط ارادو هجي ۽ جو ان
امر پد پائڻ لاءِ پنهنجو سڀ ڪجهه قربان ڪرڻ لاءِ تيار رهي.
ٻڌو صاحب فرمايو آهي ته پيچن سورن ڪا ڪٺن ڪاٺي گهاٽي.
اهو ته هڪ رهوڙ ۽ پهاڙ آهي ۽ جنهن کي اهو پهتو هجي سو
هن پڙ ۾ پير پائي.

حضور مهاراج جن جي جوڙي چلڻ کانپوءِ ڪنگر پنهنجي
اڪيل استان کان ٻاهر نڪتو. پنهنجي پياري سنگروه جي
وڃڻ کانپوءِ هن لاءِ جيئڻ جنجال ٿي پيو. نتيجو اهو ٿيو جو
هن پنهنجو پاڻ پوليس حوالي ڪري ڇڏيو. هن کي ڪيترن
خونن، ڌاڙن ۽ اپراڌن لاءِ ڏوهي ٺهرايو ويو ۽ ان ڪري
هن لاءِ ڦاسيءَ جي سزا مقرر ڪئي وئي پر ان سزا خلاف
هن اپيل ۾ داخل ڪئي ۽ هاءِ ڪورٽ اها سزا بحال
رکي. ڦاسي ڏيڻ لاءِ هن کي امبالا جيل ۾ موڪليو ويو. اتفاق

تي ڳوٺ جو هڪ غريب ٻڪري هو. هو زمين طرف اونڌو
سمهيل هو. ٻه سپاهي لعل اکين سان هنکي ڇيتاڙي
رهيا هئا ۽ لڪڻ سان ڪٽي رهيا هئا. گنگو اهو سمجهڻ
کان ٻاهر هو ته هن غريب کي ڇو ماري رهيا آهيو؟
ٿاڻيدار گارهون ڏيندي جواب ڏنو، "هي لٽيرو ٻڪيءَ
آهي يا ڏاڏو؟ توهين هن جا خاص جوڙيدار ٿا ڏسجو."
پوءِ هڪ سپاهيءَ کي حڪم ڏنائين ته هنکي پڪڙي وٺي
اچ ته هن جي به خبر وٺون.
ٿاڻيدار گنگوءَ کي هڪ ڳوٺاڻو گنوار سمجهي ويٺو هو پر
اها هنجي سراسر غلطي هئي. هنکي اها خبر ئي ڪونه
هئي ته هن ڪسان جي اندر هڪ فوجي جنرل جو ڪليجو
هو. جنهن تي سپاهي هن ڏانهن هٿ وڌايو ته گنگوءَ هن
کي اهڙي ته زوردار لت وهائي ڪڍي جو سپاهي چڪر
کائي ڪري پيو. ساڳئي وقت ٻڪيءَ کي رڙ ڪري چيائين،
"اڙي بيوقوف! اٿي کڙو ٿي، ڀڄ، هتي ڇو ڪتي وانگر
پيو ٻاڌر کائين؟" گنگوءَ جي هنن اکرن ان ٻڪيءَ تي جڻ
ته سنجيوني ٻوٽيءَ جهڙو اثر ڪيو. گنگوءَ گهٻرايل سپاهيءَ
کي ڪيرائي اٿي سپاهيءَ کان لٺ ڦري، ٿاڻيدار تي وار ڪيو
۽ هنکي بي درديءَ سان ڪٽڻ لڳو. سڀ سپاهي لٽر پٽر
ٿي ويا. ٿاڻيدار کي مئل سمجهي ڇڏي ڏنو ويو ۽ هاڻي
گنگوءَ ۽ سندس دوستن لاءِ ٻڌي ٿيڻ جو سوال ئي ڪونه
هو. هنن لاءِ سواءِ گمنام رهي زندگي بسر ڪرڻ ڪانسواءِ ڪو
چارو ئي ڪونه وڃي رهيو. اهڙيءَ ريت هڪ زندگي
جنهنجو مستقبل روشن ٿئي ها، ذري ناداني‌ءَ جي ڪري
برباد ٿي وئي.
پروفيسر جڳموهنلال هيءَ ڪهاڻي صرف ايسٽائين ٻڌائي

مڇڇر اڏاڙو ۽ واريا وغيره جهڙا ڪي هئا، جي هڪ ٻئي جي
جهول ۾ هوندا آهن ۽ سڄو ٻچ هو جيڪو هڪ ٻئي جي جهول
لئي وڃي ها. ٻر هڪ لنڊيءَ گهٽنا هنجي زندگيءَ جي راهه
بدلائي ڇڏي. جڏهن هو واهن سالن جو ٿيو ۽ سٺو جوان
هو ته ان دوستن سان گڏجي پنهنجي ڳوٺ مان ٻوج ۾ ٻرلي
لنگهه لاءِ لڪتو. ڦيٿي سڪ جائيءَ جا هئا ۽ لوان وستر ٻهري
همٿ ۾ ٻالس جون لمبون لمون ڪٽي ضلع هيڊ ڪرائس
گورداسپور ۾ ٻرلي لنگهه لاءِ روانا ٿيا.

ٻر لنڊي کي ڪير ٿو بدلائي! جي گنگو ٻوج ۾ ٻرلي لئي
ها ته وڪٽوريا ڪراس ۽ ٻيا وڏا انعام کيس ضرور ملن ها
ليڪن وڌاتا کي هن ڪان هڪ ٻاڪوءَ جو پارٽ ادا ڪرائڻو
هو. جيڪڏهن گورداسپور جي رستي ۾ پوليس لاٿو نه هجي
ها ته گنگو اڄ ٿي ڏاڍهن ٻوج ۾ ٻرلي لئي وڃي ها ۽
عهدو عزت، ڌن دولت هنجا قدم چمن ها. ٻر افسوس اها
"ٻر" ڪڏهن ڪڏهن الٽي ڪهڙا رنگ لئي ڪيلي. جڏهن
لئي هي لاٿي وتان اڄي اسڪهيو ته هن صوبيدار کي ڏٺو،
جو ٻڙ جي وڻ هيٺان کٽ لئي واهي، هڪ ڪيس جي جاچ
پڙتال ڪري رهيو هو. هو هڪ ماڻهوءَ کي ڏاڍي ٻي دوديءَ
سان ڪٽائي رهيو هو. انهن ڏينهن ۾ پوليس اڪثر ڪري
مارڪٽ جا لئي طريقا اختيار ڪندي هئي. ان ماڻهوءَ جون
دردناڪ رڙيون ٻڌي هي لنگهه ٿيا ان طرف ويا جيڪڏهن
اوڏاهين وڃڻ جي ڪين ڪاهه ضرور سڪرند هئي. ڪري
سمجهو ماڻهو جهڪي دلداري، خاص ڪري پوليس جي
ڪارگذارين جو تجربو هوندو سو جيڪر اوڏاهين ڪرڪ وڃي
ها ٻر پاڳ ۾ جو هو ڪجهه اڪيل هو سو ڪيئن ٽري! هين
حوالي ڏٺو ته جهين ماڻهوءَ لئي اڙڏي مار پٺي سو سيدن

۾ ڳوٺ جو هڪ غريب ٻنگي هو. هو زمين طرف اوڙو
سمهيل هو. ٻه سپاهي لعلن لڳل ٻوٽن سان هن کي ڇيڙاڙي
رهيا هئا ۽ لڪڻن سان ڪٽي رهيا هئا. گنگو اهي سمجهي
ڪان پڇي ويو ته هن غريب کي ڇو ماري رهيا آهيو؟
ٺاڻيدار گارين ڏيندي جواب ڏنو، "هي ڪلهنجو ٻي
آهي يا ڏاڏو؟ توهين هن جا خاص جوڙيدار ٿا ڏسجو."
پوءِ هڪ سپاهيءَ کي حڪم ڏنائين ته هن کي پڪڙي ولي
اچ ته هن جي به خبر وٺون.

ٺاڻيدار گنگوءَ کي هڪ ڳوٺاڻو گنوار سمجهي ويو هو پر
اها هن جي سراسر غلطي هئي. هن کي اها خبر ئي ڪونه
هئي ته هن ڪسان جي اندر هڪ فوجي جنرل جو ڪليجو
هو. جيئن ئي سپاهي هن ڏانهن هٿ وڌايو ته گنگوءَ هن
کي اهڙي ته زوردار لت وهائي ڪڍي جو سپاهي چڪر
کائي ڪري پيو. ساڳئي وقت ٻنگيءَ کي رڙ ڪري چيائين،
"اڙي بيوقوف! اٿي ڪڙو ٿي، لڄ، هتي ڇو ڪتي وانگر
پيو پادر کائين؟" گنگوءَ جي همت اکرن ان ٻنگيءَ ۾ جنڙ
ته سنجيولي ٻوٽيءَ جهڙو اثر ڪيو. گنگوءَ گهبرائل سپاهيءَ
کي ڪيرائي ٻئي سپاهيءَ کان لت ڦري، ٺاڻيدار تي وار ڪيو
۽ هن کي بي درديءَ سان ڪٽڻ لڳو. سڀ سپاهي لٽر پٽر
۽ هن کي بي دردي سان ... ڇڏي ڏنو ويو ۽ هاڻي
ٿي ويا. ٺاڻيدار کي مٺل سمجهي ڇڏي ڏنو ويو ۽ هاڻي
گنگوءَ ۽ سندس دوستن لاءِ ٻڙي ٿيڻ جو سوال ئي ڪونه
هو. هنن لاءِ سواءِ گمنام رهي زندگي بسر ڪرڻ ڪانسواءِ ڪو
چارو ئي ڪونه وڃي رهيو. اهڙيءَ ريت هڪ زندگي
جنهنجو مستقبل روشن ٿيڻو ها، ذري ناداني‌ءَ جي ڪري
برباد ٿي وئي.

پروفيسر جڳموهنلال هيءَ ڪهاڻي صرف ايستائين پڙهائي

مھڪم ارادو ۽ وارثا وغيره جهڙا ڪي هئا، جي هڪ ٻئي
جڙيل پر هوندا آهن ۽ سچ پچ هو جيڪر هڪ ٻئي جڙيل
لئي وڃي ها. پر هڪ ننڍيءَ گهٽنا هنجي زندگيءَ جي راهه
بدلي ڇڏي. جڏهن هو واهن سان جو قداور ۽ سهڻو جوان
هو ته ٻن دوستن سان گڏجي پنهنجي ڳوٺ مان ٻيڙيءَ ۾ پارلي
لنگهه لاءِ لڪتو. ٽيئي سک جاتيءَ جا هئا ۽ نوان وستر پهري
هٿ ۾ ڀالن جون لمبيون لٺيون کڻي ضلع هوشيار ڪراس
گورداسپور ۾ پارلي لنگهه لاءِ روانا ٿيا.

پر تقدير کي ڪجهه ٻيو ئي بداي! جي گهگهو ٻيڙيءَ ۾ پارلي لنگهي
ها ته وڪتوريا ڪراس ۽ ٻيا وڏا انعام ڪمائي ضرور ملن ها
ليڪن وڏاڻا کي هن کان هڪ ڌاڪوءَ جو پارٽ ادا ڪرائڻو
هو. جيڪڏهن گورداسپور جي رستي ۾ پوليس ٿاڻو نه هجي
ها ته ڪنهن الهيءَ ٽي ڄڻن ٻيڙي ۾ پارلي لنگهي وڃي ها ۽
عهدو عزت، ڌن دولت هنجا قدم چمن ها. پر افسوس اها
”پر“ ڪڏهن ڪڏهن الائي ڪهڙا رنگ لي ڪتاي. جيئن
ٽي هي ٿاڻي وٽان اچي لنگهيا ته هن صوبيدار کي ڏٺو،
جو ٻڙ جي وڻ هيٺان کٽ لي وٺي، هڪ ڪيس جي جاچ
پڙتال ڪري رهيو هو. هو هڪ ماڻهوءَ کي ڏاڍي بي درديءَ
سان ڪٽائي رهيو هو. اهي ڏينهن ۾ پوليس اهڙي ڪري
مارڪٽ جا ٽي طريقا اختيار ڪندي هئي. ان ماڻهوءَ جون
دردناڪ رڙيون اهڙي هيون ٽيئي ڄڻا ان طرف ويا جيئن ٿوڪ
اوڏانهن وڃڻ جي ڪين ڪاهه ضرورت ڪونه هئي. ڪره
سمجهو ماڻهو جهڙڪي دنياداري، خاص ڪري پوليس جي
ڪارڪندارن جو تجربو هوندو سو جيڪر اوڏانهن ڪونه وڃي
ها پر پاڪ ۾ جو اير ڪجهه اڪيل هو سو ڪيئن ٽري! ڇهن
جوانن ڏٺو ته جنهن ماڻهوءَ کي اڌڙي مار پئي پيئي سو سيدن

گرفتار ٿي پيو ۽ مقدمو هليو ته ان جي مدد ڪرڻ ۽ هنکي
بچائڻ لاءِ مان هميشه تيار رهندس. انهن ڪڏن ڪرنسوئس
کان هميشه ڪنارو ڪرڻ جو اٽل ارادو ڪيو اٿم. هاڻي
توهان مان باقي ڪنهنکي به ڪجهه چوڻو هجي ته ٻڌائي ڇڏي.“
ويسلس مان هڪ چيو، ”سردار! اسين نسوڪالسواهه نه
زنده ئي ڪونه رهي سگهنداسين.“ ٻين سڀني به اهي ئي
اکر دهرايا.

گنگوهه ڏاڍي پرام ڀرئي آواز ۾ کين چيو، ”اڄ ڪالهوڪي
هاڻي اسين سڀ ٻالڪن وانگر رهنداسين پر چورن ۽ گنهگارن
وانگر نه.“ ٿوري ڪن ترسي گنگوهه وري چيو، ”پر نه!
مان نه نامي گرامي اپراڌي آهيان. پوليس منهنجي ڳولا ۾
آهي ۽ مان پاڻکي بچائڻ جي ڪوشش به ڪونه ڪندس. ان
ڪري مان ڪنهن ڏينهن ضرور پڪڙبس. تنهنڪري توهان
سڀني کي جيترو ٿي سگهي مونکان دور رهڻ جي ڪوشش
ڪرڻ کپي. مونسان رهڻ ۾ توهانکي ڪجهه به لاڀ ملڻو
ڪونهي. پر هاڻي باقي هڪڙي ڳالهه. منهنجي جيڏي هڪ
ٻرو ضرور ٻياس وڃجو ۽ اتي جي پرم سنت جو ضرور
درشن ڪجو. جيڪڏهن توهان مان ڪو، منهنجي ٻاري ۾
پوليس کي خبر ڏيندو ته مان انکي برو ڪونه سمجهندس.
پر ائين ڪرڻ سان مونکان وڌيڪ شايد توهانکي نقصان
پهچي.“ ائين چئي هن نجوڙيءَ جي ڪنجن جو ڇڳو ڏانهن
اڇلايو ۽ هٿ جوڙي ڪانئن موڪلايو.

چوندا آهن ته هڪ ڪشل انسان ۽ مورک جي وچ ۾
صرف هڪ وار جيترو ئي فرق هوندو آهي. گنگو ڌاڪو،
جنهن کي پوليس اڳل هئي، جي سپاهه کي ڏيان سان جاچبو
ته هن ۾ نڊرتا، اپار همت، سنگهٺن شڪتي، آتم وشواس،

سالن کي چوڻ لڳو، "لوهاڻڪي پٿوري خبر آهي ته مان ڪيڏو نه لڳ نشان باز آهيان. لوهاڻڪي اها به خبر آهي ته حڪم نه مڃڻ ڪري مان پنهنجن ئي ماڻهن کي ڪيئن نه بي رحميءَ سان ماري سگهان ٿو. هينئر جتي ۽ جيئن ويٺا آهيو، بلڪل خاموش ويٺا رهو؛ جيڪي مان چوان ٿو سو ڪن لائي ٻڌو. اگر ذرو به چرندا ته انهيءَ پل ۾ ختم ڪري ڇڏيندوسانو."

ٽئون ليڊر چوڻ لڳو، "ها سردار"

گنگوءَ گرجندي چيو، "سردار وغيره ڇا جو" ائين چئي پنهنجي بندوق هن ڏانهن وراڻيائين.

ڪمري ۾ موت جهڙو سناٽو ڇانئجي ويو. ٿوري دير کانپوءِ گنگو شالتيءَ لوليءَ چوڻ لڳو، "منهنجا ٻالڪو! منهنجي ڳالهه ڌيان ڏئي ٻڌو. مولکي اهڙو سٺڪرو مليو آهي جنهنجي هڪ مهر پوري لٽر منهنجي ڪايا اچي پلٽي ڇڏي آهي. مون سالس واعدو ڪيو آهي ته ڪي شراب جهڙس ۽ نه ڪڏهن ڪو اپراڌ ڪندس. اڄ کان ولي هيءَ ڏاڪڻ جي ٽولي ختم ٿي ۽ روي ڪو به گناهه ڪري ٿو ڪڏهن به ڪنا ڪري نٿداسين. هي لجوڙيءَ مون چاهيون سمجهيو. مولکي اوهان مان ڪنهن به هڪ ۾ ليڊر ٿيڻ جي لياقت ڏسڻ ۾ ڪانه ٿي اچي. لجوڙيءَ مان سمورا پيسا هتي ٻاڻ ۾ پورا حصا ڪري رکجي ڪٿو. منهنجي خيال ۾ هر هڪ کي پنج پنج هزار ايندا. ڪنهن وڏي شهر ۾ پنهنجي پنهنجي پسنديءَ جو ڌنڌو ڪري وڃي لالشيڪا ليو. شايد پوليس کي اڃا به لوهاڻجي لالن جي خبر نه هجي. اوهين ... سڀڪيءَ سان زندگيءَ جو ائون روڪ ورائي سگهو ٿا. ڪهڙن اهين ڪل گناهن ۽ ڏوهن لاءِ اوهان مان ڪري

سائي ڏاڪڻ کيس شام جو شراب جي مجلس ۾ شامل ٿيڻ لاءِ دعوت ڏني. اول ته هن بلڪل انڪار ڪيو پر هو پنهنجي ضد تي قائم رهيا ۽ هڪڙي شراب جي بوتل کولي ان مان هڪ پيالو ڀري ڪنگوه جي اڳيان رکيائون. ڪنگوه هٿ جوڙي معافي ورتي. اهو ڏسي ٻانٺسنگهه، جو هن ٽوليءَ جو ڪنگوه کانپوءِ ٻيو نمبر ليڊر هو، چيو ته چاڪاڻ ته اسانجو ليڊر پنهنجو عقل وڃائي ويٺو آهي. انگريزي مولڪي ٿي ٽوليءَ جو ڪم سنڀالڻو پوندو. هن ڪنگوه کي چيو ته جي اشراف سان لڳ پئجڻ ته پنهنجون ٽنگون ٻاهون ٻڌي، توکي زمين تي سهارو ۽ پنهنجي منهن ۾ شراب وجهڻ جي رسم ادا ڪجي.

ڪجهه به جواب نه ملڻ تي ٻئي نمبر ليڊر گرجندي چيو، "ٻڍي! توکي پنهنجي صفائيءَ ۾ ڇا چوڻو آهي؟"

ڏاڪڻ جي سردار چيو، "مان پنهنجو پاڻ توهانجي حوالي ڪريان ٿو." ان تي سڀ خوشيءَ ۾ اچي زور سان چلائڻ لڳا ۽ شراب جي جام جام ڀرڻ لڳا. سڀني پنهنجو پنهنجو پيالو ڀريو ۽ شراب جا نعرا هڻڻ لڳا ته "شراب جي هولڊي، مرندو ڪير؟" ڪنگوه به پنهنجو پيالو کڻي اچا چپن تائين مس آندو ته حضور مهاراج جن هن جي سامهون اچي پرگهٽ ٿيا.

حضور جن کيس چيو، "ٻچا! پنهنجو واعدو ياد ڪر. تون پنهنجو واعدو ٽوڙيندين ته مان به ڏنل معافي واپس وٺندس."

ڪنگو تپ ڏيئي اٿي کڙو ٿيو ۽ شراب جو پيالو ٻئي ليڊر جي منهن تي اڇلائي ڪري ڪان ٻاهر نڪري ويو. ٿوري ساعت ۾ هو بندوق کڻي آيو ۽ پنهنجي جهونس

واعدو ٿيو ته ڪر.

حضور جن فرمايو، "ڇگو، ڀلا هڪڙو واعدو ڪريو ته ڪڏهن به چوري ڪونه ڪندا ۽ ضرورت کان وڌيڪ پيو ڪري پاڻ سان ڪري ٻڌائي ته ڪري سالي پاڻ سان جڏهن چوري ڪرڻ ويندا ته دل سان ڪرڻ ٿيندا آهيون."

جواب ڏنائون ته اهو واعدو سچي دل سان ڪريون ٿا. ته حضور جن
ٻڌي واپس وڃڻ کان اڳ هن وري مبارڪ هٿ
نام ولي واپس وڃڻ کان اڳ هن وري مبارڪ هٿ
چورن جو مٿو نيڪيو ۽ دعائون پنهنجا ڏئي. ان ڪاڪي هن صرف
هنجي سر لئي رکي ڪيس آشيرواد ڏني.
هڪ ڏينهن چوري ڪئي.

هڪ دفعو چوري هنگور داسپور ڳوٺ ۾ رهندڙ هڪ عزيز
نام ماڻ ڪاڪي هو ڪوري لئي ويو. اتي سندس پيسا ڀتر لئي
جي ڏي جي شادي لئي شاهوڪار مهاجن جي گهر ۾
ويا. هڪ رات هو هڪڙي مضبوط صندوق جو تالو ڀڳائين،
نوي وار ۽ هنجي ٻئي جي هڪ پيدل ڪٽي رهيو هو ته
چيائين ني هو ان مان لوڻ جو ذائو وٺي هو، هنجي ٻانهن لئي
پيتي جو مضمون پڙ، جو ذائو وٺي ضرب اتي ۽ هٿ انهن
اچي ڪرايو. هنجي ٻانهن کي ڪاٺي و ڪانو لئي وانگر هجي. هٿ
لاسي پيس ڇڪ شڪنجي ۾ قابو لئي سندس سوري
چالاڪي جي نيهنڊ ڪوشش ڪيائين پر جڏهن هارائي لڳو ۽
چالاڪي ۽ هوشياري بيسود وئي. ان گهڙيءَ حضور
سمجهيائين ته هاڻي بچڻ محال آهي، ان هٽ ڇڏائڻ لا
مهاراج جن اتي برگهت ليا. سندس قائل هٿ ڇڏائڻ لا
مدد ڪندي حضور جن ڪيس چيو، "ڇا، تو مون سان اهو واعد
ڪرو ڪير هر ته پنهنجي ضرورت کان وڌيڪ ڪل
۽ چوري ڪرڻ ڪندا؟ هاڻي سڀ ڪجهه اتي لئي ڇ
لاڳي جند ڇڏائو." انهي ڪاڪوءَ هن ڪڏهن چوري ڪ
ٿي پيو. جڏهن گروءَ مرڻي آيو ته اڳرلين لئي ڏيهن
ٿيڪئي.

سائي ڊاڪن ڪيس شام جو شراب جي مجلس ۾ شامل ٿيڻ لاءِ
دعوت ڏني. اول ته هن بلڪل انڪار ڪيو پر هو پنهنجي
ضد تي قائم رهيا ۽ هٿرادو شراب جي بوتل کولي ان مان
هڪ پيالو ڀري گنگوءَ جي اڳيان رکيائون. گنگوءَ هٿ
جوڙي معافي ورتي. اهو ڏسي بلونتسنگهه، جو هن ٽوليءَ
جو گنگوءَ کانپوءِ ٻيو نمبر ليڊر هو، چيو ته چاڪاڻ ته اسانجو
ليڊر پنهنجو عقل وڃائي ويٺو آهي. الڪري مولڪي ٽي
ٽوليءَ جو ڪم سنڀالڻو پوندو. هن گنگوءَ کي چيو ته جي
شرافت سان نه پيئندا ته ٽنهنجون ٽنگون ٻانهون ٻڌي،
لوڪي زمين تي سمهاريو ۽ ٽنهنجي منهن ۾ شراب وجهڻ جي
رسم ادا ڪئي.
ڪجهه به جواب نه ملڻ تي اٿي نمبر ليڊر گرجندي چيو،
”قيدي! لوڪي پنهنجي صفائيءَ ۾ ڇا چوڻو آهي؟“
ڊاڪن جي سردار چيو، ”مان پنهنجو پاڻ لوهالجي حوالي
ڪريان ٿو.“ ان تي سڀ خوشيءَ ۾ اچي زور سان چلائڻ
لڳا ۽ شراب جي جم جم عانڻ لڳا. سڀئي پنهنجو پنهنجو
پيالو ڀري ۽ شراب جا نعرا هڻڻ لڳا ته ”شراب جي هولڊي،
مرندو ڪير؟“ گنگوءَ به پنهنجو پيالو کڻي اچا چپن
ڳائين مس آندو ته حضور مهاراج جن هن جي سامهون اچي
پرگهٽ ٿيا.
حضور جن کيس چيو، ”اڇا! پنهنجو واعدو ياد ڪر.
تون پنهنجو واعدو ٽوڙيندين ته مان به ڏنل معافي واپس
وٺندس.“
گنگو ٽپ ڏيئي اٿي کڙو ٿيو ۽ شراب جو پيالو لٽين
ليڊر جي منهن تي اڇلائي ڪمري کان ٻاهر نڪري ويو.
ٿوري ساعت ۾ هو بندوق کڻي آيو ۽ پنهنجي جهونس

واعدو ڪرڻ ۾ ڪو حرج ڪونه ٿو ڏسجي، تنهنڪري مان آئينده ڪڏهن به چوري ڪانه ڪندس.«

حضور جن فرمايو، ”چڱو، پر اهڙو واعدو نه ڪر.
ورس کان وڌيڪ ڪڏهن به چوري ڪونه ڪندين ۽
هن چوري ڪرڻ وقت ڪا ڳالهه ڪرڻ سالي پاڻ سان
ڪندين.“

جواب ڏنائين ته اهو واعدو سچي دل سان ڪريان ٿو.
نام ولي واپس وڃڻ کان اڳ هن وري به حضور جن
جي چرڻن ۾ متو ٽيڪيو ۽ دلاجن پيهتا بڻي مبارڪ هٿ
هنجي سر تي رکي کيس آشيرواد ڏني. ان ڪالهوڙه هن صرف

هڪ دفعو چوري ڪئي.

هڪ عزيز
نام ملڪ ڪالهوڙه هو گورداسپور ضلعي ۾ رهندڙ
جي ڏيءَ جي شاديءَ تي ويو. اتي سندس پيا ختم لي
وٽا. هڪ رات جو هو هڪڙي شاهوڪار مهاجن جي گهر ۾
نوي وار ۽ هنجي اره جي مضبوط صندوق جو تالو ڪڍائين،
جيئن تي هو ان مان لوٽن جو هڪ بنڊل ڪڍي رهيو هو ته
بنيءَ جو متيون ٿڙ، جو ڏاڍو وڏي هو، هنجي ڳالهه لي
اچي ڪريو. هنجي ڳالهه کي ڪاڻي ضرب آئي ۽ هٿ الهن
قاسي پيس جٽڪ شڪنجي ۾ ڦاٿو لي وانگر هجي. هٿ
ڇڏائڻ جي بيحد ڪوشش ڪيائين پر سندس ساري
چالاڪي ۽ هوشياري بيسود وئي. جڏهن هاريل لڪو ۽
سمجهيائين ته هاڻي ڀڄڻ محال آهي، ان گهڙيءَ حضور
مهاراج جن اڳي پرگهٽ ٿيا. سندس قائل هٿ ڇڏائڻ لاءِ
مدد ڪندي حضورجن کيس چيو، ”ڇا، تو مون سان اهو واعدو
ڪرڻ ڪير هو ته پنهنجي ضرورت کان وڌيڪ ڪڏهن
۾ چوري ڪرڻ ڪندين؟ هاڻي سڀ ڪجهه اتي ئي ڇڏي
لاءِ جلد هلو.“ الهيءَ ڪالهوڙه هن ڪڏهن چوري ڪا
ڪئي. جڏهن گوت مرني آيو ته پهرئين تي ڏينهن سند

سيٺي گناهه معاف ٿيا؟ هاڻي مان دوزخ جي آگ کان بچي ويس؟"

سنڪورن وراڻيو "ها! تنهنجي وشواس توکي بچائي ڇڏيو."

شام جو نام دان وارن جي قطار ۾ اهو ڪسان بيٺل نظر آيو. حضور جن ڪن کي واپس ڪيو ۽ هي انهن مان هو جنکي داتا جن نام دان لاءِ سويڪار ڪيو.

حضور جن هن کي چيو ته توکي هميشه لاءِ شراب ۽ ماس کان پرهيز ڪرڻي پوندي.

هن جواب ڏنو، "شراب! اهو ته مان ڪڏهن به ڇڏي ڪو نه سگهندس."

تنهن تي مهاراج جن چيو، "چڱو ڀلا اهو واعدو ڪر ته منهنجي سامهون شراب نه پيئندين."

ڪسان عرض ڪيو، "سائين! اهڙيءَ ڳالهه جو مان واعدو ٿو ڪريان."

سنڪورن پڇيس، "تون پنهنجو گذارو ڪيئن ڪندو آهين؟"

تعجب ۾ وجهندڙ جواب ڏنائين ته چوري ۽ ڦرات ڪري.

حضور جن کيس چيو، "اهي ته توکي ڇڏڻيون پونديون. توکي ٻيو ئي ڪو ڌنڌو ڪرڻو پوندو."

هن جواب ڏنو، "مونکي ٻيو ڪو ڌنڌو ايندو ئي ڪونهي."

حضور جن فرمايو، "نام ملڻ کانپوءِ، توکي ڪو ٻيو ايمانداريءَ جو ڌنڌو ڪري گذارو ڪرڻو پوندو."

ڪسان وراڻيو، مونکي اِٿي ڪنهن به ڌنڌي جي ڄاڻ ڪانهي. مون اڄ تائين ڪو نه ٻيو ڌنڌو ڪيو ئي ڪونهي."

حضور جن آرام ڪرڻ ۽ ورلق افروز هئا. اسانکي
ڏ هن ماڻهن جو پتو لڌهن اگر جلهن هو اوچتو ئي اوچتو
اچي حضور جن جي چرڻن ۾ ڪرا ۽ پنهنجي ٻنهي ٻانهن سان
حضور جي پيرن کي چنبڙي پيو.
"لوهين ڏ ڀاڻ پرمالما آهيو، منهنجا پاپ بخشيو،" هن
ڏاڍي آزي نيزاريءَ سان چيو.
حضور جن هن کان ٻاڻ ڇڏائڻ جي ڪوشش ڪندي
فرمايو، "ڀلا اٿي ويهه. مان پرمالما ڪرڻ آهيان. مان نـ
لو جهڙو ئي انسان آهيان."
ڪسان چوڻ لڳو، "جيستائين لوهين پنهنجي مسڪار بعد
ماڻ اٿين ڏ چوندا ڏ لوهان منهنجا پاپ بخشي ڇڏيا لستائين
ماڻ اٿندس ئي ڪونه."
اهو ڏسي حضور مهاراج جن پنهنجي ڪل کي روکي ڪين
سگهيا ۽ ان ڪل سان گڏ سندن رحمت ۽ سخاوت جو دريا
ڏ وهي هليو. ۽ جمعدار پرتاب سنگهه
حضور مهاراج جن جي شيواداري ۾ مرهو ۽ حضور جن کين اٿين ڪرڻ
هيڪي زوريءَ هٿائڻ چاهيو پر
کان روڪيو. "واه ڀائي اڙد
حضور جن مرڪندي فرمايو، ڄڻ ڪو عجب طرح جو ڇڏيو!"
هي معافي ولڻ جو ڏ هڪ
شرابي اچي ورلڻ ۾ چنڪيو ۽ جيستائين ڏ لوهين
ڏ ڇڏيو پر جيستائين مونکي بخشيندا ڏ لستائين مان
جي چرڻن کي ڪڏاڇي ڏ ڇڏيندس.
حضور جن ڪاڻو ۽ پنهنجا هٿ ڪر ڪمل هنجي
لي رکي فرمايو، "ڀلا! هاڻي اٿو، لوکي معافي ملي
ڪسان پنهنجو سر مٿي ڪندي عرض ڪيو،

ڪندا هئا. حضور جن پنهنجي ڪار ۾ ستسنگ گهر، جو
مٿيان روڊ تي آهي، ڏانهن وڃي رهيا هئا. رستي تي
ڏاڍي ڀيڙ هئي. ماڻهو، موٽرون، ٽانگون، سائيڪلون ۽
رڪشائون ۾ ستسنگ ڏانهن وڃي رهيا هئا. ڪيترا ته پيدل
۾ پئي ويا. حضور جن ستسنگ گهر کان اڃا ٻه فرلانگ کن
دور هئا ته رستي جي موڙ وٽ اوچتو هڪ ماڻهو سندن
ڪار جي اڳيان اچي ڪريو. ڊرائيور هڪدم ڪار روڪي
ورتي ۽ حضور جن ڪار مان لهي آيا، اهو ڏسڻ لاءِ ته ڇا
ٿيو آهي. هڪڙو شرابي هنجي ڪار جي بلڪل سامهون
اچي ڪريو هو ۽ خوش قسمتيءَ سان هنکي ذرو به ايذاءُ
ڪونه رسيو. حضور جن ان شرابيءَ کي سندس هڪ ساٿيءَ
جي مدد سان اٿاري کڙو ڪري بيهارڻ چاهيو ٿي پر هو
نشي ۾ اهڙو ته الوٽ هو جو هنجا پير اکڙيا ٿي پئي.
ڪيترن ئي ستسنگين هنکي رستي مان هٽائي پري ڪرڻ ۾
مدد ڪئي. جڏهن حضور جن روانا ٿي ويا ته شرابي پڇڻ
لڳو ته اهو موٽر ۾ ويٺل سردار ڪير هو؟ جيتوڻيڪ هو
پنهنجي هوش ۾ ڪونه هو ته به حضور جن جو شهنشاهي
سروپ هنجي دل تي اثر ڪرڻ بنا ڪين رهيو. هنجا ساٿي،
جي به اڃا نشي ۾ مخمور هئا، مذاق طور کيس چوڻ لڳا ته
هتي بيٺل ماڻهو چئي رهيا هئا ته هو خود خدا آهي جو تو
جهڙن پاپين کي تارڻ لاءِ آيو آهي.

اهو شرابي کين چوڻ لڳو ته واقعي ئي هو خدا ٿو
لڳي. مان پنهنجا پاپ بخشائڻ لاءِ هن وٽ وڃڻ چاهيان ٿو.
ٻئي ڏينهن ڪاڻوءَ اڌ پيل شراب جي بوتل کيسي ۾ رکي،
پنهنجي ساٿيءَ جي ڪلهي تي هٿ رکي ٿڙڪندو، ٿاٻڙجندو
اچي ستسنگ گهر ۾ پهتو.

ٻيو ٻڌائين ڳوڙهن سان ڌوئا ۽ پنهنجي سر جي وارن سان انهن کي اگهيو. تو مونکي ڪو نه چميو پر جنهن وقت کان هن گهر ۾ آيو آهيان، هيءَ استري لڳاتار منهنجي پيرن کي چمندي رهي آهي. تو منهنجي مٿي تي تيل ڪو نه لڳايو پر هن منهنجي پيرن تي عطر لڳايو. تنهنڪري مان توکي ٻڌايان ٿو ته هن جا پاپ زياده هوندي به معاف ڪيا ويا آهن ڇاڪاڻ ته هن ۾ نهايت گهڻو پريم آهي. پر جنهن پريم گهٽ ڪيو، ان کي معافي به گهٽ ملي." ان استريءَ طرف منهن ورائي ڪرائيسٽ چيو، "تنهنجا پاپ بخشيا ويا آهن ۽ تنهنجي شردا ۽ وشواس توکي بچائي ڇڏيو. تون شانتيءَ سان وڃ."
(ليوڪ ٧: ٣٧-٥٠)

اهو ٻڌي مسٽر ولهان چيو ته بائيبل ۾ اهو جيڪي لکيل آهي، اهڙو ڪو ته ڪو درشيه ته ڏيري ۾ روز مره ڏسڻ ۾ ايندو آهي.

پروفيسر جڳموهنلال چيو، "ڪرائيسٽ هميشه اهڙي قسم جا چرتر ڪندو هو ۽ دنيا جا سڀ ڪرائيسٽ اهڙين ئي ڪندا آهن. جيڪڏهن حضورجن مونکي منع نه ڪن ته ان ٻاري ۾ مان توهانکي هڪ ڏاڍي سٺي وارتا ٻڌائي سگهان ٿو."

امريڪن ليڊي چوڻ لڳي، "مهرباني ڪري ضرور ٻڌايو. اسين حضورجن کي وينتي ٿا ڪريون ته هو توهانکي منع نه ڪن."

ان تي حضورجن اکي اندر پاٽي بند ڪڻ لاءِ ويا ۽ پروفيسر هيلمن وارتا ٻڌائڻ لڳو.

...ٿي حضور مهاراج جن ستسنگ ڪرڻ لاءِ امرتسر
ويا. سنڪرانت ڏينهن امرتسر ۾ ٿي ستسنگ

کي ٻاڪل پسند ڪونہ ڪندو آهيان ۽ مون هنن ماڻهن کي
اهڙن ڳالهين لاءِ منع ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي آهي،
ان هوندي بہ هي مڃين نہ ٿا.“

تنهن تي امريڪن ليڊيءَ پادريءَ جي هٿن مان آهستگيءَ
سان بائيبل ورتو ۽ ان مان هيٺيون ٽڪر پڙهيو.

”ڏسو، هن شهر جي هڪ استري، جا ڏاڍي گنهگار
هئي، جڏهن هنکي اها خبر پيئي تہ ڪرائيسٽ فريسيءَ جي
گهر ۾ ڀوڄن ڪرڻ لاءِ ويٺو آهي تہ هوءَ هڪ نهايت شاندار
دٻي ۾ ملم کڻي آئي ۽ هنجي چرنن ۾ واهي اتري قدر
روئڻ لڳي جو پنهنجي آنسن سان ڪرائيسٽ جا چرن ڌوئي
ڇڏيائين ۽ پنهنجي سر جي وارن سان انهن کي اگهيائين،
پوءِ انهن چرنن کي چميائين ۽ انهن کي ملم لاتائين.“

جڏهن فريسيءَ اهو ڏٺو تہ دل ۾ چوڻ لڳو تہ جيڪڏهن
هي منش پيغمبر هجي ها تہ هنکي سڌ پوي ها تہ جيڪا
استري هنجي چرنن کي ڇهي رهي آهي انجو آچرڻ ڪهڙو
آهي ڇاڪاڻ تہ هوءَ وڏي پاپڻ آهي.

تنهن تي ڪرائيسٽ سائمن کي چيو، ”هڪ شاهوڪار
هو. هنجا ٻہ قرضدار هئا، هڪ کي هو پنج سؤ پيسا اڌارا ڏنل
هو ۽ ٻئي کي پنجاهہ. ٻنهي قرضدارن کي پنهنجو قرض
چڪائڻ لاءِ ڪوڏي بہ ڪونہ هئي. شاهوڪار اڌارا ڏيکاري
ٻنهي جو قرض معاف ڪري ڇڏيو. ٻڌايو تہ انهن ٻنهي مان
شاهوڪار کي ڪير وڌيڪ پيار ڪندو؟ سائمن جواب ڏنو
تہ اهو جنهنکي هن وڌيڪ رقم معاف ڪئي. تڏهن ڪرائيسٽ
ان استريءَ جي طرف نهاريندي سائمن کي چيو، ”تون
هن استريءَ کي ڏسين ٿو؟ مان تنهنجي گهر آيس. پير
ڌوئڻ لاءِ تو مونکي پاڻي بہ ڪونہ ڏنو پر هن استريءَ منهنجا

(۳) دواپر ڄڳ جو معياد ۸٦٤۰۰۰ سالن جو ليکيو آهي.
(۴) ان کانپوءِ ڪلجڳ، جنهن جو معياد ۴۳۲۰۰۰ سال ليکيو آهي. انهن چئني جُڳن کي ملائي مها جڳ چئبو آهي جو ڪل ۴۳،۲۰۰۰۰ سالن جو ليکيو آهي.

اهڙن هڪ هزار مها جُڳن جو هڪ ڪلپ ليکيو آهي جنهن ۾ ۴۳۲۰۰۰۰۰۰۰ سال ليکيا آهن. اِهائي وڏي عمر آهي هن سنسار جي. جڏهن مهاڀارت جي ۾ لکيل هئي لڌهن ان مان ۴٥٦۰٧ مهاڳ گذري چڪا هئا. اها ۵۰۳۵ سال اڳ لکي هئي. ان حساب سان هن سنسار جي هيٺئين عمر ۱۹۷۳۸۱۳۰۳٥ سال آهي ۽ اڃا به ۲۳۴٦۱۱۸٦۹٦٥ سال رهندو.

ان تي اميرڪن پادريءَ چيو، "مغربي ملڪن جي ڪن سائنسدانن جي کوج مان ته اهو ظاهر ٿيو آهي ته هن دنيا کي ختم ٿيڻ ۾ اڃا اڳ ٻيا ۲ ارب سال باقي آهن."

پنڊت لاڪرداس چيو، "ڪو اهڙو به وقت هو جو مغربي لوڪ اسانجي انهن جُڳن جي حساب تي کلندا هئا."

حضور جن فرمائڻ لڳا، "ڪيترا ته هيئنر به شايد کلندا."

ان وقت ڪيترائي گروڪا ستسنگي حضور جن جي درشن لاءِ آيا. هي ڊلهالوسيءَ کان قريب ڏهه ميل دور ٻڪلوهه ڇائونيءَ ۾ فوجي آفيسر هئا. انهن حضور جن جي چرنن ۾ جهڪي نمسڪار ڪيو. انهن مان هڪ ستسنگي حضور جن جا چرن ٻنهي هٿن سان پڪڙي ويٺا ۽ هو حضوري چرنن کي ڇڏڻ لاءِ نه پيو ٿي. جيڪي پوءِ بيس آيل هئا انهن مان هڪ چيو ته انهن چرنن ۾ ڪرڻ ته انسانيت جي شان جو اپمان ڪرڻو آهي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، "مان پنهنجي چوڻ جي ان عادت

کي بلڪل پسند ڪونه ڪندو آهيان ۽ سون هنن ماڻهن کي
اهڙين ڳالهين لاءِ منع ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي آهي،
ان هوندي به هي مڃين نٿا."

تنهن تي امريڪن ليڊيءَ پادريءَ جي هٿن مان آهستگيءَ
سان بائيبل ورتو ۽ ان مان هيٺيون ٽڪر پڙهيو.

"ڏسو، هن شهر جي هڪ استري، جا ڏاڍي گنهگار
هئي، جڏهن هن کي اها خبر پئي ته ڪرائيسٽ فريسيءَ جي
گهر ۾ ڀوڄن ڪرڻ لاءِ ويٺو آهي ته هوءَ هڪ نهايت شاندار
دٻي ۾ ملم کڻي آئي ۽ هن جي چرڻن ۾ ويهي ايتري قدر
روئڻ لڳي جو پنهنجي آنسن سان ڪرائيسٽ جا چرن ڌوئي
ڇڏيائين ۽ پنهنجي سر جي وارن سان انهن کي اگهيائين،
پوءِ انهن چرڻن کي چميائين ۽ انهن کي ملم لاتائين."

جڏهن فريسيءَ اهو ڏٺو ته دل ۾ چوڻ لڳو ته جيڪڏهن
هي مسيح پيغمبر هجي ها ته هن کي سڌ پوي ها ته جيڪا
استري هن جي چرڻن کي ڇهي رهي آهي انجو آچرڻ ڪهڙو
آهي ڇاڪاڻ ته هوءَ وڏي پاپڻ آهي.

تنهن تي ڪرائيسٽ سائمن کي چيو، "هڪ شاهوڪار
هو. هن جا ٻه قرضدار هئا، هڪ کي هو پنج سؤ پيسا لهڻدو
هو ۽ ٻئي کي پنجاهه. ٻنهي قرضدارن کي پنهنجو قرض
چڪائڻ لاءِ ڪوڏي به ڪونه هئي. شاهوڪار ادارتا ڏيکاري
ٻنهي جو قرض معاف ڪري ڇڏيو. ٻڌايو ته انهن ٻنهي مان
شاهوڪار کي ڪير وڌيڪ پيار ڪندو؟ سائمن جواب ڏنو
ته اهو جنهن کي هن وڌيڪ رقم معاف ڪئي. تڏهن ڪرائيسٽ
ان استريءَ جي طرف نهاريندي سائمن کي چيو، "تون
هن استريءَ کي ڏسين ٿو؟ مان تنهنجي گهر آيس. پيرن
ڌوئڻ لاءِ تو مونکي پاڻي به ڪونه ڏنو پر هن استريءَ منهنجا

(٣) دواپر جُڳ جو معياد ٨٦٤٠٠٠ سالن جو ٿيندو آهي.

(٤) ان کانپوءِ ڪلجُڳ، جنهنجو معياد ٤٣٢٠٠٠ سال ٿيندو آهي. انهن چئني جُڳن کي ملائي مها جُڳ چئبو آهي جو ڪل ٤٣،٢٠٠٠٠ سالن جو ٿيندو آهي.

اهڙن هڪ هزار مها جُڳن جو هڪ ڪلپ ٿيندو آهي جنهن ۾ ٤٣٢٠٠٠٠٠٠٠ سال ٿيندا آهن. اِهائي وڏي عمر آهي هن سنسار جي. جڏهن مهاپرش جي پد لڳي هئي تڏهن ان مان ٤٥٦٠.٧ مهاڳ گذري چڪا هئا. اها پد ٥.٣٥ سال اڳ لڳي هئي. ان حساب سان هن سنسار جي هيتر عمر ١٩٧٣٨١٣٠٣٥ سال آهي ۽ اڃا ٢٣٤٦١٨٦٩٦٥ سال رهندو.

ان تي امريڪن پادريءَ چيو، ”مغربي ملڪن جي ڪن سائنسدانن جي کوج مان ۾ اهو ظاهر ٿيو آهي ته هن دنيا کي ختم ٿيڻ ۾ اڃا اڳ ۾، ٢ ارب سال باقي آهن.“

پنڊت ٺاڪرداس چيو، ”ڪو اهڙو ۾ وقت هو جو مغربي اوڪ اسالجي انهن جُڳن جي حساب ڪي ڪلندا هئا.“

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”ڪيترا ته هيتر ۾ شايد ڪلندا.“

ان وقت ڪيترائي گورکا ستسنگي حضور جن جي درشن لاءِ آيا. هي ڊلهائوسيءَ کان قريب ڏهه ميل دور بڪلوهه ڇائونيءَ ۾ فوجي آفيسر هئا. انهن حضور جن جي چرڻن ۾ جهڪي نمسڪار ڪيو. انهن مان هڪ ستسنگيءَ حضور جن جا چرڻ پنهنجن آسن سان پنائي ڇڏيا ۽ هوءَ حضوري چرڻن کي ڇڏي ئي نه پيئي. جيڪي ٻوريس آيل هئا انهن مان هڪ چئي چيو ته انهن چرڻن ۾ ڪرڻ ته انسانيت جي شان جو اپمان ڪرڻو آهي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، ”مان پنهنجي جي ان عادت

حضور جن مشڪي فرمائڻ لڳا، ”ٻچا! توکي فڪر ڪرڻ جي ڪا به ضرورت ڪانهي. هيءَ دنيا اڃا به ڪروڙن سالن تائين ختم ٿيڻ واري ڪانهي.“

اهو ٻڌي جڻ ته سڄي مسلمان پارٽيءَ جي منهن تان وڏو بوجھ هٽي ويو.

وري به مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو، حضور! اهو توهين پنهنجي الهام جي آڌار تي ٿا چئو؟“

حضور جن وراڻيو، ”ائين ڪونهي. ڪجھ هندو شاسترن ان وشيه تي ڪافي روشني وڌي آهي.“

پنڊت تاڪرداس چوڻ لڳو، ”حضور! جيڪڏهن توهين اجازت ڏيو ته مان سنسار جي باقي ٽيل عرصي جا انگ اکر پيش ڪريان ۽ اهو به ٻڌائي سگهان ٿو ته اهو حساب ڪيئن لڳايو اٿم.“

حضور جن فرمايو، ”ڏاڍو سٺو، پر هن سڄڻ کان پڇو ته هن جي انهيءَ حساب ٻڌڻ ۾ دلچسپي آهي.“

مسلمان سڄڻ چوڻ لڳا ته حضور! اها ته ڏاڍي سٺي ڳالهه ٿيندي.

تنهن تي پنڊت تاڪرداس چوڻ لڳو ته رشين منين وقت کي هيٺين چئن حصن ۾ ورهايو آهي.

(١) ستجڳ جنهن جو معياد ١٧،٢٦،٠٠٠ سال آهي. حضور جن ڪمس درست ڪندي فرمايو ته ستجڳ ١٧٢٨٠٠٠ سالن جو ٿيندو آهي.

پنڊت تاڪرداس چوڻ لڳو معاف ڪجو برابر صحيح انگ ١٧٢٨٠٠٠ آهي.

(٢) ستجڳ کانپوءِ ترتيا جڳ جنهن جو معياد ١٢،٩٦٠٠٠ سال ٿيندو آهي.

صرف شبد روپ اڪال پرک نام جو اڀياس ئي اهو واحد مارگ آهي جو اسانکي سچ لوڪ تائين پهچائي سگهي ٿو ؟ صرف سچو ستگورو ئي اسانکي ان سچي نام جي دکشا ڏيئي سگهي ٿو. سچو نام ڪا شبد نه لکڻ ۾ اچي سگهي ٿو نه ٻولڻ ۾ اچي سگهي ٿو. اهو سچو نام سنسار جي ڪنهن به ڀاشا جو لفظ ڪونهي. اهو هنن اکين سان نه ڏسي سگهجي ٿو نه هنن ڪنن دوارا ٻڌي سگهجي ٿو. گورو نانڪ صاحب جن ٻڻ ائين فرمايو آهي :- "اهو ٻنا اکين جي ڏسي سگهجي ٿو ۽ ٻنا ڪنن جي ٻڌي سگهجي ٿو. ان کي ڏسڻ لاءِ پنهنجون اکيون ۽ انکي ٻڌڻ لاءِ پنهنجا ڪن بند ڪريو."

جيئن ئي حضور مهاراج جن ٿورو شانت رهيا ته هڪ مسلمان سڄڻ پڇيو ته حضور! ٻيو هڪڙو سوال آهي. ڪجهه مسلمان درويش جو چوڻ آهي ته هي دنيا چاليهن يا پنجاهه سالن بعد ختم ٿيڻ واري آهي. توهين به اها ڳالهه مڃو ٿا ؟

حضور جن پڇڻ لڳا، "اها اڳڪٿي ڪهڙي آڌار تي ڪئي وئي آهي.

مسلمان سڄڻ جواب ڏنو، مولوي اها خبر ڪالهه ٻڌي هئي شايد اهو پيغمبر صاحب جو وچن هوندو."

حضور جن فرمايو، "نه، اهو وچن پيغمبر صاحب جو ٿي نٿو سگهي."

مسلمان سڄڻ چوڻ لڳو، "حضور! ان افواهه ماڻهن کي ڏاڍي ڊپ ۾ وجهي ڇڏيو آهي، توهانجو ان باري ۾ ڪهڙو رايو آهي.

هڪ مسلمان عورت ڏاڍي سباجهي نوع ۾ چوڻ لڳي، "ها! توهانجو رايو اسانکي وڏو ڏڍ ڏيندو."

حضور جن مرڪي فرمائڻ لڳا، "ڀلا! توکي فڪر ڪرڻ جي ڪا ضرورت ڪانهي. هيءَ دنيا اڃا ته ڪروڙن سالن تائين ختم ٿيڻ واري ڪانهي."

اهو ٻڌي جڻ ته سڀني مسلمان ڀائرن جي من تان وڏو بوجهه هٽي ويو.

وري به مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو، حضور! اهو توهين ڪهڙي اندازي جي آڌار تي ٿا چئو؟"

حضور جن وراڻيو، "انهن ڪواهي. ڪجهه هندو شاسترن ان وشي تي ڪافي روشني وڌي آهي."

پنڊت ٽاڪرداس چوڻ لڳو، "حضور! جيڪڏهن توهين اجازت ڏيو ته مان سنسار جي ڀاڱي ٻڌل عرصي جا انگ اکر پيش ڪريان؟ اهو به ٻڌائي سگهان ٿو ته اهو حساب ڪيئن لڳايو اٿم."

حضور جن فرمايو، "ڏاڍو سٺو، پر هنن سڀني کان پهرين ته هنن جي انهيءَ حساب ٻڌڻ ۾ دلچسپي آهي."

مسلمان سڄڻ چوڻ لڳا ته حضور! اها ته ڏاڍي سٺي ڳالهه ٿيندي.

تنهن تي پنڊت ٽاڪرداس چوڻ لڳو ته رشين منين وقت کي هيٺين چئن حصن ۾ ورهايو آهي.

(١) ستجڳ جنهن جو معياد ١٧،٢٦،٠٠٠ سال آهي.

حضور جن ڪيس درست ڪندي فرمايو ته ستجڳ ١٧٢٨٠٠٠ سالن جو ٿيندو آهي.

پنڊت ٽاڪرداس چوڻ لڳو معاف ڪجو برابر صحيح انگ ١٧٢٨٠٠٠ آهي.

(٢) ستجڳ کانپوءِ ترتيا جڳ جنهن جو معياد ١٢،٩٦٠٠٠ سال ٿيندو آهي.

سرت شبد يوگ ار ٿاسٽ نام جو اڀياس ئي اهو واحد مارگ آهي جو اسانکي سچ ارڪ ڌالين پهچائي سگهي ٿو ۽ صرف سچو ستگورو ئي اسانکي ان سچي نام جي دڪشا ڏيئي سگهي ٿو. سچو نام نه شبد نه اکر ۽ اچي سگهي ٿو نه ٻولڻ ۽ لکي سگهي ٿو. اهو سچو نام سنسار جي ڪنهن به ڀاشا جو لفظ ڪونهي. اهو هن اکين سان نه ڏسي سگهجي ٿو نه هن ڪنن ذريعي ٻڌي سگهجي ٿو. گورو نانڪ صاحب جن ٻڻ اهين فرمايو آهي :- "اهو ٻيا اکين جي ڏسي سگهجي ٿو ۽ ٻيا ڪنن جي ٻڌي سگهجي ٿو. ان کي ڏسڻ لاءِ پنهنجون اکيون ۽ انکي ٻڌڻ لاءِ پنهنجا ڪن بند ڪريو."

جيئن ئي حضور مهاراج جن ٿورو شانت رهيا ته هڪ مسلمان سچڻ چيو ته حضور! باقي هڪڙو سوال آهي. ڪجهه مسلمان درويش جو چوڻ آهي ته هيءَ دنيا چاليهن يا پنجاهه سالن بعد ختم ٿيڻ واري آهي. توهين به اها ڳالهه مڃو ٿا؟

حضور جن پڇڻ لڳا، "اها اڳڪٿي ڪهڙي آڌار تي ڪئي وئي آهي.

مسلمان سچڻ جواب ڏنو، مونکي اها خبر ڪانهي پر شايد اهو پيغمبر صاحب جو وچن هوندو."

حضور جن فرمايو، "نه، اهو وچن پيغمبر صاحب جو ٿي نٿو سگهي."

مسلمان سچڻ چوڻ لڳو، "حضور! ان افواه ماڻهن کي ڏاڍي فڪر ۾ وجهي ڇڏيو آهي، توهانجو ان باري ۾ ڪهڙو رايو آهي.

هڪ مسلمان عورت ڏاڍي سياڄهي نوع ۾ چوڻ لڳي، "ها! توهانجو رايو اسانکي وڏو ڏڍ ڏيندو."

ڇڀو آهي يعني اها هوا جا ڏيئان اڪرلدي آهي. سمان پراڻن جو ڪم آهي ناڀي چڪر کان ساري شرير ۾ هڪ سرڪي غذا پهچائڻ. سمان جو ارث آهي برابر. ويان ناڙي پراڻ ساري شرير جي ناڙين ۾ خون جو دورو جاري رکن ٿا. اُدان پراڻ موت جي سمي آتما کي هڪ ديهه مان ٻيءَ ديهه ۾ ڪڍي وڃن ٿا. پراڻ مک ۽ لمترن ۾ ۽ لڪ ۾ ڪم ڪن ٿا. جڏهن ڪنهنجو مرڻو ايندو آهي ته اسين چوندا آهيون ته هنجا پراڻ لڪري ويا آهن. در اصل پراڻ اها مول شڪتي آهي جنهن مان ٻيون سڀ شڪتيون اُپن ٿيون. يوگين پراڻايام جي سادنا دوارا پراڻن کي قابوءَ ۾ رکي من لي وجه پائڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ آهي روحاني ميدان ۾ ان اوچائيءَ تائين رسائي ڪري سگهيا جيستائين پراڻ انهن کي پهچائي سگهيا. سڀ پراڻ ۽ واهو چند آڪاش ۾ لين ٿي وڃن ٿا (جو ٿي انهن جي اُپتيءَ جو استان آهي) ۽ اهي پراڻايام جي سادڪ کي ان کان مٿي نتا ولي وڃي سگهن. اهو رستو بلڪل لمبو ۽ ڪٺن آهي.

سنت پنهنجي سادنا آگيا چڪر کان شروع ڪن ٿا جتي آتما ۽ من جي ميڙ آهي ۽ اتان ٿي مٿين ميدان ڏانهن چڙهائي شروع ڪن ٿا. ويد ۽ ٻيا شاستر صرف ”برهم“ يعني اٺين چڪر تائين ورنن ڪن ٿا جو سنت مت جي ٻين منزل آهي ان کان مٿي صرف سنت ٿي وڃن ٿا. ست لوڪ کانسواءِ ٻيا سڀ لوڪ پرلءِ ۽ مها پرلءِ ۾ ناس ٿي وڃن ٿا صرف ٻارهون چڪر ست ديش ٿي ابناسي آهي.
لنهڪري هن ڳالهه کي سمجهڻ ۾ ڪا خاص ڏکيائي نه هئڻ کپي ته مش کي اهڙو گورو ڌارڻ کپي جو کيس پرلءِ مها پرلءِ کان مٿي ان ابناسي ۽ لافاني ڌام تائين پهچائي سگهي.

”پنڊ ۾ شرير ۾ ڇهه چڪر آهن ۽ انهن کي يوگ شاسترن ۾ ڪنڊ چڪر چيو آهي. ڪنڊ معنيٰ ڇهه ۽ چڪر معنيٰ مرڪز، ڦيٿا يا ڪنول. انگريزي ٻوليءَ ۾ انهن ڇهن چڪرن جو استان ۽ ڪارڻ صاف ڪري ڏيکاريل آهي. انهن چڪرن جي شروعات هيٺان کان مٿي لڳندي آهي. ان کي ”مول آڌار“ پهريون چڪر آهي ۽ سوادشٺان ٻيو چڪر آهي ۽ اهڙي ريت ٻيا مٿيان چڪر.“

”هن پنهنجي لفظن ۾ ٽيهن ڏسڻ ۾ شرير ۾ ڪنڊ چڪرن جا ٢ جوڙا ڏيکاريل آهن. ساڌڪ پراڻن جي سهاري هن لون دوارن واري شرير ۾ سڀ کان هيٺئين چڪر مول آڌار جي ڌرتيءَ اندر پرويش ڪري سگهي ٿو ۽ پراڻ هن کي صرف سڀ کان مٿئين ڇهين آگيا چڪر تائين پهچائي سگهي ٿو، انهن کان مٿي ڪنول جا ڪئي پراڻ اڳتي پهچي چداڪاش (پنڊ جي اندر واري آڪاش) ۾ سمائجي وڃن ٿا.“

پادريءَ پڇيو، ”پراڻ ڇا آهن؟“

حضور جن فرمايو ته معاف ڪجو مون لفظ ”پراڻ“ انهيءَ جو ارٿ ٿي ڪري سمجهايو. هندستان جي هر هڪ ٻار کي خبر آهي ته پراڻ ڇا آهن پر هڪ ودشيءَ کي ان بابت سمجهائڻ ڏاڍو مشڪل آهي. انهن ۾ پراڻ جو ارٿ آهي ”ساهه“ پر حقيقت ۾ پراڻ اها جيون شڪتي يا طاقت آهي جا پنجن پرڪارن جي واءُ جي روپ ۾ اسانجي شرير جي ساري مشين کي هلائي ٿي. اهي پنج پراڻ هن ريت آهن- (١) پران (٢) اپان (٣) سمان (٤) ويان (٥) اُدان. انهن پراڻن جو جيڪو ڪارڻ آهي ان حساب سان مان انهن جو ورڻن ٿو ڪريان. مثال طور اهي پراڻ ٿي آهن جي آنڊن مان ميل ڪڍي ٻاهر نيڪال ڪرڻ ۾ مدد ڪن ٿا. ان پراڻ کي اپان

چئو آهي يعني اها هوا جا هيئان اڪرندي آهي. سمان
پراڻن جو ڪم آهي لنائي چڪر کان ساري شرير ۾ هڪ
سرڪي کڻڻ پهچائڻ. سمان جو ارٿ آهي برابر. ويان نالي
پراڻ ساري شرير جي ناڙين ۾ خون جو دورو جاري رکن
ٿا. اُدان پراڻ موت جي سمي آتما کي هڪ ديهه مان ٻيءَ
ديهه ۾ کڻي وڃن ٿا. پراڻ مک ۾، اکين ۾ ۽ نڪ ۾ ڪم
ڪن ٿا. جڏهن ڪنهن جو مرڻ ايندو آهي ته اسين چوندا
آهيون ته هن جا پراڻ نڪري ويا آهن. در اصل پراڻ اها
مول شڪتي آهي جنهن مان ٻيون سڀ شڪتيون اُپن ٿيون
ٿيون. يوگين پراڻايام جي سادنا دوارا پراڻن کي قابوءَ ۾
رکي من لي وچه پاڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ آهي روحاني
ميدان ۾ ان اوچائيءَ تائين رسائي ڪري سگهيا جيستائين
پراڻ انهن کي پهچائي سگهيا. سڀ پراڻ ۽ وايو چد آڪاش
۾ لين ٿي وڃن ٿا (جو ٿي انهن جي اُپتيءَ جو استان آهي)
۽ اهي پراڻايام جي سادڪ کي ان کان مٿي نٿا وٺي وڃي
سگهن. اهو رستو بلڪل لمبو ۽ ڪٺن آهي.

سنت پنهنجي سادنا آڪيا چڪر کان شروع ڪن ٿا جتي
آتما ۽ من جي بيٺڪ آهي ۽ اتان ئي مٿين ميدانن ڏانهن
چڙهائي شروع ڪن ٿا. ويد ۽ ٻيا شاستر صرف "برهم"
يعني ٻين چڪر تائين ورنن ڪن ٿا جو سنت مت جي ٻين
منزل آهي ان کان مٿي صرف سنت ئي وڃن ٿا. ست لوڪ
ڪالسوام ٻيا سڀ لوڪ پرليه ۽ مها پرليه ۾ ناس ٿي وڃن ٿا
صرف ٻارهون چڪر ست ديش ئي ابناسي آهي.

لنهنڪري هن ڳالهه کي سمجهڻ ۾ ڪا خاص ڏکيائي نه
هئڻ کپي ته مٿي کي اهڙو گورو ڌارڻ کپي جو ڪيس پرليه
مها پرليه کان مٿي ان ابناسي ۽ لافاني ڌام تائين پهچائي سگهي.

”پنڊ يا شرير ۾ ڇهه چڪر آهن ۽ انهن کي يوڳ شاستر ۾
کٽ چڪر چيو آهي. کٽ معنيٰ ڇهه ۽ چڪر معنيٰ مرڪز،
ڦيٿا يا ڪنول. لڳ ڀڳ ڀورلين لٺشي ۾ انهن ڇهن
چڪرن جو استان ۽ ڪارج صاف ڪري ڏيکاريل آهي.
انهن چڪرن جي شروعات هيٺان کان مٿي ٿيندي آهي. ان
ڪري ”مول آڌار“ پهريون چڪر آهي ۽ سوادشٽان ٻيو
چڪر آهي ۽ اهڙي ريت ٻيا مٿيان چڪر.“

”هاڻ ٻڌي لئن مان توهين ڏسندا ته شرير ۾ کٽ چڪرن
جا ٢ جوڙا ڏيکاريل آهن. سادڪ پراڻن جي مهاري
هن نون دوارن واري شرير ۾ سڀ کان هيٺين چڪر مول
آڌار جي ڏيهي اندر پرويش ڪري سگهي ٿو پر پراڻ هن
ڪسي صرف سڀ کان مٿين ڇهين آگيا چڪر تائين پهچائي
سگهن ٿا، انڪان مٿي مشڪل نه ڇاڪاڻ ته پراڻ اتي پهچي
چداڪاش (پنڊ جي اندر وارو آڪاش) ۾ سمائجي وڃن ٿا.“

پادري پڇڻ لڳو، ”پراڻ ڇا آهن؟“

حضور جن فرمايو ته معاف ڪجو مون توهان کي ”پراڻ“
لفظ جو ارٿ ئي ڪونه سمجهايو. هندستان جي هر هڪ ٻار
کي خبر آهي ته پراڻ ڇا آهن پر هڪ وديشيءَ کي ان بابت
سمجهائڻ ڏاڍو مشڪل آهي. انهن ته پراڻ جو ارٿ آهي
”ساهه“ پر حقيقت ۾ پراڻ اها جيون شڪتي يا طاقت آهي
جا پنجن پرڪارن جي وايوءَ جي روپ ۾ اسانجي شرير جي
ساري مشين کي هلائي ٿي. آهي پنج پراڻ هن ريت آهن-
(١) پران (٢) اپان (٣) سمان (٤) ويان (٥) اُدان. انهن پراڻن
جو جيڪو ڪارج آهي ان حساب سان انهن جو ورتن ٿو
ڪريان. مثال طور آهي پراڻ ٿي آهن جي آنڊن مان ميل
ڪڍي ٻاهر نيڪال ڪرڻ ۾ مدد ڪن ٿا. ان پراڻ کي اپان

راهه ٻڌائي ته اهائي صحيح راه آهي؟"

حضور جن فرمايو، "توهانجو اهو سوال بلڪل موزون آهي. چڱو ٿيو جو اهو سوال پڇيو اٿو. دنيا ۾ انيڪ قسمن جا گورو آهن ۽ هڪ جگياسوءَ لاءِ انهن مان سچو گورو سڃاڻڻ ڏاڍو مشڪل آهي. سنتن مهاتمائن پنهنجي ٻاڻيءَ ۾ پورن ستگورو ۽ سچي نام کي سڃاڻڻ لاءِ ڪي نشانيون ۽ اشارا ڏنا آهن. گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"گهر مهه گهر ڏکاءِ ڏيئي سو ستگورو پرکُ سجاڻُ،
پنچ شبد ڌنڪار ڌُن تهه واجي شبد نيساڻُ."

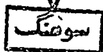
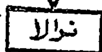
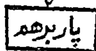
(ملهار محلا ۱)

يعني سچو گورو اهو آهي جو اسانکي پنجن شبدن جي دکشا ڏيئي پنهنجو اندر گهر اسانجي شرير روپي گهر ۾ ڏيکاري ٿو. پلٽو صاحب جو ڪٿن آهي، "ڌن آهي جو گگن کي سو ميرا گورو ديو." ڪبير صاحب فرمائين ٿا، "منهنجو چوڻ مڃو، صرف سرت شبد جو اڀياس ئي توهانکي بچائي سگهندو." هيءُ شرير اسانجي آتما جو نواس استان آهي. ان شريرَ ۾ پرماتما جو نواس پڻ آهي. اڄ تائين ڪنهن به هنکي ڪٿي ٻاهر ڪونه پاتو آهي. نَو گهر يعني شرير کي نوَ دروازا آهن.

اتي حضور مهاراج جن مونکي چيو ته آئيس مان پنو ۽ پينسل ڪڍي اچ. جڏهن مان ڪڍي آئس ته حضور جن ان لي نقشو ڪڍيو. جو سامهون ڏنو ويو آهي.

ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي فرمايائون، "اسانجي شرير جا ٻه حصا آهن. هڪ اکين کان هيٺ جنهنکي پنڊ يا شرير چئبو آهي ۽ ٻيو اکين کان مٿي آهي جو مستڪ ۾ اسانجي ٻنهي اکين جي وچ ۾ آهي جنهنکي برهمانڊ سڏبو آهي."

اکين کان مٿي الاالمڪ منڊل

۱۲- سچکنڊ		روحانيت جو ساگر (ڇهه)
۱۱- ڀنور ڦڦا		ساگر کان جدا ٿيا برلد (پنج)
۱۰- نرالا (مهاسن)		حاالڪ ڪاٿي هيت آيل (آلما ان هولدي اجا ماالا کان رهت (چار)
۹- سن		هي دسوين دوا جا ٻه حصا آهن (ٽي)
۸- مسلسي		اوم- هتان سرشٽ شروع ٿئي ٿي (ٻه)
	بنڪ نال	مايا رهه نرم

راهہ ٻڌائي ٿو اهائي صحيح راهہ آهي؟"

حضور جن فرمايو، "توهانجو اهو سوال بلڪل موزون آهي. چڱو ٿيو جو اهو سوال پڇيو اٿوَ. دنيا ۾ انيڪ قسمن جا گورو آهن ۽ هڪ جگياسوءَ لاءِ انهن مان سچو گورو سڃاڻڻ ڏاڍو مشڪل آهي. سنتن مهاتمائن پنهنجي باڻيءَ ۾ پورن ستگورو ۽ سچي نام کي سڃاڻڻ لاءِ ڪي نشانيون ۽ اشارا ڏنا آهن. گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

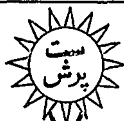
"گهر مهہ گهر ڏکاءِ ديئہ سو ستگورو پرک سجاڻ،
پنچ شبد ڌنڪار ڌن تهہ واجيءِ سبد نيساڻ."
(ملهار مهلا ١)

يعني سچو گورو اهو آهي جو اسانکي پنجن شبدن جي دڪشا ڏيئي پنهنجو اڄ گهر اسانجي شرير روپي گهر ۾ ڏيکاري ٿو. پلٽو صاحب جو ڪٿن آهي، "ڌن آنهي جو گگن کي سو ميرا گورو ديو." ڪبير صاحب فرمائين ٿا، "منهنجو چوڻ هيو، صرف سرت شبد جو اڀياس ئي توهانکي بچائي سگهندو." هيءَ سرير اسانجي آتما جو نواس استان آهي. ان شرير ۾ پرماتما جو نواس پڻ آهي. اڄ تائين ڪنهن بہ هنکي ڪٿي ٻاهر ڪونہ پاتو آهي. هن گهر يعني شرير کي ڏهہ دروازا آهن.

اتي حضور مهاراج جن مونکي چيو تہ آئيس مان پنو ۽ پينسل کڻي اچ. جڏهن مان کڻي آئس تہ حضور جن ان تي نقشو ڪڍيو. جو سامهون ڏنو ويو آهي.

ڳالهہ جو سلسلو جاري رکندي فرمايائون، "اسانجي شرير جا ٻہ حصا آهن. هڪ اکين کان هيٺ جنهنکي پنڊ يا شرير چئبو آهي ۽ ٻيو اکين کان مٿي آهي جو مستڪ ۾ اسانجي ٻنهي اکين جي وچ ۾ آهي جنهنکي برهمانڊ سڏبو آهي."

اکين کان مٿي اڏ ڀالمڪ منڊل

١٢- سچکنڊ		روحانيت جو ساگر (ڇهه)
١١- ڀور ڳفا	سوهنگ	ساگر کان جدا ٿيل ٻوند (پنج)
١٠- نرالا (مهاسن)	نرالا	حالانڪ ڪاسي هيٺ آتل (آتما) ان هوندي ايا به مايا کان رهت (چار)
٩- سن	پاربرهم	هي دسوين دوار جا ٻه حصا آهن (ٽي)
٨- مسلسي	برهم	اوم- هتان سرشٽي شروع ٿئي ٿي (ٻه) مايا رهت برهم
		
٧- سهسر (سهس دل ڪنول)		سبل مايا برهم (مايا سهت برهم) (هڪ)

نالو	استان	چڪرن جو سوامي	ڪارج
٦- آگيا چڪر	اکين جي مرڪز ٢ پنکڙيون	آتما ۽ من	شرير کي چيتن رکڻ
٥- وشوڌي يا ڪنٺ چڪر	ڪنٺ ڀورو نيلو ١٦ پنکڙيون	شڪتي	الپ ماترا ۾ لوماڻ ڪندڙ ڌارا
٤- اناهت يا هردي چڪر	هردي ١٢ پنکڙيون نيلو	شو	استول شرير جي رکشا ۽ ناس
٣- مڻي پورڪ يا نابي چڪر	نابي ڀورو ڳاڙهو ٨ پنکڙيون	وشڻو	استول شرير جو پالڻ پوشڻ
٢- سوادشٽان	اندريا هلڪو ڪارو ٦ پنکڙيون	برهما	استول شرير جي رچنا ڪرڻ
١- مول آڌار	گديا هلڪو ڳاڙهو ٤ پنکڙيون	گڻيش	شرير مان غلاظت ڪڍڻ

حضور جن وراڻيو ته انهن وچان جو ٻه ڳوڙهو الهڪ اوت
آهي. دڪشا (ابتسما) ٻيو جنم آهي. براهمڻ ڪال کان وٺي
هندن جا صرف ٣ ورڻ براهمڻ، ڪشتري ۽ ويش ئي دڪشا
وٺڻ جا اڌڪاري سمجهيا ويندا هئا ۽ انهن ٽنهي ورڻن جي
ماڻهن کي 'ٻه جنما' يا ورې جنم وارو سڏيو ويو هو. شش
پنهنجي مائٽن جي گهر کي ڇڏي شڪشا ۽ دڪشا پراپت
ڪرڻ لاءِ گروءَ جي آشرم ۾ داخل ٿيندو هو ۽ جتي هو
ڪيترائي سال گذاريندو هو. انهيءَ دڪشا وٺڻ کي هنجو ٻيو
جنم چئبو هو. اهڙي طرح مٿس جو ٻيو روحاني جنم آهي شروع
جمڻ جي شروعات ۽ ٻيو جنم آهي آتمڪ جيون جي شروعات.
گروءَ جي روحاني پرڀاو ۾ شش پنهنجا سمان ٿاليا وڃن ٿا.
جيستائين مٿس ستگروءَ جي شرڻ ۾ وڃي هڪان روحاني
مارگ جو ڀيد يا گيان نٿو حاصل ڪري تيستائين هو خدا
جي بادشاهت ۾ ڪيئن ٻيهر پائي سگهندو؟

امريڪن ليڊي گوري ٿوري دير خاموش رهي جو ته
ڪرائيسٽ به چيو آهي، "جيڪو اعتقاد رکندو ۽ دڪشا
وٺندو اهو رکشا ٿيندي."

حضور جن فرمايو اڳيان ته سوامي جي مهاراج جن ٻيا جنم
کان ڇوٽڪاري پائڻ جو اهو ئي شرط لڳايو آهي.
پرنيمه گرو کي ڪرنا، مارگ شبد گرو سي ليما"
ستگروءَ ۾ پورڻ وشواس ۽ هن جي چرڻن ۾ گهرو پيار رکي
الله جو ڀيد وٺي، ان جي ڪمائي ڪرڻ ئي ڇوٽڪاري
ئي. سچو ستگرو ۽ سچو مارگ اهي اڻي ڪال ۽
ڄمڻ مان ڇوٽڪاري لاءِ بلڪل ضروري آهن.

لاڪرڊس پڇيو ته حضور! اسين سچي گروءَ
کي سڃاڻي سگهون ۽ اها ڪيئن خبر پوي ته هو جيڪا

نالو	استان	چڪرن جو سوامي	ڪارج
٦- آگيا چڪر	اکين جو مرڪز ٢ پنکڙيون	آلما ۽ من	شرير کي چيتن رکڻ
٥- وشوڌي يا ڪنٺ چڪر	ڪنٺ ١٦ پنکڙيون ڌُهرو نيلو	شڪتي	الپ ماترا ۾ نرماڻ ڪندڙ ڌارا
٤- اناهت يا هردي چڪر	هردي ١٢ پنکڙيون نيلو	شو	اسٿول شرير جي رکشا ۽ ناس
٣- مڻي پورڪ يا نابي چڪر	نابي ٨ پنکڙيون ڌُهرو ڳاڙهو	وشنو	اسٿول شرير جو پالڻ پوشڻ
٢- سواد شٺان	اندري ٦ پنکڙيون هلڪو ڪارو	برهما	اسٿول شرير جي رچنا ڪرڻ
١- مول آڌار	گديا ٤ پنکڙيون هلڪو ڳاڙهو	گڻيش	شرير مان غلاظت ڪڍڻ

حضور جن وراڻيو ته اهين وچين جو ، ڪوڙهو آتمڪ ارت آهي. دکشا (ديڪشا) ٻيو جنم آهي. براهمڻ ڪال کان وٺي هندن جا صرف ۳ ورڻ براهمڻ، ڪشتري ۽ ويش ئي دکشا وٺڻ جا اڌڪاري سمجهيا ويندا هئا ۽ اهين ٽنهي ورڻن جي ماڻهن کي 'ٻه جنما' يا ورِي جنم وٺڻ سڏيو ويو هو. شش پنهنجي مالا پتا جي گهر کي ڇڏي شڪشا ۽ دکشا پراپت ڪرڻ لاءِ گرووءَ جي آشرم ۾ داخل ٿيندو هو ۽ جتي هو ڪيترائي سال گهاريندو هو. اهيءَ دکشا وٺڻ کي هنجو ٻيو جنم چئبو هو. اهڙي طرح مٿي جو پهريون جنم آهي شريرڪ جيون جي شروعات ۽ ٻيو جنم آهي آتمڪ جيون جي شروعات. گرووءَ جي روحاني پرڀاو ۾ شش پڻ سمان ٿيا وڃن ٿا. جيستائين مٿي ستگرووءَ جي شرن ۾ وڃي هڪان روحاني مارگ جو ڀيد يا نام نه حاصل ڪري ايستائين هو خدا جي بادشاهت ۾ ڪيئن پير پائي سگهندو؟

امريڪن ابڊي ٿوري دير خاموش رهي چيو ته ڪراليسٽ به چيو آهي، "جيڪو اعتقاد رکندو ۽ دکشا وٺندو اهوئي رکشا ٿيندي."

حضور جن فرمايو اڳيان ته سوامي جي مهاراج جن ٻئي جنم مرڻ کان ڇوٽڪاري پائڻ جو اهو ئي شرط لڳايو آهي. "پرليمت گرو ڪي ڪرنا، مارگ شبد گرو سي ليبا" ستگرووءَ ۾ پورڻ وشواس ۽ هنجي چرڻن ۾ گهرو پيار رکي، ڪالتس نام جو ڀيد وٺي، ان جي ڪمائي ڪرڻ ئي ڇوٽڪاري جو اپاءُ آهي. سچو ستگرو ۽ سچو مارگ اهي ٻئي ڳالهيون مايا جي چنبي مان ڇٽڻ لاءِ بلڪل ضروري آهن.

پنڊت ٿاڪرداس پڇيو ته حضور! اسين سچي گرووءَ کي ڪيئن سڃاڻي سگهون ۽ اها ڪيئن خبر پوي ته هو ڪهڙو

جو اشارو آهي سمنڊ جي طرف ۽ ڀرسان ۾ جهرڻي جو آواز
جو هڪڙي ڀيران ڀيران پهچي اندر چڙهائي ڪندي ٻڌڻ
۾ آيو. رواجي طرح ايپاسين کي اهڙا آواز ٻڌڻ ۾ سال لڳي
ويندا آهن. جنهڪي شبد لوڪ جي گهراڻ جي جاڻ آهي ان
کي اُهي وچن سولائيءَ سان سمجهه ۾ اچي سگهن ٿا. اُچو
ڪبوتر شانتيءَ جي نشاني آهي ۽ انهيءَ جو اشارو ان ايشوري
ديا ڏانهن آهي جا اي اختيار ۾ شانتيءَ سان ڪرائيسٽ جي
اندر شبد جي روپ ۾ آئي. ڪڏهن ڪڏهن مهاتما
پهچي اُپديشن ۾ اهڙا اکر ڪم آڻيندا آهن جن جي اصلي
معنيٰ صرف پرمارٿي جگياسو سمجهي سگهندا آهن ۽ رواجي
ماڻهو انهن جو ڪڏهن صحيح ارٿ لڳائي نه سگهندا آهن.
دڪشا وقت شش کي تاڪيد ڪئي ويندي آهي ته اُن بابت
يا اند [illegible] ۽ جو ڪنهن سان ذڪر نه ڪري.
[illegible]يءَ پهچو ته روحاني منڊلن جا دوار ڪرائيسٽ

H

[illegible]ليو، "سڀ روحاني منڊل توهانجي اندر
[illegible]هن. جڏهن آتما [illegible] وهِ ڪان نام ولي
ڪي هٿائي [illegible] نه ٻهرئين منڊل
[illegible]ي ٿي. [illegible] قدم لي اندر
الک [illegible] ني ڪري ليو.
ي تا [illegible] . ڪانهوءِ سچ، چنڊ
۾ ايندءِ ون. انجو
ڪلڻ.
[illegible]رائيسٽ جي هدن وچن
[illegible]مدش پيو جنم لتو ولي
[illegible]ر ڏسي سگهي؟"

گرريو نام ڏنل آهي، اهي اڪي ٻرو اهو اليو پرابت ڪندا.

امرتڪان ليليءَ پڇيو، ”اهيا ايٿوري اليا (شمد) سڳورلر جي ورب ۾ اندر اچي ٿي جا؟“

سنگرون ورااڻيو، ”جڏهن سڳورو پهچي شش جي الما کي ايٿوري اليا يا شمد سان جوڙي ٿو ته پوءِ شش کي پهچي اندر ڏهن قسمن جا شمد ٻڌڻ ۾ ايندا آهن. ايندڙ ڌون ٿا ته شروع ۾ اهو آواز ’هوا جي اڳڙ‘ وانگر، ’سمنڊ جي لهرن جي اُلل پٿل جي آواز‘ وانگر، ’ڪرلڙ آبشار‘ يا ’برلڙ برسات جهڙو آواز‘ پکين جي ڏڻن ڏڻن جهڙو آواز، سنک ۽ گهنڊ يا بادلن جي گجگوڙ جهڙو آواز ۽ اهڙي طرح جا ٻيا به آواز ٻڌڻ ۾ ايندا آهن.

وڪسيد ولد جي ناد بندو اُپنشد جي چوٿين سلوڪ ۾ لکيل آهي ته سڀ کان اول ته اهي آواز سمنڊ برسات ۽ ڇوڙلي جي آواز وانگر هوندا آهن. ان کان پوءِ نغاري جو، سنکن جي گجگوڙ جو، سنک يا گهنڊ جهڙو آواز ٻڌڻ ۾ ايندو آهي.

امرتڪان ليليءَ چيو ته ڪرالسٽ پڻ چيو آهي، ”هوا لڳي وڃي آهي ...... ۽ لوهن الجو آواز ٻڌي سگهو ٿا.“

بادوڪي ڊوڙ لڳو ته ڪرالسٽ پنهنجي الهه سمي بادلن جي گجگوڙ جهڙو آواز پڻ ٻڌو هو.

حضور مبارڪ جن وڏڪ ڪرمايو ته ٻالهل جا آهي ته وچن ته سڌهن ڪرالسٽ دڪتا وولي ته ٻالي ڪان سڌو مڃي ٻاهر ايندڙ آيو ۽ ”ڏسو! وحالي مندان جا دوار ان لاءِ ڪلسي ڪرالسٽ جي دڪتا ولڻا مول سڌس ڏڻتوءَ ڏالهن آهي. هتي ”ٻاليءَ“

انهيءَ جي آرٽ کي پوري طرح سمجهي ڪين سگهندو.

پوءِ پادريءَ کان پڇيائون، ”توهين ٻڌايو ته پاڻيءَ سان ڪري سنڌو مٿي وڃڻ جو مطلب ڇا آهي؟“

پادريءَ پنهنجو رايو ڏيندي چيو، ”شايد ڪرائيسٽ ٻڙين ڪنهن نديءَ ۾ هيٺ ويو هوندو جتان پوءِ هو سنڌو مٿي ويو هوندو.

سنگورن مشڪي چيو، ”پر اهو ته ڪنهن هند اسڪيل ڪونهي ته دڪشا واسطي ڪو هو هيٺ نديءَ ۾ لٿو.“

امريڪن ليڊيءَ چيو ته اهو برابر ڪٿي لکيل ڪونهي.

حضور جن وري پڇيو، ”پوءِ اهو ڪٿي لکيل آهي ته دڪشا واسطي پاڻيءَ ۾ هيٺ وڃڻ ضروري آهي.“

پادريءَ جواب ڏنو نه.

تنهن تي سنگورن فرمايو، ”هاڻي ڏسان ڏٺي ٻڌو. هن وچن جي هرهڪ لفظ جو اشارو انهيءَ اندرين انڀو ڏانهن آهي جيڪو ڪرائيسٽ کي دڪشا وقت پراپت ٿيو. نام دان ڏيڻ مهل سنگورو پنهنجي شش کي اندرين روحاني مارگ جو پورو پورو ڀيد ڏيندو آهي. خدا جي بادشاهت اسان جي اندر آهي؛ گورو اسان جي اندر مالڪ جي محل جو رستو ٿو ڏيکاري. اسانجو شرير برهمانڊ جو ماڊل آهي. مسلمان فقير انهيءَ کي عالمي صغير چوندا آهن. گورو اسانکي پنهنجي اندر پرويش ڪرڻ جو ڀيد ڏئي ٿو؛ اهو دروازو ڏيکاري ٿو جنهن بابت ڪرائيسٽ لکيو آهي ته ”کڙڪايو ته کلندو.“ هن اهو به ٻڌايو آهي ته دروازو ڪيئن کڙڪائجي ۽ جڏهن دروازو کلندو ته ڪهڙا نظارا ڏسڻ ۾ ايندا؛ اندر گهڻن قسمن جا بهشت آهن. سب ڪجهه اندر آهي؛ ”اٿوري آلما“ جو انڀو به اسانکي اندر ٿي ٿيندو ٻڪ جن کي پوري

نه ليمر مٿرو ڪري سگهي ٿو. هن سنسار ۾ سنت هميشه
موجود هوندا آهن. انهن بنا هي سنسار هلي نٿو سگهي،
جڏهن هڪڙو سنت چولو ڇڏي ٿو ته هو ٻيهر ڪم اچي
سنت کي سولي وجهي ٿو. انهن اهڙي ۾ ڪوه ٿرق ڪول
هوندو آهي. سينٽ جان بدوهي وقت جو ڪامل وڏو سنت
هو. ٿرهيم بائيبل ۾ پڙهندا آهيو ته جيروسلم، هودئنا ۽
جاردن جي آسپاس رهندڙ سڀ ماڻهو هن جي شرڻ ۾ آيا ۽ هن
پنهنجا پاپ سوڪار ڪري ڪائنس دکشا ورتي. جان ڏٺو
ته موٽڪي هي چولو جلد ئي ڇڏڻو آهي. وڃڻ ڪانپوءِ پنهنجي
ڪار جو سلسلو جاري رکڻ لاءِ هن ڪرائسٽ کي دکشا
ڏني. گرو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته هر جڳ ۾ اسانجي
رهبري ۽ رهنمائي ڪرڻ لاءِ سنتن جي هڪ پڙهيءَ کان
پوءِ ٻي اڙهي ايندي رهي ٿي. سنسار ۾ سنتن جي اچڻ
جو سلسلو دائما قائم رهي ٿو.

امريڪن ليڊيءَ پڇيو، "حضور! بائيبل ۾ اسڪيل آهي
ته جڏهن ڪرائسٽ کي دکشا ملي ته ايشوري آلما هيٺ
سر مٿان ڪبوتر وانگر آئي. انهيءَ جو ارٿ ڇا آهي؟
سڪرون وراڻيو ته بائيبل هتي پيو آهي. ڏسون ته اصلي
اکر ڪهڙا آهن.

پادريءَ بائيبل مان هي سٽون پڙهيون:
"جڏهن ڪرائسٽ کي دکشا ملي ته هو هڪدم سڌو
پاڻيءَ مان مٿي واو. ڏسو! ڪيئن نه بهشت جا دروازا هن
لاءِ کليا ۽ هن ايشوري آتما کي پاڻ ڏانهن ڪبوتر وانگر

ڏٺائين، "هي وچن جو هڪ هڪ اکر آلمڪ
آهي ۽ جنهنکي دکشا نه ملي آهي سو انهيءَ

انهيءَ جي آرٽ کي پوري طرح سمجهي ڪين سگهندو.

پوءِ پادريءَ کان پڇيائون، "توهين ٻڌايو ته پاڻيءَ مان نڪري سڌو مٿي وڃڻ جو مطلب ڇا آهي؟"

پادريءَ پنهنجو راءِ ڏيندي چيو، "شايد ڪرائيسٽ پهرين ڪنهن نديءَ ۾ هيٺ ويو هوندو جتان پوءِ هو سڌو مٿي ويو هوندو.

ستگورن مشڪي چيو، "پر اهو ته ڪنهن هند لکيل ڪونهي ته دڪشا واسطي ڪو هو هيٺ نديءَ ۾ لٿو."

اميرڪن ليڊيءَ چيو ته اهو برابر ڪٿي لکيل ڪونهي.

حضور جن وري پڇيو، "ڀلا اهو ڪٿي لکيل آهي ته دڪشا واسطي پاڻيءَ ۾ هيٺ وڃڻ ضروري آهي."

پادريءَ جواب ڏنو نه.

تنهن تي ستگورن فرمايو، "هاڻي ڌيان ڏيئي ٻڌو. هن وچن جي هرهڪ لفظ جو اشارو انهيءَ اندرئين انڀو ڏانهن آهي جيڪو ڪرائيسٽ کي دڪشا وقت پراپت ٿيو. نام دان ڏيڻ مهل ستگورو پنهنجي شش کي اندرئين روحاني مارگ جو پورو پورو ڀيد ڏيندو آهي. خدا جي بادشاهت اسانجي اندر آهي ۽ گورو اسانجي اندر مالڪ جي محل جو رستو ٿو ڏيکاري. اسانجو شرير برهمانڊ جو ماڊل آهي. مسلمان فقير انهيءَ کي عالمِ صغير چوندا آهن. گورو اسانکي پنهنجي اندر پرويش ڪرڻ جو ڀيد ڏسي ٿو ۽ اهو دروازو ڏيکاري ٿو جنهن بابت ڪرائيسٽ لکيو آهي ته "کڙڪايو ته کلندو." هن اهو به ٻڌايو آهي ته دروازو ڪيئن کڙڪائجي ۽ جڏهن دروازو کلندو ته ڪهڙا نظارا ڏسڻ ۾ ايندا ۽ اندر ڪهڙن قسمن جا بهشت آهن. سڀ ڪجهه اندر آهي ۽ "ايشوري آتما" جو انڀو به اسانکي اندر ئي ٿيندو بلڪ جن کي پوري

نه ٿيو مشهور ڪري سگهي ٿو. هن سنسار ۾ سنت هميشه موجود هوندا آهن. انهن بنا هي سنسار هلي نٿو سگهي. جڏهن هڪڙو سنت چولو ڇڏي ٿو ته ٻيو پنهنجو ڪم اچي سنت کي سونپي وڃي ٿو. انهن ٻنهي ۾ ڪوبه فرق ڪونه هوندو آهي. سينٽ جان پنهنجي وقت جو تمام وڏو سنت هو. توهين بائيبل ۾ پڙهندا آهيو ته جيروسلم، جوڊيا ۽ جارڊن جي آسپاس رهندڙ سڀ ماڻهو هن جي شرڻ ۾ آيا ۽ هن پنهنجا پاپ سويڪار ڪري ڪانئس دکشا ورتي. جان ڏٺو ته موڪلي هي چولو جلد ئي ڇڏڻو آهي. وڃڻ کانپوءِ پنهنجي ڪار جو سلسلو جاري رکڻ لاءِ هن ڪرائيسٽ کي دکشا ڏني. گرو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته هر جڳ ۾ اسانجي رهبري ۽ رهنمائي ڪرڻ لاءِ سنتن جي هڪ پيڙهيءَ کان پوءِ ٻي پيڙهي ايندي رهي ٿي. سنسار ۾ سنتن جي اچڻ جو سلسلو دائما قائم رهي ٿو.

امريڪن ليڊيءَ پڇيو، ”حضور! بائيبل ۾ لکيل آهي ته جڏهن ڪرائيسٽ کي دکشا ملي ته ايشوري آتما هن جي سر مٿان ڪبوتر وانگر لٿي. انهيءَ جو ارٿ ڇا آهي؟

ستگورن وراڻيو ته بائيبل هتي پيو آهي. ڏسون ته اصلي اکر ڪهڙا آهن.

پادريءَ بائيبل مان هي سٽون پڙهيون:

”جڏهن ڪرائيسٽ کي دکشا ملي ته هو هڪدم سڌو پاڻيءَ مان مٿي ويو. ڏسو! ڪڻين ته بهشت جا دروازا هن لاءِ کليا ۽ هن ايشوري آتما کي پاڻ ڏانهن ڪبوتر وانگر ايندو ڏٺو.“

مهاراج جن فرمايو، ”هن وچن جو هڪ هڪ اکر آتمڪ راز سان ڀرپور آهي ۽ جيڪي دکشا نه ملي آهي سو انهيءَ

ڪرڻو پيو. انهيءَ ڪري ٻيا هندو اُپديش ڪين ٻڌڻ لاءِ تيار
ئي نہ ٿين ها.

هندستان ۾ پرشيا ۾ ڪيترائي لنگر ۽ ٻيا اِي پير ساڌن،
جنهن تمام بي عزتي سمجهي وينڊي آهي. هندو شاستر
اهڙن مثالن سان ڀريا پيا آهن جنهن ۾ لنگري ڪنهن سرڳ ۾
گهڙڻ کان روڪيو ويو آهي. اهڙن مثالن مان سکندر منيءَ
جي وارتا پرسد آهي. سکندر مني، ويد وياس رشيءَ جو
پٽ هو جنهن ويد ۽ پراڻ سنگرهہ ڪيا هئا. سکندر مني
جنم کان ئي گياني ۽ سورهن ڪلا سمپورڻ هو. هڪ ڏينهن
هن وشنو پوريءَ ۾ وڪنٺ ڏسڻ جو ارادو ڪيو پر
جڏهن هو وشنو پوريءَ جي دروازي تي پهتو تہ دربانن
کيس اندر وڃڻ کان روڪيو. هن کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽
پنهنجي پتا ويد وياس کي ان اپمان جي شڪايت ڪيائين.
پٽس چيو تہ تو سان جيڪو وهنوار ڪيو ويو آهي سو بلڪل
ٺيڪ آهي ڇاڪاڻ تہ لنگري جيو لاءِ وڪنٺ جا دروازا
ڪڏهن بہ کليل ڪين پوءِ ڀلي هو ڪيڏو بہ گڻي ۽ گياني هجي.
گرنٿ صاحب ۾ آيو آهي. "لنگري ڪا هئي درس
برا." ڪبير صاحب فرمايو آهي:-

"ڪبير لنگرا نا ملي پاپي ملئي هزار،
اِڪ لنگري ڪي سيس پر لک پاپن ڪو ڀار."

الي پنٿ سنگت پڇيو تہ گروءَ ڪرڻ اهڙو
ضروري ڇو آهي؟

حضور جن وراڻيو تہ پرماتما ئي اهڙو قانون ٺاهيو آهي ۽
هن جي ورڻ تي ڪير بہ اعتراض نٿو ڪري سگهي. هڪ
بادشاهہ سان ڪير ٿو ملي سگهي ۽ ڪهڙي ريت اسو ملي
سگهي، ان لاءِ خود بادشاهہ پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪهڙا

آهن. ڪرائيسٽ اهڙيءَ گروءَ دڪشا لاءِ هپٽائيز اکر ڪم آندو آهي.

پادري هڪدم چيو ته ها برابر، هپٽائيز اکر جي معنيٰ آهي رڱڻ، يا نشان لڳائڻ.

تنهن تي حضور جن فرمائڻ لڳا ته هندن جي ڪابه ڌارمڪ ڪريا اشنان کانپوءِ ئي شروع ٿيندي آهي ان لاءِ ته سستي دور ٿي وڃي. ڌيري ڌيري اهڙيءَ اشنان کي ڌارمڪ مهتو ڏنو ويو ۽ پوءِ جڏهن اهي رهتيون ۽ رسمون انهن ملڪن ۾ پرچلت ٿيون جتي پاڻيءَ جي اڻاڻ هئي ته اتي اشنان جي بدران صرف مٿي يا منهن تي پاڻي ڇنڪارڻ جي رسم شروع ڪئي.

امريڪن ليڊيءَ پڇيو، "ڪرائيسٽ اُتر جارڊن جي شهر گئليليءَ مان هاڻي ڏکڻ جارڊن ۾ جان کي ڳولهڻ ۽ انکان دڪشا وٺڻ لاءِ ڇو ويو؟ ڇا جان سچ پچ ڪرائيسٽ کان وڏي ڪمائيءَ وارو هو؟ مان اهڙيءَ سمبنڌ ۾ جان جي روحاني حيثيت ڄاڻڻ چاهيان ٿي."

حضور جن وراڻيو، "اهڙيءَ جو جواب ڪرائيسٽ خود اهڙيءَ وقت ڏنو آهي جڏهن جان هن کي دڪشا ڏيڻ کان انڪار ڪيو. هو جان کي چوي ٿو ته ڪريا ڪري اين ٿي لڳڻ ڏيو ڇاڪاڻ ته اها ڌارمڪ مريادا جي اڳيا آهي. اهو هڪ پراچين ڌارمڪ نيم آهي بلڪ اهو پرماتما جو نيم آهي ته گروءَ بنا گت ڪانهي. اهو اشوري نيم آهي ته ڪوبه پرماتما جي نام ۾ رتو پهچي سگهي جيستائين هو ڪنهن سچي گروءَ کان دڪشا نه ورتي آهي. اهڙيءَ سڌانت جي پٺيان دنيا جي سڀني ڌرمن ڪئي آهي. ڪبير جهڙي جڳ کان سنت هر هڪ ۾ هڪڙي رامانند سنياسيءَ کي پنهنجو گرو

ڪرڻو پيو. انهن ڪري ٻيا هندو اُپديش ڪير ۽ ٻڌڻ لاءِ تيار نه ٿيا ها.

هندستان ۾ پرشيا ۾ ڪنهنڪي نڪرو ٿيا اي پير سڏڻ، هنجي تمام بي عزتي سمجهي ويندي آهي. هندو شاستر اهڙن مثالن سان ڀريا پيا آهن جنهن ۾ نگري ڪنهن سرڳ ۾ گهڙڻ کان روڪيو ويو آهي. اهڙن مثالن مان سڪندو مني جي وارتا پرسڌ آهي. سڪندو مني، ويد وياس رشيءَ جو پٽ هو جنهن ويد ۽ پراڻ سنگره ڪيا هئا. سڪندو مني جنم کان ئي گياني ۽ سورهن ڪلا سمپورڻ هو. هڪ دفعي هن وشنو پوري وڃي وئڪنٺ ڌسڻ جو ارادو ڪيو پر جڏهن هو وشنو پوريءَ جي دروازي تي پهتو ته دوارپالن کيس اندر وڃڻ کان روڪيو. هن کي ڏاڍو ڪروڌ آيو ۽ پنهنجي پتا ويد وياس کي ان اپمان جي شڪايت ڪيائين. پڻس چيو ته توسان جيڪو وهنوار ڪيو ويو آهي سو بلڪل ٺيڪ آهي ڇاڪاڻ ته نگري جيو لاءِ وئڪنٺ جا دروازا ڪڏهن ۾ نه کلن پوءِ ڪٿي هو ڪيڏو به گهٽي ۽ گياني هجي.

گرنٿ صاحب ۾ آيو آهي. "نگري ڪا هي درس برا." ڪبير صاحب فرمايو آهي:-

"ڪبير نگرا نا ملي پاپي ملئي هزار،
اڪ نگري ڪي سيس پر لک پاپن ڪو ڀار."

اِي پنڌ نا ڪر دت پڇيو نه گرو ڪرڻ ايڏو ضروري ڇو آهي؟

حضور جن وراڻيو ته پرماتما ئي اهڙو قانون بڻايو آهي ۽ هنجي وڏان تي ڪير به اعتراض نٿو ڪري سگهي. هڪ بادشاهه سان ڪير ٿو ملي سگهي ۽ ڪهڙي ريت ٿو ملي سگهي، ان لاءِ خود بادشاهه پنهنجي مرضيءَ مطابق ڪهڙا

آهن. ڪرائيسٽ اهڙيءَ گرو دڪشا لاءِ ٻپتائيز اکر ڪم آندو آهي.

پادري ڪدم چيو ته ها برابر، ٻپتائيز اکر جي معنيٰ آهي رڱڻ، يا لنبان لڳائڻ.

تنهن تي حضور جن فرمائڻ لڳا ته هندن جي ڪا، ڌارمڪ ڪريا اشنان ڪانپوءِ ئي شروع ٿيندي آهي ان لاءِ ته سستي دور ٿي وڃي. ذيري ذيري اهڙيءَ اشنان کي ڌارمڪ مهتو ڏنو ويو ؛ پوءِ جڏهن اهي رتبون ؛ رسمون بين ملڪن ۾ پرچلت ٿيون جتي پاڻيءَ جي اڻاٺ هئي ته انهن اشنان جي بدران صرف مٽي يا مٿي تي پاڻي ڇنڪارڻ جي رسم شروع ڪئي.

امريڪن ليڊيءَ پڇيو، ”ڪرائيسٽ اتر جاردن جي شهر گئليليءَ مان هاڻي ڏکڻ جاردن ۾ جان کي گڏجڻ ؛ انکان دڪشا وٺڻ لاءِ ڇو ويو؟ ڇا جان سچ پچ ڪرائيسٽ کان وڏي ڪمائيءَ وارو هو؟ مان اهڙيءَ سبب ۾ جان جي روحاني حيثيت ڄاڻڻ چاهيان ٿي.“

حضور جن وراڻيو، ”اهڙيءَ جو جواب ڪرائيسٽ خود اهڙيءَ وقت ڏنو آهي جڏهن جان هنکي دڪشا ڏيڻ کان انڪار ڪيو. هو جان کي چوي ٿو ته ڪريا ڪري اهين ٿي لڳڻ ڏيو ڇاڪاڻ ته اها ڌارمڪ مريادا جي اتاها آهي. اهو هڪ پراچين ڌارمڪ نيم آهي پاڪ اهو پرماتما جو نيم آهي ته گروءَ بنا گت ڪانهي. اهو ايشوري نيم آهي ته ڪوبه پرماتما جي ڌام ۾ نٿو پهچي سگهي جيستائين هو ڪنهن سچي گروءَ کان دڪشا نه ورتي آهي. اهڙيءَ عدالت جي پٺڀي دنيا جي سڀني ڌرمن ڪئي آهي. ڪبير جاي جم کان سنت هو پر هنکي وامانند سپاهيءَ کي پنهجو گرو

جنهن جي سهاري آتما پنهنجي نج ڌام ۾ پهچي سگهي ٿي.
جيڪڏهن ڪو ماڻهو اڻڌيري رات جو ڪنهن گهاٽي جهنگل ۾ رستو ڀلجي ويندو آهي ته پوءِ هو ڇا ڪندو آهي؟ اونده اهڙي هجي جو پنهنجو هٿ به نه ڏسي سگهجي. اهڙي حالت ۾ هو ٿوري ساعت چپ چاپ بيهي رهندو آهي ۽ ڪن لائي ٻڌندو آهي ته ڪٿان ڪو آواز ته ڪونه ٿو اچي؛ جهڙوڪ ڪتي جو ٻولڻ يا ڪڪڙ جي ٻانگ يا ڪنهن مشين جي هلڻ جو آواز. اهڙو ڪو به آواز ٻڌي هو ان طرف ڪنهن بستيءَ جي هئڻ جو اندازو لڳائي ڏاڍي ڏاڍي ان طرف وک کڻندو آهي پر هن کي ايءَ مشڪلات جو به مقابلو ڪرڻو پوندو آهي. رستي ۾ گهراون کڏون، کوها، لاهيون، ڪانٽيدار جهاڙيون وغيره هونديون آهن. جي هن کي بتي يا ٽارچ هوندي ته انهن کان پاڻ کي بچائي هلي سگهندو. اهڙي طرح اندر جي روحاني راهه به آئي ڪٺن آٽانگي، اونداهي ۽ هيبت ناڪ آهي. گرو شش کي شبد ۽ پرڪاش جي ذريعي انهيءَ اوکي گهاٽيءَ مان پار اڪاري ٿو.

پنڊت ناڪردت پڇيو، "مهاراج جي! Baptism يا دکشا آهي ڇا؟"

حضور جن ورانيو، اهو هيبرو ڀاشا جو لفظ آهي جنهنجو هنديءَ ۾ مطلب آهي تلڪ لڳائڻ. توهانکي خبر آهي ته هندو چندن يا سندور جو تلڪ لڳائيندا آهن. پراچين ڪال ۾ جڏهن گرو شش کي دکشا يا گرو منتر ڏيندو هو تڏهن اکين جي مٿان نرڙ جي وچ تي ڳاڙهي رنگ جو گول تلڪ ڏيندو هو. انهيءَ هنڌ کي "تيسرا تل" يا "شو نيتر" ليندو آهي. اڄ تائين به ڪل گرو اها رسم ادا ڪندا

"الم جولي لٿي لسر قلب پسر ڪسب لراڃن ڏيکا حضور."
(سارنگ محل ۴-۱۱۹۸)
"گسرو ساکسي جرلسي پسرگهت هسولسي."
(ڏناسري محل ۱-۶۶۳)
"ڪر ڪرپا جڻ ستگرو ملئو، من مندر ۾ ديپڪ جلئو."
(گوڙي محل ۵-۲۳۵)
"أنسا ڏيرا بالسي ڪرلسي نانڪ سو پارلگسه هولسي."
(رامڪلي محل ۱-۸۷۸)

پرسڌ ڪٺ اُپنشد ۾ نچڪيتا يم کي چيو ته، "هي يم! لوکي الهيءَ جوس جي بيد جو پتو آهي جا ونڪت پهچائيندي آهي. ڪرپا ڪري مونکي الهيءَ جو بيد ٻڌاءِ." (۱:۱۴). يم جواب ڏنو ته، "مونکي الهيءَ جوس جو پتو آهي. اها تنهنجي هردي روپي غفا جي اندر آهي." پوءِ يم نچڪيتا کي حواليءَ جي دکشا ڏني ته؛ جنهن کي ته هنکي آگس جي دکشا ڏني هو.

نام يا شبد جون ٻه وصفون آهن. (۱) ڌن يا آواز (۲) پرڪاش. بائيبل ۾ هولي گهوسٽ ۽ نانڪ سان دکشا ڏني جي اهوئي اصلي ارٿ آهي. اسانجي شريرن ۾ آتما چيتنا يا لوح جي روپ ۾ رهي ٿي. سنت مت ۾ آتما کي سرت چوندا آهن جنهنجي معنيٰ آهي 'ڏيان' يا 'لوح'. اسانجي سرير ۾ اِي ٻه هڪ پرم چيتن ستا جو نواس آهي جا اسان کي زندهه رکي ٿي. جنهنکي "شبد" "نام"، "هولي گهوسٽ" يا پرماتما جي ڏارا چوندا آهن. اها اسانجي اندر "ڌن" جي روپ ۾ رچي رهي آهي. مختلف مهاتمائن ان کي "ديوه ڌن، الاهي ڪيمه؛ الهند ناد" وغيره الڳ الڳ نالن سان سڏيو آهي. شبد يا ڌن اها سڏي ڏور آهي

جنهن جي سهاري آتما پنهنجي اچ ڌام ۾ پهچي سگهي ٿي.

جيڪڏهن ڪو ماڻهو اونداهي رات جو ڪنهن گهاٽي جهنگل ۾ رستو ڀلجي ويندو آهي ته پوءِ هو ڇا ڪندو آهي؟ اونداهه اهڙي هجي جو پنهنجو هٿ به نه ڏسي سگهجي. اهڙي حالت ۾ هو ٿوري ساعت چپ چاپ بيهي رهندو آهي ۽ ڪن لائي ٻڌندو آهي ته ڪٿان ڪو آواز ته ڪونه ٿو اچي؛ جهڙوڪ ڪتي جو ڀونڪڻ يا ڪڪڙ جي ٻانگ يا ڪنهن مشين جي هلڻ جو آواز. اهڙو ڪوبه آواز ٻڌي هو ان طرف ڪنهن بستيءَ جي هئڻ جو انومان لڳائي ڌيري ڌيري ان طرف وک کڻندو آهي پر هنکي اهيءَ مشڪلات جو به مقابلو ڪرڻو پوندو آهي. رستي ۾ گهراون کڏون، کوها، لاهيون، ڪانٽيدار جهاڙيون وغيره هونديون آهن. جي هن کي بتي يا ٽارچ هوندي ته انهن کان پاڻکي بچائي هلي سگهندو. اهڙي طرح اندر جي روحاني راهه ۾ آئي ڪئي آڏانگي، اونداهي ۽ هئبت ناڪ آهي. گرو شش کي شبد ۽ پرڪاش جي ذريعي انهيءَ اوکي گهاٽيءَ مان پار اڪاري ٿو.

پنڊت ناڪرڊس پڇيو، "مهاراج جي! Baptism يا دکشا آهي ڇا؟"

حضور جن وراڻيو، اهو هيبرو ڀاشا جو لفظ آهي جنهنجو هنديءَ ۾ مطلب آهي ٽڪ لڳائڻ. توهانکي خبر آهي ته هندو چندن يا سندور جو ٽڪ لڳائيندا آهن. پراچين ڪال ۾ جڏهن گرو شش کي دکشا يا گرو منتر ڏيندو هو تڏهن اکين جي مٿان ترڙ جي وچ ۾ ڳاڙهي رنگ جو گول ٽڪ ڏيندو هو. انهيءَ هنڌ کي "تيسرا تل" يا "شو نيتر" ليندو آهي. اڄ ٽائين به ڪي گرو اهڙا رسم ادا ڪندا

”آئون جوڳي ناهيان قلب پسرڪ لاڳاپن ڏکا حضور.“
(سارنگ مڪل ٤-١١٩٨)

”ڪسرو ساڪسي جرلسي پسرگهت هسولسي.“
(ڌناسري مڪل ١-٦٦٣)

”ڪر ڪريا جئه سنگورو ملئو، من مندر ۾ ڏانهن جاڳو.“
(گوڙي مڪل ٥-٢٣٥)

آئنا ڏيوا بالي ڪرلي نانڪ سو پارنگت هوئي.“
(رامڪلي مڪل ١-٨٧٨)

پرسڌ ڪٺ اپنشد ۾ نچڪيتا يم کي چوي ٿو، ”هي يم! لوڪي اڳيءَ جوس جي پد جو پتو آهي جا ونڊڪ پهچائيندي آهي، ڪريا ڪري مونکي اڳيءَ جو پد ٻڌاءِ.“ (١:١٤). يم جواب ڏني ٿو، ”مونکي اڳيءَ جوس جو پتو آهي. اها لڪيل هردي روپي گفا جي اندر آهي.“ پوءِ يم نچڪيتا کي جوتيءَ جي دکشا ڏني ٿو؛ جنهن کي ڪٺي ڪ هنڪي اڳنسي جي دکشا ڏني ٿو.

نام يا شبد جون ٻه وصفون آهن. (١) ڌن يا آواز (٢) پرڪاش. بائيبل ۾ هولي گهوسٽ ؛ ناري سان دکشا ڏيڻ جو اهوئي اصلي ارٿ آهي. اسانجي شرير ۾ آتما چيتنا يا نور جي روپ ۾ رهي ٿي. سنت مت ۾ آتما کي سرت چوندا آهن جنهنجي معنيٰ آهي 'ڌيان' يا 'نور'. اسانجي سرير ۾ اي ٻه هڪ پرم چيتن ستا جو نراس آهي جا اسان کي زندهه رکي ٿي. جنهنکي ”شبد“ ”نام“، ”هولي گهوسٽ“ يا پرماتما جي ڌارا چوندا آهن. اها اسانجي اندر ”ڌن“ جي روپ ۾ وڄي رهي آهي. مختلف مهاتمائن ان کي ”ديوي ڌن، الاهي گيت، انهد ناد“ وغيره الڳ الڳ نالن سان سڏيو آهي. شبد يا ڌن اها سڏي ڏور آهي

حضور جن فرمايو، ”هي سڀ ٻاب ڳوڙهي معنيٰ سان ڀريل آهي، الڪي صرف اهو سمجهي سگهندو جنهنکي شبد مارگ جو ڀيد مليل هوندو. الهن ڳجهت رازن کي کولڻ جي ڪنجي ستگورو شش کي نام جي بخشش ڪرڻ وقت ڏيندو آهي. سنتن جو مارگ ”هولي گهوست“ (شبد) ۽ التري آڪ سان دکشا ڏيڻ جو مارگ آهي. ان آڪ کي هندو شاسترن ۾ ”جوتي“ چيو ويو آهي. در اصل، ڪيترن هند پرماتما کي جوتي سروپ ڀڳوان چيو ويو آهي. گورو گوبند سنگهه صاحب فرمائين ٿا ته سچو سک اهو آهي جو پنهنجي اندر اُن اکنڊ جوت جو درشن ڪري ٿو. سنتمت ۾ آڪ، روشني ۽ جوت جو مطلب ساڳيو ئي آهي. سچو گورو اهو ئي آهي جو شش کي شبد جو ڀيد ڏئي، هن جي آتما کي اندر ان الهد ڌن سان جوڙي، ڪمس الي ڀڃائي ٿو جتي اها جوت پنهنجي پوري پرڪاش سان جڳمڳائي رهي آهي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته اها جوت واس ڏينهن جلندي رهي ٿي پر صرف گورمک ئي ان کي ڄاڻي ٿو. پلٽو صاحب فرمائين ٿا ته اهو ديپڪ ٻنا تيل، ٻنا وٽ جي راس ڏينهن ٻيو اري پر الڪي صرف اهو ئي ڏسي سگهي ٿو جنهنکي پوري گوروءَ نام دان بخشيو آهي.

”لس مين جري چراغ ٻن روغن ان ٻالي،
چي رت ٻارهن ماس رهي جلتا دن رالي.
ستگورو ملا جو هوءِ، تا هي کي نظر مين آوي،
ان ستگورو ڪو ڪي هوءِ نهين واڪو درساوي.“

گورو گرنٿ صاحب ۾ پڻ ان ”آڪ“ جو ڪيترن ئي هند ذڪر ٿيل آهي.

پادري چوڻ لڳو ته حضور! جيڪڏهن توهين اجازت
ڏيو ته سڀاڻي مان پنهنجو بائيبل کڻي اچان ۽ ان مان ڪجهه
ٽڪر اوهانکي پڙهي ٻڌايان.

ٻئي ڏينهن بائيبل جو باقاعدي اڀياس شروع ٿيو. ان
ڏينهن ڪجهه ٻيا به عيسائي سچا آلي آيا هئا. حضور
مهاراج جن پڻ ڏاڍيءَ موج ۾ هئا. سڀ حاضرين حضور جن
جي ڪمال وڻاڪيا ۽ ڏاڍا خوش ٿي ويا.

امريڪن پادريءَ متيءَ جي ٽئين الڳاءَ جي ٻارهين باب
کان پڙهڻ شروع ڪيو. جنهن ۾ ڪرائسٽ جي اچڻ جي
سوچنا ڏيندي، جان چيو ته "سچ ۾ مان اوهانکي پاڻيءَ
سان بپتسما (دکشا) ڏيان ٿو. پر جيڪو منهنجي پٺيان ايندو
اهو مونکان وڌيڪ شڪتيشالي آهي ۽ جنهن جي جتيءَ جي ڏوڙي
کڻڻ جي به مان لائق ڪونه آهيان. هو اوهانکي پوتر آتما
(شبد) ۽ اڳ (پرڪاش) سان دکشا ڏيندو." ان کانپوءِ
ڪرائسٽ جان کان دکشا وٺڻ لاءِ گليليءَ کان جارڊن اچي
ٿو پر جان انهن کي هٽڪي منع ڪري، "مون اوهان کان
دکشا وٺڻ چاهي ٿي ۽ اوهان وري ڪهڙيءَ مون کان دکشا
وٺڻ آيا آهيو؟ ڪرائسٽ انجو جواب ڏيندي چيو، "هاڻي
انهن کي ٿيڻ ڏي جو جو نيم مطابق انهن کي ٿيڻ آهي."

ان جي ٽيڪا ڪندي پادريءَ چيو ته پاڻي سان دکشا ۽
هولي گهوسٽ ۽ وهرهم اٿڻ جي اصلي معنيٰ جي باري ۾
ڪجهه متڀيد آهن. ڪي پاڻ جو ارٿ انگارن يا ڪشٽ ۽
ڪليش، جي دکشا کان پوءِ شش کي ڏسڻا پون ٿا. ٻيا وري
ي جو مطلب آهي سزا يا قيامت. ڪن جو
الهيءَ جو اشارو التام يا بدلي ڏانهن آهي.
ارٿ انگارا ورتا آهن.

حضور جن فرمايو، ”هي سچو ساب گوڙهي معنيٰ سان پُر آهي، الکي صرف اهو سمجهي سگهندو جنهنکي شبد مارگ جو پيد مليل هوندو. انهن گپت رازن کي کولڻ جي ڪنجي ستگورو شش کي نام جي بخشش ڪرڻ وقت ڏيندو آهي. سنتن جو مارگ ”هولتي گهوست“ (شبد) ۽ النري آک سان دکشا ڏيڻ جو مارگ آهي. ان آک کي هندو شاسترن ۾ ”جوتي“ چيو ويو آهي. در اصل، کيترن هنڌ پرماتما کي جوتي سروپ ڀڳوان چيو ويو آهي. گورو گوبند سنگهه صاحب فرمائين ٿا ته سچو سک اهو آهي جو پنهنجي اندر اُن اکنڊ جوت جو درشن ڪري ٿو. سنت مت ۾ آک، روشني ۽ جوت جو مطلب ساڳيو ئي آهي. سچو گورو اهو ئي آهي جو شش کي شبد جو پيد ڏئي، ۽ هن جي آتما کي اندر ان انهد ڌن سان جوڙي، ڪمس الـي ڀڃائي ٿو جتي اها جوت پنهنجي پوري پرڪاش سان جگمگائي رهي آهي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته اها جوت راسه ڏينهن جلندي رهي ٿي پر صرف گورمک اُني ان کي ڄاڻي ٿو. پلٽو صاحب فرمائين ٿا ته اهو ديپڪ بنا تيل، بنا وٽ جـي راسه ڏينهن پيو ٻري پر الـکي صرف اهو ئي ڏسي سگهي ٿو جنهنکي پوري گوروءَ نام دان بخشيو آهي.

”لس مين جرے چراغ بن روغن ان بالـي،
چي رت بارهن ماس رهي جلتا دن رالـبي.
ستگورو ملا جو هوءِ تا هي کي نظر مين آوي،
بن ستگورو کوئي هوءِ نهين واکو درساوي.“

گورو گرنٿ صاحب ۾ پڻ ان ”آک“ جو کيترن لـي هنڌ ذکر ٿيل آهي.

پادري چوڻ لڳو ته حضور! جيڪڏهن توهين اجازت ڏيو ته سڀاڻي مان پنهنجو بائيبل ڪٿي اچان؛ ان مان ڪجهه ٽڪر اوهانکي پڙهي ٻڌايان.

ٻئي ڏينهن بائيبل جو باقاعدي اڀياس شروع ٿيو. ان ڏينهن ڪجهه ٻيا به عيسائي سڄڻ آلي آيا هئا. حضور مهاراج جن ٻڌ ڏاڍيءَ موج ۾ هئا. سڀ حاضرين حضور جن جي کيل وياکيا ٻڌي ڏاڍا خوش ٿي ويا.

آمريڪن پادريءَ متي جي ٽئين ادياءَ جي ٻارهين باب کان پڙهڻ شروع ڪيو. جنهن ۾ ڪرائسٽ جي اچڻ جي سوچنا ڏيندي، جان چئي ٿو، "سچ ته مان توکي پاڻيءَ سان بپتسما (دکشا) ڏيان ٿو. پر جيڪو مون کان پوءِ ايندو اهو مون کان وڌيڪ شڪتيشالي ٿيندو جنهنجي جتيءَ جي ڏاڍڻ کولڻ جي به مان لائق ڪونه آهيان. هو توهانکي هولي گهوسٽ (شبد) ۽ اگ (پرڪاش) سان دکشا ڏيندو ......" ان کانپوءِ ڪرائسٽ جان دان دکشا وٺڻ لاءِ گئليلي کان جاردن اچي ٿو پر جان انهن چئي هڪي منع ڪئي، "مون توکان ٿي دکشا وٺڻ چاهي ٿي؛ تون وري ڪيئن مون کان دکشا وٺڻ آيو آهين؟ ڪرائسٽ انجو جواب ڏيندي چيو، "هاڻي انهن ٿي ٿيڻ ڏي ڇو جو نيم مطابق انهن ٿي ٺيڪ آهي."

ان جي ٽڪا ڪندي پادريءَ چيو ته پاڻي سان دکشا؛ هولي گهوسٽ ۽ شبد، اڳڻ جي اصلي معنيٰ جي ٻاري ۾ گهڻا متڀيد آهن. ڪي پاڻي جو ارٿ اڳيائين ٿا ڪشت؛ ڪليش، جي دکشا کان پوءِ شخص کي ڏسڻا پون ٿا. ٻيا وري چون ٿا ته الوهيءَ جو مطلب آهي سوا ٻيا ٿيا مس. ڪن جو رايو آهي ته الهيءَ هر اشارو التثام ٻيا بدلي ڏالهون آهي. مطلب ته اڳيڪ ارٿ لڳايا ويا آهن.

جي معنيٰ ڇا آهي.

حضور جن وراڻيو ته گرانٿ لفظ جي معنيٰ آهي پستڪ؛ صاحب عزت ٻڌو اڪر آهي جو اسين ڪنهن ماڻهوءَ، جاءِ يا وستوءَ سان لڳائيندا آهيون جڏهن ڪي اسين اوچي نظر سان ڏسندا آهيون.

ان تي پنڊت لاڪرڊس پڇيو، ”حضور! بائيبل اکر جي معنيٰ ڪهڙي آهي؟

پادريءَ وراڻيو ته انجي معنيٰ آهي ڌرمي پستڪ.

حضور جن ٻڌايو ته بائيبل گرڪ لفظ آهي جنهن جي معنيٰ آهي پستڪ؛ ڌرمي پستڪ ڪي اهو نالو انگريزي ۾ ڏنو ويو آهي جو هي سڀني کان اُتم پستڪ آهي. اهڙي طرح ڪيترا لفظ جو ارٿ آهي گيت، قران جو ارٿ آهي پڙهڻ يا پڙهڻ جوڳو پستڪ، گاسپل جو ارٿ آهي شڀ سماچار.

پادري چوڻ لڳو ته ها، بائيبل لفظ جو بنيادي ارٿ اهو ئي آهي.

پوءِ امير ڪن ايڊي چوڻ لڳي ته حضور! توهانکي بائيبل جي اٿارٽي ته گهري ڄاڻ آهي جو منهنجي دل آهي ته توهان کان هڪ ٻيو سوال به پڇان. اهو سوال مون لاءِ هميشه هڪ اُلجهن بڻيو رهيو آهي. بائيبل ۾ لکيل آهي ته جڏهن جان، ڪرائيسٽ کي دڪشا ڏني، تڏهن پرماتما جي چيتنا هڪ ڪبوتر (Dove) جي روپ ۾ هن مٿان لٿي. انجو مطلب ڇا آهي؟ ڪبوتر جو پرماتما سان ڪهڙو سنبنڌ آهي؟ اهو اشارو ڪبوتر پکيءَ ڏانهن ته ڪونهي جيڪو اسين روزمره ڏسندا آهيون؟

حضور جن وراڻيو ته اهو سوال ته اسين پنهنجي ماليور دوست کان پڇون ته بهتر.

ورن، شبد، نام ڌن، ناد يا الهه شبد (جيئن هندو شاسترن ۾ لکيل آهي) اهوئي هولسي گهوسٽ (شبد) آهي جنهن دوارا ڪرائسٽ پنهنجي شش کي دکشا ڏني هئي.

سڀئي پورن مهاتمائن، پوءِ چاهي هو ڪهڙي به ديش، ڌرم يا جاتيءَ جا هئا، هميشه پنهنجي شش کي انهيءَ شبد جي بخشش ڪئي هئي. ان کانسواءِ ٻيو ڪو مارگ ئي ڪونهي. اها "جيون ڌارا" سڄي سرشٽيءَ مان اچي ٿي جو چيتنا ۽ پرڪاش جو مهاساگر آهي. اها شبد ڌن انسان جي شرير ۾ پڻ اکين جي پويان هردم پئي گونججي.

جڏهن پورو ستگورو پنهنجي شش کي ان شبد ڌن سان جوڙي ٿو يا بائيبل جي اکرن ۾ شبد دوارا دکشا ڏئي ٿو (Baptize by the Holy Ghost) تڏهن هنڪي پنهنجي سچ گهر جي ڄاڻ پوي ٿي ۽ هو پرماتما جو پتر بڻجي پوي ٿو. انڪري بائيبل جي ترجمي کي چاهي توهين پتا، پتر ۽ پوتر آتما چئو، چاهي پرماتما گورو ۽ شبد چئو. سمسد ۾ انهيءَ تموريءَ کي ئي مکيه استان آهي، ڪبير صاحب ۽ گورو نانڪ ديو جي گرنٿن ۾ به انهيءَ جو ئي بيان آهي.

پادري چوڻ لڳو، "حضور ڌليواد! سچ پچ توهانجي سمجهاڻي ڏاڍي الرائتي ۽ پرڀاوشالي آهي."

پادريءَ پڇيو ته حضور! ڪرائسٽ هندستان ۾ آيو هو ڇا؟

حضور جن فرمايو ته منهنجي خيال ۾ ته ان بابت ڪابه لکيل ثابتي ڪانهي پر ذڪر آهي ته ٻارهن کان وٺي ٽيهن سالن جي عمر تائين ڪرائسٽ ڪٿي هو ان جي ڪا به ڄاڻ نه آهي. مان سمجهان ٿو ته هو انهن سالن ۾ هندستان ۾ رهيو هو.

ان کانپوءِ پادريءَ ستگورن کان گورو نانڪ جي سکيا بابت سوال ڪيا ۽ اهو به پڇيو ته "گرنٿ صاحب"

جي معنيٰ ڇا آهي.

حضور جن وراڻيو ته گرنٿ لفظ جي معنيٰ آهي پستڪ ۽ صاحب عزت ٻڌو اکر آهي جو اسين کين ماڻهوءَ، جاءِ يا وستوءَ سان لڳائيندا آهيون جنهنکي اسين اوچي نظر سان ڏسندا آهيون.

ان تي پنڊت ڪالرڊ ٽ پڇيو، ”حضور! بائيبل اکر جي معنيٰ ڪهڙي آهي؟

پادريءَ وراڻيو ته انجي معنيٰ آهي ڌرمي پستڪ.

حضور جن ٻڌايو ته بائيبل گريڪ لفظ آهي جنهن جي معنيٰ آهي پستڪ ۽ ڌرمي پستڪ کي اهو نالو انڪري ٿي ڏنو ويو آهي جو هي سڀني کان اُتم پستڪ آهي. اهڙي طرح گيتا لفظ جو ارٿ آهي گيت، قران جو ارٿ آهي پڙهڻ يا پڙهڻ جوڳو پستڪ، گاسپل جو ارٿ آهي شڀ سماچار.

پادري چوڻ لڳو ته ها، بائيبل لفظ جو بنيادي ارٿ اهو ئي آهي.

پوءِ امريڪن ليڊي چوڻ لڳي ته حضور! توهانکي بائيبل جي اتري ته گهري ڄاڻ آهي جو منهنجي دل آهي ته توهان کان هڪ ٻيو سوال به پڇان. اهو سوال مون لاءِ هميشه هڪ اُلجهن بڻيو رهيو آهي. بائيبل ۾ لکيل آهي ته جڏهن جان، ڪرائيسٽ کي دکشا ڏني، لڌهن پرماتما جي چيتنا هڪ ڪبوتر (Dove) جي روپ ۾ هن مٿان لٿي. انجو مطلب ڇا آهي؟ ڪبوتر جو پرماتما سان ڪهڙو سنبنڌ آهي؟ اهو اشارو ڪبوتر پکيءَ ڏانهن ته ڪونهي جيڪو اسين روزمره ڏسندا آهيون؟

حضور جن وراڻيو ته اهو سوال ته اسين پنهنجي مانيوز دوست کان پڇون ته بهتر.

ورڊ، شبد، نام ڌن، ناد يا الهد شبد (جيئن هندو شاسترن ۾ لکيل آهي) اهوئي هولي گهوسٽ (شبد) آهي جنهن دوارا ڪرائسٽ پنهنجي شش کي دکشا ڏاي هئي.

سڀني پورن مهاتمائن، پوءِ چاهي هو ڪهڙي به ديش، ڌرم يا جاتيءَ جا هئا، هميشه پنهنجي شيوڪن کي انهيءَ ئي شبد جي بخشش ڪئي هئي. ان ڪالسواءِ ٻيو ڪو مارگ ئي ڪونهي. اها "جيون ڌارا" سڌي سچکنڊ مان اچي ٿي جو چيتنتا ۽ پرڪاش جو مهاساگر آهي. اها شبد ڌن انسان جي شرير ۾ انهي اکين جي پوئان هردم پئي گونججي.

جڏهن پورو ستگورو پنهنجي شش کي ان شبد ڌن سان جوڙي ٿو يا بائيبل جي اکرن ۾ شبد دوارا دکشا ڏئي وجي ٿي (Baptize by the Holy Ghost) تڏهن هنکي پنهنجي نج گهر جي ڄاڻ پوي ٿي ۽ هو پرماتما جو پٽر بڻجي پوي ٿو. انڪري بائيبل جي لفظن کي چاهي ائين پڙهو، پٽر ۽ پوتر آتما جئو، چاهي پرماتما گورو ۽ شبد جئو. سڀ مت ۾ انهيءَ تمورتيءَ کي ۽ مکيه استان آهي، ڪبير صاحب ۽ گورو نانڪ انکي گوبند، گورو ۽ نام ڪري سڏيو آهي.

پادري چوڻ لڳو، "حضور ڌنيواد! سچ پچ توهانجي سمجهاڻي ڏاڍي انوکي ۽ پرڀاوشالي آهي."

پادريءَ پڇيو ته حضور! ڪرائسٽ هندستان ۾ آيو هو ڇا؟

حضور جن فرمايو ته منهنجي خيال ۾ ته ان بابت ڪابه لکيل ثابتي ڪانهي پر ڏکڻ ڀارت جي ماڻهن جو وشواس آهي ته ڪرائسٽ برابر آيو هو ۽ اچي ڀارت ۾ رهيو هو.

تنهن ڪالپوءِ پادريءَ ستگورن کان گورو نانڪ جي سکيائن بابت ڪيترائي سوال ڪيا ۽ اهو به پڇيو ته "گرنٿ صاحب"

پرڪاش ۽ پرم آنند جو مهاساگر اهو پرماتما آهي جو عيسائي
مذهب جي تعليم ۾ "پتا" آهي. سنسار مان اگيان
اندڪار ۽ پاپن کي دور ڪرڻ لاءِ ۽ منش کي الاهي پرڪاش
ڏيڻ لاءِ ان شبد ديه ڌارڻ ڪئي ۽ انسان سان گڏ رهيو.
هنڪري انسان پاڻ هن سنسار ۾ پرگهٽ ٿيڻو پيو جيئن انهن
هنکي سمجهي سگهن. پرماتما پنهنجي ڌام ۾ واسي
انسان سان ڳالهه ٻولهه ڪري سگهي. هنجو اهوئي قانون
آهي. ديه ڌاري شبد کي "پتر" هو يعني عيسيٰ مسيح
هو. هو پنهنجي وقت جو گرو هو. ڪو نه ڪو عيسيٰ مسيح
هن سنسار ۾ هر وقت موجود رهي ٿو. ڪو به عيسيٰ مسيح
سنسار ۾ نه هجي، انهن کي اٿو سگهي. پرماتما هميشه
پنهنجن ٻارن (پٽرن) کي هر سمي ۽ هر ديش ۾ موڪليندو
رهي ٿو. هي سنسار اڄا ڪروڙين سال رهندو ۽ پرماتما
ڪڏهن به پنهنجي جيون کي خالي ڪونه رهندو. سنت
سنگورو لڳاتار ايندا ٿي رهن ٿا يا ٿورهين انهن جي سگهه
ٿا ته اهو "شبد" هميشه ديه روپ ۾ ان پرڪار ۽ ان
ساڳئي آديش سان پرگهٽ ٿيندو رهي ٿو جڏهن لاءِ هن هڪ
ديهي عيسيٰ مسيح جو نالو ۽ سروپ ڌارڻ ڪيو هو.

حضور مهاراج جن ٿوري دير شانت رهي وري فرمائڻ
لڳا، ته پرماتما (پتا) ۽ سنت (پتر) ڪانهن ترمورتيءَ جو
ٽيون انگ Holy Ghost يعني شبد ٿا ڪٿون. هيءَ اها شڪتي
آهي جا عيسيٰ مسيح انهن سڀني کي بخشي جنکي عيسيٰ
مسيح جي شرن ۾ آيا. ان شڪتيءَ جو نالو Word, Logos
يا "شبد" آهي جو هر جيو کي چيتنتا ڏئي رهيو آهي.
سرشٽيءَ جي آد ۾ اهو شبد ئي اصلي جيون شڪتي هئي
جا هر جيو جو سهارو بڻي. اها جيون شڪتي، اهو ارڪاس،

پادريءَ چيو ته حضور! مان هڪ سوال پڇان؟ توهان جي
راءِ ۾ عيسائي ڌرم ۽ توهان واري جو سدانت ڪهڙو آهي؟

حضور جن وراڻيو، "اهو سدانت رڳو عيسائي ڌرم ۾
ڪونهي. بلڪ سڀني ڌرمن جو انهيءَ ۾ وشواس آهي. پتا،
پٽ ۽ شبد- آهي ٽنهي روحانيءَ ترقيءَ لاءِ نهايت لازمي آهن
۽ انهن ٽنهي ۾ وشواس رکڻ بنا ڪو به جگياسو پنهنجي نج
ڌام پهچي مالڪ جو درشن نٿو ڪري سگهي. ڪهڙيءَ سان
ڏسو ته آهي ٽنهي، در اصل، هڪ ئي آهن ۽ انهن ۾ ڪو به
ڀيد ڪونهي. ترهين بائيبل ۾ هن نقطي تي وري
زور ڪرايو، "سرشٽيءَ جي آد ۾ شبد هو شبد پرماتما سان
هو ۽ شبد ئي پرماتما هو...... سڀ ڪجهه ان ٺاهيو.......
جيون ۽ پرڪاش ان ۾ هو....... ۽ شبد ئي شريرڌاري
ڪيو ۽ اسان جي وچ ۾ رهيو ۽ اسان هن جو شان ڏٺو."
ان ڪاپيءَ بائيبل ۾ لکيل آهي ته هو آيو ۽ سنسار ۾ رهيو
پر عام ماڻهن هنکي سويڪار ڪونه ڪيو پر جن هنکي سڃاتو
انهن کي هن پرماتما جي پٽ ٿيڻ جي شڪتي ڏني.
مونکي خبر ڪانهي ته مون اهو حوالو بلڪل صحيح نموني
۾ ڏنو يا نه پر مونهنجي خيال ۾ انهن سڀني ۾ بائيبل جي اکرن
جو سار ضرور اچي ويو هوندو.

پادريءَ حضور جن جي ڳالهه جي تائيد ڪندي چيو ته
توهان بلڪل صحيح حوالو ڏنو آهي ۽ ان ۾ بائيبل جو ارٿ
۽ ڀاو اچي وڃن ٿا.

حضور جن گمڀيرتا سان فرمائڻ لڳا، "هاڻي ڏسان سان
. اسين سڀ پرماتما ۾ بنا ڄاڻ جي ڄڻڪ موجب Word
وشواس ڪريون ٿا. اهو شبد جيون ۽ پرڪاش
ئي. سڀ جيو ان مان ئي پيدا ٿيا آهن. جيون،

پرڪاش ۽ پرم آنند جو مهاساگر اهو پرماتما آهي جو عيسائي مذهب جي نموني ۾ "پتا" آهي. سنسار مان اگيان انڌڪار ۽ پاپن کي دور ڪرڻ لاءِ ۽ مڪش کي الاهي پرڪاش ڏيڻ لاءِ ان شبد ديهه ڌارڻ ڪئي ۽ انسان سان گڏ رهيو. هڪ انسان ٻئي جي هن سنسار ۾ پرگهٽ ٿيڻو پيو جيئن اهي هڪ ٻئي کي سمجهي سگهن. پرماتما پنهنجي ڌام ۾ وسندي وڏي انسان سان ڳالهه ٻولهه ڪري سگهي. هيءُ اهو ئي قانون آهي. ديهه ڌاري شبد کي "پتر" ٿو يعني عيسيٰ مسيح هو. هو پنهنجي وقت جو گرو هو. ڪو نه ڪو عيسيٰ مسيح هن سنسار ۾ هر وقت موجود رهي ٿو. ڪوبه عيسيٰ مسيح سنسار ۾ نه هجي، ائين ٿي نٿو سگهي. پرماتما هميشه پنهنجي پيارن (پترن) کي هر سمي ۽ هر ديش ۾ موڪليندو رهي ٿو. هي سنسار اهو ڪروڙين سال رهندو ۽ پرماتما ڪڏهن به پنهنجي جيون کي ٻلائي ڪونه وهندو. سنت ستگرو لڳاتار ايندا ئي رهن ٿا يا توهين ائين چئي سگهو ٿا ته اهو "شبد" هميشه ديهه روپ ۾ ان پرڪار ۽ ان ساڳئي اديش سان پرگهٽ ٿيندو رهي ٿو جنهن لاءِ هن هڪ دفعي عيسيٰ مسيح جو نالو ۽ سروپ ڌارڻ ڪيو هو.

حضور مهاراج جن ٿوري دير شانت رهي وري فرمائڻ لڳا، نه پرماتما (پتا) ۽ سنت (پتر) ڪانپوءِ ترمورتيءَ جو ٽيون انگ Holy Ghost يعني شبد ٿا ڪٿون. هيءَ اها شڪتي آهي جا عيسيٰ مسيح انهن سڀني کي بخشي جڪي عيسيٰ مسيح جي شرن ۾ آيا. ان شڪتيءَ جو نالو Word, Logos يا "شبد" آهي جو هر جيو کي چيتنتا ڏئي رهيو آهي. سرشٽيءَ جي آد ۾ اهو شبد ئي اصلي جيون شڪتي هئي جا هر جيو جو سهارو بڻي. اها جيون شڪتي، اهو لوگاس،

پادريءَ چيو تہ حضور! مان هڪ سوال پڇان؟ تہ عالمي
واهہ ۾ عيسائي ڌرم ۾ ڪرموداي جو سڌانت ڪهڙو آهي؟

حضورجن ورائيو، "اهو سڌانت رڳو عيسائي ڌرم ۾
ڪونهي. بلڪ سڀني ڌرمن جو انهيءَ ۾ وشواس آهي. پتا،
پٽر ۽ شبد- اهي ٽيئي روحانيءَ ترقيءَ لاءِ نهايت لازمي آهن
۽ انهن ٽنهي ۾ وشواس رکڻ بنا ڪوبہ جگياسو پنهنجي نج
ڌام پهچي مالڪ جو درشن نہ ٿو ڪري سگهي. گهرائيءَ سان
ڏسبو تہ اهي ٽيئي، در اصل، هڪ ئي آهن ۽ انهن ۾ ڪوبہ
ڀن ڀيد ڪونهي. توهين بائيبل جي هنن لفظن تي ويچار
غور ڪريو، "سرشٽيءَ جي آد ۾ شبد هو شبد پرماتما سان
هو ۽ شبد ئي پرماتما هو...... سڀ ڪجهہ ان بڻايو.......
جيون ۽ پرڪاش ان ۾ هو....... ۽ شبد ئي شرير ڌارڻ
ڪيو ۽ اسان جي وچ ۾ رهيو ۽ اسان هن جو شان ڏٺو."
ان ڪاڻ بائيبل ۾ لکيل آهي تہ هو آيو ۽ سنسار ۾ رهيو
پر عام ماڻهن هنکي سويڪار ڪونہ ڪيو پر جن هنکي مڃيو
انهن کي هن پرماتما جي پٽر ٿيڻ جي شڪتي ڏني.
مونکي خبر ڪانهي تہ مون اهو حوالو بلڪل صحيح نموني
۾ ڏنو يا نہ پر منهنجي خيال ۾ انهن سٽن ۾ بائيبل جي اکرن
جو سار ضرور اچي ويو هوندو.

پادريءَ حضورجن جي ڳالهہ جي تائيد ڪندي چيو تہ
توهان بلڪل صحيح حوالو ڏنو آهي ۽ ان ۾ بائيبل جو ارٿ
۽ ڀاو اچي وڃن ٿا.

حضورجن گمڀيرتا سان فرمائڻ لڳا، "هاڻي ڌيان سان
ٻڌو. اسين سڀ پرماتما ۾ پتا جي روپ موجب Word
(شبد) ۾ وشواس ڪريون ٿا. اهو شبد جيون ۽ پرڪاش
جو ڀنڊار آهي. سڀ جيو ان مان ئي پيدا ٿيا آهن. جيون،

لوڪ پورا هجن. ٻنهي حالتن ۾ معني ساڳي آهي. ڪارڻ پنهنجي وڏڙي جي ۽ ريءَ پنهنجي اچي جي هردم سار سنڀال لهي ٿي. ڪڏهن انڪي پنهنجي اکين کان پري وڃڻ نٿي ڏئي ۽ هر خطري کان انکي بچائي ٿي. هنکي پنهنجو ڪم پياري ٿي ۽ سندس شرير جي سڀ ميل زبان سان چٽي صاف ڪري ڇڏي ٿي. اهڙي طرح پرماتما ڪرائيسٽ سان پيار ڪيو ۽ هنجي سار لڌي. منهنجي راءِ ۾ اهوئي "پرماتما جي گهيٽي" جو صحيح ارٿ آهي پر وڌيڪ ٺيڪ توهان ڪرستانن ڪي هوندو.

پادريءَ تعجب ۾ اچي چيو، "سائين! توهانڪي بائيبل جي ۽ بي نظير ڄاڻ آهي."

امريڪن ليڊيءَ چيو، "توهان جي سمجهاڻي تسلي بخش لڳي ٿي ۽ مان سمجهان ٿي ته اهائي ان جي صحيح معني آهي."

سچ پچ اهو هڪ عجيب ڪرشمو هو ته جڏهن به حضور مهاراج جن وٽ ڪنهن به ڌرم جو جگياسو ايندو هو، پوءِ ڪٿي هو يهودي، ڪرستان، ٻڌي، جيني، پارسي، مسلمان يا ٻئي ڪنهن مت ڪي مڃيندڙ هوندو هو ته انهيءَ ڪي سندس ئي ڌرم جي گرنٿن دواران اهڙي پرڀاوشالي ڍنگ سان سمجهائيندا هئا جو هو ٻڌي دنگ رهجي ويندو هو. مزي جي ڳالهه ته اها هئي ته اسان حضورجن ڪي ڪڏهن ڪو پستڪ پڙهندو ڪونه ڏٺو. در اصل، هنن وٽ پڙهڻ لاءِ وقت ڪٿي هو. هڪ ڏينهن هڪ ٻڌي ڀڪشوءَ جي حيرانيءَ جي حد نه رهي جڏهن حضورجن اکر به اکر هڪ نهايت گپت منتر، جو ڪيس سندس گروءَ ڏنو هو، بلڪل درست چئي ٻڌايو.

حضرت جن ورائيو، "شايد اسانجو هي پادري مٿو ان لئي پوري روشني وجهي سگهي."

پادريءَ چيو ته ڪرائيسٽ کي "خدا جو گهيٽو" سڏيو ويو آهي ڇاڪاڻ جو هو پاڪ درويش ۽ بيگناهه هو ۽ دنيا جي پاپن خاطر هن پنهنجي قرباني ڏني.

حضرت جن فرمايو، بائيبل پڙهڻي مونکي ڪافي عرصو ٿيو آهي ان ڪري پورا ٺيڪ لفظ ته شايد مونکي ياد نه هجن پر مان سمجهان ٿو ته ڪرائيسٽ کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏسي، جان اهي لفظ چيا هئا. "ڏسو، خدا جو گهيٽو اچي رهيو آهي جو دنيا جي پاپن جو بوجهه کڻندو." ڪجهه ان وانگر هن چيو. يارسي ٻه ٻراچين ڪال کان سنتن لاءِ اهڙا لفظ ڪم آڻيندا ويا آهن. اڄ ڪالهه به اسين سنتن کي ٻڪريءَ وڇل ۽ پاپ هرڻ چوندا آهيون. ٻڪريءَ جو مطلب برامي ۽ وڇل جو مطلب آهي گانءِ جو وڇڙو يعني برهما جو وڇڙو. پاپ هرڻ جي معنيٰ آهي جيڪو اسانجا پاپ ناس ڪري. برهما جو پنهنجي سنتن لاءِ پيار ۽ سنتن جو پنهنجن شيوڪن لاءِ پيار، اهڙيءَ کي سمجهائڻ لاءِ گانءِ ۽ وڇڙي جو مثال ڏنو ويو آهي. ڇاڪاڻ ته گانءِ وڇڙي کي لڳل سڀ ميل پنهنجي زبان سان چٽي ڇڏيندي آهي. سو ٻڪريءَ وڇل ۽ پاپ هرڻ نهايت پراڻا لفظ آهن جن سان شيوڪ سنتن ۽ برهما کي مخاطب ڪندا آهن.

منهنجو اهو خيال آهي ته جان در اصل "Calf" معنيٰ گانءِ جي وڇڙي جو استعمال ڪيو ۽ پوءِ جيڪي بائيبل جا ترجما ٿيا آهن ان ۾ اهو لفظ مٽجي "Lamb" يا گهيٽو ٿي پيو. شايد ائين به هجي ته جيئن يورپ ۾ گانءِ لوڪ پسنده آهي اهڙي طرح ڪرائيسٽ جي ديس ۾ رڍون گهڻي انداز ۾ ۽

لنگر جو اصلي ارٿ آهي رسي يا لنگر لاهڻ ڏاڪو.

حضور جن فرمايو ته ڪڏهن ڪڏهن هڪ لفظ جون ٻه معنائون به ٿينديون آهن. هتي ان لفظ Camel جي معنيٰ اُٺ به ٿي سگهي ٿي. پر ان ڳالهه کان ته انڪار ڪري نٿو سگهجي ته نه چاهيندي به انفرادي جي شخصيت ۽ ويچارن جي ڪجهه جهلڪ الفاظ ۾ ضرور اچي ٿي ٿي وڃي. هرڪ انفراد ڪندي جڏهن هنکي الهام لڳاتار ٿيڻ لڳو ته سڌن کي ڇا چوڻو هو، يا ڇا چئو هو لکندارن ته پوءِ ته پاڻ هنجي ويچارن ۽ شخصيت جو ڪيتر ڪجهه اثر ان ۾ اچيو وڃي.

اِلي پادريءَ سوال ڪيو ته برابر بائيبل ۾ ڪرائيسٽ جا اصلي اُپديش لکين لکين ٽڪرن ۾ ٽڙيا پکڙيا پيا آهن.

ستگورن فرمايو ته اهي ٽڙيل پکڙيل ٽڪرا ان ڳالهه کي ظاهر ٿا ڪن ته عيسيٰ جي اُپديش جون ڪڙيون ٽٽل آهن ۽ انهن ٽٽل ڪڙين کي ڪو انڀوي سنت ئي جوڙي سگهي ٿو يا ٻڌائي سگهي ٿو. حضور جن مسٽر ويريان ڏانهن نهاري فرمايو ته هنکي سنت مت جا پستڪ ڏيو. پوءِ پادريءَ کي چوڻ لڳا ته سنت مت ساهتيه جو جيترو گهرائيءَ سان اڀياس ڪندا اوترو ئي صاف ۽ سولائيءَ سان توهين بائيبل جي صحيح ارٿ کي سمجهي سگهندا. صرف اهو ماڻهو جنهنکي پرمارٿي ڳالهين جي پوري ڄاڻ هوندي اهو ئي بائيبل جو اصلي ارٿ سمجهي سگهندو ۽ انجو پورو قدر ڪندو.

امريڪن ليڊي وچ ۾ چوڻ لڳي، ”حضور بائيبل ۾ ڪرائيسٽ کي ”Lamb of God“ ”خدا جو گهيٽو“ (رب جو ننڍڙو ٻچڙو) چيو ويو آهي. اڄ تائين ڪو به مونکي انهن لفظن جو سنتوش جنڪ ارٿ سمجهائي ڪونه سگهيو آهي. توهين مونکي انجو اصلي مطلب سمجهائي سگهندا؟“

لکيو آهي.

امريڪن ليڊيءَ چيو تہ عيسيٰ مسيح جڏهن اُپديش
ڏيندو هو تڏهن ڪنهن ۽ سندس وچن نوٽ ڪيا ويا.

تنهن تي ستگورن ٽيڪا ڪندي فرمايو، "جڏهن ڪنهن
مهاتما جي جولي چڱي ڪانوه هجي اُپديش کي لکڻ ۾
آتمڪ جي ڪوشش ٿي ڪجي تہ اهو نهايت مشڪل آهي تہ
سوني صدي هجي وچن کي صحيح روپ ۾ لکي سگهجي.

تنهن تي امريڪن ليڊيءَ چيو تہ خاص ڪري جڏهن اهڙن
اُپديش جو اِهن ٽن اولين ۾ الواد لئي لو تہ پوريءَ ريت
ٽيڪنڊڙ روحاني لفظن تہ ملڻ جي ڪارڻ، اهي اصلي اُپديش
ڪهڙو روپ اختيار ڪندا ان جو اندازو لڳائي
سگهو ٿا.

ستگورن فرمايو تہ ترجمو ڪٿي ڪهڙو ۽ تہ سڀ هجي تڏهن
۾ ڪي تہ ڪي اصلي لفظ رهجي ٿي ويندا.

امريڪن ليڊيءَ ٿالهہ ڪندي چيو تہ ڪڏهن ڪڏهن
الوادڪ کي پنهنجي ڀاشا ۾ پوري لفظ جي تہ ملڻ ڪارڻ
پنهنجو نئون لفظ گهڙڻو ٿو پوي؛ نتيجو اهو ٿو نڪري تہ اصلي
سکيا جو روپ ئي بدلجيو وڃي.

حضور مهاراج جن چيو، "ها! اهو بلڪل سچاوڪ آهي.
جي الوادڪ مهاتما جي اُپديش جو پورو ارث نٿي تہ
سمجهندو تہ تدولي هو پنهنجي ويچارن انوسار ڪي اهڙءَ
جو ارث لڳائيندو."

تنهن تي پادريءَ چيو، "ڪارل مولڪي هڪ جرمن ودوان
الهہ جي البيت جي مشهور وچن "سئيءَ جي پاکي مان
...سان آهي پر امير ماڻهوءَ جو مالڪ جي دربار
آهي" ۾ جيڪو اُٺ Camel جو لفظ آيو آهي

تنهنجو اصلي ارٿ آهي رسي يا تمام ٿلهو ڌاڳو.

حضور جن فرمايو ته ڪڏهن ڪڏهن هڪ لفظ جون ٻه معنائون به ٿينديون آهن. هتي ان لفظ Camel جي معنيٰ اُٺ به ٿي سگهي ٿي. پر ان ڳالهه کان ته انڪار ڪري نٿو سگهجي ته نه چاهيندي به انوادڪ جي شخصيت ۽ ويچارن جي ڪجهه جهلڪ انواد ۾ ضرور اچي ئي ٿي وڃي. هڪ انواد ڪندي جڏهن هنکي الوهان لڳاتار پوي ٿو ته سنتن کي ڇا چوڻو هو، يا ڇا چيو هوندائون ته پوءِ ته پاڻ هنجي ويچارن ۽ شخصيت جو گهڻو ڪجهه اثر ان ۾ اچيو وڃي.

اِلي پادريءَ سوڪار ڪيو ته برابر بائيبل ۾ ڪرائيسٽ جا اصلي اُپديش ننڍن ننڍن ٽڪرن ۾ ٽڙيا پکڙيا پيا آهن.

ستگورن فرمايو ته اُهي ٽڙيل پکڙيل ٽڪرا ان ڳالهه کي ظاهر ٿا ڪن ته عيسيٰ جي اُپديش جون ڪڙيون ٽٽل آهن ۽ انهن ٽٽل ڪڙن کي ڪو انڀوي سنت ئي جوڙي سگهي ٿو يا پڌائي سگهي ٿو. حضور جن مسٽر وريان ڏانهن نهاري فرمايو ته هنکي سنت مت جا پستڪ ڏيو. پوءِ پادريءَ کي چوڻ لڳا ته سنت مت ساهتيه جو جيترو گهرائيءَ سان ابياس ڪندا اوترو ئي صاف ۽ سولائيءَ سان توهين بائيبل جي صحيح ارٿ کي سمجهي سگهندا. صرف اهو ماڻهو جنهنکي پرمارٿي ڳالهين جي پوري ڄاڻ هوندي اهو ئي بائيبل جو اصلي ارٿ سمجهي سگهندو ۽ انجو پورو قدر ڪندو.

امريڪن ليڊي وچ ۾ چوڻ لڳي، ”حضور بائيبل ۾ ڪرائيسٽ کي ”Lamb of God“ ”خدا جو گهيٽو“ (رب جو ننڍڙو ٻچو) چيو ويو آهي. اڄ تائين ڪو به مونکي انهن لفظن جو سنتوش جنڪ ارٿ سمجهائي ڪو نه سگهيو آهي. توهين مونکي انجو اصلي مطلب سمجهائي سگهندا؟“

جڏهن اپديش
لکيو آهي.
امريڪن ليڊيءَ جيو لـ عيسوي مسيح نوٽ ڪرڻ ڪيا.
ڏيندو هو ته ڏهن ڪهڙن ۾ سندس وچن ”جڏهن ڪهڙن
تنهن لي سنگورن ٽيڪا ڪندي فرمايو، اپديش کي لکيو ۽
مهاتما جي چواڻي چڙهي ڪانيو هيٺي نهايت مشڪل آهي ته
آٿڻ جي ڪوشش ٿي ڪجي ته اهو صحيح روپ ۾ لکي سگهجي.
سوائي صدي هيٺي وچن کي خاص ڪري جڏهن الهن
تنهن لي امريڪن ليڊيءَ جيو لـ الواد لٿي ٿو ته پوريءَ ريت
اپديش جو اُن ٽن اولين ۾ ملڪ جي ڪارڻ، اهي اصلي اپديش
ٽيڪنڊ روحاني انطان ته انداز ٿو لوهين لڳائي
ڪيڙو روپ اختيار ڪندا ان جو ڪيڙو ۾ ٿو هجي ڏهن
سگهو ٿا.
سنگورن فرمايو ته ترجمو ڪٿي ته نقطا رهجي ٿي ويندا.
۾ ڪي ته ڪي اصلي چيو لـ ڪڏهن ڪارڻ
امريڪن ليڊيءَ تائيد ڪندي لفظ جي ته ملڪ اصلي
الوادڪ کي پهچي ياشا ۾ پوري ؟ تيئن اهو لو لٿي ته
پهچو ٿورن لفظ گهڙو ٿو پوي ؟ ته بالڪل سياوڪ آهي
سکيا جو روپ لي بدلجيو وڃي.
حضور مهاراج جن چيو، ”ها! اهو پورو ارٿ لي
جي الوادڪ مهاتما جي اپديش جو الوسار لي اڀ
سوچيندو ته قدرلي هر پهچي واڳارن
جو ارٿ لڳائيندو.“
تنهن تي پادريءَ چيو، ”تارو مرلکي هڪ جرمن ود
پڌارو لـ ڪراليست جي مشهور وچن ”سئيءَ جي پاڪي
اٺ جو لنگهڻ آسان آهي پر امير ماڻهوءَ جو مالڪ جي
۾ پوڇڻ مشڪل آهي“ ۾ چيڪر اٺ Camel جو لفظ آ

لکيو ويو ان Word جو اھوئي مطلب ھوندو جھڙو ھندو اپنشدن ۾ "ناد" جو آھي.

پادريءَ ورائيو، "اھو ممڪن آھي ڇاڪاڻ تہ بائيبل ڪيترن ئي ٻولين مان انواد ٿيندو پوءِ ھن روپ ۾ اسان وٽ آيو آھي."

امريڪن ليڊيءَ چيو، "بائيبل ۾ وقت بوقت درستيون ڪيون ويون آھن ۽ ڪيترن ھنڌ ٻہ-ٽي ٽڪرا ڪڍي نوان ٽڪرا جوڙيا ويا آھن."

ان تي حضور مهاراج جن فرمايو تہ بائيبل ۾ تہ روحانيت جا مالڪ موتي ڀريا پيا آھن پر اھي ننڍن ننڍن ٽڪرن ۾ ھيڏانھن ھوڏانھن ٽڙيا پکڙيا پيا آھن. انھن کي اھوئي ماڻھو چڱي طرح سمجھي سگھي ٿو جنھن کي پورو گرو نام جي بخشش ڪري مھل شبد لوڪ جو اھوئي ساڌن ٻڌائي ٿو جھڙو ساڌن ڪرائيسٽ جو پڻ ھو. ڪرائيسٽ جي سکيائن کي صحيح معنيٰ ۾ سمجھڻ ان اھائي سڀ کان وڏي مشڪلات آھي.

بائيبل ۾ اھي سکيائون سلسليوار ھڪ ئي جڳھ تي لکيل ڪونہ آھن. انھڪي پڙھندي ائين سمجھبو آھي تہ ڪجھ ٽڪرا ڪٽل آھن ۽ انھن کي ٽڪرن جي ڪري ئي بائيبل جو صحيح ارٿ سمجھڻ ڏکيو ٿي پوندو آھي.

پادريءَ چيو تہ بائيبل ڪرائيسٽ کي صليب تي چاڙھڻ کان تمام گھڻو پوءِ لکيو ويو ۽ انھن لکندڙن تہ ڪي ڪرائيسٽ کي ڏٺو ھو ۽ نہ ڪي ھن جا اپديش ٻڌا ھئا. تنھن ڪانسواءِ ھنن کي ڪجھ سوچي سمجھي ئي لکڻو پيو ٿي جو ان وقت جي حڪومت عيسائن تي ظلم ۽ اياچار ڪري رھي ھئي. تنھن ڪري بائيبل لکڻ وارن يادداشت جو ئي سھارو ولي

[...]وجود رهي ٿو.
ان لوچران ليکيءَ پڇيو، حضور! انکي "شبد" جي
[...]ي سان ڇو ٿو سڏجي؟"
حضورجن فرمايو ته اهو لفظ "Word" يا شبد، ٻججدو
آهي. انگريزي ڀاشا ۾ "Word" لفظ گريڪ ڀاشا جي
"Logos" اکر جو ترجمو آهي جو پڻ هيبرو زبان جي
Mimra اکر جو الواد آهي. سرشٽيءَ جي رچنا ڪرڻ واري
هن شڪتيءَ کي براجون هندو مهاتمائن "شبد" ۽ "ناد"
ڪري سڏيو آهي، جنهنکي انگريزيءَ ۾ چئجي ٿو "Word"
يا آواز. اهو هيئو ارٿ بلڪل صاف ۽ سپشٽ آهي چاڪاڻ
ته شبد يا ناد جو مطلب آهي آواز، حڪم يا ڌُن. مان
سمجهان ٿو ته گريڪ بائيبل جي لوگاس جو به اهو ئي اعلي
ارٿ هوندو.

بائيبل موجب ساري سنسار جي رچنا شبد ڪئي آهي
۽ ان بنا ڪجهه به ڪين ٿيو. سوامي جي مهاراج جن
پڻ فرمائين ٿا ته سڀ ڪجهه ان "شبد" ٺاهيو آهي. گرنٿ
صاحب ۾ آيو آهي:-

"سبدي ڌراي سبدي آڪاس سبدي سبد پيدا پرڪاش،
سگلي سرسٽ سبد ڪي پاڇي
نانڪ سبد گهٽي گهٽ آڇي."

اولاس- ان شبد لئي پرٿوي ۽ آڪاس جي رچنا
ڪئي. شبد لئي پرڪاش ٿيو. شبد سان ئي ڪل سرشٽي[...]
الهن لئي ۽ اهو شبد هر ڪنهن جي مستڪ ۾ گونجي رهيو[...]
آهي. "Word" ۽ "شبد" لفظن جي مطلب ۾ ابتر[...]
[...]لتا آهي جو الهن پير لکي نه جيڪا ٻولي عي[...]
[...]ر ۽ جنهن ٻوليءَ مان سڀ کان ٻهران ٻا[...]

لکيو ويو ان Word جو اهوئي مطلب هوندو جهڙو هندو اپسدن ۾ ”ناد“ جو آهي.
پادريءَ وراڻيو، ”اهو ممڪن آهي ڇاڪاڻ ته بائيبل ڪيترن ئي ٻولين مان انواد ٿيندو پوءِ هن روپ ۾ اسان وٽ آيو آهي.“
اميريڪن ليڊيءَ چيو، ”بائيبل ۾ وقت بوقت درستيون ڪيون ويئون آهن ۽ ڪيترن هنڌ پراڻا ٽڪرا ڪڍي نوان ٽڪرا جوڙيا ويا آهن.“
ان تي حضور مهاراج جن فرمايو ته بائيبل ۾ ته روحانيت جا مالڪ موتي پريا پيا آهن پر اهي ننڍن ننڍن ٽڪرن ۾ هيڏانهن هوڏانهن ٽڙيا پکڙيا پيا آهن. انهن کي اهوئي ماڻهو چڱي طرح سمجهي سگهي ٿو جنهن کي پورو گورو نام جي بخشش ڪري مهل شبد يوگ جو اهوئي ساڌن ٻڌائي ٿو جهڙو ساڌن ڪرائيسٽ جو پڻ هو. ڪرائيسٽ جي سکيائن کي صحيح معنيٰ ۾ سمجهڻ لاءِ اهائي سڀ کان وڏي مشڪلات آهي.
بائيبل ۾ اهي سکيائون سلسليوار هڪ ئي جڳهه تي لکيل ڪونه آهن. انهنکي پڙهندي ائين سمجهبو آهي ته ڪجهه ٽڪرا ڪٽيل آهن ۽ انهن ڪڍيل ٽڪرن جي ڪري ئي بائيبل جو صحيح ارٿ سمجهڻ ڏکيو ٿي پوندو آهي.
پادريءَ چيو ته بائيبل ڪرائيسٽ کي صليب تي چاڙهڻ کان تمام گهڻو پوءِ لکيو ويو ۽ انهن لکندڙن ته نڪي ڪرائيسٽ کي ڏٺو هو ۽ نڪي هنجا اپديش ٻڌا هئا. تنهن ڪانسواءِ هنن کي ڪجهه سوچي سمجهي ئي لکڻو پيو جو ان وقت جي حڪومت عيسائن تي ظلم ۽ اتياچار ڪري رهي هئي. تنهن ڪري بائيبل لکڻ وارن ياداشت جو ئي سهارو ورتو

۾ موجود رهي ٿو.

ان نوجوان لهڻي پڇيو، حضور! انگريزي "شبد" جي ڳالهه سان ڇو ٿو سڏجي؟"

حضور جن فرمايو ته اهو لفظ "Word" يا شبد، پڇيندڙ آهي. انگريزي ڀاشا ۾ "Word" لفظ گريڪ ڀاشا جي "Logos" اکر جو ترجمو آهي جو پڻ هيبرو زبان جي Mimra اکر جو اولاد آهي. سرشٽيءَ جي رچنا ڪرڻ واري هن شڪتيءَ کي پراچين هندو مهاتمائن "شبد" ۽ "ناد" ڪري سڏيو آهي، جنهنکي انگريزيءَ ۾ چئجي ٿو "Word" يا آواز. اهو هنجو ارٿ بلڪل صاف ۽ سهڻو آهي ڇاڪاڻ ته شبد يا ناد جو مطلب آهي آواز، حڪم يا ڌن. مان سمجهان ٿو ته گريڪ بائيبل جي لوگاس جو به اهو ئي اصلي ارٿ هوندو.

بائيبل موجب ساري سنسار جي رچنا شبد ڪئي آهي ۽ ان بنا ڪجهه به ڪين ٿيو. سوامي جي مهاراج جن پڻ فرمائين ٿا ته سڀ ڪجهه ان "شبد" ظاهر آهي. گرنٿ صاحب ۾ آيو آهي:-

"سبدي ڌرتي سبدي آڪاس سبدي سبد ڀيا پرڪاش،
سگلي سرسٽ سبد ڪي پاڇي
نانڪ سبد گهٽي گهٽ آڇي."

ارٿاتــ ان شبد نسي پرٿوي ۽ آڪاش جي رچنا ڪئي. شبد نسي پرڪاش ٿيو. شبد سان ئي ڪل سرشٽي اُپني ۽ اهو شبد هر ڪنهن جي مستڪ ۾ گونجي رهيو آهي. "Word" ۽ "شبد" لفظن جي مطلب ۾ انتري ته سمانتا آهي جو اُپن ٿيو لڳي ته جيڪا پرلـي عيسائي مسيح ڳالهائيندو هو ۽ جنهن ارليءَ مان سڀ کان پهرين بائيبل

ڪرائسٽ سان لڳي ٿو؟

گرو ديو ٻڌي ٿو حضور جن وڏا ڪرماوڻ نه! هي سڀ ڪجهه ان شڪتيءَ لاءِ چيو ويو آهي جا ڪرائسٽ جي ديهه ۾ پرگهٽ ٿي. جنهن لاءِ سينٽ جان چيو آهي ته اهو شبد ديهه ڌاري ڄڻجي آيو ۽ اسان جي وچ ۾ اچي رهيو ۽ جنهن جي شان کي اسان ڏٺو. اهو شبد ته پرماتما جي امر سنا ۽ پرڪاش جو مها ساگر آهي جنهن مان ئي سڀ سنت مهاتما اچن ٿا. سنت ان شبد روپي ساگر جون لهرون آهن ۽ اهي دنيا ۾ پنهنجو ڪارج ڪري واپس ان ساگر ۾ وڃي لين ٿين ٿا. ڪرائسٽ به ان مهاساگر مان آيو، هتي اچي پنهنجو ڪارج ڪيائين ۽ جڏهن اهو پورو ٿيو ته واپس ان مهاساگر ۾ وڃي سمايو. ديهه يا شرير نه پوشاڪ هئي جا ان شڪتيءَ هتي اچي ڌارڻ ڪئي هئي. اهو شرير عيسيٰ مسيح ڪين هو. منش شرير ته هن الهيءَ لاءِ ڌارڻ ڪيو هو جيئن لوڪ هن جي سکيائن ۽ اپديشن کي سمجهي سگهن. ڇاڪاڻ ته منش ئي صرف منش کي سمجهي سگهي ٿو، ان لاءِ ئي شبد کي منش ديهه ڌارڻ ڪرڻي پيئي ۽ جڏهن هن جو هتي جو ڪارج سماپت ٿيو ته الڪي اها ديهه هتي ئي ڇڏڻي پيئي. جنهن کي صليب تي چاڙهيو ويو اهو شرير هو، نه عيسيٰ مسيح. ان عيسيٰ مسيح کي نه صليب تي چاڙهي ئي سگهيا جو سرشٽيءَ جي رچنا کان اول به هو، شبد ئي هو ۽ شبد ئي آهي. ڪرائسٽ جي اچڻ کان اڳ، هن دنيا ۾ ڪيئي ڪرائسٽ الڳ الڳ نالن سان الڳ الڳ ديشن ۾ آيا آهن ۽ هن کانپوءِ به ايندا رهندا. هيءَ دنيا ڪڏهن به ڪنهن ڪرائسٽ کان خالي نه رهندي. جيڪي پرماتما جا سچا متلاشي آهن انهن جي رهبري ۽ سهائتا لاءِ هو هردم سنسار

۽ سچي اڪير جي، باقي ڌرمن جي ٻاهرين ريتين رسمن جو
ته ڪو مهتو نٿي ڪرلهي.

پادري چوڻ لڳو ته هيءَ ايندي چوي ٿي ته اوهانجو
چوڻ آهي ته ابياس دوارا هينئر به ڪرائيسٽ جو درشن
ٿي سگهي ٿو.

دادا جن فرمايو، "ها، ٿي سگهي ٿو پر پهرين اندر،
ڪٿي ٻاهر نه. جيئن ته خدا جي بادشاهت اسان جي اندر
آهي ته پوءِ ڪرائيسٽ به ضرور اتي هوندو. اتي اوهانکي
نه صرف ڪرائيسٽ ملندو مگر ٻين پيغمبرن ۽ اوتارن کي
پڻ ڏسي سگهندا.

پادريءَ پڇيو، "پر اندر وڃڻ جو طريقو ڪهڙو آهي."

حضور جن وراڻيو ته اسين شبد روپي ڏاڪڻ تي چڙهي
روحاني منڊلن تي پهچون ٿا. هيءَ اهوئي شبد آهي جنهن
جي باري ۾ سينٽ جان چيو آهي ته سرشٽيءَ جي شروعات
۾ شبد پرماتما سان گڏ هو ۽ شبد ئي پرماتما هو.

پادري چوڻ لڳو، "پر اهو شبد ته هينئر دنيا ۾ ڪرلهي.
اهو شبد هو خود ڪرائيسٽ."

دادا جن فرمايو ته ائين برابر آهي ته ڪرائيسٽ ئي شبد
هو ۽ شبد ئي ڪرائيسٽ هو. پر اچو ته هن ڳالهه تي دل
کولي شانتيءَ سان غور ڪريون. بائيبل ۾ لکيل آهي،
"سرشٽيءَ جي شروع ۾ شبد هو، شبد پرماتما سان گڏ هو ۽
شبد ئي پرماتما هو....... هر وستو انهيءَ دوارا بڻي ۽
ان بنا ڪجهه به ڪين بڻيو." هتي "شروع ۾ هو" جو
مطلب آهي سرشٽيءَ جي اتپتي کا اڳ جڏهن
ڪجهه به ڪونه هو. هاڻي ٻڌايو ته اوهين سچ پچ ائين مڃو
ٿا ته جيڪي ڪجهه شبد لاءِ چيو ويو آهي اهو ديهه ڌاري

پوءِ هن جي معرفت سنسڪرت پڙهيا) ڏسي، اسانجي اها راءِ
بلڪل بدلجي وئي. هن اسانکي ٻڌايو ته هو ۽ هن جي
ڪٽنب جا ڀاتي ننڍي هوندي کان ئي هر روز بائيبل جو
پاٺ ڪندا هئا ۽ سمهڻ کان اڳ، پرارٿنا ڪرڻ ۾ ڪڏهن
ڪين وساريندا هئا. هو هر آرتوار تي ديول ۾ ويندا هئا
۽ عيسيٰ مسيح جي سکيا انوسار پنهنجي جيون وليت ڪرڻ
جي پوري پوري ڪوشش ڪندا هئا. غريبن ۽ ضرورتمندن
جي تن من ۽ ڌن سان سيوا ڪندا هئا ۽ انکي ئي هو
پرمارٿ سمجهندا هئا.

ڪجهه ڏينهن کانپوءِ هو هڪ امريڪن پادريءَ کي پاڻ
سان وٺي آئي ۽ حضور مهاراج جن کي هن اکر چئي هنجي
پرچي ڪرائي، "هي آهي مائيور مسٽر انچ...... جو منهنجو
فادر ڪنفيسر' (جنهن پادريءَ اڳيان پنهنجا گناهه ۽ پاپ
کولي ٻڌائبا آهن ۽ اهي سوڪار ڪبا آهن) مون هن کي
ٻڌايو آهي ته مان عيسائي ڌرم ڇڏي سنت مت کي گرهڻ
ڪريان ٿي. هو ڪيتري ۾ ڪوشش ڪري پر مان پنهنجو
فيصلو ڪونه ڦيرائيندس.

ستگورن کانئس پڇيو، "توهان عيسائي ڌرم کي ڇو ٿي
ڇڏيو؟ توهان ته پاڻ صحيح معنيٰ ۾ عيسائي لڳجي رهيو
آهيو ۽ عيسيٰ مسيح جي سچن آدرشن تي عمل ڪرڻ جي
لائق ٿي رهيو آهيو. توکي اها سڌ هئڻ کپي ته سنت مت
ڪو مذهب يا ڌرم ڪونهي. سنت مت کي مڃڻ وارن ۾
توکي الڳ ڌرمن جا پوئلڳ ملندا. اُنجا مکيه سڌانت
هر ڪنهن ڌرم جي تهه ۾ موجود آهن. ڌرم مٽائڻ سان مالڪ
جي پراپتي ڪانه ٿيندي. هر ڌرم جي ڀڳتن هڪڙي ڀائو آهي.
مالڪ کي ملڻ لاءِ ضرورت آهي، ڀڳتيءَ جي، پيار جي

پوءِ هن ٻڌايو ته منهنجي من ۾ صرف هڪ شڪا هئي.
پرشيا ۾ هڪ مسلمان درويش مولکي حيرهو ته اوکي پنهنجو
گورو هندستان ۾ لي ملندو. هن اها اڳڪٿي ڪئي هئي ته
اهو دنيا جي سڀني سنتن ۾ پرم سنت هوندو ۽ سندس آشرم
الر پارسه ۾ نديءَ جي ڪناري هوندو. پوءِ جڏهن
هن لبهيءَ کي پتو پيو ته حضورجن جو ڏيرو بياس نديءَ
جي پرسان آهي ته هن جي پوري تسلي ٿي وئي. هيءَ
پرمش نهايت لبز ڏهم عورت آئي ڏني ۽ سڄو يوروپ ۽ امريڪا
گهمي آئي هئي. ڪجراون يوروپي ڀاشائون سهڄ سان ڳالهائي
ٿي سگهي. در اصل، اسين هن کان ٿي Czechoslovakia جو
دوست اچار سکياسين. ڪس يوروپ جي ڪيترن Slave د بش
جي الپاس جي ڪاني چاڻ هئي. هن
اهو طاهر هو ته هوءَ پرماتما جي سچي متلاشي هئي. ايباس ۽ سنت مت ۽
حضور مهاراج جن کان سنت مت جي آهي، الهن و شڻ لي ڪيترائي
عيسائي ڏوم ۾ ڪڙو فرق آهي، الهن ان کاپوءِ ڏيهن جڏ لـ
سوال پڇيا. حقيقت ۾ ان کاپوءِ لهه با ٿي سماڏان ڪرڻ ڪي
حضور جن صرف هن جي شڪان جي جواب اهڙا دلچسپ ۽ اهڙ
ڏنا. هنڌا سوال ۽ حضورجن جي سوالن جي ساري ۾ سوچ
پربا هئا جو باقي ماڻهن کي اهن سوالن جي ڏيهن لـ هن سنت م
جو خيال نه ڪري آيو. پهريان ان کان ۽ ڏهڪ عيسائي م
بابت ڪيترائي سوال پڇيا ۽ ان کان ۾ وڏهڪ عيسائي م
عيسائي ڏوم بابت پڇيا.
۽ عيسائي ڏوم جي باري ۾ اساڄو خيال
يوروپ ۽ امريڪا واسين جي باري ۾ اهو خيال اها راه
هو نهايت ئي پولڪ وادي آهن جيتوڻيڪ اها راه
پڌل ڳالهين جي آڌار ئي سنل هئي. پر هن نوجوان
جي زندگي ۽ هنجي اهن ڊزن ڪن مترن جي زندگي

ته مان انهن اخبارن واسطي وٺس پر دراصل مونکي گهرٻل
پرڀڻ ملڻي هئي. ڪمري ۾ گهڙندئي بي اختيار منهنجي
نظر چانديءَ جي فريم ۾ مڙهيل سامهون رکيل تصوير تي
پيئي. هڪ ٻالڪ والگر مان آڏو تڪي ان ڏانهن وڌس ۽
پنهنجي هٿن ۾ کڻي انهيءَ فوٽي کي ڏٺم. مون پڇيو،
"هي ڪير آهي؟ هي ڪنهنجو فوٽو آهي؟" انهيءَ سڄڻ
ورائيو، "هي منهنجي ستگورن جو فوٽو آهي."

مونکي خبر پيئي ته انهيءَ سڄڻ جو نالو وهرياڻ هو.
هن مون کان پڇيو ته تون ڪڏهن هن سان ملي آهين؟!

مون ورائيو ته ها، ڪئين ڀار، پر صرف سوکير روپ ۾
يا سپني ۾. مون دل ۾ سوچيو ته هن فوٽي ۾ بلڪل ساڳيو
سروپ آهي جهڙو اندر ڏسندي هيس. چهري تي اهو ئي
الاهي نور، اهائي موهيندڙ مشڪراهٽ، اهي ئي پرڪاشمي
نيتر جن مان هردم ديا مهر، پيار ۽ رحمت بکندي هئي ۽
اهائي سفيد ڏاڙهي جا سندن اڇي سنڌر پوشاڪ سان زيبائتي
لڳندي هئي.

مان ان فوٽي کي ٻار ٻار چمڻ لڳس ۽ ڏاڍي آڪير ۽
اُلڪنا سان انهيءَ کي ڇاتيءَ سان لڳائڻ لڳس. ان هندستاني
پريوار کي منهنجي اهڙي حالت تي ڪابه حيرت ڪانه لڳي.
هو خاموشيءَ سان سڀ ڪجهه ڏسي رهيا هئا.

مون شري وهرياڻ کان پڇيو، "هي مهاتما ڪٿي رهندا
آهن؟" هن مونکي نورو چمڪائيندي چيو، "برهمڻ جي
دامن ۾."

"مان ڪين ڪٿي ڳولي سگهندس؟" مون ڪانئس پڇيو
۽ اساڻي ڳالهه ٻولهه جو اهو نتيجو نڪتو جو اڄ مان هتي
ويٺي آهيان.

سالي ۽ ڪهڙو ڪين رهيا آهيو؟"

هن پنهنجي ساري ڪهاڻي هن ريت ورن ڪئي. "منهنجو نالو مس اي...... هو ۽ هوءَ امريڪن هئي. بالڪل ٻڌي ڪيس ڪنڌ هن ڪنڌ حضور مهاراج جن جيئي سوڪم سروپ جو درشن ٿيندو رهندو هو پر هوءَ اهو سمجهي نه ٿي سگهي ته اهو ڪهڙو سروپ آهي. ڪجهه وقت کان پوءِ منهنجو اهو درشن بند ٿي ويو هو ۽ جڏهن ڪجهه ڏسندي هئي هن کان وسري ويو. هنن کي اڳ هوءَ ٻڌايو سو آئي هئي، ۽ آئي ڪيس ويو درشن ٿيڻ لڳو پر هاڻي اهو درشن ڪيس سڀني ۾ ٿيندو هو. درشن جو هنجي من تي تمام اثر ٿيندو هو ۽ هوءَ اهو درشن پاڻي ڏاڍي گد گد ٿيندي هئي. هنکي اهو احساس ٿيڻ لڳو ته ستگرو جيون ۾ جلد ڪا عجيب گهٽنا ٿيڻ واري آهي ۽ هي درشن انجو اڳواٽ اهڃاڻ آهي. هن چاهيو ٿي ته اها گهڙي جلد اچي پر هنجو وس نه هليو. حضورجن جيئي مرح سان ٿي هنکي درشن نصيب ٿيندو هو ۽ کيس چوندا هئا ته "تيار رهه." مگر هوءَ انهن لفظن جو مطلب سمجهي ڪونه سگهندي هئي. هن ٻڌايو ته هوءَ صرف ٻه ڏينهن ئي ڪري سگهي ٿي جا هن ڪرڻ شروع ڪئي.

هن ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي چيو ته ڪالهه شام جو هڪ معزز هندستاني سڄڻ پنهنجي زال ۽ ٻارن سان اسانجي هوٽل ۾ آيو ۽ منهنجي پر واري ڪمري ۾ اچي رهيو. انهن وٽ Time ،Life ،Look ۽ Sketch وغيره مخزنون هيون ۽ جڏهن کان مان ٻاهر مان آئي هئس تڏهن کان مون اهي ڪونه پڙهيون هيون. انهيءَ ڪري ان شام جو ٿوري مان سندس ڪمري ۾ ويس. مالڪ جا رنگ نرالا آهن. ظاهري

۽ مان انهن اخبارن واسطي ويس پر در اصل مولڪي گهر جي
پرائيءَ ڳالهه هئي. ڪمري ۾ گهڙندي ئي بي اختيار منهنجي
نظر چانديءَ جي فريم ۾ مڙهيل سامهون رکيل تصوير تي
پيئي. هڪ ٻالڪ وانگر مان اڳتي ٿيس ۽ انهن ڏانهن وڌيس ۽
پنهنجي هٿن ۾ کڻي انهيءَ فوٽي کي ڏٺم. مون پڇيو،
"هي ڪير آهي؟ هي ڪنهنجو فوٽو آهي؟" انهيءَ سڄڻ
وراڻيو، "هي منهنجي ستگورن جو فوٽو آهي."

مولڪي خبر پيئي ته انهيءَ سڄڻ جو نالو واريان هو.
هن مون کان پڇيو ته تون ڪڏهن هنن سان ملي آهين؟!

مون وراڻيو ته ها، ڪيترائي بار، پر صرف سوکيم روپ ۾
يا سپني ۾. مون دل ۾ سوچيو ته هن فوٽي ۾ بلڪل ساڳيو
سروپ آهي جهڙو اندر ڏسندي هيس. ڇهري تي اهوئي
الاهي نور، اهائي موهيندڙ مشڪراهٽ، اهي ئي پرڪاشمي
نيتر جن مان هردم دليا مهر، پيار ۽ رحمت بکندي هئي ۽
اهائي سفيد ڏاڙهي جا سندن اڇي سندر پوشاڪ سان زيبائتي
لڳندي هئي.

مان ان فوٽي کي بار بار چمڻ لڳس ۽ ڏاڍي آڪير ۽
اتڪنا سان انهيءَ کي ڇاتيءَ سان لڳائڻ لڳس. ان هندستاني
پريوار کي منهنجي اهڙي هلت تي ڪافي حيرت ٿيڻ لڳي.
هو خاموشيءَ سان سڀ ڪجهه ڏسي رهيا هئا.

مون شري واريان کان پڇيو، "هي مهاتما ڪٿي رهندا
آهن؟" هن مولڪي ٿورو چڙائيندي چيو، "پريمين جي
دلين ۾."

"مان ڪين ڪٿي ڳولي سگهندس؟" مون کانئس پڇيو
۽ اسانجي ٿيل گفتگوءَ جو اهو نتيجو نڪتو جو اڄ مان هتي
ويٺي آهيان.

مٿين ڪلاس ۾ داخل ٿيو. هيڊ ماستر هڪڙي مثبت
ري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيڊ ماستر هيڪڙهن هر ٻنيءَ
جي ۾ چڙهڻ جي لائق سمجهي ٿو. پر هيڪڙهن هر ٻنيءَ ۽ ٻري
عق ياد نه ڪري، برابر اسڪول ۾ نه وڃي ۽ ٻري
محمد ۾ هيڏانهن هوڏانهن ولي پئي ٿو، اهڙي قدر جو
هو ان ڪلاس جا ڪم ۽ وساري ٿو ڇڏي ۽ ٻيهڻي ٿو ڪيا
وڃالي ٿو وهي پوءِ اهڙي حالت ۾ هيڪڙهن استاد
ڪيس واپس هيٺين درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي نه اهو جالز
ڪرڻو ٿيو؟

اهڙي ريت هي سنسار به هڪ وڏو اسڪول آهي جتي
پرم پتا پرماتما اسانکي سکڻ لاءِ ارتاسه آتم گيان پراپت
ڪرڻ ۽ ستيه کي سڃاڻڻ لاءِ موڪليو آهي. هن سنسار روپي
اسڪول ۾ پڻ ڪيتريئي درجا آهن. جيڪڏهن اسين ٻيهڻي
جيون ۾ اهو سبق سکي نا چڏيون جنهن جي سکڻ لاءِ اسين
هن اسڪول ۾ موڪليا ويا آهيون يعني پاڻ کي ۽ ٻيهڻي
مالڪ کي سڃاڻون نه پوءِ ضرور مٿين درجي يعني اوچي
ورتالي مندل ۾ چاڙهيا وينداسين. پر جيڪڏهن سبق سکڻ
ڄاءِ اسين اهو سبق، جيڪو اڳين درجي ۾ سکيا هئاسين
ڀالي نا چڏيون يعني سنش جم ڀالي به جيڪڏهن اسين
ڏوورن جنڙي هلسه ڪرايون نه نه پڪ ٿي پڪ اسانکي
وري حيوان جي جون ۾ وڃڻو پوندو.
ياد رکو قدرت نياءَ ڪاري آهي. قدرت جوڪي اڄالي
٫ ته ذلي لسي حدن ۾ هو ٻيهڻجون آڏريون ۽ اليپرويون
لماڻون جهڙي طرح پوريون ڪري سگهي. جيڪڏهن مٿر
جنم ۾ هيز جون اڄائون ۽ لماڻون حيوانن جهڙيون آهن ته
پوءِ هو ضرور حيوان جي جون پائيندو.
ان وقت منتر ورتان پنجاب جو ڊپٽي ڊائريڪٽر آ

اندر سترا، هڪ يورپين مرد ۽ زال سان گڏ اچي اُتي سهڙيا.
سندن جون رڳون نراليون ٿيندڙيون آهن. هو پنهنجن جيبن
کي چقمق وانگر پاڻ وٽ ڪيئي آڻيندا آهن. حضور مهاراج جن
کي ڏسندئي اها يورپين ليڊي ڊوڙي اچي سندن چرنن
۾ ڪري. حضور جن پنهنجا ٻئي پوتر هٿ هن جي مٿي تي
رکيا ۽ هن کي اُٿي وهڻ لاءِ چيائون پر هوءَ ڪونه اُٿي. هوءَ
اچي روئڻ ۾ چڙڪي ۽ لڳي حضور جن جي چرنن کي چمڻ.
اهو اهڙو ته دلپذير نظارو هو جنهن جي ڏسڻ لاءِ ديوتائون
به جيڪر لڇن! حضور جن هڪ آرام ڪرسيءَ ۾ رونق
افروز هئا ۽ هوءَ پنهنجن گوڏن سان حضور جن جا چرن
پساڻي رهي هئي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، "ڌيءَ! شانت ڪر. اُٿي وهه."
نوجوان ليڊيءَ ٿورو ڪنڌ مٿي ڪري حضور جن جي
نيترن ڏانهن نهاريو ۽ وري پنهنجو سر کڻي حضور جن جي
چرنن ۾ رکيو.

حضور جن وري چيو ته "چڱو، هاڻي بس ڪر. اُٿي ڳالهاءِ.
تون هي مٿي ٽيڪڻ جو هندستاني طريقو ڪٿان سکي آهين؟
چڱو ٻچا! هاڻي اُٿ." انهن لفظن ۾ حڪم توڙي پيار ٻئي
سمايل هئا. اهو ٻڌي هوءَ ليڊي اُٿي ويٺي ۽ چوڻ لڳي
"منهنجا مالڪ! اهو سڀ ڪجهه توهان ئي ته موڪلي
سيکاريو."

حضور جن وراڻيو، "پر هن کان اڳ ۾ ته اسين ڪڏهن
گڏيا ڪونه آهيون؟"

"ڇا اڳ ۾ ڪڏهن به ڪونه گڏيا آهيون؟ ڇا اسين
پراڻا متر ڪين آهيون؟" وري ڀاڪي درست ڪندي
ليڊيءَ چيو، "ڇا توهين منهنجي ٻالپڻ کان وٺي منهن

ڪري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيڊ ماستر هيڪي مٿين
درجي ۾ چڙهڻ جي لائق سمجهي ٿو. پر جيڪڏهن هو پنهنجا
سبق ياد نه ڪري، برابر اسڪول ۾ نه وڃي ۽ ٻري
صحبت ۾ هيڏانهن هوڏانهن رلي پئي ٿو، اهڙي قدر جو
هو ان ڪلاس جا ڪم به وساري ٿو ڇڏي ۽ پنهنجي لوگبا
وڃائي ٿو وهي پوءِ اهڙي حالت ۾ جيڪڏهن استاد
کيس واپس هيٺين درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي ته اهو جائز
ڪرلهي ڇا؟

اهڙي ريت هي سنسار به هڪ وڏو اسڪول آهي جتي
پرم پتا پرماتما اسانکي سکڻ لاءِ ارلياس آتم گيان پرابت
ڪرڻ ۽ ستيه کي سڃاڻڻ لاءِ موڪليو آهي. هن سنسار روپي
اسڪول ۾ پڻ گهڻيئي درجا آهن. جيڪڏهن اسين پنهنجي
جيون ۾ اهو سبق سکي نه ڇڏيون جنهن جي سکڻ لاءِ اسين
هن اسڪول ۾ موڪليا ويا آهيون يعني پاڻ کي ۽ پنهنجي
مالڪ کي سڃاڻوسين نه پوءِ ضرور مٿين درجي بدران اوچن
روحاني ميدان ۾ ڄاڙهيا ويندا سين. پر جيڪڏهن سبق سکڻ
بجاءِ اسين اهو سبق، جيڪو اڳين درجي ۾ سکيا هئاسين
پلائي ٿا ڇڏيون يعني مدش جمر پيالي ته جيڪڏهن اسين
ٻوڙون جهڙي هلت ڪرائون اسا ته پڪ ٿي پڪ اسانکي
وري حيوانن جي جون ۾ وڃڻو پوندو.
ياد رکو قدرت نياءڪاري آهي. قدرت جهڙکي اها
ڏاهه ڏئي ٿي جنهن ۾ هو پنهنجون آڏوهون ۽ الپرو
لمائون چڱي طرح پوريون ڪري سگهي. جيڪڏهن
جنم ۾ جڳ جون لمائون ۽ لمائون جوڙيون آهـ
پوءِ هو ضرور حيوان جي جون پائيندو.
ان وقت مٿي ويڙهان پنجاب جو ڏٺيئي ڏرڪ

الاستراز، هڪ اڌ ٻين مرد ۽ زال سان گڏ اچي اُٿي سهڙيا.
سندن جون روزون ترالمون ٿيندڙون آهن. هو پنهنجن جيون
کي چقمق والگر پاڻ وٽ ڪيتجي آٽيندا آهن. حضور مهاراج جن
کي ڏسندئي اها ٻور پين ليڊي دوڙي اچي سندن چرنن
۾ ڪري. حضور جن پنهنجا ٻئي پولر هٿ هنجي مٿي لي
رکيا ۽ هن کي اُٿي وهڻ لاءِ چيائون پر هوءَ ڪونه اُٿي. هوءَ
اچي روئڻ ۾ چنڪي ۽ لڳي حضور جن جي چرنن کي چمڻ.
اِهو اهڙو نه دلچسپ نظارو هو جنهن جي ڏسڻ لاءِ ديوتائون
به جيڪر لڙڦن! حضور جن هڪ آرام ڪرسيءَ ۾ رونق
افروز هئا ۽ هوءَ پنهنجن گوڏن سان حضور جن جا چرن
پسائي رهي هئي.

حضور جن فرمائڻ لڳا، "ڌيءَ! شانت ڪر. اُٿي وهه."

نوجوان ليڊيءَ نورو ڪنڌ مٿي ڪري حضور جن جي
نيترن ڏانهن نهاريو ۽ وري پنهنجو سر ڪٽي حضور جن جي
چرنن ۾ رکيو.

حضور جن وري چيو نه چڱو، هاڻي بس ڪر. اُٿي ڳالهه
تون هي مٿي ٽيڪڻ جو هندستاني طريقو ڪٿان سکي آهين؟
چڱو ٻچا! هاڻي اُٿ. انهن لفظن ۾ حڪم توڙي پيار ٻئي
سمايل هئا. اهو ٻڌي هوءَ ليڊي اُٿي ويٺي ۽ چوڻ لڳي،
"منهنجا مالڪ! اهو سڀ ڪجهه توهان ئي نه مونکي
سيکاريو."

حضور جن وراڻيو، پر هن کان اڳ نه اسين ڪڏهن به
گڏيا ڪونه آهيون؟"

"ڇا اڳ ڪڏهن به ڪونه گڏيا آهيون؟ ڇا اسين
پراڻا متر ڪين آهيون؟" وري ٻاڪي درست ڪندي
ليڊيءَ چيو، "ڇا توهين منهنجي ٻالپڻ کان وٺي منهنجا

ڪري ٿو ۽ سال پوري ٿيڻ بعد هيڊ ماستر هنکي مٿين
درجي ۾ چڙهڻ جي لائق سمجهي ٿو. پر جيڪڏهن هو پنهنجا
سبق ياد نہ ڪري، برابر اسڪول ۾ نہ وڃي ۽ بري
صحبت ۾ هيڏانهن هوڏانهن رلي پئي ٿو، اهڙي قدر جو
هو ان ڪلاس جا ڪم بہ وساري ٿو ڇڏي ۽ پنهنجي بوگيتا
وڃائي ٿو وهي پوءِ اهڙي حالت ۾ جيڪڏهن استاد
ڪيس واپس هيٺين درجي ۾ لاهي ٿو ڇڏي تہ اهو جائز
ڪونهي ڇا؟

اهڙي ريت هي سنسار بہ هڪ وڏو اسڪول آهي جتي
پرم پتا پرماتما اسانکي سکڻ لاءِ ارناسه آتم گيان پرابت
ڪرڻ ۽ ستہ کي سڃاڻڻ لاءِ موڪليو آهي. هن سنسار روپي
اسڪول ۾ بہ گهٽيون درجا آهن. جيڪڏهن اسين پنهنجي
جيون ۾ اهو سبق سکي تا ڇڏاون جنهن جي سکڻ لاءِ اسين
هن اسڪول ۾ موڪليا ويا آهيون يعني پاڻ کي ۽ پنهنجي
مالڪ کي سڃاڻونسين تہ پوءِ ضرور مٿين درجي يعني اوچن
روحاني منڊلن ۾ چاڙهيا ويداسين. پر جيڪڏهن سبق سکڻ
بجاءِ اسين اهو سبق، جيڪو اڳين درجي ۾ سکيا هئاسين
ڀلائي تا ڇڏيون يعني منش جنم پائي بہ جيڪڏهن اسين
ٻوون جهڙي هلت ڪراون ٿا تہ پڪ ٿي پڪ اسانکي
وري حيوانن جي جون ۾ وڃڻو پوندو. قدرت جو ڪي اهو
ياد رکو قدرت نياءُ ڪاري آهي. هو پنهنجون آڏريون ۽ اپرواه
ڏهہ ڏي لسي جنهن ۾ هو پوريون ڪري سگهي. جيڪڏهن
لمپائون چڱي طرح پوريون ڪري ۽ لمپائون حيوانن جوڙيون آهن
جنم ۾ جيڪو جوڻ اچائون ۽ پاليندو.
پوءِ هو ضرور حيوان جي جون پنجاب جو ڏيئي ٻارڪ
ان وقت مٿي وياپار پنجاب جو

ٻرڻ وقت ٻه اها ٻڌل اڃا سندس من ۾ لڳي ٻرج ٻٽي رهي.
قدرت هڪڙي اهڙو مادي جانور جو شرابر ڏيندي جنهن
هر ڇهين مهيني هڪڙي ڇهه ڇهه ٻچا ڄمندا رهن. قدرت
ڏاڍي ڪٺور ۽ سنگدل آهي. شرابر ۽ شڪل جو هن وقت
ذرو به مهتو ڪونهي. ٻرڪرڻ جو ڏيان صرف ان ڳالهه ۾
رهي ته نه ڪهڙي قسم جون ٻچانون اُٿهڪرڻ لاءِ اڪرال
آهن ۽ اهي ڪهڙي قسم جي شرابر ذريعي ٻوڙيون لڳي
سگهن ٿيون. اسانجي اٿهڪرڻ لاءِ آهي اڪرال ٻچانون
اسان سان هر جنم ۾ گڏ هلن ٿيون.

مسلمان سڄڻن مان هڪ چوي ته اهو ته قدرت جو وڏو
ڦهر ڇٽيو جو انسان کي جانور جي جوڻ ڏئي ٿي وڃي.

حضور جن وراڻيو ته ٻرابر، قدرت جا نيم اٽل آهن.
قدرت جهڙي ڪٺورتا ۽ سختي توهان کي دنيا جي ڪنهن
به حڪومت ۾ ڪانه ملندي. پر ائين درست ڪونهي ڇا
ته ڪڏهن ڪنهن انسان جو وهنوار اهڙو ته خراب
هوندو آهي جو جيڪر هڪ حيران کي ٻه نه سونهين؟ پوءِ
ائين ٺيڪ ڪونهي ڇا ته قدرت اهڙي جيو کي هيٺين جوڻين
۾ موڪلي جتي هو پنهنجي ڪيل ڪرمن جو ڪيترو لوڙي
سگهي ۽ آئينده لاءِ سڌرڻ ۽ اوچي اُٿڻ جو سبق سکي؟
پر جنم جي قانون سان ڪرمن جو قانون بلڪل گهڙيءَ ۽
گهانيءَ طرح جڙيل آهي. "جيڪي پوکيندا سو لڻندا."
ڪرمن جو قرض نه چڪائڻ ٿي پوندو. اها ڪهڙي ڪرمن
جي قرض جي ڳهي، توهين ڪٽي ڪيڏانهن به وڃو اوهانجي
ڳچيءَ ۾ لٽڪيل ٿي رهندي.

مثال طور توهين پنهنجي پٽ کي اسڪول ۾ داخل ڪرايو
ٿا. هو هر روز اسڪول ۾ حاضر رهي ته ۽ ڏاڍي محنت

اسالجي زندگي اسالجي
ي ۽ جيڪي گهرندا سو ملندو. اسالجي زندگي اسالجي ۽ اڻا
ي ۽ ڪامالن اوسار ٿي گهڙهي لي. اسين جيڪا ۽ اڻا
ڻان ۽ ڪامالن انکي پوري ڪرڻ جو انتظام ڪري ٿي.
ڪراون ٿا قدرت انکي پوري ڪرڻ جو ۽ اوس حالتون جن ۾ اسا
اسالدو جنم، جنم اسان، برابر ۽ اوس حالتون جن ۾ ان ٿابو
ڪي جنم ولئو پوي ٿو، اهي سڀ ڳالهيون هميشه ان ٿابو
مطابق ٿي ميسل لين ليون. "جهان آسا لهان باسا." جت
اسالجون ڪاماالون آهن اسين الي ٿي ڪيسجي اجون ٿ.
ديوي پدارٿن ۽ پرائين جو موهه ۽ پيار ٿي اسالکي بار بار
هن دنيا ۾ ڪيهجي اچي ٿو. اسالجو موهه جيترو گهٽو هوندو
۽ اڻانون جيترون پرٻل هونديون اوترو ٿي جلد اسين ان
چاهيل پدارٿ کي پائينداسين.
اسالجون اڻانون ضرور پوريون ٿينديون پر اهو ضروري
ڪرلهي ته اهي هن جنم ۾ ٿي پوريون ٿين. جو جو ممڪن
آهي ته ڪنهن خاص اڻا جي پورائيءَ لاءِ هاڻوڪيون حالتون
موافق ۽ انهنڪري نه به هجن. تنهنڪري اسالجي اها اڻا
اسالجي آئنهڪرڻ (من جو اهو سوکم حصو جو اسالجي اڻان
ڪي درج ڪندو رهي ٿو) ۾ اڪرٻل رهي ٿي ۽ قدرت
ان جي پوري ڪرڻ لاءِ ڪوشش جاري رکي ٿي. پر ان
جي پورائيءَ لاءِ وقت گهرجي. ان اڻا جي پورائيءَ جو مدار
ان تي آهي ته اها اڻا ڪيتري تسم جي آهي ۽ ڪيتري
پرٻل يا متاثري آهي. جيڪڏهن اسالجو موجوده شرار ان
اڻا کي پوري ڪرڻ لائق نه آهي ته پوءِ اسانکي ٻيو اهڙو
شرير ڌارڻ ڪرڻو پوندو جنهن ۾ ان اڻورڻ اڻا جي پورائي
ٿي سگهي.
سمجهو ته ڪا نوجوان پرڻيل استري ٻيا اولاد گذارڻ
جي اولاد لاءِ سستان عمر ساري هن. وڃي ٿي

مرڻ وقت به اها پراڻي اڇا سندس من ۾ ئي ٻيج ٻڌي رهي.
قدرت هڪڙي اهڙو مادي جانور جو شرير ڏيندي جنهن
هر ڇهين مهني هڪڙي ٻچو ڄڻي، ڇهه ٻچا ڄمندا رهن. قدرت
ڏاڍي ڪٺور ۽ سنگدل آهي. شرير ۽ شڪل جو هن وقت
ذرو به مهتو ڪونهي. پر ڪرڻيءَ جو ڌيان صرف ان ڳالهه تي
رهي ٿو ته ڪهڙي قسم جون اڇائون انتهڪرڻ ۾ اڪريل
آهن ۽ اهي ڪهڙي قسم جي شرير ذريعي پوريون ٿي
سگهن ٿيون. اسانجي انتهڪرڻ ۾ آهي اڪريل اڇائون
اسان سان هر جنم ۾ گڏ هلن ٿيون.

مسلمان سڄڻن مان هڪ چيو ته اهو ته قدرت جو وڏو
ڪهر ٿيو جو انسان کي جانور جي جوڻ ڏني ٿي وڃي.

حضور جن وراڻيو ته برابر، قدرت جا نيم اٽل آهن.
قدرت جهڙي ڪٺورتا ۽ سختي توهانکي دنيا جي ڪنهن
به حڪومت ۾ ڪانه ملندي. پر ائين درست ڪونهي ڇا
ته ڪڏهن ڪنهن انسان جو هموار اهڙو ته خراب
هوندو آهي جو جيڪر هڪ حيوان کي به نه سونهين؟ پوءِ
ائين ٺيڪ ڪونهي ڇا ته قدرت اهڙي جيو کي هينين جوڻين
۾ موڪلي جتي هو پنهنجي ڪيل ڪرمن جو ڪيترو لوڙي
سگهي ۽ آئينده لاءِ سڌرڻ ۽ اوچي اُٿڻ جو سبق سکي؟
پر جنم جي قانون سان ڪرمن جو قانون بلڪل گهريءَ ۽
گهاٽيءَ طرح جڙيل آهي. ”جيڪي پوکيندا سو لڻندا.“
ڪرمن جو قرض ته چڪائڻو ئي پوندو. اها ڪهڙن ڪرمن
جي قرض جي ڳٺڙي، توهين ڪٿي ڪيڏانهن به وڃو اوهانجي
ڳچيءَ ۾ لٽڪيل ئي رهندي.

مثال طور توهين پنهنجي پٽ کي اسڪول ۾ داخل ڪرايو
ٿا. هو هر روز اسڪول ۾ حاضر رهي ٿو ۽ ڏاڍي محنت

ا اسانجي زندگي اسانجي

اسانجي زندگي جيڪا به اچا ... لندو. اسين جيڪا به اچا

...ي ته جيڪي گهرندا سو ملندو. اسين جيڪا به اچا

...ي ته جيڪي گهرندا سو ملندو. اسان جيڪي ڪنا ڪرڻ جي لي. اسين جيڪا ڪري لي.

...يالن ۽ ڪامنائن اوسار لي گهرجي لي. اسين جيڪا به انتظام ڪري لي.

...ڪرڻ جو انتظام ڪري لي. الڳي پوري ڪرڻ جو اسان

...ڪرڻ جو انتظام ڪري لي. الڳي پوري ڪرڻ جو الدرس ... حالتون جن ۾ اسان

...ڪرڻ ... اسان، برابر ۽ اهڙن ... همبشه ان قانون

...اسانجو جسم، جسم ... سڀ ڳالهيون همبشه ان قانون

...ڪي جسم وقطر پوري لو، اهي سڀ ڳالهيون ... پاسا. " جتي

...ڪي جسم وقطو پوري لو، "جهان آسا اتهان پاسا." جتي

...مطابق لي ... لين لون. ڪيترجي اجون لا.

...مطابق لي ... لين لون. الي لي ڪيترجي ... لا.

اسانجون ڪامنائون آهن اسين الي لي اسانکي بار بار

اسانجون ڪامنائون آهن اسين ... ۽ پيار لي اسانکي بار بار

... پدارٿن ۽ ... جو موهه ۽ پيار لي ... گهڻو هولدو

دنيوي پدارٿن ۽ ... جو موهه جيترو گهڻو هولدو

هن دنيا ۾ ڪيترجي اچي لو. اسانجو موهه جيترو ... اسين ان

هن دنيا ۾ ڪيترجي اچي لو. اسانجو ... جلد اسين ان

۽ اڇائون جيترون پرٻل هولديون اوترو ئي جلد اسين ان

چاهيل پدارٿ ڪي پائيندا اسين.

۽ اڇائون جيترون پرٻل هولديون اوترو ... ضروري

چاهيل پدارٿ ڪي پائيندا اسين. ... برابر ضروري

اسانجون اڇائون ضرور پوريون ... جو جو ... ڪن

اسانجون اڇائون ضرور پوريون ليندون ... آهن. جو جو ...ڪن

ڪرلهي ته اهي هن عمر ۾ لي پوريون آهن. جو جو ... حالتون

ڪرلهي ته اهي هن عمر ۾ لي پوريون ... لاءِ ... حالتون

آهي ته ڪنهن خاص اڇا جي پوراڻي لاءِ ... اها اڇا

آهي ته ڪنهن خاص اڇا جي پوراڻي لاءِ ... اسانجي اها اڇا

مرافق ۽ ... ته ۾ هجن. لهنڪري اسانجي اڇائن

مرافق ۽ ... ته ۾ هجن. ... عمر جو اسانجي اڇائن

اسانجي ... (جن جو اهو ... عمر جو ... ۽ الدرس

اسانجي ... (جن جو اهو ... لو) لي اڪرڻ رهي لي ۽ الدرس

ڪي ... ڪندو رهي لو) لي اڪرڻ رهي لي. پر ان

ڪي ... ڪندو رهي ... جاري رکي لي. پر ان

ان جي پوري ڪرڻ لاءِ ڪوشش جاري رکي لي. ... مدار

ان جي پوري ڪرڻ لاءِ ... ان اڇا جي پوراڻيءَ جو مدار

جي پوراڻيءَ لاءِ وقت گهرجي. ان اڇا جي آهي ... ڪيتري

جي پوراڻيءَ لاءِ وقت گهرجي. ... آهي ... ڪيتري

ان لي آهي ته اها اڇا ڪيتري ... جي ... شرار ان

ان لي آهي ته اها اڇا ڪيتري ... موجوده شرار ان

پرٻل يا معمولي آهي. جيڪڏهن اسانجو موجوده شرار ان

پرٻل يا معمولي آهي. جيڪڏهن ... ته ... اسانکي ... اهڙ...

اڇا کي پوري ڪرڻ لائق نه آهي ته ... اسانکي ... اهڙ...

اڇا کي پوري ڪرڻ لائق ... ان اڇا جي ... پورا...

شرير ڌار ونندو جنهن ۾ ان اپورڻ اڇا جي ... پورا...

شرير ڌار ونندو جنهن ۾ ... اولاد ...

لي سگهي.

سمجهو ته ڪا نوجوان ... اسٽري ... اولاد ...

سمجهو ته ڪا نوجوان برٽيل اسٽري ... اولادن ... ڪور...

لي وڃي. هن ساري عمر سنتان لاءِ اولادن ... ڪور...

لي وڃي. هن ساري عمر سنتان لاءِ

آهي پوري مرشد کي ڳولي انهيءَ کان ساڻ نا سکي پنهنجي اصلي گهر ڏانهن وڃڻ. ٽين منزل آهي معرفت يعني روحاني گيان جي پراپتي. چوٿين آهي حقيقت يعني مالڪ سان ملي هڪ ٿي وڃڻ. هاڻي پڇاڻو ته ڪير چاهيندو ته هميشه پهرين منزل تي ٿي بيٺو رهان جڏهن هنڪي مٿين منزلن جي پڇڙي جاڻ آهي ۽ اها به خبر اٿس ته روحاني ترقيءَ لاءِ انهن منزلن کي طئه ڪرڻ لازمي آهي.

مسلمان سڄڻ سوال ڪيو ته توهانجو به اهڙي ئي مارڪ آهي؟

ان تي حضور مهاراج جن وراڻيو ته سڀني مهالمائن جو هميشه کان هڪ ئي مارڪ رهيو آهي پوءِ ڀلي هر ڪنهن به ذات، ديش يا ڌرم جا هجن. اهو طريقو هر جڳهه ۽ هر وقت سمان ٿي رهيو آهي. اهو ڪنهن انسان جو ٺاهيل ڪونهي، جنهن ۾ ڪجهه گهٽائڻ وڌائڻ يا ڦير گهير جي ضرورت پوي. اهو ته مالڪ جو خود ٺاهيل آهي جو انسان جي رچنا ڪرڻ وقت ئي ٺاهيو ويو آهي ۽ هر زماني ۽ هر انسان لاءِ يڪسان آهي.

مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو ته حضور اوهانجي روحاني ابياس جو مسلماني نالو ڪهڙو آهي؟

"حضور مهاراج جن ٿورو مشڪيا ۽ فرمايائون." مسلمان فقير ان کي "سلطان ال اذڪار" چوندا آهن ۽ جنهنجي معنيٰ آهي، "سڀني ساڌنائن جو بادشاهه."

ان کانپوءِ مسلمان سڄڻ چوڻ لڳو ته مولکي هندن جي پنر جنم جو اصول پوريءَ ريت سمجهه ۾ ڪونه ٿو اچي.

حضور جن وراڻيو ته مان اهو ٿورن لفظن ۾ توهانکي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪريان ٿو. هن سنسار ۾ اسانجون اچائون ئي جنم ۽ پنر جنم جو ڪارڻ آهن. قدرت جو قانون

جاڙهيو وڃن؟ جو روپ لي لا وجن.
الهيءَ جو روپ لي جو سوريءَ لي جاڙهيو وڃن. آنا الحق
عاشقن جي سرتاج منصور کي جو سوريءَ لي هن آنا الحق
چاڪاڻ ته الاهي عشق جي آلند ۽ مدو اي هن ٺاڻ ۽ شراعت ڪا
جو لعرو هنيو. پر ان جي اوستا کان اڻ ڄاڻ ۽ شراعت ڪا
ٻالهند ارڪ منصور جي روحاني گتيءَ کي سمجهي ڪين
سگهيا ۽ هن منصور جي خلاف ڪفر جي فتوي ڏئي ڇڏي.
برشيا جي درويش شمس لبراز جي جيڙي ني ڪل لالي
ولٺي ڇاڪاڻ ته هن هڪ مثل ٻار کي جيئرو ته الله جي حڪم
سان الي ڪڙو اي مڪر هو ته اٿيو. لڏهن وري چيائين لـ
منهنجي حڪم سان الي ڪڙو لي ۽ ٻار الي ويٺو. ڪجھ
صاحب فرمائين ٿا :-
”ڪرنا ڪري ته ڪر سگهي، سڀ ڪري سو هوئي“
پلٽو صاحب فرمائين ٿا :-
”رام سمجهي سڀ هئن وي جو ڪرڻ سو هوئي.
وي جو ڪرڻ سو هوئي حڪم مين اُن هڪي صاحب.“
سڀ ڪيئن سولي ڪرڻ رام نا ڪري ٻاهر.
پر ڪرڻاهه نظر واڄڪ ڳالهي الهيءَ حقيقت کي سمجهي
لعرو سگهي ڇاڪاڻ ته هيڪي اعا اوجهه ڪانهي ته اهڙا
۽ روحاني منزلون آهن جتي عقل ۽ ٻڌيءَ جي پهچ ڪونهي.
مسلمان سڄڻ جيو، ”ٻر شراعت جي ليمن کي ۽ لاهڻ
ڪجي.“ ”بيشڪ، پر سڌن دالسرى الد
حضورجن ورائيو، دائرو معرفت ۽ حقيقت جو آهي.
ڇاڪاڻ ته شراعت کان مٿي ڪتاب ٻڌهڻ اٿو سو لهائي. مهاڻ
شاگرد کي هميشه ٻاراڻو منزلون ٻڌاءون آهن جهڙن مان شرا
روحالي سفر جون چار منزلون طرانب آهي جهڙن جسو مث
منزل آهي. ٻي منزل

پنهنجي ڪتابن ۽ چترائيءَ کي آگ ۾ ساڙي ڇڏيو ۽ پنهنجي
من کي مالڪ جي پيار سان مالا مال ڪريو ۽ پنهنجي هردي
روپي باغيچي کي هن جي پيار ۽ محبت سان هريو ڀريو
خالي رکو.

سنت مهاتمائون هتي اچي صرف ان مالڪ جي پيار ۽ عشق
جا گيت ڳائين. هو دنيا جي ريتين رسمن ۽ ڪرم ڪانڊ
يا شريعت ۾ ڪوبه دخل ڪونه ٿا ڏين. هو دنيا ۽ دنيا
جي رواجن کي ڪين ڇيڙيندا آهن. جيڪڏهن ڪنهن وقت
ڪا شادي ٿيڻي آهي ته هو چون ٿا ته پنهنجي سماج جي
ريتين ۽ رسمن موجب يا جيئن اوهانکي وڻي ويهي ڪريو.
مطلب ته آهي گهوٽ ڪنوار جو هٿيالو ٻڌڻ سان يعني انهي
کي واهڪ جيون ۾ ٻڌڻ سان، توهان سگهي جيئن چاهيو ادا
ڪريو. موت ڪانپوءِ جي ڪنهن شراد جو سنسڪار ڪرڻو
آهي ته سنت چوندا آهن چاهي آگ جي سپرد ڪريو چاهي
دفنايو. ٻار پيدا ٿئي ته ڀلي پنهنجي ريتين رسمن موجب هن
جو نالو وغيره رکو ڇاڪاڻ ته نرمل پرمارٿ جو انهن شريعت
جي ڳالهين سان ڪوبه تعلق ڪونهي. مالڪ جي دربار ۾ ته
صرف پريم ۽ ڀڳتي جو قدر آهي.

حڪمت الهيءَ وقت پيدا ٿئي ٿو جڏهن واپڪ ڪمالي
پنهنجي عقل ۽ بڌيءَ کي پريم جي داتري ۾ زبردستي آڻي
ٿو. شريعت جو مقصد صرف اهو آهي ته انسان سماج ۾ امن
۽ شانتيءَ سان رهي ۽ شريعت جا پابند اهو محسوس ڪندا
ڪن ته گورمکن جو پرماتما سان پريم ۽ پرماتما جو گورمکن
سان پريم لامحدود ٿيندو آهي ۽ الهيءَ کي ڪنهن به نموني
سيمت يا محدود ڪري نٿو سگهجي. مالڪ جا پيارا هتي
جي قانونن کان گهڻو مٿي ٿا وڃن ڇاڪ هو نه پريم ۾ ملي

ڪرم رکندي هاري وئي. جڏهن هڪ مسلمان درويش ميان:
مير، گورو صاحب سان همدرديءَ ۾ مليو ۽ چيو ته مالڪ جي پياري
گورو ارجن ديو لاءِ هي ظلم ۽ ستم ليندا ڏسي برداشت
ڪري ڪونه سگهيو. هن گورو ارجن ديو مهاراج جن کي
عرض ڪيو ته جيڪڏهن اوهين اجازت ڏيو ته مان هنن سڀني
ظالمن کي مٽيءَ ۾ ملائي ڇڏيان ۽ ان سان گڏ ساري لاهور
علائقي جو نام نشان مٽائي ڇڏيان.

گورو ارجن ديو جن مشڪي فرمايو، "پيارا ڀاءُ! ڀڳوان
مونکي هن ڳالهه جو جواب ڏي ته هي جيڪي ڪجهه ٿي
رهيو آهي اهو منهنجي سائين مالڪ جي مرضي ۽ مرضيءَ
خلاف ٿي رهيو آهي ڇا؟ جيڪڏهن نه، ته پوءِ هنجي حڪم
۽ رضا موجب جيڪي ورتجي رهيو آهي ان ۾ مان بالڪل
خوش آهيان، "تيرا ڀاڻا ميٺا لاڳي."

رانزادي مهاراج چيو ته هن دنيا سنتن مهاتمائن تي ڏاڍا
ظلم ڪيا آهن، وٺل وهايا آهن.

پنڊت ناڪرڊس چوڻ لڳو ته اها ڪهڙي نه بي رحمي
آهي جو هڪ انسان تي محض ان ڪري ظلم ڪيو وڃي ٿو
ڇاڪاڻ جو هو مالڪ جي پوڄا ۽ پرستش ان طريقي سان نٿو
ڪري جنهن سان اهي ڪن ٿا.

مسلمان سڄڻ پڇڻ لڳو ته حضور ائين ڇالاءِ ٿو ٿئي؟
حضور جن فرمايو، "عقل ۽ عشق جون راهون نيون نراليون
ليدهون آهن. پريم قانون ۽ قاعدي کي ڪرڻ چاهي ٿو ۽ عقل
بنديءَ رحم پيار جو ڪهڙو قدر؟ عقل بندي ۽ قانون هن دنيا
جي ڪمن ڪارين جي سر انجامي ڪرڻ لاءِ آهن پر پرماتما
جي نام ۽ پريم روپي ڌن جي سهاري پهچي سگهبو.
"صد ڪتاب وصد ورق در نار ڪن، ......" يعني

مولکي دل و جان سان پيار ڪندا هئا.

مون وٽين کي ڇڪي ٻاهر ڪڍيو ته ڏٺم ته صرف پساهه لاءِ اسري وسامي ويون هيون. اهو ڪيئن ٿيو؟ ان جو پتو اڄ تائين ڪونه پيو آهي. انهن وٽين ۾ ڪابه خرابي ڪانه هئي ڇاڪاڻ ته جڏهن ٻيهر انهن کي ڪم ۾ آندو ويو ته برابر ڪم ڏنائون.

مسلمان سڳورو چوڻ لڳو ته ها، ان مان ظاهر آهي خدا ڪڏهن ته اسانجون پرارٿنائون اگهائي ٿو. پر اها خبر ڪانهي ته انهن کي منظور ڪرڻ لاءِ هن پاڻ وٽ ڪهڙي ڪسوٽي رکي آهي.

حضور مهاراج جن مشڪيا ۽ فرمايائون ته اسانجون هي اکيون ته صرف موجوده ڳالهين کي ئي ڏسي سگهن ٿيون پر پرماتما سرو شڪتيوان ۽ سرو گيانا آهي. اسانکي هنجي حڪم ۾ رهڻ کپي ۽ جيڪي ڪي هو اسانکي ڏئي سو اکين تي رکڻ گهرجي. اسانکي هن جي رضا کي بدلائڻ جو خيال سپني ۾ به نه اچڻ کپي.

تنهن لئي مسلمان سڳوري چيو ته بصري جي درويش بي بي رابعه بصريءَ جي ڳالهه ڪندا آهن ته هن پنهنجي بيماريءَ کي دور ڪرڻ لاءِ ڪوبه جتن ڪونه ڪيو ۽ نه پنهنجي مفلسيءَ کي مٽائڻ لاءِ ڪوشش ورتي. هن اها مفلسي ۽ اهي بيماريون مالڪ جون موڪليل سوغاتون سمجهي سويڪار ڪيون.

حضور مهاراج جن ان ڳالهه کي جاري رکندي فرمايو ته گورو ارجن ديو پنجين پاتشاهيءَ کي لاهور جي گورنر، جهانگير بادشاهه جي حڪم موجب ڏاڍيون سختيون ۽ عذاب ڏنا. هنکي تتي توي تي ويهاريو ويو ۽ سندس شرير مٿان

ته ڏنگر وسڪوٽ (الاسٽنگ) سان ڪئل صحيح لهڻي ۾ ليءِ چڪي هئي. ان ڪالهوءِ مون کي ڪنڌن کي جهور ته هاڻي هار ته ٻاڦي ٻن رهيل سرنگهن مٿان سليپر ڇمائي رکڻ. منهنجي اوورسيئر چيو ته سائين! اسان ته انهن جي وڻن کي ته ٻاهر ڏئي چڏي آهي.

”ٻاهر ڏئي ڇڏي آٿو؟ مالڪ بچاءِ! ٻر انهن ليءِ ته اڃا سليپر ته ڪين رکيل هئا. اسو ته سچر ڪم چوپٽ ڪري ڇڏاٿو،“ مون چيو.

ان وقت ته هڪ پل ته ضايع ڪرڻ ڪرڻو هو. مان، جن ٻنهي سرنگهن ۾ ٻاهر لڳائي وئي هئي اوڏانهن ولي ڊوڙيس ته جيئن ليءِ سگهي ته اڙدڙ وڻن کي ٻاهر ڪڍي گندر ڪرڻ. رستي ۾ منهنجي هڪ انگريز زبردست مولڪي ٻنهي ٻالهن سان ڪٽي ڀڪڙو؛ جرڻ لسگو ته مان لوهالکي اڪرا اکرا ليدو ڏسي ڪين سگهندس. ان وقت مون چيو، ”ورلنسس، مون کي ڇڏ ته مان وڃان،“ پر هن ڪين مڃيو.

اوڏي مهل منهنجي دل مان بي اختيار هڪ پرارٿنا لڳي. ڪجهه وقت اڳ مولکي ٻابا جي مهاراج جن نام دان بخشيو هو؛ ان مهل مون نهايت عاجزيءَ؛ پيڪسيءَ سان کين ياد ڪيو. وسڪوٽ ڪارڻ منهنجي شرار جو ڪنڊو ته حال لڳي ها، انجي مولکي ڪڪ برابر جسي چنتا ڪانه هئي مگر اهو ليءِ خيال ستائي رهيو هو ته انگريز آفيسر اسان هندستانين لاءِ ڇا سوچيندا جنکي هن هيڏو اهميت ٻڌو؟ هيڏي جرابداريءَ وارو ڪم سونپيو هو. انڪري مان وسڪوٽ واري هنڌ ڊوڙي ويس ٻالي ٻيا سب ڊپ جا مارئا حيران بيٺا رهيا. هنڪي منهنجي سلامتيءَ جي ڏاڍي چنتا هئي جو منهنجا سالي ڪم ڪندڙ؛ منهنجا زبردست

وٺي. آخر ۾ مهنجي سڀ کان بالا آفيسر مون ڏانهن مخاطب
ٿي چيو، "توهانکي هن مشڪل مسئلي کي حل ڪرڻ
لاءِ ڪو به اُپاءُ يا رٿ ڪانه ٿي سجهي؟" مون کيس چيو،
"هيئر مونکي هڪ رٿ ذري آئي آهي ۽ جيڪڏهن توهين
مونکي ٻه چار سؤ ڪاٺ جا سليپر خريد ڪرڻ جي اجازت
ڏيندا ته مان اهو ڪم پورو ڪري سگهندس. هن چيو ته
جيترا به سليپر چاهيو، خريد ڪريو. هي سڄو ڪم پوري
طرح توهان تي ڇڏيون ٿا ۽ جيڪڏهن توهين هن ڏکئي
مسئلي کي حل ٿا ڪريو ته اسانکي ڏاڍي خوشي ٿيندي."
انهن چئي سڀ روانا ٿي ويا.

پهاڙ جي مٿان ٻه ٽي لک سليپرن جا رکي مون وري ٻه
ٻارود سان پهاڙ کي اڏائڻ شروع ڪيو. مهنجي اها تجويز
ڪامياب رهي ۽ ڪم جو لڳڙو اُڪلاءُ ٿيندو رهيو. شروع
۾ سارو ڪم پنهنجي نگهبانيءَ هيٺ ڪرائيندو هوس ۽
پنهنجن زيردستن کي ڪم ڇڏي ڏيڻ جي همت ٿي ڪرڻ ٿيندي
هئي. باقي وڏن دڪان وقت پهچڻ لائين مهنجا زيردست
۽ مزوران ڪم ۾ اهڙا هوشيار ۽ پروان ٿي ويا هئا جو مون
کي انهن تي پورو ڀروسو جمي ويو. هڪ ڏينهن صبح جو
جڏهن دستور ۽ انگريزن جي سڀ کان وڏي دڪان جي
وچ ۾ ڪم هلي رهيو هو ته نوڪر مهنجي لاءِ ڪمر ڪٽي آيو.
انهيءَ ڏينهن صبح جو روزمره کان سوال مان ڪم تي هليو
آيو هوس ۽ ليرن تيار ڪري ٿي سگهي هئي انڪري نوڪر
کي چئي آيو هوس ته جتي ڪم پيو هلي اُتي ئي ڪمر ڪٽي
اچج. مون پنهنجن ماڻهن کي ٻهرين جمائي رکيل ٻارود
جي وٽين کي آگ لڳائڻ لاءِ چيو ۽ مان ڏوري دير اُتان
لڪري آيس ته پاسيرو ٿي ڪمر پيئي وٺان. مان ڪمر پيئي مونيس

جو انچارج ايس. ڊي. او هوس. مري بندر هڪ اهميت
وارو شهر هو ۽ سرڪار انهي ٻيڙين لاءِ هڪ وڏي
رسٽ ٺاهي، جنهن ۾ ڪاٺي ٻيڙن بالخصوص لانچن آڻڻي هئي ۽
رڪ ۾ ٻيڙن کي ٺاهڻو هو. اهو ڪم مون کي سپرد ڪيو ويو.

هڪ ڏهني ڪم ڪرڻ سان اهو ايو ٿيو ته جيڪڏهن
ٻيڙن کي ڇيڙين ۽ لنڊن اوزارن سان ٺاهبو ته تمام گهڻو وقت
لڳي ويندو ۽ سرڪار جيڪا رقم منظور ڪئي هئي ۽ وقت
مقرر ڪيو هو، ان ۾ ان ڪم جي سرانجامي ٿي نه سگهندي.
سچي ڳالهه ۾ اسان صرف ٢ فرلانگ ٿي وڏي سگهياسين
۽ سرڪاري منظور شده رقم جو چوٿون حصو خرچ ٿي ويو.
مون بالا آفيسرن جي ڌيان تي اها ڳالهه آندي ۽ ان ڪم کي
بارود جي سرنگهن ذريعي پوري ڪرڻ جي اجازت
گهري. اها اجازت ملي ۽ ڪم ۾ چڱو واڌارو ڏسڻ ۾ اچڻ
لڳو. جڏهن اسين مري شهر جي ڪئپٽل ابراهيم کان هڪ
ميل پري هئاسين ته اهو رستو شهر جي ان حصي مان لنگهيو
ٿي جتي انگريزن جا بنگلا هئا ۽ انهي ڀرسان لائين ان
رستي جي هيٺان ٿي وڃي هئي جتي گهڻو ڪري انگريزن
جا دڪان هئا ۽ هڪ وڏي دنگل هئي. دڪاندارن ۽
بادرن سرڪار کي نوٽيس ڏنو ته بارود جي وسيلت سبب
جيڪڏهن انهن جو ڪو به مالي نقصان ٿيو، دڪان جا شيشا
وغيره ڀڳا ته سرڪار کي نقصان ڀري ڏيڻو پوندو.

ٿورڙي اسان ٻيڙن کي وري ڇيڙين سان ٺاهڻ شروع
ڪيو پر انهي زمين اهڙي ته سخت لڳي جو خرچ ڏهوڻو
ٿي آيو. سرڪار لاءِ مشڪل مسئلو ٿي پيو. بالا آفيسرن جي
هڪ ميٽنگ سڏائي وئي پر انهي ۾ ان پيچيدي سوال جو
ڪو حل لڀي نه سگهيو. سوچيندو ۽ دماغ ٻچي بيڪار

جن پرارٿنائون پڙهڻ جي پڙي سڀ ڏاڍو ڪليا.

ڪبير صاحب جي پرارٿنا:-

ڀوکي ڀڳت نہ ڪيجئي يهہ مالا اپني ليجئي.
هئہ مانگئہ سنتن رينا مئن ناهين ڪسي ڪا دينا.
مادو ڪئسي بني تم سنگي آپ نہ ديهہ تہ ليئہ منگي.
(منهنجون ضروريون هي آهن)
دوءِ سير مانگئہ چونا - پاءُ گيهہ سنگي لونا.
اڌ سير مانگئہ دالي - موڪئہ دونئہ وکت جوالي.
کاٽ مانگئہ چوپائي سرهانا اؤر تلائي.
اوپر ڪئہ مانگئہ کيندا تيري ڀڳت ڪري جن ٿيندا.
مئن ناهين ڪيتا ليبو اڪ ناءُ تيرا مئن ڦبو.
ڪهہ ڪبير من مانئا من مانئا تہ هر جانئا.
(سورٺ ڪبير جي ٦٥٦-١٥)

ڌني جاٽ جي پرارٿنا:-

گوپال تيرا آرتا

جو جن تمري ڀڳت ڪرنتي ان ڪي ڪاج سوارتا.
دال سيڌا مانگئہ گيئہ همرا خوسي ڪري نت جيئہ.
پنهيئا ڇا دس نيڪا اناج منگئہ ست سي ڪا.
گئؤ ڀئنس منگئہ لاويري اڪ تاجن تري چنگيري.
گهر ڪي گيهن چنگي ان ڌنا ليوئي منگي.

پهريون تہ ڪردت چيو تہ اسين جيڪي گهرون تہ سو ملي تہ، ڪون ٿو.

حضور جن فرمايو، "مالڪ اسان کي سڀ ڪجهہ ڏئي رهيو آهي. سوال آهي تہ اسان کي گهرڻ ڇا کپي. ان باري ۾ مان توهان کي پنهنجو هڪ انيڀؤ ٻڌايان ٿو. مان ان وقت اڃا نوڪري ۾ هوس؛ مري پهاڙ جي ملٽري سب ڊويزن

۽ گهرجي ؟"

حضور جن وراڻيو، "هـ! پرارٿنا جا ڏاڍا فائدا آهن. پرارٿنا ماڻهوءَ کي نهٺو ۽ نماڻو بڻائي ٿي، هنجو گهمنڊ ۽ اهنڪار دور ڪري ٿي. پنهنجي نيڻسي ۽ عاجزي مالڪ اڳيان ظاهر ڪرڻ سان، مَن کي پڪتي، پرارٿنا ۽ نيڪي حاصل ٿين ٿيون. اسانجو سارو جيون پرارٿنامه هئڻ کپي. پرارٿنا اسانجو هردو شڌ ۽ نرمل ڪري ٿي."

مسلمان سچڻ عرض ڪيو ته حضور! مهرباني ڪري اسانکي هڪ سٺي پرارٿنا ڪرڻ جو نمونو ٻڌايو.

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته مان جيڪر هن ريت پرارٿنا ڪريان :-

"اي منهنجا مالڪ! مان اڪل نادان آهيان. مونکي خبر ٿي پئي ته توکان ڇا گهران. جيڪي مون لاءِ بهتر سمجهين اهو ٿي مونکي ڏي. مونکي اِن ٻڌي بخش ته جيڪي ڪجهه تون منهنجي بهتري ۽ ڀلائيءَ لاءِ ڏين سا جني ۽ جنهن حال ۾ رکين، ان ۾ راضي رهان. مون ۾ اڳر ڪو گڻ آهي ته تنهنجي آهي. منهنجا ڪرڪرم ڪڏا ۽ گناهن سان ڀرپور آهن. مون ۾ ڪابه چڱائي ڪانهي، مان مونکي پوريءَ رحم مالامال ڪري ڇڏيو آهي. اي منهنجا مالڪ! مون جهڙي گنهگار لاءِ، سواءِ تنهنجي پوتر چرڻن جي ٻيو ڪهڙو آجهو ۽ آسرو آهي. اي مالڪ مون تي رحم ڪر، مون کي پنهنجي شرن بخش. مونکي ٻيو ڪجهه ڪين گهرجي. مونکي پنهنجو داس بڻاءِ جيئن مان تنهنجو ٿيو رهان ۽ تون منهنجو ٿيو رهين."

مسلمان سچڻ چيو، "نهايت اعليٰ!!"

تنهن کانپوءِ حضور مهاراج جن ڪپور صاحب ۽ دلي جات

شاهزادو چئي ويو، "پرارٿنا جو هي پهلو اسان لاءِ ته اڪل لٿون آهي."

حضور جن فرمايو، "ديوي ماڻهو نه ڏاڍيون عجيب غريب پرارٿنائون ڪندا آهن. ڪجهه ڏينهن اڳ مونکي هڪ وڏي سنسڪيءَ جي چٺي ملي، جنهن ۾ هن پنهنجي ڀائرن اپيءَ لاءِ پرارٿنا ڪرڻ لاءِ عرض ڪيو هو جا بيمار هئي؟ ڪيترن ڏينهن کان ڪجهه کولي کاڌو هٿائين. هاڻي اهو عرض ڪنهن ڀلي ڀولي ڇوڪري يا ڪنهن سادي سوڌي ڳالهائي ڪئين ڪيو هو مگر هڪ پڙهيل اڪيل؟ سڀ ڀور ڀين سچا. ماڻهو پنهنجي ڳائين، ڳئون، ڀاڳل ڪتن الهين؟ لوراٽن جي لاءِ پرارٿنا ڪرڻ لاءِ چوندا آهن. ان مان ڇا ٿو ظاهر ٿئي؟ هڪڙي خبر آهي، گهٽ ۾ گهٽ سڀني سنسڪين کي خبر آهي ته سڀ دک تڪليفون بيماريون جن جي اڳين ڪيل ڪرمن جو نتيجو آهن؛ اهو ڪرمن جو قرض ضرور چڪائڻو پوي ٿو. ڪال ته پنهنجو حساب پائي پائي چڪائي وٺي ٿو؛ جيڪڏهن هو واسطيدار جيو کان اهو وصول ڪري سگهي ته پوءِ هنجي ڪرمن جي اوجهه ڪنهن ٻئي هنجي سنڪرو کان چڪائي وٺي ٿو. سنسڪي هن ڳالهه کان بخوبي واقف آهن. پوءِ به هو چاهين ٿا ته ڀلي سندن سنڪروءَ کي دک ۽ تڪليف سهڻي پوي پر سندن ڪتا ۽ الهرن بچي پون.

ان جو اهو مطلب ڪونهي ڇا ته هو پنهنجن ڪتن کي پنهنجي سنڪروءَ کان وڌيڪ پيار ڪن ٿا؟ پوءِ به هو اها دعويٰ ڪن ٿا ته هو سنڪروءَ کي ڪل مالڪ پرماتما سمجهن ٿا.

پنڊت لاهڪر دس پڇيو، "ڀلا نه پرارٿنا ڪرڻ لئي

جي رضا ۾ راضي رهندا آهن.

ان مسلمان سڄڻ وري چيو ته پرارٿنا ڪرڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

حضور جن فرمايو، "اهل رضا وارا فقير چون ٿا ته خدا پرماتما هن ساري سرشٽيءَ جو ڪاروبار هلائي رهيو آهي ۽ جو سرو گيانا آهي ته پوءِ هن کي واءِ ۽ رت ڏيڻ يا پرارٿنا ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟ ڇا هو اسان جي ڪاڻ اهڙي رٿ سان صلاح مشورو ڪندو ته ڇا ڇا هن جي لاءِ ۽ غلط ۽ هاڃيڪارڪ آهي؟ ڇا اسان کي اهو ڄاڻائي ته ڪيئن ڇو نه هيئن ڪر ۽ هيئن نه ڪر.

ان تي پروفيسر ڄڳموهن لعل چيو ته جي گهرائيءَ سان ڏٺو وڃي ته ڪنهن به شيءِ لاءِ پرارٿنا ڪرڻ ڏيکاري ٿو ته اسان جو پرماتما جي نيڪي ۽ سياڻپ ۾ وشواس ڪونهي.

وانزادي هسراج الهيءَ ڳالهه جي تائيد ڪندي چيو ته در اصل اسين پرماتما کي پرارٿنا الهيءَ ٿي خيال سان ڪريون ٿا ته هو ڪا غلطي ڪري رهيو آهي ۽ اسين ڪيس ان جي نتيجن کان اڳواٽ آگاهه ڪريون.

انهن تي پنڊت لاڪرڊس چيو ته پرارٿنائون نه وڌن ۽ ۽ ذليل آهن.

حضور جن فرمايو، "پرارٿنا صرف پرماتما جي دٻا مهر ۽ بخشش پائڻ جي خاطر ٿي ڪجي. پرماتما کان فنا ۽ ناسوتي شيون ڇو گهرجن؟ مولانا روم صاحب فرمائين ٿا، "خدا کان خدا گهر ۽ سنساري پدارٿن جي چنتا سان پنهنجي دل جو آئينو سياهه نه ڪر. گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:—

'نام باجهون منگڻا سر دکان دي دکه.'

دوستن سان ڪٽرالسي دعا درشن ڪرڻ ايندو هو. اهڙن
موقعن تي ڏاڍيون وڻندڙ ۽ سکياداءِڪ ڳالهيون ٿينديون
هيون. هڪ ڀيري هڪ مسلمان ڪٽنب حضور جن وٽ آيو،
جنهن ۾ ٻه ٽي برقعي واريون زالون پڻ هيون. انهن سان گڏ
وارتالاپ جو ڪجهه حصو هيٺ ڏجي ٿو.

انهن مان هڪڙيءَ حضور جن کي عرض ڪيو
ته مالڪ کي پرارٿنا ڪريو ته منهنجي من جي مراد پوري
ٿئي. پوءِ خبر پيئي ته هن جو پتي پنجاب سرڪار ۾ وزاريءَ
لاءِ اميدوار هو ۽ جلد ئي وزارن جا نالا ظاهر ٿيڻا هئا.
حضور جن فرمايو ته مون اڄ تائين ڪنهن به شيءِ لاءِ پرارٿنا
ڪانه ڪئي آهي. اهو ٻڌي سڀيئي دنگ رهجي ويا.

رائزادو هنسراج چوڻ لڳو ته حضور! اهو وري ڪيئن؟
پرارٿنا ڪرڻ جي ته هر مذهب ۾ اجازت آهي.

حضور جن چوڻ لڳا، ”سڀ ڪجهه مالڪ جي مرضي تي
ڇڏي ڏيڻ، ننڍي وڏي ڳالهه تي جهولي پسارڻ کان بهتر
ڪيئن آهي! هٿان گهرڻ جي عيوض، جيڪي به هو پنهنجي
سياڻپ سان اسان لاءِ مناسب سمجهي اسان کي ڏئي ان تي
صبر ۽ سنتوش ڌارڻ ڪري هن جي رضا تي راضي رهڻ
اهو وڌيڪ چڱو ڪونهي؟

هڪ مسلمان سڄڻ چوڻ لڳو ته پرارٿنا ته هر ڪو شخص
ڪندو آهي.

حضور جن ورائيو ته مسلمانن ۾ فقيرن جا ٻه قسم ٿيندا آهن.
هڪڙا اهل دعا جن جو پرارٿنا يا دعا گهرڻ ۾ وشواس آهي،
ٻيا ٿيندا آهن اهل رضا جي پاڻ کي مالڪ جي رضا يا مرضي
تي ڇڏي ڏيندا آهن. اهي ڪنهن به چيز لاءِ ارداس ڪونه
ڪندا آهن بلڪ پاڻ کي مالڪ جي ڀاڻي ۾ رکندا آهن، هن

حضور جن وري ڪين چيو، ”اوهين ته ٿڪو پيو هوندين،
وڃي ٿورو آرام ڪر. توهين ڪٿي رهندين؟ مون سان اسان
پروفيسر سان! مولوي صاحب آهي ته اوهين پروفيسر سان ئي گڏ
رهڻ پسند ڪندين.“ پوءِ حضور جن نوڪر کي چيو ته
سندن سامان 'ڪوزي ٽڪ' واري بنگلي ۾ وڃي رکي جتي
اسين ٽئي رهيل هئاسين.

جڏهن هو ويا ته وري پروفيسر ڳالهه جو سلسلو جاري
رکندي چيو ته حضور! توهان پنهنجي جانشين جي باري ۾
جيڪي ڪجهه ٻڌايو ان لاءِ مان توهان جو ڏاڍو شڪر گذار
آهيان. اسان کي الڪري ڏاڍي تسلي ٿي آهي. جيڪو
توهان جو جانشين ٿيندو سو عمر ۾ ننڍو ته ٿيندو آهي جو اسان
کي وشواس آهي ته اڃا ڪافي سال تائين اسان کي توهان جي
موجودگي، درشن ۽ دعا مهر جو لاڀ ملندو رهندو.

حضور جن مرڪندي فرمايو ته الهي ارادي ۾ ٿي رهجو،
انتظار ڪريو ۽ ڏسو ته ڇا ٿو ٿئي. اهين چئي چپ چاپ
پنهنجي ڪمري ۾ هليا ويا.

هاڻي دلهاؤسيءَ ۾ پنهنجي مرڪن جي ڪهاڻي وري
ٿو شروع ڪريان. اسان جا اهي ڏينهن ڏاڍا موج ۽ مزي ۾
گذري رهيا هئا. اسين سمجهي ويا هئاسين ته حضور جن
هتي آرام ۽ فرصت لاءِ آيا هئا پر اهين ڪونه هو. هتي به
ڪين فرصت ٿي ڪونه هئي. هر روز ڪيترائي مائٽ سندن
درشن ڪرڻ ۽ ساڻن گڏجڻ ايندا هئا. مشهور ”امرت ڌارا“
جو مالڪ پنڊت ٺاڪرداس شرما، جنهن کي به دلهاؤسيءَ ۾
پنهنجو بنگلو هو، هر روز حضور جن وٽ ايندو هو. رائزادو
هنسراج جنهن جو اثر اسٽر ۽ والسراءِ جي ڪائونسل جو ميمبر
جنهن کي به دلهاؤسيءَ ۾ پنهنجو بنگلو هو، سو به پنهنجن

ٿو؟

حضور جن وراڻيو، ”وقت ايندو جو ٿورهين ڏسندا ته چالاڪ ۽ خود مطلبي لوڪ ڪهڙي حد تائين وڃي سگهن ٿا. پر ان جو ذڪر نه ڪريو.“

تنهن تي مون حضور جن جي چرنن ۾ وينتي ڪئي ته اسانجا سمرٿ ستگورو! اسانکي پنهنجو اهڙو نه پيار ۽ صدق بخشو جو اسين ڪڏهن به گمراه نه ٿي وڃون. ستگوروءَ جي چرنن ۾ اسانجي پريت ۽ پرتيت دائما پڪي ۽ پختي رهي.

حضور جن وراڻيو، ”منهنجو جانشين مون کان ڏهوڻي طاقت ۽ ديا مهر ڪئي ايندو. ستسنگ ۽ ڏيرو خوب ترقي ڪندو، توهانجو پريم ۽ وشواس وڌندو ويندو ۽ توهان کي پاڻ وٽ ديا مهر ۽ سنمان ملندو.“ انتري ۾ حضور جن جا پوٽا سردار چرنسنگهه جن هٿ ۾ نيڊو سوٽ ڪيس کڻي اچي اُتان لنگهيا. انهن لڳو چڙهي ته حضور جن پاڻ کي روڪي ڪين سگهيا ۽ بلڪل ڏاڍي چيائون ته ڏسو هو اچي رهيو آهي.

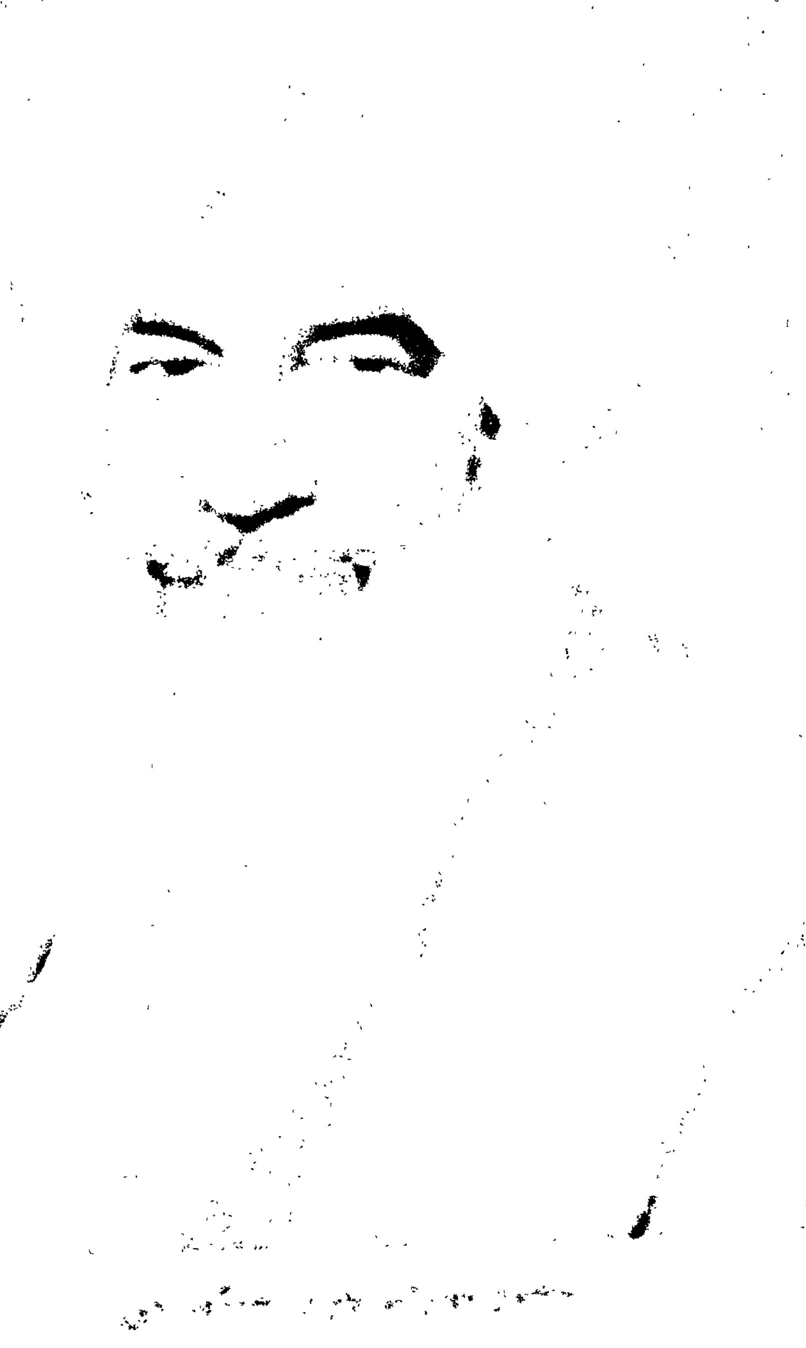
هن حضور جن جي چرنن ۾ اچي سر نوايو ۽ ستگورن ڏاڍي پيار ۽ پابوهه سان پنهنجا پوتر ڪر ڪمل ڪئي سندس مٿي تي رکيا.

حضور جن کانئس پڇيو ته تنهنجي ڪاليج جون موڪلون نه پندرهن ڏينهن اڳ ٿي ويون آهن، پوءِ تون اترا ڏينهن ڪٿي هئين؟

سردار چرنسنگهه جن بلڪل نمرتا ۽ نهٺائيءَ سان جواب ڏنو، حضور مان ڪجهه ڏينهن لاءِ سرسي ويو هوس.“

حضور جن کانئس پڇيو، ”اُتي ته سڀ خوش باش هئا؟“

پاڻ جواب ڏنائون ته ها حضور! سڀ خوش باش هئا.

جو مالڪ آهي."

اسان وري پڇڻ لڳاسين، "حضور! اسين اوهان کان سواءِ هن دنيا ۾ هڪ پل به رهي نٿا سگهون. سچي ڳالهه! لوهان بنا هيءَ زندگي موت کان به بدتر ٿي پوندي."

حضور جن فرمايو، "مان هميشه اوهان سان انگ سنگ رهندس. مان اهو واعدو ٿو ڪريان." اهڙي ريت ستگرون وري به اسان کي پنهنجي ساٿ سان پاون ۽ امر ڪري ڇڏي. ان ڪري اسان سان هميشه انگ سنگ رهن ٿا پر اسين نه ساڻن گڏ ڪري نٿا رهون ۽ اسان نه ڪڏهن اهو سوچ ڪري ڪيو هو. وارتالاپ کي جاري رکندي پروفيسر صاحب چيو ته حضور ڇڪو! ڀلا اوهين ڪرپا ڪري اڄاڻائيندا ته اسان کي پنهنجي هٿن ۾ سونپي ويندا؟ اوهان جو جانشين ڪير ٿيندو؟

دانا جن فرمايو، "اهو به هميشه ظاهر ڪري نٿو سگهجي. سڀ ڳالهيون ڪجهه معلوم ٿي وينديون. هڪ سيوادارن جا گروهه وقت اچڻ سان گڏ اچي ويندا هئا، انهي حضور جن پاڻ گذاريا آئي لاءِ چيو. پوءِ اسان اها ڳالهه سمجهي ته ان سيوادارن کي دور ڪرڻ لاءِ ٿي ڪيمپ پاڻ آئي لاءِ چيو ويو هو. جڏهن اها سيوادارن وٽ ئي لنگهي پروفيسر صاحب وري حضور جن کي پنهنجي جانشين جو نالو ظاهر ڪرڻ لاءِ زور آندو. پر حضور جن صاف انڪار ڪندي فرمايو ته توهين اها ڳالهه ڪي وقت ڪرڻ سگهندا. ڇاڪاڻ ته رهاڻون ته اهڙا به ماڻهو پيا آهن جي هميشه ڪنهن کي ورلي هنجي خلاف سازشون سٽيندا.

پروفيسر پڇيو، "حضور! ڇا اهي ستسنگي آهن؟ ڪرڻ ستسنگي سنگرو جي حڪم خلاف سازش ڪري سگهي

اسين هڪ ٽڪري تي سمنڊ ڇولن ۾ وڃا هئاسين. مون هڪ ٻار وانگر ٻالڪ سرلتا سان چيو، "منهنجا مالڪ! اسين ڇا ۽ ڪٿي گهرون ۾ توهين وچن ڏيو ته اهو منظور ڪندا."

حضور جن ڪلي ڏاو ۽ فرمائڻ لڳا، "مان ته پيغمبر ڪونه آهيان جو ٻيا ڄاڻڻ جي توهانجي اڇا پوري ڪري سگهان؟"

"سچي پاتشاه! پيغمبر ته ڇا، ٻالڪ توهين پيغمبرن ڪي ڏاهڻ وارا آهيو،" مون چيو.

انتري ۾ پروفيسر چئي وڌو، حضور! اسين ته اهو ٿي ٿا گهرون ته اسين توهان کان اڳ تي هتان هليا وڃون. شايد ان ڳالهه جي چوڻ جي ضرورت ڪانهي ته حضور مهاراج جن جي روبرو اسين هر دم هميشه ٿي رهندا هئاسين ۽ ڪڏهن ته جيڪي چوڻ چاهيندا هئاسين سو ٻه ٻاجهي وڃا هئاسين.

"ها! توهين جڏهن ۽ چاهيو ٽڏهن وڃي سگهو ٿا پر منهنجو ارادو سيپٽمبر جي آخر تائين هتي رهڻ جو آهي،" حضور جن فرمايو.

نه چاهيندي به اسان کان ڪل اکري وئي. حضور مهاراج جن ڀڻ ڪلي ڏلو ۽ هنجي ڪاڻ اهو ظاهر ٿي ڪيو ته هو ٻڻ اسانجو اصلي مطلب سمجهي ويا هئا.

مون چيو، "حضور اسانجو مطلب ڊلهائوسيءَ سان ڪولهي ٻالڪ هن دنيا مان ڪوچ ڪرڻ جو آهي. مهرباني ڪري اهڙو موج بخشيو جو هن دنيا مان اسين توهان کان اڳ روانا ٿيون."

حضور جن آرڏلو، "نه! توهانکي لڪي جيئڻ جي ڪامنا رکڻ کپي نه مرڻ جي اڇا. توهانکي ته سڀ ڪجهه ان سرجنهار جي هٿن ۾ سونپي ڇڏڻ کپي جو زندگي ۽ موت

حضور جن جي ان جواب ڪري ڄڻ ته اسان جي مٿان
بجلي اچي ڪڙڪي ۽ اسين سڀ گهري غم ۽ چنتا ۾
وڪوڙجي وياسين. پروفيسر ڳوڙها روڪي ڪين سگهيو. هن
ڪانئن ٻڙال گلي سان پڇيو، "منهنجا مالڪ! توهين اسانکي
ڪنهنجي سهاري تي ڇڏي وڃو؟"

"ڇو! مان ڪيڏانهن ٿو وڃان؟" حضور جن پڇيو.

پروفيسر عرض ڪيو، "حضور! توهان ئي ته هينئر فرمايو
ته مان تيار بر تيار آهيان."

حضور جن وري فرمايو، "ها! مان ته تيار بر تيار آهيان."
تڏهن اسانجي سمجهه ۾ آيو ته حضور جن تيار بر تيار جو ٻيو
ارٿ لڳائي رهيا آهن جو ٺهڪ خاص جي ٻوليءَ موجب
آهي ته مان بلڪل تيار ۽ تندرست آهيان. ان ڪانپوءِ هو
بلڪل جلد پاڻ ڪٽڻ لڳا ۽ چوٿين ڏينهن پنهنجي بنگلي اڳيان
جهر تي ٿوري دير لاءِ اُس ۾ اچي ويٺا.

ٿورن ڏينهن بعد هڪ دفعي جڏهن حضور جن بنگلي
اڳيان باغ ۾ آرام ڪرسيءَ تي ويٺا هئا، ته مون ۽ پروفيسر
صاحب اڪيلائي جو موقعو ڏسي سوچيو ته ڇو ڪين جا ڳالهه
مدت کان اسانجي من ۾ آهي ان بابت حضور جن جي چرڻن
۾ عرض ڪريون. اهو هن وقت پروفيسر صاحب وارتالاپ
شروع ڪيو:-

"مهاراج جي! توهين دين دنيا جا والي آهيو. اسانکي
۾ ڪر ورودان ڏيڻ جي ڪرپا ڪريو؟"

حضور جن اهين فرمائڻ وارا ئي هئا ته ها ڪهڙو مگر
اچانڪ روڪجي ويائون، "توهانکي ڇا گهرجي؟"

اسين ٿوري دير خاموش رهياسين. حضور جن مرڪندي
فرمايو، "ها، ها، ٻڌايو ته سهين ته توهان کي ڪهڙي ڇا؟"

ولو جيئن ماءُ پيءُ گرميءَ جي موڪلن ۾ ٻاهران آيل ٻارن
کي ڪاڙائي ٻماري ٿاڙو لوانو ٻڌائيندا آهن. حضور جن جي
اسان تي اُلي مهر ۽ رحمت هئي ۽ اساڻي خوشيءَ جو ڪو
پار ني ڪونه هو. پر انهن ڇنهي نه وڌالا ڪان اسان جي
خوشي سڀهاري نه وئي ۽ ساڙ پڄ محسوس ڪرڻ لڳي.
پندرهن ڏينهن ڪانپوءِ حضور مهاراج جن سخت بيمار ٿي پيا
۽ اساڻي ساري خوشي مٽيءَ ۾ ملي وئي. حقيقت ۾
حضور مهاراج جن بلڪل سخت بيمار ٿي پيا هئا ۽ ڊاڪٽر
پاڻ ۾ بلڪل آهستي ڳالهائيندا هئا. اساڻي پڇڻ تي
صرف ائين ئي چوندا هئا، فڪر نه ڪريو، سڀ ڪجهه ٺيڪ
ٿي ويندو. ان جو اهو ئي مطلب هو ته سڀ ڪجهه ٺيڪ
ڪونه هو.

تازو حضور مهاراج جن ڪيترن اهڙن گورکن ۽ ٻين ٻهاڙي
لوڪن کي نام دان ڏنو هو جن سڄي حياتي ماس ڪاڌو هو
۽ ٻڪرن ۽ ٻين جانورن جون ٻليون چاڙهيون هيون. عام
طرح جڏهن حضور مهاراج جن جيون کي نام دان ڏيندا هئا
ته سندن طبعيت ڪجھ ناساز ٿيندي هئي پر هن دفعي ته
سندن صحت ايتري بگڙي جو اسين هراسجي ۽ گهبرائجي
وياسين. ڏهين ڏينهن ته سندن حالت نهايت گنڀير ٿي وئي
۽ ڊاڪٽر نراس ٿي پيا. اها حالت ٻه ٽي ڏينهن هلي ۽ اسان
ڪيترا ڏينهن واليون اوجاڳو ڪيو. پر هن سڄي بيماريءَ جي
دوران ستگورن جي خوشمزاجيءَ ۾ رتيءَ جيترو به فرق ڪونه
آيو. هڪ ڏينهن صبوح جو پروفيسر صاحب کين عرض ڪيو
ته توهانجي طبعيت ڪيئن آهي؟

حضور جن فرمايو، ”مان تيار بر تيار آهيان“ (وڃڻ
لاءِ تيار)

کي ايندو ڏٺو. دل زور سان ڌڪ ڌڪ ڪري رهي هئي ۽ اسين بي اختيار سندن چرڻن تي ڪري پياسين.

حضور جن فرمايو، ”سو ڪوهين اچي ويا آهيو! ايڏاهو ڪڏهن آيا آهيو؟“

پروفيسر عرض ڪيو، ”بلڪل هينئر پهتا آهيون.“

سنگون پڇيو، ”توهان جو سامان ڪٿي آهي؟“

پروفيسر چيو، ”حضور! مهر هوٽل ۾ رکيو اٿئون.“

حضور جن فرمايو، ”اتي ڇو رکيو اٿو؟“

حضور جن کي ٻه وڏا بنگلا هئا ۽ اسين سمجهه. انهن ۾ سندن پرسان رهندا هئاسين. پروفيسر عرض ڪيو، ”حضور! توهان سنگتين کي حڪم ڏنو هو ته توهانجي پويان ڊلهاؤسيءَ نه اچن.“

سنگون فرمايو ته اهو حڪم توهان لاءِ ڪونه هو ۽ انهن فرمائيندي پنهنجا ڪرڪمل ڪٺي اسان جي مٿي تي رکيائون. اسانجو سمورو ڏک، ٿڪ ۽ چنتا دور ٿي ويا. اسان جو مٿو هلڪو ٿيو ۽ اسان جون دليون خوشيءَ سبب نچڻ لڳيون.

شام جو سير وقت اسين حضور مهاراج جن سان گڏ وياسين ۽ قريب ۷ بجي الاسمٽر ڪوٺيءَ تي موٽي آياسين ۽ جڏهن اسان حضور جن کان هوٽل ۾ وڃڻ لاءِ اجازت گهري ته ڏٺوسين ته اسانجو سڀ سامان هوٽل مان گهرايو ويو آهي ۽ اسانجا بسترا ”ڪوزي لڪ“ ڪوٺي نمبر ۲ ۾ لڳايا ويا آهن. حضور مهاراج جن خود اسانجي سک ۽ آرام لاءِ ڪيل انتظام نظر ان ڪرڻ لاءِ اسان سان گڏ هليا. انهن چوڻ جي ضرورت ڪانهي ته اسين جيڪو عرصو ڊلهاؤسيءَ ۾ رهياسين حضور مهاراج جن جا مهمان ٿي رهياسين ۽ اسانکي انهن ڪارائو پيارو

اهو ٻڌي پروفيسر اچي ڪل ۾ چڙهيو ۽ ڪٺي چپ ڪيائين. اسان مهر هوٽل ۾ ٻه ڪمرا هر روز ٣ روپئي مسواڙ تي ورتا. اهو زمانو ڪهڙو نه سستائيءَ جو هو! پروفيسر نوڪر کي چانهه آڻڻ لاءِ چيو ته مون کيس ياد ڏياريو ته هن وقت شام جو حضور جن ٻاهر سير لاءِ نڪرندا آهن ۽ جي اسان اهو درشن جو موقعو هٿان وڃايو ته پوءِ خبر ڪانهي ته ڪڏهن درشن ٿيندو، شايد بلڪل نصيب نه ٿئي.

پروفيسر وراڻيو، ”مونکي خبر آهي ته تون چانهه نڪو پيئندو آهين ۽ نڪو ڪنهنکي پيئڻ ڏين. پر مان نهايت ٿڪل آهيان، چانهه بي توسان هلان ٿو.

مون چيومانس، ”توکي جيڪي کپي سو پيءُ، مان ته انهيءَ لاءِ وڃان ٿو جنهن لاءِ مان آيو آهيان.“ مونکي خبر هئي ته هو ڪٽلي چانهه جي پيئندو آهي، سا ته ٿوري ٿوري اهو ٻڌي هن ڪجهه پيالا تڪڙ تڪڙ ۾ پيتا ۽ مون سان گڏ ٿي هوٽل مان ٻاهر نڪتو.

اسان اهڙي هنڌ تي بيهڻ جو فيصلو ڪيو جتان اسين حضور مهاراج جن جو چڱي طرح درشن ڪري سگهون پر اسانکي ڪير ڏسي نه سگهي. پر جڏهن اڳتي وڌياسين ته اسانجا پير اسانکي خودبخود حضور جن جي ڪوٺيءَ ڏانهن ڇڪي ويا. پروفيسر گهٻرائيندي چيو، ”حضور مهاراج جن جي حڪم جي خلاف تون مونکي سڌو سندن ڪوٺيءَ ڏانهن وٺي ٿو هلين.“

مون وراڻيو، ”ڪهڙي وڏي ڳالهه ٿي جي حڪم عدوليءَ جي نسبت ۾ هڪ وڏا انڌرائي جڙي وئي؟ ڀلا بيو ڪهڙي ڳالهه ۾ سندن حڪم وٺنا مڃون؟“

اوچتو ئي اوچتو رستي جي موڙ تان اسان حضور مهاراج جن

تي زور ڏنو ۽ آخر پروفيسر جڳموهنلعل به اها ڳالهه پوري طرح مڃي.

ٻئي ڏينهن شام جو پنجين بجي اسين ماٿولت واڙ هوٽل واري چاڙهي چڙهي رهيا هئاسين. حضور مهاراج جن جي سنڌ ڪولي اليسيٽر جتي پاڻ رهيل هئا هن هوٽل کان ٽريب ڏيڍ ميل کن پري آهي. واٽ تي هلندي مون چيو ته جي اسين 'مهر هوٽل' ۾ رهون، جا حضور جن جي ڪوليءَ کان صرف ٻن فرلانگن جي مفاصلي تي آهي، ته اسين حضور جن جي بنگلي جو درشن ڪري سگهنداسين، ته ٻه، ٽي ڀيرا وڏا وڏا درشن ته ڏسي سگهنداسين ۽ حضور جن جي حڪم جي آڌر لاءِ به ڪرڻ ليندي.

جڳموهنلعل چوڻ لڳو، "تون وڏو استاد آهين. مان تنهنجي چالاڪي خوب ٿو سمجهان. تون مونکي ضرور ڪنهن نه ڪنهن آفت ۾ اڙائيندين."

مون ٽرت تي چيو، "دوست! سو وري ڪيئن؟"

پروفيسر جواب ڏنو، "توکي ته پڪ آهي ڪنهن لمواي ۾ حضور جن کان معافي ملي ويندي، پر ڏوهه سڄو منهنجي مٿان تي مڙهبندو."

مون هنکي ڪسائي ڏيندي چيو ته تون ڪو ڏڪر نه ڪر سڀ ڏوهه مان پاڻ تي همراز ڪندس ۽ حضور جن اڳيان قبول ڪندس ته مان برابر پروفيسر کي هٿ پير ٻڌي هتي ڇڪائي وٺي آيو آهيان، مون هنکي زبردستي بس ۾ وهاريو ۽ هن کان زوريءَ اهو واعدو ورتو ته منهنجو دلاسوءَ جي اوسٽ مرمت جو ڀاڙو پاڻ ڀريندو ۽ هوٽل ۾ سندس رهڻ جو انتظام سندس مرضيءَ خلاف ڪيو ويو ۽ هن وقت منهنجو هوٽل جو سڄو خرچ ڏيڻ ۽ مجبوريءَ سبب پاڻ ڏيڻ رهيو آهي.

٦٠. هي پهاڙيءَ جو باب ٿي سگهي ها

گرمين جا ڏينهن هئا. هيءَ ڪهڙي سال جي ڳالهه آهي سو نه موکي ياد ڪونهي پر اهيءَ سال ڏاڍي سخت گرمي هئي. حضور مهاراج جن ڊلهائوسيءَ جي سندر پهاڙن لئي هليا ويا هئا جتي هن ڪجهه سال اڳ هڪ مڪان خريد ڪيو هو. هميشه حڪم هو ته ڪو به سندن پٺيان ڊلهائوسيءَ نه اچي. انهن خاص خاص ماڻهن کي به اجازت ڪانه ڏني وئي جن جي هن ڪان اڳ ڪاٻه وٺتي خالي ڪانه وئي هئي. ان سال اسانجون آئيسون اونهاري جي وئڪيشن ڪارڻ جلد ئي بند ٿيڻ جون هيون ڇاڪاڻ ته سخت گرميءَ سبب ڪيچ موسم به ٿيا هئا. پنجاب جي ميدانن ۾ گرمي ١١٨° ڊگرانائيٽ کان به مٿي چڙهي وئي هئي. پروفيسر جگموهنلعل ۽ مون گڏجي پهاڙن ڏي وڃڻ جو ويچار ڪيو. ڀلا حضور جن جي چرڻن کانسواءِ اسين وڃي به ڪٿي ٿي سگهياسين؟ پر هن ڀيري جو حڪم ڏنو هئائون ته ڪير به نه اچي اُنڪي ڪيئن درگذر ڪجي!

مون پروفيسر کي چيو ته اسين حضور مهاراج جن جو پيڇو ته ڪونه ٿا ڪريون، اسين ته ميدانن جي سخت گرميءَ کان بچڻ لاءِ اپاءَ ڪري رهيا آهيون. ساڳيءَ وقت سملو، مسوري ۽ ڪشمير هڪ ته بلڪل پري آهن پر اتي مهانگائي به ڏاڍي آهي. انڪري حضور مهاراج جن اڳيان ڪونه وينداسين بلڪ اهائي ڪوشش ڪنداسين جيئن هو اسانکي نه ڏسن. اهڙي طرح وڃڻ ۽ رهڻ ڪري حڪم جي انحرافي به ڪين ٿيندي. مون ڏاڍي امنگ ۽ اُلساهه سان ان ڳالهه

حضور جن فرمايو ته اسانکي نه زندگيءَ جي مقصد جي
۽ ڄاڻ ڪانهي ۽ اُنکي فضول ۽ بيڪار ڏٺن ٿا برباد ڪري
رهيا آهيون. جيڪڏهن زندگيءَ ۾ پنهنجو اعلي ورو حاصل
نه ڪري سگهياسين ته پوءِ اسانجو جيئرن ئي اجايو ويو.
انسان ۽ ٻين وارو جانور ڪرلهي ۾ اڪثر ڪري جانورن
جهڙو ئي وهنوار ڪري ٿو. هو نه مالڪ جي اَمر وچنا آهي
۽ پرماتما جو روپ آهي. هن ۾ اپار شڪتيون آهن ۽ هر
انهن کي وڌرت وجالي رهيو آهي. هنجي اندر سون جو
ڀنڊار آهي ۽ هو ڀڪاري. جيان در در پيندو رهي ٿو. هن
جي زندگيءَ جو مقصد آهي پنهنجي اُپاڻپار کي ڄاڻي پنهن
جي لا گهور واپس پهچڻ. ۽ انسان انهيءَ انمول موقعي کي،
جو هنکي لکين جونين ۾ گهمڻ کان پوءِ ملي ٿو، وسرڻ
وڃايو ڇڏي.

هڪ ستسنگيءَ کي نڪي موت جي چاهنا رکڻ گهرجي، نڪي موت اچڻ لاءِ هن کان ڊڄڻ کپي. هنکي پنهنجو پاڻ پوريءَ طرح ستگوروءَ جي موج لاءِ ڇڏي ڏيڻ کپي.

ڊاڪٽر پڇيو تہ حضور! جڏهن انسان زندگيءَ مان بيزار ٿي پوي تہ پوءِ انکي ختم ڪرڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

حضور جن وراڻيو تہ موت زندگيءَ جي مصيبتن جو علاج ڪونهي، نڪي انهن مان ڇوٽڪاري جو اپاءُ. توهين جڏانهن بہ ويندا، اهي مصيبتون توهان جي پٺيان ايندڙيون رهنديون. جيستائين توهين ڪرمن جو حساب ڪوڏي ڪوڏي نہ چڪائيندا تيستائين اهي ڪرم توهان جو پيڇو ڪونہ ڇڏيندا. آپگهات ڪري، ڪرمن جي بوجهہ ۾ پاڻ اضافو ٿو ٿئي. ڪرمن مان ڇوٽڪارو پائڻ جيترو توهين آسان ٿا سمجهو، اوترو آسان ڪونهي.

ڊاڪٽر گليبرٽا سان چيو تہ اها تہ ڏاڍي ڏکي ڳالهہ ٿي. مونکي تہ اهو خيال ورتل هو تہ مصيبتن جي زندگيءَ مان ڇوٽڪارو پائڻ آسان ڳالهہ آهي پر حضور! توهين تہ اسانکي مرڻ جي بہ اجازت نٿا ڏيو. ڏيو بہ ڪيئن، مجبورن اسانکي زنده رهڻو ٿي پوندو.

حضور جن فرمايو تہ ڪن ٿورن کي خبر آهي تہ ڪيئن جيئجي. جيڪي جي جاڳن ٿا، صرف اهي ٿي مري جاڻن ٿا. اسين جي ڪونہ رهيا آهيون. اسين تہ صرف وقت جي وهڪ ۾ وهي رهيا آهيون. واقعا ڏانهن وهندا رهندا ۽ چلائيندا رهون ٿا ۽ اچانڪ ۽ ڪامنائن جا جهوڪا سهندا رهون ٿا. اندرين جا پوڪ ۽ سواد اسانکي ڏکن ۽ دردن جي پيرون ۾ ڦاسائي رهيا آهن.

ڊاڪٽر چيو، "ها بلڪل حقيقت آهي."

ڪن. انسان کي ڪوان ڪڏا ٻهري وري ڪرت لاهي ڦٽا
ڪرڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟

حضور جن مشڪندي فرمايو ته موت سڀني لئي نه اوهين
اهڙي سوال پڇندا. ڪنهن آتما کي ڪنهن چولي ۾ ڪيترو
وقت رهڻو آهي ان جو مدار هڪ ڳالهه تي نه، مگر ڪيترن
ئي ڳالهين تي منحصر آهي. ڪڏهن اوهين ڏٺين رشمي
خميس ٻهار مان ولي اچو ٿا، ٻالڪ سان ڏسو ٿا ته اها جيتن
ڪالي ڇڏي آهي يا لوهالڪي لهڪي ٿي ٻيهي يا پوري
استري ٿيل ڪالهي ته اوهين اها ڪرت ئي لاهي ڦٽي ٿا
ڪريو. اهڙي ريت ملش جا ڪرم- پرالبڌ، سنچت ۽ ڪريامان
هلندي قدم قدم تي پنهنجو اثر وجهندا ٿا رهن ۽ شرير ان
حساب سان جيئي ۽ مري ٿو.

ٽرسٽر چمو ته حضور هي ڪرمن جو سڌانت ته ڏاڍو
پيچيدو آهي. اوهين اهو ڪولي سمجهاڻي جي ڪريا ڪندا؟

حضور جن ورائيو ته اهو هڪ وشال مضمون آهي ۽ اهو
ڏاڍو مهتو آهي. الڪي الڳ ئي ڪندا سين. هوران زندگي
۽ موت جي وشه کي پورو ڪريون.

ٽرسٽر چمو ته چاهي موت مهنجي آتما تي پنهنجو
ڪجهه به اثر نه ڪري پر موت کان ته مان ڏاڍو ٿو ڊڄان.

حضور جن ورائيو ته جن کي صحيح حقيقت جي ڄاڻ
ڪالهي، اهي ئي موت کان ڊڄن ٿا. ڪبير صاحب فرمائين ٿا:

"ڪبير جس مرني سي جگ ڊري موهي من آنند،
ڪب مرئي ڪب پائيئي، پورن پرمانند."

يعني مان موت کي پيار ڪريان ٿو. دنيا ان کان ڊڄي

ٿي گهڻو ته سنڌو، گهڻي جو مان جلد کان جلد مري پنهنجي
سچدانند کي وڃي ملان.

ڪندس ته شرير ساڳيئي جو ساڳيو رهي، پر هو آتما جو
موس ٿيندو ٿي رهي.

حضور جن فرمايو ته ليکڪ ان مان ٻه لوهين ڪڪ ٿي پوندا. ٽرسٽر پيو سوال ڪيو ته آتما ۾ ڪا ٿيرگهير ڪان ٿي ٿئي ڇا؟ جي نه ته پوءِ ماڻهو چڱا ۽ برا ڇو ٿا ٿين؟

حضور جن اتر ڏنو ته تبديلي صرف من ۾ ٿي اچي ٿي آتما ۾ نه. آتما ته پرماتما وانگر هميشه تبديليءَ جي دائري کان مٿي، اڏول ۽ يڪسان رهي ٿي. گيتا ۾ لکيل آهي:-

”آتما اڀاسي آهي، امر آهي ڪير به اُنکي ناس نٿو ڪري سگهي.“ (17-2)

”آتما اجنما آهي، دائما آهي، بقا ۽ پراچين آهي. شرير جو ناش ٿئي ٿو پر آتما جو نه.“ (20-2)

جهڙيءَ ريت ماڻهو پراڻو لباس لاهي نئون لباس پهري ٿو تهڙي طرح جيو ۽ پراڻي شرير کي ڇڏي آتما نئون شرير ڌارڻ ڪري ٿي. (22-2)

ان آتما کي نه هٿيار ڪٽي سگهي ٿو، نه اگني ساڙي سگهي ٿي، نه پاڻي ڳاري سگهي ٿو ۽ نه هوا سڪائي سگهي ٿي. (23-2)

اها تعجب جهڙي ڳالهه هئي جو حضور مهاراج جن ڪنهن به ڌرمي پستڪ جو حوالو پنهنجي يادداشت مان ڏيندا هئا. ڪڏهن، جي حوالي کي ڳولڻ ۾ دير لڳندي هئي ته ان پستڪ جو صفحو پڻ ٻڌائيندا هئا. مان چئي نٿو سگهان ته اها حافظي جي ڪرامت هئي يا الوڪڪ چمتڪار.

ٽرسٽر کي مخاطب ڪندي فرمايائون ته انسان کي پراڻا ڪپڙا لاهي نئا ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڏچڻ نه ڪجي.

ٽرسٽر پڇيو ته حضور! پوءِ تازا چاول يار نه مرڻ ٿي نه

حضور مهاراج جن فرمايو ته اسانکي موت کان ڊڄڻ نه
گهرجي. اسانجي زندگي نه ته ان جنم سان شروع ٿي آهي
۽ نڪي ان شرير جي موت سان اسانجي سماپتي ٿيندي.
زندگي امر آهي. اهڙو ڪو به سمو ڪونه هو جڏهن اسين
ڪونه هئاسين ۽ نه ڪڏهن اهڙو سمو ٿيندو جو اسين ڪونه
هونداسين. پرم سنت دادو دئيال فرمائي ٿو:-

"جڏهن سرشٽي هئي ڪانه ته به مان هوس ۽ جڏهن
دنيا ڪانه هوندي تڏهن به مان هوندس."

ڀڳوان ڪرشن گيتا ۾ ارجن کي چيو آهي:-

"نه تو ايواهم جاتو ناسم نه توم نيمي جنا ڌپا،
نه چئيو نه ڀوشيام، سروي ويم اتهه پرم."
(گيتا ٢-١٢)

اولاس نه اٿين آهي ته مان ڪڏهن به وقت ڪونه
هوس يا تون ڪونه هئين يا هي راجائون ڪونه هئا ۽ نه اٿين
آهي ته ان کان پوءِ اسين سڀ ڪونه هونداسين.

ٻئي ستسنگ چيو ته حضور! ڀلي اسين هميشه رهيا هجون پر
هي موت ته ڏاڍي ڀيانڪ چيز آهي.

حضور جن فرمايو ته جي موت نه هجي ها ته پوءِ ڀاڳ حالت
وڌيڪ ڀيانڪ هجي ها. حضور جن پوءِ ڀڳوان ڪرشن جو
هڪ شلوڪ ٻڌايو ته جهڙي طرح شرير ۾ ٻالپڻ، ڪمار
جواني ۽ پوءِ ٻڍاپو اچي ٿو اهڙي طرح آتما کي هڪ
شرير ڪالپوءِ ٻيو شرير ملندو رهي ٿو. انڪري
نوجوان ماڻهن موت کان ڪونه ڊڄڻ. ان جو سار اهو ٿي
نڪتو ته موت شرير جو ٿئي ٿو مگر آتما سائين جي سان
رهي ٿي.

ستسنگي چيو ته حضور مان نه اٿين سمجهند

ڪندس ته شرير سائنس جو ساڳيو رهي، پر ان آتما جو موس ٿيندو ٿي رهي.

حضور جن فرمايو ته نيت ان مان به لوهين ڪڪ ٿي ٿو لدا. ٿرڀستر ٻيو سوال ڪيو ته آتما ۾ ڪابه تبديلي ڪان ٿي ٿئي ٿي؟ جي نه ته پوءِ ماڻهو چڱا ۽ برا ڇو ٿا ٿين؟

حضور جن اهو ڏنو ته تبديلي صرف من ۾ ٿي اچي ٿي آتما ۾ نه. آتما ته پرماتما وانگر هميشه تبديلي جي دائري کان مٿي، اڏول ۽ هڪسان رهي ٿي. گيتا ۾ لکيل آهي:-

”آتما اڀناسي آهي، امر آهي ڪير به انکي ناس نٿو ڪري سگهي.“ (٢-١٧)

”آتما اجنما آهي، دائما آهي، سدا ۽ پراچين آهي. شرير جو ناش ٿئي ٿو پر آتما جو نه.“ (٢-٢٠)

جهڙيءَ ريت ماڻهو پراڻو لباس لاهي نئون لباس پهري ٿو تهڙي طرح جهونو ۽ پراڻي شرير کي ڇڏي آتما نئون شرير ڌارڻ ڪري ٿي. (٢-٢٢)

ان آتما کي نه هٿيار ڪٽي سگهي ٿو، نه اگني ساڙي سگهي ٿي، نه پاڻي ڳاري سگهي ٿو ۽ نه هوا سڪائي سگهي ٿي. (٢-٢٣)

اها تعجب جهڙي ڳالهه هئي جو حضور مهاراج جن ڪنهن به ڌرمي پستڪ جو حوالو پنهنجي ياداشت مان ڏيندا هئا. ڪڏهن، جي حوالي کي ڳولڻ ۾ دير لڳندي هئي ته ان پستڪ جو صفحو هڻ ٻڌائيندا هئا. مان چئي نٿو سگهان ته اها حافظي جي ڪرامت هئي يا الوڪ چمتڪار.

ٿرڀستر کي مخاطب ڪندي فرمايائون ته انسان کي پراڻا ڪپڙا لاهي نئا ڪرڻ ۾ ڪڏهن به ڏچڻ نه ڪهي.

ٿرڀستر پڇيو ته حضور! پوءِ تازا چاول ڀار ته مرڻ ٿي ته

حضور مهاراج جن فرمايو ته اسانکي موت کان ڊڄڻ نه کپي جي. اسانجي زندگي نه ته هن جنم سان شروع ٿي آهي ۽ نکي هن شرير جي موت سان انجي سماپتي ٿيندي. زندگي امر آهي. اهڙو ڪو به سمو ڪونه هو جڏهن اسين ڪونه هئاسين ۽ نه ڪڏهن اهڙو سمو ٿيندو جو اسين ڪونه هونداسين. پرم سنت دادو دئيال فرمائي ٿو:-

”جڏهن سرشٽي هئي ڪانه ته به مان هوس ۽ جڏهن دنيا ڪونه هوندي تڏهن به مان هوندس.“

ڀڳوان ڪرشن گيتا ۾ ارجن کي چيو آهي:-

”نه ڪو هواهوءَ جانس ناس نه ٿيو ليمي جنا ڏٺيا،
نه ڇڏوي نه ٻروشيام، سروي ونرمعه ٻسرم.“
(گيتا ٢-١٢)

اوتامه نه الهن آهي ته مان ڪڏهن به وقت ڪونه هوس يا تون ڪونه هئين يا هي راجائون ڪونه هئا ۽ نه اهين آهي ته هن کان پوءِ اسين سڀ ڪونه هونداسين.

ٻئي ستر چيو ته حضور! پلي اسين هميشه رهيا هجون پر هي موت ته ڏاڍي ڀيانڪ چيز آهي.

حضور جن فرمايو ته هي موت نه هجي ها ته پوءِ ٻاڻ حالت وڌيڪ ڀيانڪ هجي ها. حضور جن پوءِ ڀڳوان ڪرشن جو هو شلوڪ ٻڌايو ته جهڙي طرح شرير ۾ ٻالپڻ، ڪنان پوءِ جواني ۽ پوءِ ٻڍاپو لطر اچي ٿو اهڙي طرح آتما کي هڪ شرير ڪامهوءِ ٻيو شرير ملندو ٿئي رهي ٿو. انڪري ڌيرجوان پرش موت کان ڪونه ڊڄن. ان جو سار اهو ٿئي ٿيڪ ته موت شرير جو ٿئي ٿو مگر آتما ساڳئي جي ساڳئي رهي ٿي.

ٻئي ستر وري چيو ته حضور مان نه الهن پسند

نيزا ڀون کڻون، هن جي قدمن ۾ ڪري پيو، ڏاڍيون منٿون ۽ انجام اقرار ڪيا ته سهراب اهو ڪجهه ڪري ڏيکاريندو جو مان خود نه ڪري سگهيو آهيان، هو ساري سنسار مٿان پرشيا جو جهنڊو جهولائيندو. پر بادشاهه لئي اهڙو اندر ٽيو جهڙو اونڌي گهڙي لئي پاڻي. سهراب پيءُ جي موٽي اچڻ کان اڳ ئي مري چڪو هو. پٽ کي مئل ڏسي، رستم بيهوش ٿي ويو ۽ ان کان پوءِ هو اڳ وارو رستم ٿي ڪين رهيو.

نوجوان انڊرسن چيو، "هيءَ نه ڏاڍي دلسوز ڪهاڻي آهي."

"ها،" حضور جن وراڻيو. "پر اهڙيون ڪهاڻيون اسين روزمره جي زندگيءَ ۾ ڏسون پيا. توهان هن ڪهاڻيءَ ۾ ڏٺو ته ٻه شخص هڪ ٻئي جي جان وٺڻ لاءِ آتا هئا. هڪڙو ٻئي کي پنهنجو دشمن سمجهي رهيو هو. سهراب کي اها رحميءَ سان قتل ڪرڻ کانپوءِ رستم روح راڙو ڪري ٿو، هاليدوس مچائي ٿو ڇو جو هينئر هو هن کي پنهنجو "پٽ" ٿو سمجهي. ٻئي شخص ساڳيا آهن، حالتون به ساڳيون آهن، انهن ۾ ڪابه ڦير گهير ڪانه ٿي آهي. مگر هينئر هن ۾ 'مان' ۽ 'منهنجي' واري ڀاونا جاڳرت ٿي آهي. اها "مان" ۽ "منهنجي" جي ڀاونا اٿڻ ٿيڻ کان اڳ رستم جي دل ۾ ان اجنبيءَ لاءِ جنهن کي هن مارڻ چاهيو ٿي، نه دَيا هئي نه پيار هو. مطلب ته نه ڪوئي اسانجو دشمن آهي ۽ نه ڪوئي اسانجو دوست. اهو اسانجو من ئي آهي جو ماڻهن کي دوست يا دشمن جي درشٽيءَ سان ڏسي ٿو."

انڊرسن هڪدم چيو ته هيءَ آهي موت ۽ زندگي. زندگي ڪهڙي نه پياري آهي ۽ موت ڪهڙو نه ڀيانڪر!

پنهنجي قابليت ۽ طاقت سبب جلد ئي سپاهي ٿيو. انهن
ڏينهن ۾ خود سپاهي به سپاهين وانگر لڙندا هئا. جڏهن
پيءُ ۽ پٽ جو مقابلو ٿيو ته ٻنهي کي ان رشتي جي ذري
به سڌ ڪانه هئي ۽ لڳاتار ٽيڙهن ڏينهن تائين گهمسان
لڙائي لڙندا رهيا. رستم وڏي عمر سبب ٿڪ محسوس
ڪرڻ لڳو انڪري هن هڪ ڪهل ڪيڏي جهڙڪري سهراب
ٿاڙجي زمين تي ڪري پيو. ان موقعي کي غنيمت سمجهي
رستم جهٽ پنهنجو خنجر سهراب جي ڇاتيءَ ۾ وهائي ڪڍيو.
سهراب وڏ ڪري چيو ته اڙي ڪمبخت! ياد رکج منهنجو
پيءُ رستم خوب بدلو وٺي ڇاڏي. هو توکي هن چالبازيءَ
جي ضرور جوڳي سزا ڏيندو.

سهراب جي ٻانهن ۾ ٻڌل تعويذ ڏسي رستم جون
واڇون ٽڙي ويون. آپار ڏک ۽ پيڙا ڪارڻ هن جو
چهرو بدلجي ويو ۽ هن جو سارو شرير سڪل پن وانگر ٿڙ ٿڙ
ڪنبڻ لڳو. بيحال ٿيڻ جي هن سهراب کي پنهنجي ڀاڪر ۾ ڪٺي
جڪڙيو ۽ هنجي پيشاني چمڻ لڳو. اسمر ڏک ۽ سوز ۾ هو
پڪارڻ لڳو، "منهنجا لعل! منهنجا گوشي جگر!! منهنجا
دلارا!!! اي الله، هي مون ڪير ڇا! رحم ڪر، رحم ڪر،
فضل ڪر منهنجا خاوند!" هن جو روح زاڙو چاڙي طرف
ليلجي ويو ۽ هنجا دوست لوڙي دشمن سب زار زار روئڻ
لڳا. هن جهڪو گهاءُ سهراب کي ڪهر هو سو موتمار هو.
جو تيزي سان سوار ٿي اڏامندو پنهنجي بادشاه وٽ آيو
جنهن وٽ طارق يعني ڪيڙي به گهالڪ زخم لاءِ رام ٻاڻ
دوا هئي. بادشاه سهراب جي سورهيائي ۽ دليريءَ جا
ٻڌي چڪو هو ليڪڪري هو رستم کي طارق
واري ويو. هن بادشاه کي ڏاڍيون آڏيون

وڇڙي آهيان تڏهن کان روئڻ رڙڻ ۽ ٽڏڻ شوڪارون ڀرڻ
کانسواءِ ٻيون ومت ايو ڪي ڏهيو ڪي ڪونهي.

حاضرين وڌيڪ جگياسا جي سهوليت لاءِ حضور جن کين ٻڌايو ته اڪثر ڪري هندستان، پرشيا ۽ ٻين ايشيائي ملڪن ۾ جهنگلن مان ٻانس ڪٺي ٻانسريون ٺاهيندا آهن.

نوجوان ٻئي سوال پڇيو ته حضور! آتما سچکنڊ جي جدائيءَ ڪري ڇو ٿي روئي؟

حضور جن فرمايو ته جدا ٿيڻ ڪري ئي ڪيس ڏک ڏاڍا ۽ مصيبتون سهڻيون پيون آهن. اهو وڇوڙو پاڻ سان ڏک ۽ درد کڻي آيو آهي. جڏهن اسين "اسين" کي هٽائينداسين تڏهن اسين پرماتما ٿينداسين. ان الڳ هستيءَ ئي اسان کي موت، مرض ۽ ٻڍاپي جو غلام بڻائي رکيو آهي ۽ اسانجو سارو آنند متيءَ ۾ ملائي ڇڏيو آهي. اهيءَ "مان" ۽ "منهنجو" هن آزاد ۽ سواتن آتما کي هن مات لوڪ ۾ آڻي ڪيس سخت زنجيرن ۾ جڪڙي رکيو آهي.

توهان سڀني پرشيا جي رستم نالي پهلوان ۽ هن جي پٽ سهراب جي آکاڻي ٻڌي هوندي. اهي پيءُ پٽ هئا پر اڳي ڪڏهن به هڪ ٻئي کي ڪونه ڏٺو هئائون. جنگ جي ميدان ۾ هو ٻئي هڪ ٻئي جي سامهون آيا ۽ ٻنهي جي هٿ ۾ پنهنجي پنهنجي فوج جي ڏور هئي. رستم کي سهراب جي ڄمڻ کان ڪجهه وقت اڳ ئي گهر ڇڏڻو پيو هو ڇو جو پرشيا جي بادشاهه جي حڪم انوسار هن کي دنيا کي فتح ڪرڻ لاءِ وڃڻو پيو. هو ان فوج جو سيناپتي هو. وڃڻ وقت هن پنهنجي زال کي هڪ تعويذ ٻار جي ساڄي ٻانهن تي ٻڌڻ لاءِ ڏنو انهيءَ لاءِ ته ڪنهن به وقت ڪيس سڃاڻي سگهي. سهراب ننڍي عمر ۾ ئي يونان جي فوج ۾ ڀرتي ٿيو ۽

مالڪڻي جي ٻاوٽا آهن لڳي ٿي. اسين سڀني شين کي پنهنجي ٽاڻ جي ڪوشش ڪريون ٿا ۽ اهڙيءَ جو نتيجو نڪري ٿو جهيڙو، فساد ۽ واد وواد. پوءِ جن شين کي اسين پنهنجو نٿا چئون اهڙو مسرهه ۽ پيار اسانکي پنهنجي ٻچڙن ۽ جڪڙي اساڻي ووٽ کي ناس ڪري ٿو ڇڏي ۽ اسين ارڪا، حسد، لالچ، ڪروڌ، ڌڪار ۽ اڪيان ڪارڻ آهن ليل اهڙين ٻين الڪ براين جي جار ۾ ڦاسي ٿا پئون.

اڙ ٻستر سوال ڪيو ته حضور! انسان ۾ مالڪ ڪنان ٻاڻ کي الڳ سمجهڻ واري ٻاوٽا ڪٿهن پيدا ٿي؟

حضور جن ورائيو ته جڏهن آلما روپي قطرو سمنڊ روپي سمنڊ کان جدا ٿيو ٿڏهن کان ولسي هس ۾ اها ٻاوٽا آهن ٿي. سمنڊ ته صرف پرڪاش، پرم آنند ۽ چيتنتا جو لومل الڪ ديش آهي. آلما جڏهن وقمه سمنڊ کان الڳ ٿي ته 'سوهنگ' 'سوهنگ'، جو گيت ڳائڻ لڳي يعني 'مان اهو ٿي آهيان'، 'مان اهو ٿي آهيان'. ان کان ٻاهرين سمنڊ ۾ لڪو 'مان' هٽي لڪو "هو". اٿي سڀ ڪجهه هڪ ٿي هو. سمنڊ ۾ ٻولڻ کي ڪوب الڳ وجود ڪونهي ۽ لڪي اها ٻاڻ ڪي الڳ محسوس ڪري ٿي. سوهنگ ديس ۾ اچي آلما ٿي پيريون اهم جو ٻردو چڙهي ٿو وڃي. آلما جي ان سڀ کان وڏي جدائيءَ جي وشه مان ٿي مولانا روم صاحب مثنويءَ جي شروعات ڪئي آهي. ان جي ٻهران مصرع هي رهت آهي ته ڪن لالي ٻڌو! ٻسري (سوهنگ منڊل جو شبد) ڪهڙو نه درد ڀريو داستان ٿي پيش ڪري، هوءِ پنهنجي ممالڪ جدائيءَ ٿي هنجون هاري ٿي آهي. ٻسري پنهنجي درد ڀري آواز ۾ چئي ٿي ته
هن ڪان پنهنجي (اصلوڪي گهر) ٻانس جي جهنگل کان

حضور جن اُن ڏانهن نهاري، قدرت جي انتظام جو هڪ
انگ آهي. آدم به ان جي رچنا هئي. شيطان کي ڪنهن
پيدا ڪيو؟ شيطان فرشتو ڪوٺجي ٿو، جنهن کي پرماتما ڪونه
بڻايو آهي ڇا؟ هر چيز، ڀلي ٿوري بري، هن ئي خلقي آهي.

اهي راءِ روشنلعل ڳالهه کي ڦيري چيو ته حضور اوهان ته
وحدانيت جي باري ۾ ٻڌائي رهيا هئا.

ستگورن وراڻيو ته ها، وحدانيت جو مارگ عام لوڪن
لاءِ ڪونهي. ڪي ڄڻوي نهايت تيز فهم ماڻهو ان جو فائدو
وٺي سگهن ٿا. ساري سنسار ۾ شايد ڪي ڳاڻ ڳٺيا ماڻهو
هن مارگ ذريعي مالڪ کي پائي سگهن. تنهن کانسواءِ
وحدانيت جي منزل آهي ابرهم، جو سنت مارگ جي صرف
ٻين منزل آهي ۽ ان کان مٿي سنت مارگ جون ٻيون ٻه
ٽي منزلون آهن. توهين پنهنجي من کي من جي ٽي هٿيارن
سان وس ۾ ڪري ڪين سگهندا. ٻڌي، گيان ۽ يوگ
(يوڊڪ ايپاس) من جا ئي پيدا ڪيل آهن. من کي صرف
ڪنهن اهڙي شڪتيءَ سان قابو ڪري سگهجي ٿو جا من
کان زياده طاقتور هجي ۽ جا من جي دائري کان ڪنهن
اوچي منڊل جي هجي ۽ اهو صرف شبد ئي آهي.

نوجوان اڳرسٽر پڇيو ته حضور! اهم ڇا آهي؟ حضور جن
وراڻيو ته ٻاڻ کي پرماتما کان الڳ سمجهڻ واري ڀاونا کي اهم
ٿو سڏجي. انهيءَ کي گورو گرنٿ صاحب ۾ ”هئومي“
چيو ويو آهي ۽ مسلمان درويش ان کي ”انانيت“ ڪري
سڏيو آهي. منش جي اندر جيڪا ”مان“ ۽ ”منهنجو“ جو
ڀاو آهي اهو ئي اهم آهي. اها ڀاونا ئي منش جي سڀني
بندن جي جڙ آهي ۽ سڀني برائن جي ماءُ. ”مان“ يعني
پرماتما کان الڳ واري ڀاونا مان ئي ”منهنجو“ يعني

ll

مش چولو ڏارڻ ڪرڻو بوي لو.
ترڪ پادريءَ چيو ۽ ذرا سوچيو ۽ سهڻن ۽ جڏهن هر
جدم ولي دنيا ۾ اجي اور ۽ اسين هن سان ڪڙو ٿا وهنوار
ڪرانون! وڏاڪ جي لوهين اجازت ڏيو ۽ مان هڪڙو سوال
پير ۽ بيان. جو داس اسڪاريت، جنهن حضرت عيسيٰ سان
وشواس گهاٽ ڪيو، لنهن جي ڪڙي ڪتي ٿي؟
هيئر هر ڪئي آهي؟
حضورجن ڪالٽس بچير ۽ لوهالجي راه مرجب هر ڪئي
ڪهڙن دوزخ ها عذاب
هٿڻ ڪهي؟
پادريءَ چيو لـ هر ضرور
برگزيدو هولدو. الين ڪرلهي. هو حضرت عيسيٰ سان
حضورجن درماهو ۽ الين ڪرلهي. هو حضرت عيسيٰ سان
حضورجن درماهو ۽ الله جي مرح ماٺي رهيو آهي.
ڪل آهي ۽ هنجي گرد ۾ پرم الله جي مرح ماٺي رهيو نڪري
سيهي پادرين جي مڪ مان حيرت وچان رڏ نڪري
واٺي. ترڪ پادري چيو ۽ چا اها ڳالهه بلڪل درست آهي؟ هر
حضورجن ڪمن چيو ۽ سنتن جي اهالي رهت آهي. هنجي
اسالجي عيمن ۽ اوگڻن ڏالهن ڪمن لهارپيدا آهن. جو ڪر
ر ۽ رحمت واري دنيا ۾ دوزخ ۽ الدي آڪ جو ڪر
معاف ڪرلهي.
جوان پادرين مان هڪ چيو لـ چا هنڪي پنهنجي گناهن
هي سزا ڪاڻ ڏلي واٺي؟
حضورجن وراٺيو ۽ هو ڪراليست جو لي ڏوهاري
۽ ڪراليست لـي هنجو اهو قصور معاف ڪري جڏهن
نوجوان پادريءَ چيو حضور! پير ۽ سوال آهي ۽ جڏ
هن سنسار جو اپالهيدڙ پيار ۽ چڱاڻ سان ابرور آهي ۽
دنيا ۾ بدارن ۽ برائرن ڪٿان آيون آهن؟

جو سچو پٽر ٻڌجي ٿو ٿئي. منش جي شرير ۾ رهندڙ اها
پرم آتما، "پتا" لوڙي "پٽر" ٿئي هڪ آهي. عيسائي جو
متي ڏنل "ماں" جو اشارو سندس شرير بابت ڪين هو،
هندي آتما پرماتما ۾ سمائجي هڪ ٿي وڃي ٿي.

پروفيسر چيو ته حضور! شرير ۽ ته رچنا جو هڪ مکيه
الڳ آهي. ڪرائيسٽ ڪي ۽ ته اسين سندس شرير ڏوارا
ٿي چاڻون ٿا.

حضور جن ان ڳالهه کي ورجي دهرايو ته جيستائين پرماتما
منش جو چولو ڌارڻ نٿو ڪري ليستائين اسين هن سان ڳالهه
ٻولهه نٿا ڪري سگهون. پرماتما جو ٻـ ڪو وڏان آهي.
ڇا هو اوچن منڊلن مان اوهان سان ڳالهائي سگهي ٿو؟ هو
سرو گيال، سرو وياپي ۽ سرو شڪتيوان آهي پر اسين انهن
ڳالهين جو ليستائين انڀو ڪري نٿا سگهون جيستائين هو
منش جي ديهه ۾ اچي اسانکي سمجهائي ٻڌائي ٿو. صرف
انسان ئي انسان کي سيکاري سگهي ٿو. منش سان سمپرڪ
رکڻ لاء پرماتما کي اول منش ٿيڻو پوي ٿو. ٻار کي پنهنجي
ڳالهه سمجهائڻ لاء اول ماء کي طوطلي زبان اپنائڻي پوي
ٿي. ظاهري طور ستگورو ٻين معمولي انسانن وانگر ڳالهائي
ٿو ۽ ڪار وهنوار ڪري ٿو پر حقيقت ۾ پرماتما پاڻ هن ۾
واهي ڳالهائي ٿو ۽ ڪار وهنوار ڪري ٿو. مولانا روم فرمائي
ٿو ته مرشد جا ٻول پرماتما جا ئي ٻول آهن جيتوڻيڪ ظاهري
اهي انسان جي زبان مان نڪرن ٿا. اٿي هند چوي ٿو ته
مرشد جو هٿ، خدا جو هٿ آهي. هن جي "ها" خدا جي
"ها" آهي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته ستگورو
اهو ڪجهه ڪري ٿو جو پرماتما نٿو ڪري سگهي. انسان
سان گڏ رهڻ ۽ سنسار ۾ ڪار وهنوار ڪرڻ لاء پرماتما کي

پادري پروفيسر چيو، ”توهان جي اها ڳالهه بالڪل ذرو سمجهه ۾ نه آئي.“

ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي ستگورن فرمايو، ”ڪرائيسٽ جي آلما يعني الهامي شبد ڪنهن به انسان جي رهنمائي نٿو ڪري سگهي جيستائين هو ڪنهن انسان ۾ پرگهٽ ٿي ڪم ڪري. پرماتما ڪنهن منش جي ديهه الهيءَ لاءِ ڌارڻي ٿي پوي ته اسين هن کي ڏسي سگهون، هن سان ڳالهائي سگهون ۽ هن جو اپديش سمجهي سگهون. پر ڪو طريقو ئي ڪونهي. پرماتما جو شبد روپ ته هر انسان ۾ آهي پر اهو اسان کي اپديش نٿو ڪري سگهي. هن سرشٽيءَ جي رچنا ڪرڻ کانپوءِ پرماتما پنهنجي باري ۾ جيون کي ڪهڙي نموني گيان ڏنو؟ اسان کي آخر خبر ڪيئن پيئي ته اسان جو اپائڻهار آهي، اسان جو پرماتما آهي؟ عقل ۽ بدي ته پاڻ لوڪن کي وڌيڪ الجهائي ڇڏي ٿي ۽ نانا پرڪارن جا شڪ ۽ سوال پيدا ڪري ٿي. عجيب و غريب انومان ته پاڻ وڌيڪ مونجهارو پيدا ڪن ٿا. پرماتما اهو سڀ ڄاڻ صرف ڪنهن منش اندر واهي ڏيئي سگهي ٿو. پرماتما ۽ ديوي ديوتائن ته اسين ڏسي نٿا سگهون ۽ ٻيون جوڻيون ته انسان کان هيٺ آهن. انهيءَ ڪري اهو ئي نيم رهيو آهي ۽ رهندو ته پرماتما جڏهن به جيون کي رچنا رچيندو ۽ ان سان ميلاپ جو گيان ڏيندو ته صرف ڪنهن انسان جي ذريعي.

پادري پروفيسر چيو ته عيسيٰ مسيح چيو آهي ته مان ۽ پرماتما هڪ آهيون.

تنهن تي حضور جن فرمايو ته جيڪو منش پوري سنت ستگوروءَ جي رهنمائيءَ ۾ پنهنجي اندر اندروني گيان اپائي ٿو اهو آخر منش جي روپ ۾ پرماتما پاڻ ٿو پوي، پرماتما

سٽگروءَ کان اجازت گهر. بابا جن جو اهو جواب آهي ته سڀ مت جا اصول اٽل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت ڪڏهن به نٿي ڏئي سگهجي. ڪجهه وقت ڪانپوءِ جڏهن مهنجي تڪليف ڪافي وڌي ويئي ته ڪال مهنجي سٽگروءَ جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت جي صدقي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪو به اعتراض ڪونهي. اهو ٻڌي مونکي حيراني ٿي ته اندران حڪم هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون الهيءَ شڪل ڏانهن غور سان نهاريو ته سمجهي ويس ته هي محض دوکو آهي ۽ مون جڏهن پنهنجي نام جو سمرڻ ڪيو ته اهو دوکيباز ڀڄي ويو.

پادري پروفيسر پڇيو، "ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد جو ابياس ڪيو هو ڇا؟"

"بائيبل ۾ الهيءَ ڏانهن گهڻئي اشارا آهن،" سنگرن مونت ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، "ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هيئر اسانجي سهائتا نه ٿي ڪري سگهي؟"

حضور جن فرمايو، "نه. قدرت جو اهو قانون ئي ڪونهي. جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به پريم سان هنجي شرڻ ورتي تنکي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو فرض ڪم ڪري واپس وڃي الهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو اصلي سروپ شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سهائتا ڪري سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ديهه ڌارڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ديهه ۾ اچي اپديش ڏيڻ ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي."

ٻڌندو. اڄ به اهو شبد ئي پرماتما آهي. سڀاڻي ۽ ڏينهن آهي
اهو جنهن جي آتما شبد سان جڙيل ٿي وڃي!

ٿرسٽ پڇيو ته حضور 'ڪرائيسٽ' لفظ جي اکري معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هنجو اهو نالو ٿي ڪونه هو.

حضور مهاراج جن وراڻيو ته پوري طرح معلوم ڪونهي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رکڪڪ يا بچاءُ ڏيندڙ. هي سچو
(پادري) لوهاڪي ڀلائي سکيندا. پر سمجهو ته لوهڻ
سچي پر، يا جاڳرت اوستا ۾ يا ڏيان ۾ هڪ سروپ ڏسو ٿا
جو پالڪي ڪرائيسٽ ٿو چوي ۽ لوڪين پرام پيار ۽ ڀڳتي
۾ اچي سندس حڪم مڃو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانکي اهڙيون ڳالهيون الهامي
ڀلائي لوهاجي وشواس کي پڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت لوهانکي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪرائيسٽ نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراهه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي دوکي
کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن جاڻجي ته سچ پچ اندر ڪرائيسٽ
آيو آهي؟ اوهان ڪرائيسٽ کي ته ڪڏهن ڏٺو ڪونه آهي ۽
ڪري ڪال جون شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راهه
۾ اهڙي اياسيءَ سان دولاب ڪن ٿيون.

ٿرسٽ چيو ته ڪرائيسٽ جا نوڪر ۽ اصرارون سان شايد
هنجي اصلي روپ کي ظاهر ٿيڻون ڪن.

سنگورن ائين فرمايو، "زنده گوروءَ جي هوندي به
اهي مايا وي شڪتيون سادڪ کي دوکو ڏيڻ جي ڪوشش
ڪنديون آهن. هڪ ڀيري معلوم ڪي لنگ جي هڏيءَ جي
ڇوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيڻو پيو. ڊاڪٽرن ۽ منهنجي
آفيسرن معلومي زور آندو ته پيدا ۽ پرنسڊي ڪم آڻيان ۽
معلوم آگره ڪيائون ته انهن شمن جي ورتاءُ لاءِ منهنجي

ستگوروءَ کان اجازت گھر. بابا جن جو اهو جواب آهي ته
سنت مت جا اصول اٽل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
ڪڏهن به نٿي ڏني سگهجي. ڪي وقت کانپوءِ جڏهن
مهنجي تڪليف ڪافي وڌي ويل هئي ته ڪال مهنجي ستگوروءَ
جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
جي صدقي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪو به اعتراض
ڪونهي. اهو ٻڌي مونکي حيراني ٿي ته اندران حڪم
هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون انهيءَ شڪل ڏانهن غور
سان نهاريو ته سمجهي ويس ته هي محض دوکو آهي ۽ مون
جڏهن پنهنجي نامن جو سمرن ڪيو ته اهو دوکيباز ڀڄي ويو.

پادري پروفيسر پڇيو، "ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
جو ابياس ڪيو هو ڇا؟"

"بائيبل ۾ انهيءَ ڏانهن گهڻيئي اشارا آهن،" ستگورن
مرڪ ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، "ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هينئر
اسانجي سهائتا نه ٿي ڪري سگهي؟"

حضور جن فرمايو، "نه. قدرت جو اهو قانون ئي ڪونهي.
جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به پريم سان
هنجي شرن ورتي تنکي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن
وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو مقرر ڪم ڪري واپس
وڃي انهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
اصلي سروپ شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سهائتا ڪري
سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ديهه ڌارڻ جي ضرورت ئي
ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ديهه ۾ اچي اپديش
ڏيڻ ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي."

ٻڌندو. اڄ ته اهو شبد ئي پرماتما آهي. سڀاڳو ۽ ڌنيه آهي
اهو جنهن جي آتما شبد سان جڙي ٿي وڃي!

ٽرسٽر پڇيو ته حضور 'ڪرائيسٽ' لفظ جي اکري معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هنجو اهو نالو ٿي ڪونه هو.

حضور مهاراج جن وراڻيو ته پوري طرح مونکي پتو ڪونهي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رکشڪ يا نجات ڏيندڙ. هي سچو
(پادري) توهانکي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته توهين
سپني ۾، يا جاگرت اوستا ۾ يا ڌيان ۾ هڪ سروپ ڏسو ٿا
جو پاڻکي ڪرائيسٽ ٿو چوي ۽ توهين پريم پيار ۽ ڀڳتي
۾ اچي سندس حڪم مڃو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانکي ايندڙ گهٽنائون اڳواٽ
ٻڌائي توهانجي وشواس کي پڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت اوهانکي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪرائيسٽ نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراهه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي دوکي
کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن ڄاڻجي ته سچ پچ اندر ڪرائيسٽ
آيو آهي؟ توهان ڪرائيسٽ کي ته ڪڏهن ڏٺو ڪونه آهيءَ
ڪري ڪال جون شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راهه
۾ اهڙي ايپاسيءَ سان دولاب ڪن ٿيون.

ٽرسٽر چيو ته ڪرائيسٽ جا نوٽا ۽ اصرارون به شايد
هنجي اصلي روپ کي ظاهر ڪٿون ڪن.

ستگرون اڳتي فرمايو، "زنده گروءَ جي هوندي به
اهي مايا وي شڪتيون ساڌڪ کي دوکو ڏيڻ جي ڪوشش
ڪندا ون آهن. هڪ ڀيري مونکي ٽنگ جي هڏيءَ جي
چوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيڻو پيو. ڊاڪٽرن ۽ منهنجي
انيسرن مونتي زور آندو ته بيدا ۽ پرتندي ڪم آڻيان ۽
مونکي آگره ڪيائون ته انهن شين جي ورتاءَ لاءِ پنهنجي

ستگوروءَ کان اجازت گهر. بابا جن جو اهو جواب آهي تہ سنت مت جا اصول اٽل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت ڪڏهن بہ نہ ڏئي سگهجي. ڪجهہ وقت ڪانپور جڏهن منهنجي تڪليف ڪافي وڌيل هئي تہ ڪال منهنجي ستگوروءَ جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين تہ خاص حالتن ۾ صحت جي صدقي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪو بہ اعتراض ڪونهي. اهو ٻڌي مونکي حيراني ٿي تہ اندران حڪم هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون انهيءَ شڪل ڏانهن غور سان نهاريو تہ سمجهي ويس تہ هي محض دوکو آهي ۽ مون جڏهن پنجن نامن جو سمرن ڪيو تہ اهو دوکيباز ڀڄي ويو.

پادري پروفيسر پڇيو، "ڪرائيسٽ بہ اهو سرت شبد جو ابياس ڪيو هو ڇا؟"

"بائيبل ۾ انهيءَ ڏانهن گهڻيئي اشارا آهن،" ستگرون موٽ ۾ وراڻيو.

هئي پادريءَ پڇيو، "ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هينئر اسانجي سهائتا نہ ٿي ڪري سگهي؟"

حضورجن فرمايو، "نہ. قدرت جو اهو قانون ئي ڪونهي. جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو تہ جن بہ ٻڌام سان هنجي شرن ورتي تنکي هن ڪرائيسٽ بڻائي ڇڏيو. پر هن وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو ڪم ڪري واپس وڃي انهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو اصلي سروپ شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سهائتا ڪري سگهي تہ پوءِ ڪرائيسٽ کي ديهہ ڌارڻ جي ضرورت ٿي ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ديهہ ۾ اچي اپديش ڏيڻ ضروري هو تہ اها ضرورت اڄ بہ موجود آهي."

ڇڏيندو. اڄ ته اهو شبد ئي پرماتما آهي. سڀاڻي ۽ ذليل آهي
اهو جنهن جي آتما شبد سان جڙي ٿي وڃي!

پرينسٽر پڇيو ته حضور 'ڪرائيسٽ' لفظ جي اکري معنيٰ
ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ هنجو اهو ٺاٺ ئي ڪرڻ هو.

حضور مهاراج جن وراڻيو ته پوري طرح مونکي پتو ڪونهي.
شايد ان جي معنيٰ آهي رکشڪ يا نجات ڏيندڙ. هي سچا
(پادري) توهانکي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته توهين
سپني ۾، يا جاگرت اوستا ۾ يا ڏيان ۾ هڪ سروپ ڏسو ٿا
جو پاڻکي ڪرائيسٽ ٿو چوي ۽ توهين پرام پيار ۽ ڀڳتيءَ
۾ اچي سندس حڪم مڃو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪيو
ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانکي اهڙيون ڳالهيون ٻڌائيندو
ٻڌائي توهانجي وشواس کي پڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن
وقت توهانکي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪرائيسٽ نه هو
پر ڪال جي هڪ گمراهه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي دوکي
کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن ڄاڻجي ته سچ پچ اندر ڪرائيسٽ
آيو آهي؟ توهان ڪرائيسٽ کي ته ڪڏهن ڏٺو ڪونه آهيءَ
ڪري ڪال جون شڪتيون ڪيترن طرحن سان روحاني راهه
۾ اهڙيءَ ايماسيءَ سان دولاب ڪن ٿيون.

پرينسٽر چيو ته ڪرائيسٽ جا پوتا ۽ اصرارون به شايد
هنجي اصلي روپ کي ظاهر نٿيون ڪن.

ستگورن اڳتي فرمايو، "زنده گوروءَ جي هوندي به
اهي مايا وي شڪتيون سالڪ کي دوکو ڏيڻ جي ڪوشش
ڪنديون آهن. هڪ ڀيري مونکي ٽنگ جي هڏيءَ جي
چوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيڻو پيو. ڊاڪٽرن ۽ منهنجي
انيسرن مرلتي زور آندو ته پيدا ۽ پرنسدي ڪم آڻيان ۽
مونکي آگره ڪيائون ته انهن شمن جي ورتاءُ لاءِ پنهنجي

ستگوروءَ کان اجازت گهر. بابا جن جو اهو جواب آهي ته
سنت مت جا اصول اٽل آهن ۽ اهڙي قسم جي اجازت
ڪڏهن به نٿي ڏئي سگهجي. ڪجهه وقت کانپوءِ جڏهن
مهنجي تڪليف ڪافي وڌل هئي ته ڪال مهنجي ستگوروءَ
جو روپ ڌاري اندر آيو ۽ چيائين ته خاص حالتن ۾ صحت
جي صدقي اهڙين شين کي ڪم آڻڻ ۾ ڪو به اعتراض
ڪونهي. اهو ٻڌي مونکي حيراني ٿي ته اندران حڪم
هڪڙو ۽ ٻاهران ٻيو. جڏهن مون انهيءَ شڪل ڏانهن غور
سان نهاريو ته سمجهي ويس ته هي محض دوکو آهي ۽ مون
جڏهن پنجن نامن جو سمرن ڪيو ته اهو دوکيباز ڀڄي ويو.

پادري پروفيسر پڇيو، "ڪرائيسٽ به اهو سرت شبد
جو اڀياس ڪيو هو ڇا؟"

"بائيبل ۾ انهيءَ ڏانهن گهڻيئي اشارا آهن،" ستگورن
موٽ ۾ وراڻيو.

ٻئي پادريءَ پڇيو، "ڇا ڪرائيسٽ جي آتما هينئر
اسانجي سهائتا نه ٿي ڪري سگهي؟"

حضور جن فرمايو، "نه. قدرت جو اهو قانون ئي ڪونهي.
جڏهن ڪرائيسٽ هن دنيا ۾ موجود هو ته جن به پريم سان
هنجي شرن ورتي تنکي هن ڪرائيسٽ بچائي ڇڏيو. پر هن
وقت هنجي آتما رچنا جي هيٺين طبقن کان مٿي چڙهي
چڪي آهي. هو هن دنيا ۾ پنهنجو مقرر ڪم ڪري واپس
وڃي انهيءَ شبد ۾ سمايو، جنهن مان هو آيو. ڪرائيسٽ جو
اصلي سروپ شبد هو ۽ جي اهو شبد جيون جي سهائتا ڪري
سگهي ته پوءِ ڪرائيسٽ کي ديهه ڌارڻ جي ضرورت ئي
ڪهڙي هئي؟ جي ڪنهن وقت هنجو ديهه ۾ اچي اپديش
ڏيڻ ضروري هو ته اها ضرورت اڄ به موجود آهي."

ٿيندو. اڄ ته اهو شبد ٿي پرماتما آهي. سچائو ۽ دَيه آهي اهو جنهن جي آتما شبد سان جڙيل ٿي وڃي!

پروفيسر پڇيو ته حضور 'ڪرائيسٽ' لفظ جي اکري معنيٰ ڪهڙي آهي؟ منهنجي خيال ۾ عيسيٰ جو اهو نالو ئي ڪونه هو.

حضور مهاراج جن وراڻيو ته پوري طرح مونکي پتو ڪونهي. شايد ان جي معنيٰ آهي رکشڪ يا نجات ڏيندڙ. هي سڄڻ (پادري) توهانکي ٻڌائي سگهندا. پر سمجهو ته توهين سپني ۾، يا جاگرت اوستا ۾ يا ڌيان ۾ هڪ سروپ ڏسو ٿا جو پاڻکي ڪرائيسٽ ٿو چوي ۽ توهين پريم پيار ۽ ڀڳتيءَ ۾ اچي سندس حڪم مڃو ٿا ۽ هنجي هدايتن تي عمل ڪريو ٿا. ڪڏهن ڪڏهن هو اوهانکي ايندڙ گهٽنائون اڳواٽ ٻڌائي توهانجي وشواس کي پڪو ڪري ٿو ۽ پوءِ ڪنهن وقت توهانکي وڃي خبر پوي ٿي ته اهو ڪرائيسٽ نه هو پر ڪال جي هڪ گمراهه ڪندڙ شڪتي. هاڻي اهڙي ڌوکي کان ڪيئن بچجي ۽ ڪيئن ڄاڻجي ته سچ پچ اندر ڪرائيسٽ آيو آهي؟ توهان ڪرائيسٽ کي ته ڪڏهن ڏٺو ڪونه آهي ۽ ڪري ڪال جون شڪتيون ڪيترن طريقن سان روحاني راهه ۾ اهڙي اپاءَ سان دولاب ڪن ٿيون.

پروفيسر چيو ته ڪرائيسٽ جا نمونا ۽ تصويرون به شايد هنجي اصلي روپ کي ظاهر نٿيون ڪن.

حضورن اڳتي فرمايو، "زنده گروءَ جي هوندي به اهي مايا وي شڪتيون سالڪ کي دوکو ڏيڻ جي ڪوشش ڪنديون آهن. هڪ ڀيري مونکي ٽنگ جي هڏيءَ جي چوٽ سبب اسپتال ۾ داخل ٿيڻو پيو. ڊاڪٽرن ۽ منهنجي آپريشن مونکي زور آندو ته بيدا ۽ پرنسڊي ڪم آڻيان ۽ مونکي آگره ڪيائون ته انهن شين جي ورتاءَ لاءِ منهنجي

لاءِ زنده ڊاڪٽر کي ڇڏي ڪنهن گذري ويل مهاتما جا اڪمل نسخا نه ڪو نه پڙهندا رهندا آهيون. ماڻهو آتما جي بسبب شرڪ جو خيال وٺڪ تا ڪن.

حضور جن فرمايو ته پرماتما جو اهو وڌان آهي ته سچن جگياسن جي رهنمائي ۽ رهبريءَ لاءِ هن جا پتر - سچا سنت هميشه هن سنسار ۾ موجود رهن ٿا.

اُتر اسٽر چيو ته اڄ ڪلهه عام ماڻهو ائين سمجهن ٿا ته پرماتما جي اوتار ۽ پيغمبر موڪلڻ جي شڪتي ختم ٿي وئي آهي.

حضور جن زور ڏئي فرمايو ته، هيءَ دنيا ڪڏهن به سنتن کان خالي نه هوندي آهي.

پر اسٽر چيو ته عام ماڻهو سمجهن ٿا ته موجوده مهاتما جي اسانکي ضرورت ڪانهي. ڇاڪاڻ جو گذريل مهاتما اسانجي مدد ڪري سگهن ٿا اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو چوي ته منهنجي ڏاڏي فلاڻي عورت سان شادي ڪئي لنهڪري مونکي شادي ڪرڻ جي ضرورت ڪانهي. اهو ٻڌي سڀيئي وني ٽهڪ ڏنا.

حضور مهاراج جن ان پادريءَ جنهن چيو هو ته منهنجو ڪرائيسٽ سان ايڏو پيار آهي جو مان پنهنجي ڌرم کي ڇڏڻ لاءِ ڪنهن به طرح تيار ڪونه آهيان، ڏانهن مخاطب ٿي فرمائڻ لڳا ته اهو چڱي طرح ذهين نشين ڪرڻ کپي ته ڪنهن ديهه ڌاري ستگوروءَ جي رهنمائيءَ هيٺ روحاني اڀياس ڪرڻ جو اهو هرگز مطلب ڪونهي ته پنهنجي ڌرم لاءِ پريت ۽ شرڌا ڇڏي ڏجي. ان اڀياسيءَ جو اهو پيار ۽ شرڌا نه پاڻ وڌندا، جڏهن هنجي آتما شبد جنهنکي بائيبل ۾ پرماتما چيو ويو آهي، سان جڙندي تڏهن هو پاڻ بهتر عيسائي

پيار آهي اُهيءَ جي ذريعي هُن جي ڪوچ پنهنجي اندر ڪرڻ
کهي چاڪاڻ ته ڪرائيسٽ جو فرمان آهي ته ”ٻوليو نه توهان
کي ملندو.“

پادريءَ پڇيو، ”اسين ڀرمالما ڪيئن ڏسي ۽ هن سان
ڳالهائي سگهون ٿا؟

حضور جن هيڪي ڀيرن ڏياري ڇيو ته هيا بالڪل انهيءَ
طرح جيئن توهين مون سان ڳالهائي رهيا آهيو.

ٻئي پاسي ڇيو ته حضرت عيسيٰ کي نه گذرڻ ورهيه
ٿي ويا.

حضور جن وراڻيو ته ڪرائيسٽ ڪڏهن به ختم ڪرڻ آهي
پر هيڪي ڏسڻ لاءِ ديھ ڌاري ڪرائيسٽ. زنده گروءَ کي
ڳولڻو پوندو.

هڪ پادريءَ پڇيو ته عيسيٰ مسيح جيڪي سکيائون بائيبل
جي روپ ۾ اسان لاءِ ورثي ۾ ڇڏي ويو آهي، انهن سکيائن
تي عمل ڪرڻ سان هيڪي ڏسي ٿو سگهجي ڇا؟

حضور جن وراڻيو ته انهيءَ وشيه تي اسانکي اداريا ۽
عملي روپ ۾ سوچڻ کپي. خدا جي بادشاهت اسانجي اندر
آهي ۽ حضرت عيسيٰ به اسانجي اندر آهي. ڪوبه پستڪ
اسانکي اندر وڃڻ جي ساڌنا سيکاري سگهي ٿو ڇا؟ بائيبل
۾ ڪٿي به انهن ڪريائن ۽ ساڌنن جو ذڪر آيو آهي ڇا جي
ساڌن خود ڪرائيسٽ ۽ هن جي پوئلڳن اندر وڃڻ لاءِ اختيار
ڪيا؟ پوڳس ايپاس تي ڪيترا وڏا پستڪ لکيا ويا آهن
پر انهن پستڪن ۾ سڀ کان اول اها چيتاوڻي ڏنل آهي ته
ڪنهن جيوت گروءَ جي نگراني ۽ رهنمائيءَ کانسواءِ پوڳس
ايپاس جي ٻڙ ۾ مور نه پير پائجو.

الي راءِ روشنلعل چيو، ”اسين بيماريءَ مان شفا پائڻ

جو خطرو نہ ڪافي آهي.

سنگورن فرمايو، "ودانت جو سار نہ ڪي ورلا ئي سمجهن. باقي نادان ۽ اگياني ماڻهن جو نہ انهيءَ ۾ سراسر نقصان آهي. ڀڳتي مارگ، پريم، نمرتا ۽ ديئنتا جو مارگ آهي. پرڀوءَ کي اهي گڻ هميشه پسند ايندا آهن ۽ انهن مان جگياسوءَ کي ڪو نقصان ڪونہ پهچندو، بلڪ پرمارٿ جي سفر جلدي طي ٿيندو. پرماتما سان پريم جي هڪ لهر سوين يا هزارن گناهن کي ڌوئي ٿي ڇڏي ۽ پريمي جگياسوءَ کي هزارن واچڪ گيانين ۽ عالمن فاضلن کان سريشٽ بڻايو ڇڏي.

راءِ روشنلعل عرض ڪيو، "ودانت جو اصلي مقصد هو جيو ۽ برهم جي ايڪتا ثابت ڪرڻ. پراچين ودانتين انهيءَ لاءِ آتمڪ ساڌنائن جو سهارو وٺي پنهنجي ابياس کي جيو آتما سان شروع ڪيو ۽ برهم ۾ وڃي سمايا.

هڪ پادريءَ چيو، "منهنجي خيال ۾ نہ اسانجو ڌرم سڀني کان سٺو آهي.

راءِ روشنلعل پنهنجو راءِ ڏيندي چيو، "جيتري قدر روحانيت ۽ حقيقت جو سوال آهي اها نہ سڀني مذهبن جي تہ ۾ ساڳي آهي."

پادريءَ جواب ڏنو، "منهنجو ڪرائيسٽ سان ايڏو پيار آهي جو مان پنهنجي ڌرم کي ڇڏڻ لاءِ ڪنهن بہ طرح تيار ڪونہ آهيان."

حضور جن فرمايو، "ڌرم مٽائڻ جي نہ ڪا ضرورت ئي ڪانهي پر اهو ضرور آهي تہ توهانکي ڪرائيسٽ کي پنهنجي اندر ڏسڻ کپي. ڪرائيسٽ جي سچي حياتي پريم پيار ۽ شيوا سان ڀرپور هئي ۽ اسانجي واسطي انهيءَ کان وڌيڪ سٺو ڪو مثال ٿي نٿو سگهي. پر توهانکي جيڪو هن لاءِ

توهين چئو ٿا تہ پوري پورڻ پرماتما من ۽ ٻڌيءَ جي دائري
کان مٿي آهي، پوءِ بہ توهين هن کي من ۽ ٻڌيءَ سان سمجهڻ
چاهيو ٿا.

ٽرسٽر سوال ڪيو تہ حضور! ويدانتين جو اهو چوڻ تہ
هن سرشٽيءَ جي ڪابہ هستي ڪانهي، اها نہ اڳي هئي،
نہ هينئر آهي ۽ نہ هوندي، اهو ڪيتري قدر صحيح آهي؟

ستگرون فرمايو تہ ها. اهو سوامي شنڪر آچاريہ جي
گرو گوڙپد آچاريہ جو اکمل اجاتيواد (سرشٽيءَ جو اڻ اُتپتيواد)
آهي. هنجو چوڻ آهي تہ هن سرشٽيءَ جو ٽنهي وقتن-
ماضي، حال توڙي مستقبل ۾ ڪو وجود ئي ڪونهي. يوگ
وسشٽ، جو ويدانت جي هڪ وڏي جوڳو گرنٿ آهي، ان
۾ درشٽ سرشٽ واد جي واکيا ڪيل آهي تہ اها توهانجي
درشٽي آهي جا سنسار کي رچائي. درشٽ معنيٰ ڏسڻ ۽
سرشٽ جي معنيٰ آهي سنسار. يعني توهين ڏسو ٿا انڪري
ئي سنسار آهي.

ٽرسٽر سوال ڪيو تہ حضور! اهو منهنجي سمجهہ کان ٻاهر آهي.

حضور جن فرمايو تہ تمام ٿورا ماڻهو اها ڳالهہ سمجهي
سگهندا. ان لاءِ ئي تہ مون اڳ چيو تہ اهو مارگ سڀني
لاءِ ڪونهي، ٻالڪ موکن جي هٿ ۾ اهو تہ اهڙي طرح
آهي جهڙي طرح ڪنهن ننڍي ٻالڪ جي هٿ ۾ لڪي ٽاري.
تنهن تي ٽرسٽر چيو تہ مان سڀ جو ڪرتا ۽ پرماتما آهيان
ائين چوڻ بہ آسان تہ ڏاڍو آهي.

ستگرون ورائيو، ”چوڻ ۾ تہ سڀ ڪجهہ سچ پچ بلڪل
آسان آهي.“

راءِ وشنامل پڇيو، ”مهاراج جن! اهڙي حالت ۾
ويدانتين جو اهنڪاري، هيلو ايماني ۽ ڪهڙيءَ اڻجاڻ

جو خطرو نہ ڪاڍي آھي.

شنڪرن فرمايو، "ويدانت جو سار نہ ڪي ورلا سمجھن. باقي نادان ۽ اڳياڻي ماڻھن جو نہ انھيءَ ۾ سراسر نقصان آھي. ڀڳتي مارڳ پريم، نمرتا ۽ ديا جو مارڳ آھي. پريم ڪي نہ آھي ڪرڻ ھميشہ پسند ايندا آھن ۽ انھن مان جگياسوءَ کي ڪو نقصان ڪونہ پھچندو، بلڪ پرمارٿي سفر جلدي طي ٿيندو. پرماتما سان پريم جي ھڪ لھر سون يا ھزارن گناھن کي ڌوئي ٿي ڇڏي ۽ پريمي جگياسوءَ کي ھزارن واڄٽ ڪمائين ۽ عالمن فاضلن کان سرشٽ بڻائي ٿي ڇڏي.

راءِ روشنلعل عرض ڪيو، "ويدانت جو اصلي مقصد ھو جيو ۽ برھم جي ايڪتا ثابت ڪرڻ پراچين ويدانتين انھيءَ لاءِ آتمڪ سادنائن جو سھارو ورتو پنھنجي ابياس کي جھو آتما سان شروع ڪيو ۽ برھم ۾ وڃي سمايا.

ھڪ پادريءَ چيو، "منھنجي خيال ۾ نہ اسانجو ڌرم سڀني کان سٺو آھي.

راءِ روشنلعل پنھنجو راءِ ڏيندي چيو، "جيتري قدر روحانيت ۽ حقيقت جو سوال آھي اھا نہ سڀني مذھبن جي تہ ۾ ساڳي آھي."

پادريءَ جواب ڏنو، "منھنجو ڪرائيسٽ سان ايڏو پيار آھي جو مان پنھنجي ڌرم کي ڇڏڻ لاءِ ڪنھن بہ طرح تيار ڪونہ آھيان."

حضور جن فرمايو، "ڌرم مٽائڻ جي نہ ڪا ضرورت ئي ڪانھي پر اھو ضرور آھي تہ توھانکي ڪرائيسٽ کي پنھنجي اندر ڏسڻ کپي. ڪرائيسٽ جي سچي حياتي پريم پيار ۽ سيوا سان ڀرپور ھئي ۽ اسانجي واسطي انھيءَ کان وڌيڪ سٺو ڪو مثال ٿي نٿو سگھي. پر توھانکي جيڪو ھن لاءِ

ٻرسٽر چيو ته حضور! ويدن انوسار ته برهم کان مٿي ڪجهه ڪونهي.

حضور جن اُتر ڏنو ته ويد صرف ستو، رجو ۽ تمو ٽنهي گڻن جو ذڪر ٿا ڪن جنجو ڪم آهي اُتپتي ڪرڻ، پالڻ ۽ ناس ڪرڻ. ويد ان سرو شڪتيمان جي باري ۾ ڪجهه به ڪين ٿا ٻڌائين جو برهم کي سٽا ۽ پرڪاش پردان ڪري ٿو. ڪرشن ڀڳوان گيتا (اڌياءِ ٢ شلوڪ ٤٥) ۾ ارجن کي اُپديش ڪري ٿو ته ويد صرف ٽن گڻن جي باري ۾ ذڪر ڪن ٿا. جيڪڏهن تون سٽيه کي پالڻ چاهين ٿو ته انهن ٽنهي گڻن کان بالڪل مٿي ٿي. (ترگُڻيه وشيا ويدا نسترگُڻيو ڀو ارجن).

ٻرسٽر چيو ته ويدانت ڪاهي ڪلن وشيه لئي معلوم ٿئي.

حضور جن فرمايو ته ويدانت جي شاسترن انوسار ويدانت جي ابياس ڪرڻ جو صرف اهو اڌڪاري آهي جو هيٺين ٽن شرطن کي نباهي ٿو. انهيءَ مان ٿي ظاهر آهي ته ويدانت جو ابياس ڪي ڳاڻ ڳڻيا ٿي ڪري سگهن ٿا. اڌڪاريءَ ۾ هيٺيان گڻ هئڻ گهرجن.

١. وويڪ- يعني صاف سوچ ۽ وچار دوارا محسوس ڪرڻ ته ڪهڙي وستو سچي، دائما ۽ امر آهي ۽ ڪهڙي وستو مٿيا، عارضي ۽ فنا آهي. اڌڪاري اهو سمجهي چڪي ٿو ته آتما کان سواءِ باقي سڀ فنا ۽ ناسونت آهي.

٢. ويراڳ- يعني سنساري پدارٿن کان نرموهه ٿيڻ ۽ استري، ڌن ۽ سنتان وغيره کي مٿيا ۽ ناسونت جاڻي انهن ۾ آسڪت نه ٿيڻ.

٣. کٽ سمپتي- سم، يعني من جي استرتا ۽ شانت سڀاءَ ڌارڻ.

٤. دم – يعني اندرين جو دمن.

٥. اپرتي – ساري پدارٿن کان من کي هٽائڻ ۽ ڌارمڪ ريتن رسمن جي بندشن کان بالڪل آجو رکڻ.

٦. تتڪشا – سهن شڪتي، مصيبتن کي صبر سان سهڻ.

٧. شرڌا – يعني گرو جي وچنن ۾ پورن وشواس.

٨. سماڌان – من جي چستي ۽ ايڪاگرتا.

٩. ممڪشا – مڪتي يعني پرماتما جي پراپتيءَ جي پرٻل اڇا.

جنهن ۾ مٿيان سڀ ڳڻ هوندا سو ئي ودانت جي ابياس جو اڌڪاري سمجهيو ويندو آهي. هاڻي اوهان ٻڌايو ته ڪيترن ۾ اهي ڳڻ هوندا؟ جي ڪن جزوي پڙهيل لکيل ۽ سمجهو ماڻهن ۾ آهن به ته باقي ڪروڙن ماڻهن جو اڌار ڪيئن ٿيندو؟ ڇا هو پرماتما جي دئا مهر جي پاتر جا لائق نه آهن؟ پرڀو پراپتيءَ جو مارگ ته سڀني مردن زالن، پڙهيلن ۽ اڻ پڙهيلن، ودوانن ۽ مورکن لاءِ سمان آهي ۽ اهو آهي ڀڳتي مارگ، جنهن تي ڇهن سالن جو ٻار به آسانيءَ سان هلي سگهي ٿو.

پادري پروهت چيو ته اهو بلڪل صحيح آهي.

برهمڻ چيو ته حضور! اسين ته پاڻکي بادشاهه سمجهي ويٺا هئاسين. اوهان ته اسان کي شڪست ڏئي ڇڏي.

حضور جن وراڻيو ته ائين ڪونهي. مان ته چاهيان ٿو ته توهين صرف نالي طور بادشاهه نه هجو بلڪ سچ پچ بادشاهه هجو. رڳو زباني جمع خرچ ڪرڻ واري وانگر ته ڇو ته مان آتما آهيان، انادي، اننت، امر، ساکشي جاڻڻهار، سرو وياپي، سرو گياتا، سرو شڪتيوان، اچل، رچنهار، من ۽ اندرين جي دائري کان مٿي آهيان پر حقيقت ۾ ائين هجو.

اڳرسنر چيو تہ حضور! ويدن الوسار تہ برهم کان مٿي ڪجهہ ڪونهي.

حضور جن اُتر ڏنو تہ ويد صرف ستو، رجو ۽ تمو گُڻن جو ذڪر ٿا ڪن جنهن ڪم آهي اُنهي ڪري، ٻانهن ۽ ناس ڪري. ويد اُن سرو شڪتيوان جي باري ۾ ڪجهہ بہ ڪين ٿا ٻڌائين جو برهم کي سنا ۽ پرڪاش پردان ڪري ٿو. ڪرشن ڀڳوان گيتا (ادياءِ ۳ شلوڪ ۴۵) ۾ ارجن کي اُپديش ڪري ٿو تہ ويد صرف ٽن گُڻن جي باري ۾ ذڪر ڪن ٿا. جيڪڏهن تون سچ کي پائڻ چاهين ٿو تہ انهن ٽنهي گُڻن کان ٻاهر مٿي ڪڙ. (ترگنہ ڪُنہ وشيا ويدا نسترگنہ ڀو ارجن).

اڳرسنر چيو تہ ويدانت ڪاهي ڪمن وشہ آئي معلوم ٿئي.

حضور جن فرمايو تہ ويدانت جي شاسترن الوسار ويدانت جي اڀياس ڪرڻ جو صرف اهو اڌڪاري آهي جنو هيٺين تون شرطن کي نباهي ٿو. انهيءَ مان ٿئي ظاهر آهي تہ ويدانت جنو اڀياس ڪي ڪهڙي انڌيا ٿئي ڪري سگهن ٿا. اڌڪاريءَ ۾ هيٺيان ڪڻ هئڻ گهرجن.

١. وويڪ- يعني صاف سوچ ۽ وچار دوارا معلوم ڪرڻ تہ ڪهڙي وستو سچي، دائما ۽ امر آهي ۽ ڪهڙي وستو مٿيا، عارضي ۽ فنا آهي. اڌڪاري اهو سمجهي ٿو تہ آتما کان سواءِ باقي سڀ فنا ۽ ناسولت آهي.

٢. ويراگ- يعني سنساري پدارٿن کان ترمڙهہ ڇڏڻ ۽ استري، ڌن ۽ سنتان وغيره کي مٿيا ۽ ناسولت ڄاڻي انهن ۾ آسڪت نہ ٿيڻ.

٣. کٽ سمپتي- سر، يعني من جي اسٿرتا ۽ شانت سڀاءِ ڌارڻ.

لوڀ، موهه ۽ اهنڪار آلما کي غلام بڻائي ويٺا آهن. جيستائين پوري ستگوروءَ کان پند ولي ساڌڪ پنهنجي چتئنا کي انهن دوارن مان هٽائي، تنهي شرانن کي لاهي، آلما کي من ۽ مايا جي گراوٽ کان بچائي پار ابرهم ۾ ڪانه پهچي تيستائين زبان سان سوهنگ چوڻ فضول آهي ۽ اهو اهڙي طرح آهي جيئن ڪو مسخرو اسٽيج تي پاڻکي راجا سڏائيندو آهي. پار ابرهم ۾ پهچي جڏهن آلما محسوس ڪري ٿي ته مان ستپرش جو جزو آهيان ۽ فرق صرف اهو آهي ته هو سمنڊ آهي ۽ مان انجو قطرو، تڏهن ٿي سوهنگ چوڻ سهائي ٿو ۽ ان کان اڳ نه.

پرسٽر چيو ته سائين! توهان جيڪي فرمايو سو بلڪل ٺيڪ آهي. مون سوهنگ چئي جيڪا پرمالما جي هم جنس هئڻ جي دعوى ٿي ڪئي، تنهن لاءِ مان معافي ٿو گهران.

حضور جن فرمايو ته هوشيار وڪيل وانگر توهانکي صبر آهي ته ڪٿي ۽ ڪڏهن پنهنجي هار مڃبي. سڀ اچي ڪل ۾ چئڪيا. جيڪڏهن ڪو مزور لنڊن جي سڙڪن تي چوندو وتي ته مان انگريزن جو شهنشاه آهيان ته جهٽ هنکي سڀ بيوقوف سمجهندا.

پرسٽر چيو ته حضور اسانجو من اسان کان عجيب و غريب ڪرم ڪرائي ٿو.

داتاجن وراڻيو ته اسانکي جڳائي ته جيڪي اگيان جا پردا اسانجي آلما تي وڪوڙيل آهن انهنکي پوري گوروءَ کان نام وٺي هٽايون. پوءِ ٿي آلما جو پرڪاش پوري روپ ۾ ظاهر ٿيندو ۽ صرف اها دعوى ڪرڻ سان ته اسين پرمالما آهيون، اسين پرمالما بڻجي ڪين پونداسين پر ان ويچار "خدائي" کي پاڻ لاءِ اسانکي صحيح اپاءُ وٺڻا پوندا.

جيستائين راجڪماري دشمن جي قيد ۾ آهي تيستائين هنجي
اها هار هٽڻ نه مان راجڪماري آهيان، ولرٽ آهي. اهڙي
ڳالهه لي ٻاڻ دشمن هنجي مذاق اڏالبدا.

ٻڙيسٽر پڇيو ته حضور! اسين ٻالڪي دنيا جي لالچن کان
ڇو ڪين ٿا روڪي سگهون؟

حضورجن ورايو ته اسانجي آتما اڃرو ۽ نربل ۽ ضعيف
ٿي چڪي آهي جو من سان مقابلو ڪرڻ لاءِ پنهنجي سموري
طاقت وڃائي ويٺي آهي. جيستائين اسين آتما جون زنجيرون
هڪ هڪ ڪري نه لاهيندا سين، جنهن ڪمال ڪولڙيءَ ۾
هو قيد آهي، اُتان ڪيس آزاد ڪري ڪلي ۽ صاف وايو منڊل
۾ نه آڻيندا سين ۽ جيستائين اُنکي اعليٰ زره ۽ هٿيارن سان
نه سجائيندا سين ۽ انهن هٿيارن کي هلائڻ لاءِ ڪنهن اُستاد
جي رهبري ۽ رهنمائي اختيار نه ڪندا سين تيستائين هوءَ
پنهنجو وڃايل شان ڪيئن هٿ ڪري سگهندي؟

تنهن لي ٻڙيسٽر پڇيو ته پوءِ سوهنگ جو نعرو هڻڻ ته
فضول آهي؟

ستگورن فرمايو، "سوهنگ معنيٰ آهي، 'آهو مان آهيان.'
هي آتما جي موجوده حالت سان لاڳو نه آهي جو ته هن
وقت هوءَ شرير جي قيد ۾ ۽ من جي اڌين آهي. اهو اشارو
ڪنهن خاص روحاني اوستا ۽ منزل ڏانهن آهي ۽ صرف
زبان سان سوهنگ چوڻ بيسود آهي جڏهن آتما شرير من
ا جي بندشن ۾ قيد آهي.

مان لوهانکي وڏيڪ کولي سمجهايان. هن وقت اسانجي
آتما استول، سوکيم ۽ ڪارڻ شريرن ۾ قيد آهي. انهيءَ
زام من مايا، ٽنهي گڻن، پنجن تتن ۽ پنجواهن پرڪرتين
جي بندشن ۾ بري طرح جڪڙيل آهي. ڪام، ڪروڌ،

لوڀ، موهہ ۽ اهنڪار آتما کي غلام بڻائي ويٺا آهن.
جيستائين پوري سنسڪوروءَ کان پيڇد ونئي ساڌڪ پنهنجي
چيتنا کي انهن دوارن مان هٽائي، تنهي شرارن کي لاهي،
آتما کي من ۽ مايا جي گرفت کان ڇڏائي پار برهم ۾ نه ٿو
پهچي تيستائين زبان سان سوهنگ چوڻ فضول آهي ۽ اهو
اهڙي طرح آهي جيئن ڪو مسخرو اسٽيج تي ناٽڪي راجا
سڏائيندو آهي. پار برهم ۾ پهچي جڏهن آتما محسوس ڪري
ٿي ته مان سنپورش جو جزو آهيان ۽ فرق صرف اهو آهي
ته هو سمنڊ آهي ۽ مان انجو قطرو، تڏهن ٿي سوهنگ چوڻ
سهائي ٿو ۽ ان کان اڳ نه.

بيرسٽر چيو ته سائين! توهان جيڪي فرمايو سو بلڪل
ٺيڪ آهي. مون سوهنگ چئي جيڪا پرماتما جي هم جنس
هجڻ جي دعويٰ ٿي ڪئي، تنهن تان مان هٿ ٿو کڻان.

حضور جن فرمايو ته هوشيار وڪيل وانگر توهان کي خبر
آهي ته ڪٿي ۽ ڪڏهن پنهنجي هار مڃجي. سب اڳي ڪل
۾ چٽڪيا. جيڪڏهن ڪو مزور لنڊن جي سڙڪن تي چوندو
وتي ته مان انگريزن جو شهنشاهه آهيان ته جهٽ هنکي سب
بيوقوف سمجهندا.

بيرسٽر چيو ته حضور اسانجو من اسان کان عجيب و غريب
ڪرم ڪرائي ٿو.

دادا جن وراڻيو ته اسانکي جڳائي ته جيڪي اڳيان جا
پردا اسانجي آتما تي وڪوڙيل آهن انهنکي پوري ڪوروءَ
کان نار ولي هٽايون. پوءِ ٿي آتما جو پرڪاش پوري روپ
۾ ظاهر ٿيندو ۽ صرف اها دعويٰ ڪرڻ سان ته اسين پرماتما
آهيون، اسين پرماتما بڻجي ڪين پونداسين پر ان وچاءِ
"خدائيءَ" کي ٻاڌڻ لاءِ اسانکي صحيح اپاءَ وٺڻا پوندا.

جيستائين راجڪماري دشمن جي قيد ۾ آهي ايستائين هنجي
اها هام هڻڻ ته مان راجڪماري آهيان، وارث آهي. اهڙي
ڳالهه لي ٻاڻ دشمن هنجي مذاق اڏائيندا.
ٻرسٽر ٻچو ته حضور! اسين ٻالڪي دنيا جي لالچن کان ،
جو ڪين ٿا روڪي سگهون؟
حضورجن وراڻيو ته اسانجي آلما اڃا ته نربل ۽ ضعيف
لي چڪي آهي جو من سان مقابلو ڪرڻ لاءِ پنهنجي سموري
طاقت وڃائي ويٺي آهي. جيستائين اسين آلما جون زنجيرون
هڪ هڪ ڪري نه لاهينداسين، تيستائين ڪمال ڪرڻ ۾
هو قيد آهي، آئان ڪيس آزاد ڪري ڪلي ۽ صاف واڻ مبدل
۾ نه آڻينداسين ۽ جيستائين انکي اعلي زره ۽ هٿيارن سان
نه سجائينداسين ۽ انهن هٿيارن کي هلائڻ لاءِ ڪيون استاد
جي رهبري ۽ رهنمائي اختيار نه ڪنداسين تيستائين هوءِ
پنهنجو وڃايل شان ڪيئن هٿ ڪري سگهندي؟
تنهن لي ٻرواسٽر چيو ته پوءِ سوهنگ جو لعرو هڻڻ نه
فضول آهي؟
سڳرون فرمايو، ”سوهنگ معنيٰ آهي، 'اهو مان آهيان.'
هي آلما جي موجوده حالت سان لاڳو نه آهي جو نه هن
وقت هوءِ شرير جي قيد ۾ ۽ من جي آڌين آهي. اهو اشارو
ڪنهن خاص روحاني اوسٿا ۽ منزل ڏانهن آهي ۽ صرف
زبان سان سوهنگ جپڻ بيسود آهي جڏهن آلما شرير
۽ مايا جي بندن ۾ قيد آهي.
مان لوهالڪي وڏيڪ ڪولي سمجهايان. هن وقت اسانجي
آلما استول، سوکيم ۽ ڪارڻ شريرن ۾ قيد آهي. ان
ڪانسواءِ من مايا، تنهي گڻن، پنجن تتن ۽ پنجويهن پرڪرتين
جي بندن ۾ بري طرح جڪڙيل آهي. ڪام، ڪ

اهو سڀ زبان سان چوڻ آسان آهي پر صرف عقل ۽ ترڪ ذريعي انهيءَ ۾ وشواس رکڻ مشڪل آهي. انهيءَ ڪري ودانت جا آچاريه- مادو آچاريه ۽ ٻين پالڻهاري لوڪ جي مدد سان پنهنجي مقصد کي پراپت ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. ڪجهه وقت ڪانپوءِ مادو آچاريه ۽ گيانيشور اتري قدر چيو ته ڀڳتي مارگ دئاران ئي موکش ملي سگهي ٿو.

نوجوان بئرسٽر چيو ته پاڻکي برهم سمجهڻ وارو سڌانت مونکي ڏاڍو پسند آهي. شيوڪ ٿيڻ بدران سوامي ڇو نه ٿجي؟ پٽ ڪان نه پيءُ ٿيڻ بهتر آهي.

حضور جن مشڪي ورائيو ته اهو گيان لوڪ جو مارگ آلي ڪٺن ۽ خطرناڪ آهي. گسائين تلسيداس رامائڻ ۾ گيان مارگ کي تلوار جي ڌار سان ڀيٽيو آهي. لڪن مان ڪو هڪ انهيءَ ذريعي پنهنجي لڪش کي پائي سگهي ٿو، هر هڪ جو ڪم ناهي. ڪو وياس، وشسٽ يا شنڪر آچاريه جهڙو ڪامياب ٿئي ته ٿئي، نه ته ٻين لاءِ مشڪل آهي.

"مان سمجهان ٿو ته آتما، جا پرماتما جو انش آهي، ٻالڪ پرماتما کي ٻه ڪيترن سيمائن اندر ڪم ڪرڻو پوي ٿو، توهانجو ان باري ۾ ڪهڙو رايو آهي؟" نوجوان بئرسٽر پڇيو.

ستگورن فرمايو، "آتما بيشڪ راجڪماري آهي پر هن وقت من ۽ اندرين جي بندن ۾ قيد آهي. اهڙي حالت ۾ پرماتما جو انش هوندي به وشيه وڪارن جي طوفاني لهرن جو مقابلو ڪيئن ڪري سگهندي؟ ڀلي ڪٿي ظاهري اسين پنهنجون ڪمزوريون ۽ پاپ سويڪار نه ڪيون پر اسانکي اها پوري ڄاڻ آهي ته من جي اشارن تي اسين رات ڏينهن نچي رهيا آهيون ۽ بار بار واسنائن جو شڪار بڻجي ٿا وڃون.

چڙهيو آهي. "

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته اسانجي آتما پردن ۾ ڍڪيل سان ڍڪي پيئي آهي. منش جيون جو اصلي مقصد آهي انهن پردن کي هٽائي- آتما کي پرماتما سان ملائڻ. فرق صرف انهن طريقن ۽ سادن جو آهي جي طرح طرح جا مت متانتر انهن اگيان جي پردن کي هٽائڻ لاءِ اختيار ڪن ٿا. ويدانت گيان مارگ يعني عقل بدي، جو مارگ ڏيکاري ٿي ۽ پرماتما چاهي ٿو ته اسين اها ڳالهه ڪري ۽ واد وواد جي راهه چڙهي برام ۾ ڀڳتيءَ جي پرن جي سهاري هسن ڏاڍهن اڏامون. عقل اسانکي صرف دنيوي ڪم ڪار ڪرڻ لاءِ مليو آهي. ان اگر ۾ اسيم پرماتما کي سمجهڻ لاءِ اسانجو هي عقل ۽ بدي محدود ۽ ڪاڙ آهي.

ويدانتي ٻاڻ کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري ٿو ۽ پاڻکي شرير، من ۽ پراڻن وغيره کان الڳ ڪرڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. هو ڳرڪ دڳاران ان نتيجي تي پهچڻ جي ڪوشش ڪري ٿو ته هو نڪي شرير آهي، نڪي پراڻ آهي (جي شرير کي هلائين ٿا) ۽ نڪي پراڻن کي ستا ڏيڻ وارو من آهي. هو آتما آهي. هو شرير، پراڻ ۽ من کي جيون ۽ شڪتي ڏيڻ واري سچي چيتن ستا آهي. اها چيتن ستا ئي پرم آتما آهي، برهم آهي، سموري سرشٽيءَ جو ڪرتا آهي. ويدانتي چون ٿا ته آتما جي الڳ هستي آهيئي ڪانه، اهو سڀ ڪوڙ آهي. مان ئي سنسار آهيان ۽ سنسار جو سنڀالڪ آهيان. مان ئي پرم چيتنا جو ساگر آهيان ۽ هي سنسار ان جون لهرون، وار ۽ ڪڃي آهن. اگيان دواران آهن ٿل مايا ڪارڻ ٿي منش خود برهم هوندي به پاڻکي ٻيو ۽ ٻيو سمجهي رهيو آهي.

اهو سڀ زبان سان چوڻ آسان آهي پر صرف عقل ۽ تدبر ذريعي انهيءَ ۾ وشواس رکڻ مشڪل آهي. انهيءَ ڪري وشوامتر جا آچاريه- ماڌو آچاريه ۽ ٻين ٻالڪپڻ کان ئي انهن ڳالهين جي مدد سان پنهنجي مقصد کي پراپت ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. ڪجهه وقت ڪاپوءِ ماڌو آچاريه ۽ گياليشور انتري قدر چيو ته ايڪتي مارڳ ڏاڍاران لئي موڪش ملي سگهي ٿو.

نوجوان بئرسٽر چيو ته ٻالڪي ابرهم سمجهڻ وارو سڌالت مولڪي ڏاڍو پسند آهي. ٿيو ڪ ٿيڻ بدران سوامي چولي آجي؟ پت ڪان لي ڀيءُ لٿڻ اهتر آهي.

حضور جن مسڪي وراٺيو ته اهو گيان لوڪ جو مارگ آلي ڪلن ۽ خطرناڪ آهي. گسائين تلسيداس رامائڻ ۾ گيان مارگ کي تلوار جي ڌار سان ڀيٽيو آهي. لڪن مان ڪو هڪ انهيءَ ذريعي پنهنجي لڪش کي پائي سگهي ٿو، هر هڪ جو ڪم ناهي. ڪو وناس، وششت يا شنڪر آچاريه جهڙو ڪامياب ٿئي ته ٿئي، نه ته ٻين لاءِ مشڪل آهي.

”مان سمجهان ٿو ته آتما، جا پرماتما جو انش آهي، ٻالڪ پرماتما کي به ڪيترن سيمائن اندر ڪم ڪرڻو پوي ٿو، لوهانجو ان ٻاري ۾ ڪهڙو رايو آهي؟“ نوجوان بئرسٽر پڇيو.

ستگورن فرمايو، ”آتما بيشڪ راجڪماري آهي پر هن وقت من ۽ اندرين جي بندش ۾ قيد آهي. اهڙي حالت ۾ پرماتما جو انش هوندي به وشيه وڪارن جي طوفاني لهرن جو مقابلو ڪيئن ڪري سگهندي؟ پالي ڪٽي ظاهري اسين پنهنجون ڪمزوريون ۽ پاپ سوڪار نه ڪيون پر اسالڪي اها پوري ڄاڻ آهي ته من جي اشارن تي اسين رات ڏينهن نچي رهيا آهيون ۽ بار بار واشنائن جو شڪار بڻجي ٿا وڃون.

ڇڏيو آهي. ٥

حضور مهاراج جن وڏاڪ فرمايو ته اسانجي آتما پردن ۾
ڍڪن سان ڍڪي ڇڏي آهي. منش جيون جو اصلي مقصد
آهي انهن پردن کي هٽائڻ. آتما کي پرماتما سان ملائڻ. فرق
صرف انهن طريقن ۽ ساڌن جو آهي جي طرح طرح جدا
مت متانتر انهن اڳيان جي پردن کي هٽائڻ لاءِ اختيار ڪن ٿا.
ويدانت گيان مارگ يعني عقل ٻڌيءَ جو مارگ ڏيکاري ٿي پر
پرماتما چاهي ٿو ته اسين اها ترڪ ۽ واد وواد جي راهه ڇڏي
پريم ۽ ڀڳتيءَ جي پرن جي سهاري هن ڏانهن اڏامون.
عقل اسانکي صرف دنيوي ڪم ڪار ڪرڻ لاءِ مليو آهي.
ان اڳم ۽ اسيم پرماتما کي سمجهڻ لاءِ اسانجو هي عقل ۽
ٻڌي محدود ۽ ڪالو آهي.

ويدانتي ٻاڻ کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري
ٿو ۽ ٻالڪي شرير، من ۽ پراڻن وغيره کان الڳ ڪرڻ
جي ڪوشش ڪري ٿو. هو ترڪ دليلن ان نتيجي تي
پهچڻ جي ڪوشش ڪري ٿو ته هو نڪي شرير آهي، نڪي پراڻ
آهي (جي شرير کي هلائين ٿا) ۽ نڪي پراڻن کي سٽا ڏيڻ
وارو من آهي. هو آتما آهي. هو شرير، پراڻ ۽ من کي جيون ۽
شڪتي ڏيڻ واري سچي چيتن سٽا آهي. اها چيتن سٽا ئي
پرم آتما آهي، برهم آهي، سموري سرشٽيءَ جو ڪرتا
آهي. ويدانتي چون ٿا ته آتما جي الڳ هستي آهيئي
ڪانه، اهو سڀ ڪوڙ آهي. مان ئي سڀ آهيان ۽ سڀ
جو سنڀالڪ آهيان. مان ئي پرم چيتنا جو ساگر آهيان ۽ هي
سنسار ان جون لهرون، ورڻ ۽ گجي آهن. اگيان دوارا آيل
ٿيل مايا ڪارڻ ئي منش خود برهم هوندي به پاڻکي تچ
۽ نچ سمجهي رهيو آهي.

پادري پروفيسر عرض ڪيو، ”مهاراج جي! اسان توهانجو ڪافي وقت ورتو آهي ۽ اوهان نهايت تحمل سان اسانجي شڪائن جو سماڌان ڪيو آهي. جي توهانجي اجازت هجي ته مان فقط هڪ وڏو سوال پڇان.

حضور جن ورائيو، ”وڏي خوشيءَ سان پڇو. اهو منهنجو فرض آهي ته ڪي مولڪي سچن جگياسن جي سوالن کي سمجهائڻ ۾ وڏي خوشي ٿيندي آهي.“

تڏهن پادريءَ پڇيو، ”سائين! ڪجهه روشني ويدانت تي وجهو. ويدانت، ادوئت ۽ سنت مت ۾ ڪهڙو فرق آهي؟“

ستگورن فرمايو، ”پارس درشن جون ڇهه شاخون آهن جنهنڪي ڪٿ درشن چئبو آهي ۽ ويدانت انهن مان هڪ آهي. ادوئت به ڪٿ درشن جو هڪ انگ آهي ۽ ويدانت کان نيارو آهي پر سنت مت جي ڄاڻ انهن ڇهن ئي کي ڪانهي. سنت مت جي منزل ۽ رسائي انهن سڀني کان مٿي آهي. پهرين پهرين وياس رشيءَ ويدانت شاستر لکيو پر ويدانت کي موجوده روپ شنڪر آچاريه (٧٨٨ کان ٨٨٨ عيسوي) ڏنو. هن ادوئت واد جي استاپنا ڪئي جنهنجو سدانت آهي ته پرماتما کان سواءِ ٻيو سڀ ناسونت ۽ ڀسي مايا آهي.

رامانج آچاريه (١٠١٧ کان ١١٣٧) جنهن دوئت واد سدانت جو پرچار ڪيو. اهو برهم جي سرگڻ روپ ۾ وشواس رکي ٿو ۽ چوي ٿو ته برهم ۽ آتما الڳ الڳ آهن پر ادوئت واد پٺي کي هم جنس سمجهي ٿو. هو چون ٿا ته برهم کانسواءِ ٻيو سڀ ڀرم آهي. ”ايڪو برهم دويه ناستي.“ هي جيڪي ڪجهه نظر اچي ٿو سو مايا وي سپنو آهي ۽ صرف اگيان جي ڪارڻ نظر اچي ٿو. جهڙي طرح دونهون آڳ مان نڪري آڳ کي لڪائي ڇڏي ٿو اهڙي طرح هن مايا برهم کي لڪائي

هلڻ چلڻ ۾ جانورن وانگر آهي، ته پوءِ ڇو ڪن قدرتي
اهڙي انسان کي حملن لاءِ جوڙين ۽ موڪليندي جنهن جي هر
شيءِ لاءِ لائق آهي؟ انهن جوڙڻ ۽ پرائڻ آزمودا ۽ انهيءَ هنجي
وڪاس ۽ انتهاءَ لاءِ لاپرواهه ليکيندا. پيو لوهان اهو ته ڏنو
هوندو ته ڪي ڪتا، ٻلا يا ٻيا ڪي جانور ڪن انسان
کان ۽ وڏا ڪي سني هلڻ ڪندا آهن. پوءِ ڇو ڪن پرماڻما
اهڙن آنمالن لاءِ دعا ڪري مٿن ڇواڙ ڦٽيندو جنهن لاءِ
هو صحيح روپ ۾ لائق آهن؟ قدرت جيڪو سبب انهن
آنمالن کي سيکارڻ چاهيو ٿي اهو سبق هنن ڪوبي سکي
جڏهن ته مٿن جدم پائي حيوانيءَ هستڪ ورتاءُ ڪرڻ
ڪيڏو نه هاڃيڪار آهي. در اصل، هي سڀ ڳالهيون انهن
ڏنارن سمجهڻ جوڳيون آهن ٻاجهاءِ ڏي ۽ اهي مباحثي ذريعي
اهي سمجهي نه سگهيون.

پادري پروفيسر سمجهندو ليکيدي جهڙو ته انهن برابر آهي.
انڪرسٽر جهڙو ته جيڪڏهن سڀ دک، درد ۽ بيماريون
اساڻي گذريل ڪرمن جو ڦل آهن ته پوءِ انهن کي دور ڪرڻ
جي ڪوشش ۽ اپاءَ ڪرڻ جو ته ڪو سوال ئي ڪونه اٿي؟

حضور جن فرمايو ته اهو درست ڪونهي. جيتوڻيڪ اهي
ڪشت ۽ ڪليش اساڻي ڪيل ڪرمن ڪارڻ آهن ته به انهن
اهو ارٿ ڪونهي ته اسان کي انهن کان ڇوٽڪارو پائڻ لاءِ
ڪوبه جتن ڪرڻ نه گهرجي. ممڪن آهي ته دک ۽
مصيبتون اساڻي هن جنم جي غلطين يا ڪرمن ڪارڻ هجن
۽ شايد اسين سولائيءَ سان انهن کي دور ڪري سگهون ۽
جڏهن اسين انهن کي دور ڪرڻ جي ڪوشش ڪنداسين ته
من ۾ سنتوش رهندو ته اسان پنهنجي ڪوشش ڪئي آهي.
انهيءَ ڪري انهن دکن کي چپ چاپ سهي سگهنداسين.

جي سنتن ۽ مهاتمائن انهيءَ ذڪر ڪيو آهي ۽ انهيءَ وچن ڪڏهن به غلط نه ٿيندو آهي. جيڪي هو پنهنجي اندران اکين سان ڏسن ٿا اهو ئي سمجهائين ٿا.

هڪ پادريءَ چيو ته جڏهن ڪنهن ماضيءَ جي مهاتما جي وچن جي هر داش ۽ وقت جا مهاتما تائيد ٿا ڪن ته آهي وچن ضرور صحيح هوڻ ۽ ڀروسي جوڳا هوندا.

حضور جن فرمايو ته عجب جي ڳالهه ته اها آهي ته ماڻهو سمجهن ٿا ته هو سڀ ڪجهه پنهنجي عقل بدّيءَ ذريعي سمجهي سگهن ٿا. انهن کي اها ڄاڻ ڪانهي ته اهڙا به لوڪ ۽ منڊل آهن جي هنن جي عقل بدّيءَ جي پهچ کان بلڪل پري آهن.

ان تي مسلمان ڊاڪٽر چيو ته اهو انسان جو محدود عقل ۽ بدّي آهي جنهن هڪ ئي قرآن شريف جي معنيٰ وارن کي ٻاهتر فرقن ۾ ورهائي ڇڏيو آهي ۽ عيسائين به انيڪ پنٿ چالو ڪري ڇڏيا آهن.

پادرين مان هڪ، حضور جن کي ياد ڏيار ڪندي عرض ڪيو ته توهين پنر جنم جي باري ۾ ڪجهه ٻڌائي رهيا هئا.

حضور جن فرمايو ته توهان پڇيو ٿي ته انسان ڪيئن نيچ ۽ اوچ جونين ۾ ڇو ٿو موڪليو وڃي؟ توهين ڏسو ته قدرت جي هر ڪارج ۾ مصلحت رکيل آهي. جڏهن قدرت ڏسي ٿي ته ڪنهن ماڻهوءَ ليکي شڪار ڪرڻ ۽ جيو هتيا ڪرڻ جو ڀوت سوار آهي ته هوءَ هنکي ترت ئي اهڙي جوڻ ٿي ڏئي جهڙوڪ شينهن جي يا چيتي جي، جتي هو آسانيءَ سان پنهنجي ان ڀراڙل اڇا جي پورتي ڪري سگهي. جيڪڏهن ماڻهوءَ ۾ اڃا اهي حيواني عادتون آهن ۽ منش جنم جهڙي امولڪ رتن جو ڪوبه قدر نٿو ڪري ۽ سندس

ستسنگين کي نرڪ ۾ وٺي ويندا آهن ڇا؟

حضور جن فرمايو ته نه، جيئن ته جيو ڪي پوري گروءَ کان نام مليو آهي، جمدوت ان جي نزديڪ اچڻ جي به همت نٿا ڪن. نه رڳو ايترو پر جمدوتن جو مالڪ ڌرمراج به ستگروءَ جي شبد کان ونئن ٿو وڃي. جي جمدوت ڪنهن ستسنگيءَ کي نرڪ ۾ وٺي ويندا ته ان جي رهائيءَ لاءِ پوري گروءَ کي اتي نرڪن ۾ وڃڻو پوندو ۽ ان جو نتيجو اهو نڪرندو جو نرڪن جي سڀني جيون جا بند خلاص ٿي ويندا ۽ سڀ نرڪ خالي ٿي ويندا، جا ڳالهه ڌرمراج کي قيام قبول ڪانهي.

برسٽر پڇيو ته حضور اهي دکدائي ڌرمراج ۽ ان جا دوت ڇو بڻايا ويا آهن؟

ستگرو فرمايو ته جيئن ڪچرو ڪڍائڻو هوندو آهي ته مهتر کي سڏ ڪبو آهي، جي ڪنهن بدمعاش يا ڌاڙيل کي پڪڙائڻو هوندو آهي ته پوليس واري کي سڏ ڪبو آهي. توهين خود سمجهي سگهو ٿا ته سماج جي انتظام لاءِ پوليس جو محڪمو اهڙو ئي ضروري آهي جهڙو ٻيو ڪو سماج سڌار محڪمو.

پادري حضور جن جي وچن جي تائيد ڪندي چيو ته برابر دنيا ۾ پرماتما کي ٻنهي ٻرن ۽ ڀلن لوڪن سان واسطو پوي ٿو.

برسٽر چيو، ”مان ته سمجهان ٿو ته هي سرڳن ۽ نرڪن جون ڳالهيون صرف ڪلپنا آهن ۽ انهيءَ مطلب سان گهڙيون ويون آهن ته لوڪ برائيءَ کان ٻچي نيڪيءَ ڏانهن مائل ٿين.

اهو ٻڌي سڀئي وٺي کلڻ.

حضور جن فرمايو ته اهو درست ڪونهي. سڀئي ڌرمن

ماليءَ وٽ وڃي ويهندو جنهن کي واجهائيءَ ۾ اهڙا اڀيو ٿيا آهن.

اڄ ٻين وڏن ۽ خاص ڪري اميرڪن پادرين ان مائيءَ کي ڏسڻ جي چاهنا ڏيکاري. انڪري حضور داندڀال جن مونکي آگيا ڏني ته مان بيبي رکيءَ کي ٿوريءَ دير لاءِ وڃي اچان.

بيبي رکيءَ پنهنجا اڀيو ٻڌايا جن جو مون انگريزيءَ ۾ انواد ڪري ٻڌايو ڇو جو وڏن ۾ ڪيترا بيبي رکيءَ جي پنجابي ٻولي چڱيءَ طرح ڪين ٿي سمجهي سگهيا.

ان ملاقات ڪانپوءِ سڀني کي سنتوش ٿيو.

برسٽر وڌيڪ پڇيو ته حضور! سرڳ ۽ نرڪ ۾ به آتما کي ڪا ديهه هوندي آهي ڇا؟

حضور جن فرمايو ته ها پر هيءَ استول ديهه نه، سوکيم ديهه ٿيندي آهي، اهي سوکيم شرير اهڙا هوندا آهن جهڙا سپني ۾ ڏسبا آهن ۽ سک ۽ دک جو اثر محسوس ڪندا آهن.

برسٽر وري سوال پڇيو، ”سوکيم شرير به موت اچڻ تي مٽجي ٿو ڇا؟ سمجهو ته ڪو ماڻهو موت ڪانپوءِ هڪ ڪتي جي جون پائي ٿو، ته هن جي سوکيم شرير کي به ساڳيءَ حالت مان لنگهڻو پوندو ڇا؟“

حضور جن فرمايو ته نه، سوکيم شرير هميشه يڪسان رهي ٿو. سوکيم شرير پنجن تتن—پرٿوي، پاڻي، اگني، وايو ۽ آڪاش جو ٺهيل ڪونهي. بلڪ نون سوکيم تتن مان ٺهيل آهي، روپ، رس، سپرش، گنڌ ۽ باقي ٻيا چار آهن من، ٻڌي، چت ۽ اهنڪار.

برسٽر وري پڇيو ته ڪڏهن جمدوت به غلطيءَ وچان

آهي . اهڙو مثل ناڻ کي اهڙن ڪرمن کان بچائيندو رهي ٿو ؛ سندس دل ۾ برن ڪرمن لاءِ قدرتي طور نفرت پيدا ٿئي ٿي.

ٻئي پسٽر چيو ته اها صرف وشواس جي ڳالهه ٿيندي. ڇا ان کي ثابت به ڪري سگهجي ٿو يا نه؟

حضور جن فرمايو ته ها ، جن ٻارن کي سوڪيم معدن جي ڪاروبار کي ڏسڻ جي اڻدرتي اڪ ماڻڪ بخشي ٿي ، انهيءَ وچن يا سندن اکين مان اها ڳالهه ثابت ٿئي ٿي.

ٻئي پسٽر تنهن تي پڇيو ته ڇتي به ڪو اهڙو شيوڪ آهي جنهن کي اها انترڪ اک حاصل ٿي هجي ؛ جيڪر اسان کي پنهنجا اهڙا انيو ڀڳائي سگهي؟

حضور جن وراڻيو ته ڇتي اهڙا ٻارا گهڻئي آهن مگر هو گمنام رهڻ ٿي پسند ڪن ٿا ؛ پنهنجو پاڻ ظاهر ڪرڻ نه چاهين.

ٻئي پسٽر چيو ته ان ۾ هندي خود نمائي يا مشهوري ڪرڻ جي نه ڳالهه ئي ڪانهي. صرف پنهنجي تجربا جو سماڌان ٿي ٻوندو.

حضور جن فرمايو ته اهڙا سچڻ به لوهان کي صرف پنهنجا انيو ٻڌائيندا پر ان مان لوهانکي ڪهڙن لساي ٿيندي ته هو جيڪي ڪجهه چون ٿا سو سچ آهي؟

ٻئي پسٽر چيو ته مولڪي هندي ٻڌائڻ تي ٿي وشواس اچي ويندو.

”پر لوهن پنهنجي ڇوڻ تي ٿي ڇو ڪين ٿا وشواس ڪريو؟“ حضور جن مشڪندي فرمايو.

تنهن تي سڀئي اچي ڪل ۾ ڇڪيا.

حضور جن فرمايو ته ڇڱو ، درساني لعل لوهانکي هڪ

ان شڪاري کي صرف هڪ بري عادت ڪارڻ سو جنم
وٺڻا اهو ڪرمن جو بوجهه چڪائڻو پوندو. قدرت پنهنجو اهو
پراڻو قانون بدليو نٿي ڪري ته جان جي بدلي جان ۽ اک
جي بدلي اک ڏيڻي حساب چڪائڻو آهي. اهو قانون اٽل
۽ پوري طرح لاڳو آهي. سو ڪرمن جو حساب ڪتاب
چڪائڻو ئي آهي. جيڪڏهن موت کان اڳ اهو ليکو چڪتو
نه ٿيو ته قرضدار کي اهو ليکو پورو چڪائڻ لاءِ وري جنم
وٺڻو ئي پوندو. صرف چولي جي بدلائڻ سان قرضدار کي
معافي نٿي ملي. هنجي سڀني ڪرمن جو ليکو ۽ لهڻو ڏيڻو
هنجي انتهڪرڻ ۾ پڪي طرح اُڪريل رهي ٿو. ان ڪرمن
جي بندش کي نه ته ڪو ڪوڙي ثابت ڪري سگهي ٿو،
نه بدلائي سگهي ٿو ۽ نه ئي ناس ڪري سگهي ٿو. ان ۾
درج ڪيل هڪ هڪ ڪوڏي ۾ چڪائڻي پوندي. هر هڪ
نيڪ ڪرم جو انعام ملڻو آهي ۽ هر هڪ بري ڪرم جي سزا
ڀوڳڻي آهي.

هيڊ ماسٽر پڇيو ته اسانکي سزا ڇو ٿي ڏني وڃي؟

حضور جن وراڻيو ته اسانجي ڀلي ۽ بهتريءَ لاءِ،
اسانکي سڌارڻ سنوارڻ لاءِ ۽ اسانجي پاپن کي ڌوئڻ لاءِ.

هيڊ ماسٽر سوال ڪيو ته جڏهن اسانکي ياد ئي ڪونه ٿو
رهي ته اسان گذريل جنم ۾ ڪهڙا ڪرم ڪيا ۽ اسانکي
ڪهڙي ڪرم ڪارڻ سزا ڏني وڃي ٿي ته پوءِ ان سزا جو
فائدو ڪهڙو جڏهن سزا ملندڙ کي پنهنجو قصور ئي ياد
نٿو رهي.

حضور جن فرمايو ته ان سزا جو اثر انتهڪرڻ ۾ امٽ
روپ ۾ اُڪريل رهي ٿو ۽ ايندڙ جنمن ۾ آتما اهڙن ڪرمن
کان ائين ئي ونڃڻ وڃي جيئن ڪو زهريلي نانگ کان ڀڄندو

۽ آزمودا آلما جي انتيءَ ۽ وڪاس لاءِ ضروري آهن. آلما
جي لباس مٽائڻ جو نالو آهي موت. آلما کي هڪ ڏينهن ديهه
ملي ٿي جنهن ۾ انکي پنهنجي ڪرمن انوسار اهڙي انڀو
حاصل ڪرڻ ٿا جي هنهنجي ۾ هنڌي انتيءَ لاءِ ضروري ۽
مفيد آهن.

جڏهن منش جو مرڻو ٿئي ٿو تڏهن هو صرف انهي
ڪارڻ ڪيترو ۾ وڃي ٿو پر سندس ڪيل ڪرمن جو حساب
ڪتاب هن سان گڏ رهي ٿو. هو جتي وڃي ٿو انهي انهن
ڪرمن جو قرض ڪمس چڪائڻو پوندو. قدرت سنگدل مهاجن
جيان آهي. هڪڙي قرض اوهان ڪيا آهن اهي پورا ڀرڻا
اوهان لاءِ پيو چارو ئي ڪرڻو. دنيا جي سڀني ڌرمن ان
سدالت کي تسليم ڪيو آهي نه جيڪي پوکبو سو لڻبو.
انسان پنهنجي ڪيل ڪرمن جي ڦل لاءِ خود ئي ذميوار آهي.
اهڙي ڪرمن جو قانون آهي ۽ جنم جو سدالت به ان سان لاڳو
پئي والگر جزئل آهي. پر جنم ڪالسواءِ ڪرمن جي سدالت
اذررو ۽ اڻوررو وهجي ٿو وڃي. اسين سڀ انگاٽار ڪرم ڪندا
وهون ٿا ۽ اهڙي رهيا ٿا لاتون قرض ڪٺي پنهنجي نوجي کي
وڏائي رهيا آهيون. جي سڀ قرض چڪائڻا ئي پوندا. ان
ڪالسواءِ ٻيڻ جو ڪو پر اپاءِ ئي ڪرڻو. هڪڙي ئي جنم
۾ اسين ڪرمن جو اثرو نه نوح ڪٺي ٿا وهون جو هڪ حياتيءَ
۾ چڪائڻ ناممڪن ليو پري. نوجوان انرامتر پڇيو نه حضور!
اهو ناممڪن ڇو آهي؟

حضور جن فرمايو نه سمجهو هڪ ماڻهو شڪار ڪرڻ جو
ڏاڍو شوقين آهي ۽ هو پنهنجي زندگيءَ ۾ سؤ جانور ماري
ٿو. اهو ڀاري نوج صرف تڏهن ئي ختم ليندو جڏهن اهي
جانور واري سان ان شڪاريءَ جي جان وٺندا. سو

ان شڪاري کي صرف هڪ بري عادت ڪارڻ سو جنم
وٺڻي اهو ڪرمن جو بوج چڪائڻو پوندو. قدرت پنهنجو اهو
پراڻو قانون بدلايو نٿي ڪري ته جان جي بدلي جان ۽ اک
جي بدلي اک، ڏنڊ جي حساب چڪائڻو آهي. اهو قانون اڄ
به پوري طرح لاڳو آهي. سو ڪرمن جو حساب ڪتاب
چڪائڻو ئي آهي. جيڪڏهن موت کان اڳ اهو ليکو چڪتو
نه ٿيو ته قرضدار کي اهو ليکو پورو چڪائڻ لاءِ وري جنم
وٺڻو ئي پوندو. صرف چولي جي بدلائڻ سان قرضدار کي
معافي نٿي ملي. هنجي سيني ڪرمن جو ليکو ۽ لهڻو ڏيڻو
هنجي انتهڪرڻ تي پڪي طرح اُڪريل رهي ٿو. ان ڪرمن
جي بندش کي نه ته ڪو ڪوڙي ثابت ڪري سگهي ٿو ۽
نه بدلائي سگهي ٿو ۽ نه ئي ناس ڪري سگهي ٿو. ان ۾
درج ڪيل هڪ هڪ ڪوڏي به چڪائڻي پوندي. هر هڪ
نيڪ ڪرم جو انعام ملڻو آهي ۽ هر هڪ بري ڪرم جي سزا
ڀوڳڻي آهي.

ڊاڪٽر پڇيو ته اسانکي سزا ڇو ٿي ڏني وڃي؟

حضور جن وراڻيو ته اسانجي ئي ڀلي ۽ بهتري لاءِ،
اسانکي سڌارڻ سنوارڻ لاءِ ۽ اسانجي پاپن کي ڌوئڻ لاءِ.

ڊاڪٽر سوال ڪيو ته جڏهن اسانکي ياد ئي ڪونه ٿو
رهي ته اسان گذريل جنم ۾ ڪهڙا ڪرم ڪيا ۽ اسانکي
ڪهڙي ڪرم ڪارڻ سزا ڏني وڃي ٿي ته پوءِ ان سزا جو
فائدو ڪهڙو جڏهن سزا ملندڙ کي پنهنجو قصور ئي ياد
نٿو رهي.

حضور جن فرمايو ته ان سزا جو اثر انتهڪرڻ تي امٽ
روپ ۾ اُڪريل رهي ٿو ۽ ايندڙ جنمن ۾ آتما اهڙن ڪرمن
کان ائين ٿي ونڃن وڃي جيئن ڪو زهريلي نانگ کان ڀڄندو

۽ آزمودا آتما جي آسيءَ ۽ وڪاس لاءِ ضروري آهن. آتما
جي لباس مثل جو ناتو آهي موس. آتما کي هڪ لڳين ڏيهه
ملي ٿي جنهن ۾ اُنکي پنهنجي ڪرمن انوسار اهڙيئي انڀو
حاصل ٿين ٿا جي هن جنم ۾ هن جي اُنتيءَ لاءِ ضروري ۽
مفيد آهن.

جڏهن مٺ جو مرلو لٿي آيو ڏانهن هو صرف اُتي
ڪاوڙ ڪيتر ۾ وڃي ٿو ۽ سندس ڪيل ڪرمن جو حساب
ڪتاب هن سان گڏ رهندو. هو جتي وڃي ٿو اُتي اُنهن
ڪرمن جو قرض ڪيس چڪائڻو پوندو. قدرت سنگدل مهاجن
جهان آهي. جنڪي قرض اوهان ڪيا آهن اهي پوکڻا پوندا
اوهان لاءِ ٻيو چارو ئي ڪونهي. دنيا جي سڀني ڌرمن ان
سڏانت کي تسليم ڪيو آهي ته جهڙو پوکبو سو ئي لڻبو.
انسان پنهنجي ڪيل ڪرمن جي ڦل لاءِ خود ئي ذميوار آهي.
اهو ئي ڪرمن جو قانون آهي ۽ جنم جو سڏانت به ان سان لاڳو
ٻيٽي واڳو جڙيل آهي. پر جنم ڪالسواءِ ڪرمن جي سڏانت
اڌورو ۽ اڻپورو رهجي ٿو وڃي. اسين سڀ لڳاتار ڪرم ڪندا
رهون ٿا ۽ اهڙيءَ ريت نت نئون قرض ڪٺي پنهنجي بوجي کي
وڌائي رهيا آهيون. هي سڀ قرض چڪائڻا ئي پوندا. ان
ڪالسواءِ ڇوٽڪارو ڪو ئي اُپاءُ ئي ڪونهي. هڪڙي ئي جنم
۾ اسين ڪرمن جو اهڙو ته بوجهه ڪٺي ٿا ويون جو هڪ حياتيءَ
۾ چڪائڻ ناممڪن ٿيو پوي. نوجوان اڳيان پڇيو ته حضور!
اهو ناممڪن ڇو آهي؟

حضور جن فرمايو ته سمجهو هڪ ماڻهو شڪار ڪرڻ جو
ڏاڍو شوقين آهي ۽ هو پنهنجي زندگيءَ ۾ سؤ جانور ماري
ٿو. اهو ٻاري تور صرف اُنهن ئي ختم ٿيندو جڏهن اهي
جانور واري سان ان شڪاريءَ جي جان وٺندا. سو

آهن. ڪي نه وري سندر ۽ سڊول روپ رنگ ۽ سٺو دماغ کڻي ايندا آهن ۽ شاهوڪاريءَ ۾ لاڏ ڪوڏ سان پاليا آهن. ڪٿي الٽو ۾ ڏسبو آهي ته انسان جي ٻار کان ڪتي جي ڪاڙي يا ٻليءَ جي پونگڙي جي وڌيڪ سار سنڀال ٿيندي آهي.

ڪٿي ڏسندا آهيون ته غريب ڪٽنب جو هڪ ئي ڪمائڻ وارو انهن کان کسبو ويندو آهي ۽ ويچارا ننڍا ننڍڙا، ٻي سهاري ۽ اناٿ ٿيجي پوندا آهن. ڪٿي ته ڪيترن ورهين کي اڻ ميو ۽ اناٿ ڏين پيو آهي پر هنکي ڪوبه اولاد نه وارث ڪونهي جو ان ناڻي مان ڇوڙي ۽ ماڻي. هڪ گهر ۾ پٽي جوان ۽ سندر استريءَ کي ڏهاڳ جو داغ ڏيئي ٿو وڃي ۽ کيس ساري عمر روڄ ۽ راڙي لاءِ ڇڏي ٿو وڃي. ان ساڳئي گهر ۾ وري هڪ ٻڍڙي جنهنکي گهر ۾ ڪير به ڪونه ٿو چاهي، پيئي جيئي. هن جون اهڙي اپاهڄ جيون مان آزاد ٿيڻ لاءِ ارداسون ۽ التجائون اگهامن ٿي لڳيون. ڪو ٻار ڄائي ڄم کان ڪوڙهي آهي ته ڪو گونگو ۽ ٻوڙو.

اِي حضور جن سيٺي کان پڇيو ته اهو سڀ ڇا جي ڪري آهي، انجو راز ڪهڙو آهي؟ ڇا پرماتما پنهنجي من مائي ٿو ڪري يا هڪڙن سان پاسخاطري ٿو ورتي ته ٻين سان زور ظلم؟ يا پرماتما غلطي ٿو ڪري جنهن لاءِ کيس پوءِ افسوس ۽ پڇتاءُ ڪرڻو پوي ٿو؟ صرف ڪرمن جو لکيو يا پنر جنم جو سڌانت ئي ان مجهيل مسئلي جو صحيح ۽ سنتوش جنڪ جواب آهي. اسانجي هيءَ موجوده ٿوري زندگي ان وڏي لنبي ۽ انيڪ جيون جو هڪ ننڍڙو حصو آهي. جنهن ۾ اسانجي آتما کي انيڪ جونين مان لنگهڻو پوي ٿو ۽ طرح طرح جا آزمودا ۽ تجربا حاصل ڪرڻا پون ٿا. اهڙيءَ تجربا

حضور جن فرمايو ته سنت آنند وشواس وٺڻ لاءِ ڪڏهن عادت ڪونه ڪندا آهن پاڪ هو ته دعوىٰ سان چوندا آهن ته ڪوبه ڪمائي ڪري اهي سڀ نظارا پنهنجي اندر ڏسي سگهي ٿو.

نوجوان ڊريسٽر پڇيو ته آتمڪ اڀياس لاءِ ڪنهن خاص آسڻ جي ضرورت آهي ڇا؟

حضور جن وراڻيو ته شبد ٻڌڻ لاءِ هڪ خاص آسڻ سهڄ پراڻو ۽ وڌيڪ لاڀدائڪ آهي پر آسڻ جو خاص مهتو ڪونهي. ڪنهن به سولي ۽ آرام دائڪ آسڻ ۾ ويهي اڀياس ڪري سگهجي ٿو. پر جيڪا مهتو پورڻ ڳالهه آهي سا آهي من جي ايڪاگرتا ۽ نه آسڻ.

هڪ پادريءَ پڇيو ته مان هڪ سوال پڇي سگهان ٿو؟ هندن جو پنر جنم ۽ آواگون ۾ وشواس جو سڌانت منهنجي سمجهه ۾ ڪونه ٿو اچي. مثل جنم مان ڪري، جانور جي جوڻ پائي سگهجي ٿي ۽ جانور مثل جو چولو پائي سگهي ٿو، اهڙي طرح جيو آتما جوڻيون بدلائيندي رهي، اهو منهنجي عقل کي ڪين ٿو اتري.

حضور جن وراڻيو ته سنسار ۾ روزمره جيڪي وچتر گهٽنائون، اسانجي سمجهه ۾ نٿيون اچن، انهن جو اهو ئي صحيح ۽ ٺيڪ جواب آهي. اسين هر روز عجيب و غريب ڳالهيون ڏسندا آهيون. هڪ ٻار دولتمند ۽ آسودي گهر ۾ جنم وٺي ٿو، سون جي چمچي ۾ کائي ٿو. ٻيو انهي جنم وٺي ٿو جنهن نه وڇاڻ لاءِ ڪو ڪپڙو آهي نه پيٽ لاءِ وکر. ڪي جنم کان ئي انڌا، ٻوڙا لنگڙا ٿين ٿا، ڪي مورک، ته ڪي جنم کان ئي اپراڌي ورتي کڻي ايندا آهن. ڪن کي مائٽ غربت ڪارڻ رستن ۽ راهن تي اڇلائي ڇڏيندا

سمرڻ ۾ لڳائين ٿا. سنت مت جي اڀياس ۾ ٻهراڻ ۽ مکيہ ڳالھ آهي پرماتما جو سمرڻ. پر سمرڻ ھجي لڳاتار ۽ اڻوٽ جيئن من کي هيڏانهن هوڏانهن ڀٽڪڻ جو موقعو ئي نہ ملي. ان مهل پنهنجو خيال ٻنهي نيترن جي وچ ۾ ڄمائي رکڻ گهرجي. اها ساڌنا ڪيڏي مهل ۽ ڪٿي بہ شانتيءَ سان ڪري سگهجي ٿي ۽ ان ۾ ڪا بہ تڪليف يا ڪٺنائي ڪانهي. ان اڀياس بابت مڪمل هدايتون دڪشا ڏيڻ وقت ڏنيون وينديون آهن.

توهان اهو ڏٺو هوندو تہ من جڏهن بہ شيءِ جو خيال ڪندو آهي تہ ان شيءِ جو آڪار ۽ روپ بہ اچي اڳيان بيهندو آهي. ان کي چئجي ٿو، "ڌيان." سنت سمارڪ پدارٿن جي ڌيان جي بجاءِ گوروءَ جي ڌيان ڪرڻ جي هدايت ڪن ٿا. گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"اڪال مورت هيءَ ساڌ سنتن ڪي،
ٺاڪر نيڪي ڌيان ڪر."

ارٿات سنتن جو امر ۽ الاهي سروپ من کي ٽڪائڻ لاءِ اتم ساڌن آهي.

ڌيان ڪانپوءِ انهد شبد يا الاهي آواز کي ٻڌبو آهي. ٿوري ۾ چئجي تہ آتمڪ اڀياس جو اهو ئي سار آهي. پهريان سمرڻ، پوءِ ڌيان ۽ پوءِ ڌن يعني آتما کي ان اڏگيت سان جوڙڻ. سمرڻ ذريعي اسين پنهنجي خيال کي ٻاهريان پدارٿن مان سميٽي ليسري ٽل ۾ اڪاگر ڪريون ٿا، ڌيان ڪرڻ سان اسانجو خيال ان مرڪز تي ٽڪجي ٿو ۽ انهد شبد جي سهاري اسانجي آتما اوچن منڊلن ڏانهن پرواز ڪري ٿي.

پادري پروفيسر چيو تہ اها ڳالھ صحيح معلوم ٿئي ٿي ۽ دل کي لڳي ٿي.

امڪان محدود هوندو آهي. اهڙو شاگرد والدين جي
سڌارڻ لاءِ ابياس ڪارائتو ٿيندو آهي ۽ ليڪچري من جي
ورتيءَ کي سولائيءَ سان اندر ايڪاگر ڪري سگهندو آهي.
اهڙي سهل ۽ شاگرد سمجهه ابياسيءَ کي گهرجي ته پنهنجي
من کي اسٿر رکي پنهنجي خيال کي شو نيتر ۾ ايڪاگر ڪري.

هندو جن وڏيڪ ارمار ۽ ڌيان ڏني ٻڌو ته اسانجي
شرير ۾ من ۽ آتما جو استان اکين جي ڀروان آهي. جيئنڪي
ليسوا تل، تين اک، شرلوتر، اشٽ دل ڪمول يا مٺ سرندا
ڪري سڏيو ويو آهي. هيءَ اها ئي جاءِ آهي جتان اسانجو من
۽ آتما شرير جي اون دوارن ذريعي دنيا ۾ ڦهلجي وڃن ٿا.
اهي نو دوار آهن، ٻه اکيون، ٻه ڪن، ٻه نالاسڪارون، وات
۽ ٻه هيٺيان دوار. اسانکي پنهنجي ڦهليل خيال کي سڀني
طرفن کان سميٽي انهيءَ مرڪز ۾ ايڪاگر ڪرڻو آهي. ان
ڪرڻ ۾ پنهنجي من کي آتمي ڪل شانتي ۽ آنند
ڪري پيارو آهي.

سنتن مهاتمائن ان منزل مقصود کي حاصل ڪرڻ لاءِ من
جي سڀاءَ جو پورو ابياس ڪري ڏٺو ته هيءَ من هر وقت
سنساري پدارٿن جو سمرڻ ۽ ڌيان ڪندو رهندو. لوهان
سڀني اهو ڏٺو هوندو ته لوهه ۾ ڪل شانتي ۽ خاموش ويٺا
هونديا آهيون ته لوهنجو من اندر ئي اندر ڪجهه نه
ڪجهه سوچيندو رهندو آهي، ڪجهه نه ڪجهه دهرائيندو
رهندو آهي يا ڪجهه نه ڪجهه واچار ۾ غلطان هوندو
... ر اسٿر ڪونه رهندو آهي. هو هڪ پل ۾
... يءَ وسعت ڏاڍي دوڙندو ئي رهندو.
... جو ... ونندا آهن. هو من کي
... جي جاءِ پرماتما جي بوکر ناس جي

سمرن ۾ لڳائين ٿا. سنت مت جي ابياس ۾ پهريان ۽ مکيه ڳالهه آهي پرماتما جو سمرن. ۾ سمرن هجي لڳاتار ۽ اَتوٽ جيئن من کي هيڏانهن هوڏانهن ڀٽڪڻ جو موقعو نه ملي. ان مهل پنهنجو خيال ٻنهي نيترن جي وچ ۾ جمائي رکڻ گهرجي. اها ساڌنا ڪنهن به مهل ۽ ڪٿي به شانتيءَ سان ڪري سگهجي ٿي ۽ ان ۾ ڪا به تڪليف يا ڪٺنائي ڪانهي. ان ابياس بابت مڪمل هدايتون دکشا ڏيڻ وقت ڏنيون وينديون آهن.

توهان اهو ڏٺو هوندو ته من جنهن به شيءِ جو خيال ڪندو آهي ته ان شيءِ جو آڪار ۽ روپ به اڳيان ڏسندو آهي. ان کي چئبو آهي، "ڌيان." سنت سنسارڪ پدارٿن جي ڌيان جي بجاءِ گوروءَ جي ڌيان ڪرڻ جي هدايت ڪن ٿا. گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا:

"اڪال مورت هيءِ ساڌ سنتن کي،
تاهو نيڪي ڌيان کو."

ارٿات سنتن جو امر ۽ ابناسي سروپ من کي ٽڪائڻ لاءِ آڌر ساڌن آهي.

ڌيان کانپوءِ انهد شبد يا الاهي آواز کي ٻڌبو آهي. ٿوري ۾ چئجي ته آتمڪ ابياس جو اهو ئي سار آهي. پهريان سمرن، پوءِ ڌيان ۽ پوءِ ڌن يعني آتما کي ان اڌگيت سان جوڙڻ. سمرڻ ذريعي اسين پنهنجي خيال کي ٻاهريان پدارٿن مان سميٽي ٽيسري تل ۾ ايڪاگر ڪريون ٿا، ڌيان ڪرڻ سان اسانجو خيال ان مرڪز تي ٽڪجي ٿو ۽ انهد شبد جي سهاري اسانجي آتما اوچن منڊلن ڏانهن پرواز ڪري ٿي.

پادري پروفيسر چيو ته اها ڳالهه صحيح معلوم ٿئي ٿي ۽ دل کي لڳي ٿي.

امڪان ڪونہ ھوندو آھي. اھڙو شانتمئہ واتاورڻ پڻ
سمرڻ لاءِ نھايت ڪارائتو ٿيندو آھي ۽ تنھڪري من جي
ورتيءَ کي سرلتيءَ سان اندر اڪاگر ڪري سگھبو آھي.
اھڙي سيتل ۽ شانت سميہ اڀياسيءَ کي گھرجي تہ پنھنجي
من کي اسٿر ورتي پنھنجي خيال کي شو نيتر ۾ اڪاگر ڪري.

حضور جن وڌيڪ فرمايو تہ ڌيان ڏيڻ سان اھو تہ اسانجي
شرير ۾ من ۽ آتما جو استان اکين جي پويان آھي. جنھنکي
تيسرا تل، ٽين اک، شونيتر، اشٽ دل ڪنول يا نقطہ سويدا
ڪري سڏيو ويو آھي. ھيءَ اھا ئي جاءِ آھي جتان اسانجو من
۽ آتما شرير جي نون دروازن ذريعي دنيا ۾ ڦھلجي وڃن ٿا.
اھي نو دروازا آھن، ٻہ اکيون، ٻہ ڪن، ٻہ ناسڪائون، وات
۽ ٻہ ھيٺيان دروازا. اسانکي پنھنجي ڦھليل خيال کي سڀني
طرفن کان سميٽي انھيءَ مرڪز تي اڪاگر ڪرڻو آھي. ان
ڪمند لئي پنھنجي من کي آڻي بلڪل شانت ۽ اڏول
ڪري ڇڏڻو آھي.

سنتن مھاتمائن ان منزل مقصود کي حاصل ڪرڻ لاءِ من
جي سڀاءُ جو ھڪڙي اڀياس ڪري ڏٺو تہ ھيءُ من ھروقت
سنساري پدارٿن جو سمرن ۽ ڌيان ڪندو رھيو. توھان
سڀني اھو ڏٺو ھوندو تہ توھين بلڪل شانت ۽ خاموش وينا
ھوندا آھيو تڏھن بہ توھانجو من اندر ڪي اندر ڪجھہ نہ
ڪجھہ سوچيندو رھندو آھي، ڪجھہ نہ ڪجھہ دھرائيندو
رھندو آھي يا ڪنھن نہ ڪنھن وچار ۾ غلطان ھوندو
آھي. من ڪڏھن بہ اسٿر ڪونہ رھندو آھي. ھر ھڪ پل ۾
ھر ھڪ وستو کان ٻيءَ وستو ڏانھن ڊوڙندو ٿي رھيو.
سڀ من جي ان عادت جو واقف ٿيندا آھن. ھو من کي
دليري سان سمرن ڪرڻ جي بجاءِ پرماتما جي پوتر نامن جي

آهن. پر ماڻهپي کي پنهنجي لئه صرف هن انساني جامي جي اصلي
مقصد يعني پرميشور پراپتيءَ لئي رکڻ جڳائي. جيڪي مڻش جي
ڏر مستڪ ۾ اڪيل آهي، اهو هڪڙي اوس ملندو ۽ انهيءَ
ڪري ڪيس رضا تي راضي رهڻ گهرجي. اميري غريبي،
سک دک، مان اپمان، بيماري تندرستي، رنج ۽ راحت
مطلب ته جيڪي انسان کي ملڻو آهي اهو اڳيئي پنهنجي
للاٽ ۾ لکائي آيو آهي.

راءِ روشن لعل حضور جن کي عرض ڪيو ته ستگورو جي!
توهان سنت مت جي اڀياس بابت ڪجهه ٻڌائڻ چاهيو ٿي.

حضور جن وراڻيو ته ها ٿورو مضمون بيو اچي ويو.
ساڌڪ کي سڀني ڳالهين کي دل مان ڪڍي، ڪنهن ايڪانت
استان تي يا گوڏ بڪيڙي کان پري ڪنهن ڪمري ۾ ويهڻ
کپي. سج اڀرڻ کان ٻه ٽي ڪلاڪ اڳ واري سمي
کي هندو شاسترن "برهم مهورت" سڏيو آهي. اهو وقت
ڀڳتيءَ لاءِ بي مثل آهي. هونءَ ته سمورو وقت ئي پرماتما
جو آهي ۽ اڀياسيءَ کي جنهن به وقت سهوليت لڳي ان وقت
مالڪ جي ياد ۾ ويهي سگهي ٿو پر امرت ويلي اٿڻ ڪرڻ
۾ ڪي خاص خوبيون آهن جي ٻئي ڪنهن وقت ۾ نٿيون
ٿي سگهن.

سوال صبوح جو اسانجو تن توڙي من رات جي آرام
ڪرڻ بعد تازو توانو رهي ٿو. اڃان ڏينهن جون چنتائون
۽ ڪم ڪارون اسان کان وسري ويون ٿيون. تنهن ڏينهن
جي ڪم جو بوجهه اسانجي من تي اڃا غالب ڪونه هوندو
آهي. چوڌاري شانتي ۽ سن سنات هوندي آهي. آمد رفت
جو شور غل به ڪونه هوندو آهي ۽ ٻار به سمهيل هوندا آهن.
ان مهل ڪنهن به اوچتي مهمان يا ملاقاتيءَ جي اچڻ جو

ڪن خاص ڪرڻ بولڻ جو اڀياس ضروري آهي. نام دان
ڏيڻ وقت ٻڌو ن اها ڳالهه چڪپاسوءِ ڪي سمجهائي ويندي
آهي ته هيءَ روحاني اڀياس صرف پرماتما جي پائڻ لاءِ
ڪرڻ گهرجي ۽ ان سساري سکن ۽ نعمتن لاءِ.

ٻڌو اسٽر سوال ڪيو ته حضور! ڪوبه اهي روحاني
ساڌنائون ڪري من جون مرادون پائي سگهي ٿو ڇا؟ الهن
ڪرڻ سان ڇا لوهڙ حاصل ٿئي ؟

حضور جن فرمايو، "دنيا ۾ ڪيترائي ماڻهو ڌن دولت
رڌي سڌي، ۽ شڪتي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪيترن ئي قسمن
جا منتر جپن ٿا ۽ ساڌنائون ڪن ٿا پر سچي متلاشيءَ کي
پنهنجي زندگيءَ جو مول مقصد صرف پرماتما جي پراپتي
رکڻ گهرجي. در اصل، هي انمول مانش چولو ماڻڪ صرف
پنهنجي ملڻ لاءِ مقرر آهي.

نوجوان ٻڌو اسٽر پڇيو ته الهن ساڌنن سان ڌن دولت يا
عهدو حاصل ڪري سگهجي ٿو ڇا؟

حضور جن وراڻيو ته ها، سسار جو اڇائون پوريون
ڪرڻ لاءِ الڳ الڳ منتر ۽ الڳ الڳ ساڌنائون
ندڙون آهن.

ٻڌو اسٽر پڇيو، حضور! ڪجهه به حاصل ڪري سگهجي
يوءِ چاهي سندر استري هجي يا اڻ ميو ڌن؟

حضور جن فرمايو ته اهي سڀ شيون ملي سگهن ٿيون پر
ڪي ان لاءِ وڏي قيمت چڪائڻي پوندي ۽ سائڻي
لوهالجي ڪرمن جو بوجهه ڀڻ ڀاري ٿيندو. اهي اڇائون
الجي جنم مرڻ، بندن ۽ ڪليش جو ڪارڻ آهن.
جي کوجيءَ کي ڪڏهن به سساري پدارٿن جي اڇا
ڪهي. اهي هن روحاني راهه ۾ وڏا روڙا ۽ رنڊڪون

٥. سنت مت جون روحاني ساڌنائون

ٻئي ڏينهن صبوح جو سويري حضور مهاراج جن جي ڪوٺيءَ ۾ پهچي ويا. ان ڏينهن ڏاڍي ٿڌ هئي. حضور جن سڄي پارٽي جو حڪم ڏنو. هنن پادرين کان پڇيو ته رات توهان آرام سان گذاري؟ انهن سڀني حضور جن جي ڪيل اعليٰ انتظام ۽ لذيذ هندستاني ناشتي لاءِ شڪر ادائي ڪئي. گيسٽ هائوس جي سامهون نديءَ جي سيري ۽ پرڀان هماليه پهاڙ جون برف سان ڇانيل چوٽيون هنن کي ڏاڍيون وڻندڙ لڳيون.

پادرين جي اڳوان چيو ته هتي جي شانت ۽ آنندمير واتاورڻ ڪارڻ من کي ڏاڍي راحت ملي ٿي.

ان کانپوءِ ڳالهيون شروع ٿيون. پادري پروفيسر چيو ته حضور! جيڪڏهن اوهين ٺيڪ سمجهو ته اسانکي ٻڌايو ته توهان جا ستسنگي پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ ڪهڙا پرمارٿي ساڌن ۽ ڪريائون ڪندا آهن؟

نوجوان مسٽر چيو ته اهي ڳالهيون ته شايد گپت رکيون وينديون آهن.

حضور جن وراڻيو ته مان توهانکي سڀ کولي ٿو سمجهايان. پوءِ توهين پاڻ ئي فيصلو ڪري سگهو ٿا ته اسين ڪجهه گپت رکون ٿا يا نه. ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي حضور جن وڌيڪ چيو ته پهرين اها ڳالهه ڌيان ۾ رکڻ جوڳي آهي ته نام جي دکشا وٺڻ لاءِ ڪنهن قسم جي ڪرم ڪانڊ يا رسمين بجا آڻڻ جي ضرورت ڪانهي ۽ نه ڪي وڏا وڏا منتر ياد ڪرڻا آهن. ان لاءِ ڪي ڏکيا نيم ڪونهن ۽ نڪو

جتي چاهي اُن کي اُلي مرڪاي.
لڳهن لي ڊاڪٽر پڇيو، "جي توهين ماس کائڻ جي مد
ڪرايو ته، پوءِ ڇوڙي جا ٻوٽ ۽ ٻيون ڇوڙي جون شيون
ڪم آڻڻ ڪيتري قدر جائز آهي؟"
ستگورن فرمايو، "مان انهو سمجهان ته خاص ڪري
پارس ۾ ڪو صرف ڇوڙي وڪڻڻ جي واسطي ئي جانورن
کي مارايو ويندو آهي. ڪيترا جانور قدرتي طور مرن ٿا جن
مان ڪافي ڇوڙو حاصل ٿئي ٿو. اهو نه زندگي گذر ڪرڻ لاءِ
ڪا نه ڪا سيما نشچت ڪرڻي پوندي پر اهڙا نه ماڻهو آهن
جي ڇوڙي جا ٻوٽ پائيندا ئي ڪونهن."
مشري پروفيسر چيو، "ستگورو جي! اسين توهان جا
نهايت شڪرگذار آهيون جو توهان اسان کي سنت مت جا
اصول اُلي سنڌر ۽ سرل ڍنگ سان ڪولي سمجهايا."
حضور جن پوءِ سڀني جڳياسن ڏانهن مخاطب ٿي فرمايو،
"ڪافي دير ٿي چڪي آهي، هاڻي توهين ڀلي آرام ڪريو."
مشري پروفيسر وراڻيو، "اسان هتي سياڻي نه رهڻ جو
فيصلو ڪيو آهي ۽ اسان مان هڪڙو لاهور وڃي وڏي
پادريءَ کي اُن بابت اطلاع ڏيندو."
ستگورن فرمايو، "اسان سڀ صبح جو توهان سان ڳالهائينداسين."

وڌڙ ور وکنهن کا موج مزي لاءِ مارڻ جو حساب اوس ڏيڻو پوندو.

پادري پروفيسر پڇيو ته ڀلا ڪتا، سهڻا، مڪڙ، لڏيون ۽ ڪيڙا ماڪوڙا جيڪي فصل کي برباد ڪيا ڪن، انهن جو ڇا ڪجي؟

حضور جن وراڻيو ته توهين انهن کي ماري سگهو ٿا. جڏهن ان برائن مان هڪڙي چونڊڻي پوي ته وڏي برائيءَ کي ڇڏي ڏيڻ کپي. آتم رکيا لاءِ نانگن، شينهن ۽ چيتي جهڙن خطرناڪ جانورن کي مارڻ ۾ پاپ نٿو لڳي.

پادريءَ پڇيو ته ڪڏهن ماس کائڻ به ته ضروري ٿيندو آهي؟

حضور جن وراڻيو ته ماس کائڻ سان ماڻهوءَ جي دل ڪٺور بڻجو پوي ۽ هنجو ٻين جيون ڏانهن رخ نردئي ٿيو پوي. ماس کائڻ ڪري ديا ۽ ڪوملتا جون ڀاونائون نشٽ ٿي وڃن ٿيون ۽ روحاني چڙهائيءَ ۾ وڏو وگهن ٿو پوي.

ڊاڪٽر وري پڇيو ته حضور! جن جانورن جو ماس کائون ٿا، اسين ته پاڻ انهن کي سرشٽ جونين ۾ پهچائڻ ۾ سهائڪ بڻجون ٿا.

اهو ٻڌي حضور جن ٽهڪ ڏيئي فرمايو، ”جڏهن توهين ڪنهن جانور کي ماري اُن جو ماس کائو ٿا تڏهن توهين صرف انهيءَ کي جسماني طور نقصان پهچايو ٿا پر انهيءَ جي آتما تي توهان جو ڪوبه ڪنٽرول نٿو رهي. روحاني ترقي ته آتما جي ٿيندي آهي، شرير جي نه. توهين ٻڌايو ته جنهن جانور جو ڪو ماس کائي ٿو ته انهيءَ جي آتما جي اُنتيءَ جي باري ۾ ڪو هو فيصلو ٿورو ئي ڪري سگهي ٿو؟ اهو فيصلو انهيءَ عرشي طاقت جي هٿ ۾ آهي ۽ هوءَ

آهي، انهن هن طرح ڪيو ته اهڙيون شيون ڪالهه جن کي
گهٽ ۾ گهٽ ٻيڙا جو احساس ٿئي ۽ اهڙي طرح گهٽ ۾
گهٽ پاپ لڳي. تنهنڪري هنن واشو پوڄڻ اختيار ڪيو.
ساڳئي سوزان لسا ڦل ڦروٽ ۾ درد ۽ ٻيڙا محسوس ڪرڻ
جو مادو قرب هوندو ٿي ڪونهي. اهي ٻين جيون
والڪر لڪي جيڻن، لڪي چلائن. سنت فرمائين ٿا ته ڪاڏي
بعير زياده رهي نٿو سگهجي تنهنڪري بهتر آهار اهڙو
رکو جيئن جي ورالڙ سان ڪرڻ جو سوچ گهٽ ۾ گهٽ
لڳي ۽ اهڙي سنسار کي ڇڏڻ جو آدم ڪرائو جنسي جيو
هنسا ڪرڻ بنا رهي نٿو سگهجي! جو توهان جو "اصلي
گهر" ڪونهي.

نوجوان پٿر اسٽر پڇيو ته حضور! ڪال اهڙو عجيب انتظام
جو ڪيو آهي؟

حضور جن فرمايو ته ڪال هن سنسار جو حاڪم آهي، هو
نٿو چاهي ته هنجي ان جيلخاني مان هڪ به آتما آزاد ٿي
نڪري وڃي، هو هڪ هڪ آتما لاءِ خرفيات جنگ جوڙي ٿو.

پادري پروفيسر چيو ته حضور! توهان جو چوڻ آهي ته
شڪار ڪرڻ، مڇي مارڻ ۽ سڀ ڪنهن قسم جي جيو هنسا
خراب آهي. پلا جيتي ۽ واڳهه کي مارڻ به خراب آهي؟

حضور جن وراڻيو ته اهو حالتن تي مدار ٿو رکي. جانورن
کي مارڻ ۽ انهن لي طام ڪرڻ خراب آهي پر ڪڏهن اهڙو
موقعو اچي ٿو جڏهن توهانکي انهن کي مارڻو ٿي پوي ٿو.
سمجهو ته هڪڙو چيتو آهي جو توهانجي شهر ۾ ڦسوٽ لاءِ
هڪ قاتل آزار ٿئجي ٿو. هو توهانجا جانور ڪٽجي وڃي ٿو ۽
ڪوٽ جا ڪيترائي ماڻهو ماري ٿو. اهڙين حالتن ۾ هن جو
خاتمو ڪرڻ جائز ٺهرائي سگهجي ٿو. پر جانورن کي محض

آهي. باقي ٻيا چار تت بلڪل ٿوري انداز ۾ هوندا آهن ۽ دٻيل هوندا آهن. انهيءَ ڪلاس ۾ ساڳي سبزي، وڻ ٽڻ اچي ٿا وڃن ۽ انهن ۾ پاڻيءَ جو تت مکيه هوندو آهي. ڪي اهڙيون ٻاجهون هونديون آهن جي سڪاڻ سان ڏهين ٻتي وڃي اڀنديون آهن.

٢. ٻئين ڪلاس ۾ آهي جيو اچي ٿا وڃن جن ۾ ٻه تتو اگني ۽ پرٿوي پرڌان هوندا آهن، جهڙوڪ جيت جنتر، ڪوتا، ٻلائون وغيره.

٣. ٽئين ڪلاس ۾ اچن ٿا پکي ۽ پرندا جن ۾ ٽي تت- جل، اگني ۽ هوا پرڌان هوندا آهن.

٤. چوپايا جانور چوٿين ڪلاس ۾ ٿا اچن جهڙوڪ ڳايون گهوڙا وغيره. هنن ۾ آڪاش يعني ٻڌيءَ جي تت کان سواءِ باقي ٻيا چارئي تت هوندا آهن ۽ اهو ئي سبب آهي جو جانورن ۾ ٻڌي يا سمجهه گهٽ هوندي آهي.

٥. پنجين ڪلاس ۾ آهي انسان جنهن جي شرير ۾ پنجئي تت پوري ميزان ۾ موجود آهن.

انڪري ماڻهوءَ کي مارڻ جي سزا موت آهي پر گهوڙي يا ڪتي کي مارڻ جي سزا موت ڪانهي. توهين ان جانورن جي مالڪ کي عيوضو ڏيئي راضي ڪري سگهو ٿا. جيڪڏهن توهين ڪو پکي ٿا ماريو ته ان جو پاپ ڪتي کي مارڻ جي پاپ کان گهٽ آهي. ساڳئي وقت جو پاپ هڪ ڪوئي يا سهي کي مارڻ سان لڳي ٿو، اوترو هڪ گل پٽڻ يا گجر ڪاٽڻ سان ڪين ٿو لڳي. انڪري جڏهين پراچين رشين منين ڏٺو ته ڪال هن سنسار جو انتظام ائين ٿي ٺاٺي رکيو آهي ته هڪڙو جيو ٻئي جيو کي کائڻ سان ئي زنده رهي سگهي ٿو ۽ ساڳئي وقت جيو هنسا ڪرڻ ۾ مها پاپ

ڪندو. جانورن جو ماس کائڻ سان انسان جي اندر پرشٽ
لبر پوي ۽ هو جانورن جهڙو ٿي ظاهر پوي.

پروفيسر وواليو ته اسين ٻڍهين کان وٺي ماس کائيندا
آيا آهيون. هاڻي اهو ڇڏڻ اسان لاءِ ڪيڏو نه مشڪل ٿيندو!

حضور جن فرمايو ته جتي چاهه آهي اتي راهه آهي ۽ مالڪ
الهه جي مدد ۽ سهايتا ڪري ٿو جي ليڪي ۽ دنيا جي
مارگ تي هلڻ جا چاهڪ آهن. سوين امريڪا ۽ يورپ جا
ستسنگي آهن جي وشنو ڀوجن وٺن ٿا ۽ ڪابه ڏکيائي
محسوس ڪان ٿا ڪن.

پادري پروفيسر چيو ته پرماتما جي پيار خاطر اسان کي
ڪجهه نه تياڳ ڪرڻو ٿي پوندو.

نوجوان ٽرسٽر چيو ته سنتن ته الين ته ڇو آهي ته وڻ
ٽڻ ۽ سائي سبزي ۾ به جان ۽ چيتنتا آهي.

حضور جن فرمايو ته اها حقيقت آهي. جيڪو ڪڻڪ جو
داڻو اسين کائون ٿا ان ۾ جان آهي. گورو نانڪ صاحب
فرمائن ٿا. ”جيتي دالي ان ڪي جيئا ٻاجهه نه ڪوءِ.“
مولانا روم صاحب جو ڪلام آهي ”سنگ گاه وانگر مان ڪيترن
دفعا پيدا ٿيو آهيان ۽ چوراسي لک جوڻين ۾ گهمون الخ.“
پر جيون جي چيتنتا، محسوس ڪرڻ جي شڪتي ۽ وڪاس
۾ تفاوت ٿيندو آهي ۽ انڪري ڪنهن به ساهواري کي کائڻ
جو پاپ ان مطابق لڳي ٿو جيترو اهو دک ۽ ڪشٽ محسوس
ڪري ٿو. مان ان حقيقت کي وڌيڪ صاف ڪريان ٿو.
ڪري ڌيان ڏيئي ٻڌو. هن ساري رچنا کي پنجن درجن ۾
ورهائي سگهجي ٿو. تتن جي زيادهه يا ٿوري مقدار ۾ هئڻ
ڪري سنسار ۾ پنجن قسمن جا جيو آهن.
١. ٻوٽن ڪلاس جي جيون ۾ صرف هڪ تت مکيه هوندو

ڪيائون ته ڪنهن به پراڻيءَ کي ڏک نه ڏيو. گرو ارجن ديو
مهاراج جن کي جڏهن خبر پيئي ته ڪي ستسنگي انهيءَ حڪم
جي پوري طرح بجاوري نٿا ڪن ته هُن خود انهيءَ حڪم
کي دهرائيندي آکيا ڏني ته گرو نانڪ صاحب جن ڪڏهن
به اهڙي غلط اجازت ڪنهن کي به ڪانه ڏني هئي.

حضور جن انهيءَ وشيه لاءِ وڌيڪ روشني وجهندي
فرمايو ته انهيءَ حقيقت کان ڪير به انڪار ڪين ڪندو ته
جن جانورن ۽ پکين کي اسين ماريون ٿا انهن مان ڪير به
مرڻ ڪونه ٿو چاهي ۽ هر ڪو پنهنجي جان بچائڻ جي پوري
ڪوشش ڪري جيئڻ چاهي ٿو. اوهان ڏٺو هوندو ته ڪاسائي
جڏهن جانور کي ڪُٺڻ لاءِ پڪڙيندو آهي ته هو ڪيئن نه
پاڻ ڇڏائڻ لاءِ سرتوڙ ڪوشش ڪندو آهي. انهيءَ ڳالهه کان
ڪير انڪار ڪري سگهندو ته هو انهيءَ وقت سخت پيڙا
محسوس ڪن ٿا. ڇا هو پرماتما جا جيو ڪونهن ۽ هُن کي
بي رحميءَ سان ذبح ڪرڻ جي سزا پرماتما اسان کي
ڪونه ڏيندو؟

پادري پروفيسر چيو ته ها، اها حقيقت آهي ته جڏهن
اسين مرغين يا ٻين پکين کي ڪاٺيندا آهيون ته هو دردناڪ
۽ دلسوز آواز ۾ چيخندا آهن.

حضور مهاراج جن فرمايو ته جيڪڏهن اسين ۽ پکي سک
دک محسوس ڪن ٿا ته پوءِ هُن کي مارڻ مهاپاپ آهي ۽
هُن جو خالق اسانکي ان لاءِ ڪڏهن به معاف ڪين ڪندو.

پروفيسر اهي اکر وري به دهرايا ته هو ايذاءُ ته محسوس
ڪن ٿا.

حضور جن فرمايو ته جيڪو به پرماتما کي پيار ڪري ٿو
۽ هُن سان ملڻ چاهي ٿو اهو ڪنهن به جيو جي هتيا ڪين

نہ ڪي ايمن جو. (هتي پنهنجي ماس کائڻ جو مطلب آهي عبادت ۽ رياضت ڪري پنهنجي شرير کي ڏبرو ۽ پتلو بنائڻ).

مسلمان ڊاڪٽر چيو تہ ها، حضرت محمد صاحب سچي خيالي ۾ صرف چار دفعا ماس کاڌو هو. قرآن شريف جي هڪ آيت آهي تہ قرباني ڏنل جانورن جو ماس خدا کي منظور ڪين آهي پر هنن کي منظور آهي صرف ڀڳتي ۽ نيڪ پاڪ زندگي.

اني باوا هرنامسنگھ چيو تہ گورو نانڪ صاحب جن تہ ڪڏهن بہ ماس کائڻ کان منع ڪين ڪئي.

حضور جن ورائيو تہ هنن تہ بلڪل منع ڪئي آهي. ٻيو هن مولکي حڪم ڏنو تہ مون منهنجي ڪمري مان هڪڙو فارسي ڪتاب ڪڍي اچ جنهنجو نالو آهي ”دبستان مذاهب“. پروفيسر جگموهنلعل اهو ڪپورٿلا جي راجا جي لئبرري مان ڪڍي آيو هو.

مان جلدي وڃي مٿان اهو ڪتاب ڪڍي آيس ۽ اچي ستگورن کي ڏنم. هن ڪتاب کي ڪمرن ئي هندان اڳئين ۽ ڪجھ منٽ ڪالهوء باوا هرنامسنگھ کي اهو ڪتاب ڏيندي چيائون تہ هندو ليکڪ هڪ وڏو مسلمان ودوان محسن فاني هو. جو گورو ارجن ديو مهاراج جن جو سم ڪالين هو ۽ سندس ڪتاب ۾ انهيءَ وقت جو وشواس جوڳو ذڪر ڏنل آهي.

باوا هرنامسنگھ انهيءَ ڪتاب مان ٢٤٨ صفحي تان پڙهڻ شروع ڪيو جنهن ۾ لکيل هو، ”گورو نانڪ پنهنجي سکن کي ماس ۽ شراب ورتائڻ جي سخت منع ڪئي. هن پاڻ ڪڏهن ماس ڪونہ ورتايو ۽ پنهنجي سنگت کي هدايت

آئي ۽ ڪرمن جو ڀاري قرض چڙهي ٿو. ماس کائڻ سان روحاني راهه ۾ رڪاوٽ پوي ٿي."

ٻئي مسٽر وري پڇيو ته فرمائيندا هي پسون ۽ ٻڪري اسانجي کاڄ لاءِ ڪين آيا آهن؟"

حضور جن ڪليو ۽ کانئس پڇيو ته جي شينهن ۽ چيتا انسان جي باري ۾ توهان کان اهو سوال پڇن ته پوءِ توهين ڪهڙو جواب ڏيندا ؟

ٻئي مسٽر اعتراض ڪندي چيو تہ انهن کڏهن ۾ نٿو ٿي سگهي ته ماڻهو جانورن جي خوراڪ لاءِ بڻايو ويو آهي.

حضور جن وراڻيو ته جانورن جا ويچار توهانجي ويچارن کان مختلف ٿي سگهن ٿا.

نوجوان وري سوال ڪيو تہ حضور سڀ مسلمان ۽ ڪي عيسائي ته ماس ورتائيندا آهن.

حضور جن فرمايو ته ڪهن ۾ سنت پنهنجي سکن ۽ شوڪن ڪي ڪڏهن ۾ ماس کائڻ جي اجازت ڪين ڏني آهي پوءِ چاهي هو ڪهڙي ۾ مذهب، ملڪ يا وقت جو هجي. عرصي پڄاڻان، جڏهن ماڻهو انهن سنتن جون اصلي سکيائون وساري ٿا وهن ته پوءِ هنن جا شش جهڪي صرف نالي جا شش آهن، انهن مع کيل شين کي ورتائڻ شروع ٿا ڪري ڇڏان.
حضرت محمد پيغمبر صاحب جي جيون تي مون هڪ ڪتاب ۾ پڙهيو ته هن اوائلي زندگيءَ ۾ صرف ۴ دفعا ماس ورتايو هو. مولانا روم صاحب جو ڪلام آهي :-

"لهن کي گفت سلطان زمان،
لهي خود گفتا لــ لهي دگران."

يعني ان عالي سلطان (پيغمبر محمد صاحب) جنهن ماس کائڻ جي اجازت ڏني آهي، اهو لنهجو پنهنجو ماس آهي

لئي ٿو جيڪر هڪ ابياسي آتما کي، جنهنکي روحاني دکشا ملي ٿي، متن مددن ۾ پرورش ڪرڻ وقت لڳي ٿو.

نوجوان ڊرائيور چيو ته اها جيڏي ٿي مرڻ واري ساڌنا ته ڏاڍي ڪشٽ دائڪ ٿيندي.

حضور مهاراج جن فرمايو ته نه ائين ڪونهي. ٦ سالن جو ٻار به ڪامل مرشد جي رهنمائيءَ ۾ اها ساڌنا آسانيءَ سان ڪري سگهي ٿو.

پادريءَ پڇيو ته پوءِ سڀ ماڻهو ائين ڇو ڪون ٿا ڪن؟

حضور جن جواب فرمايو ته اهو سڀ انڪري جو انهن کي نڪي گرو مليو آهي ۽ نه انهيءَ کان مارگ جو پتو آهي.

ڊرائيور پڇيو، "ڇا مونکي انهيءَ روحاني راز کي ڄاڻڻ لاءِ اهڙي دکشا ملي سگهي ٿي؟ انهيءَ لاءِ ڪي شرط آهن يا ڪا خاص تياري ڪرڻي پوندي؟"

حضور جن ورائيو ته ها، ان لاءِ سڀ نشيدار شين، ماس مڇي، بيدا، مرغي يا انهن مان ٺهيل ڪيڪن، پيسٽرين کان پرهيز ڪرڻي آهي ۽ نيڪ پاڪ زندگي گهارڻي آهي.

ڊرائيور عجب وچان چيو ته ڇا ڪيڪ ۽ پيسٽريون به ڇڏڻيون پونديون! اها ته سچ پچ مشڪل ڪرڻي آهي.

دنيا جي ساگر حضور مهاراج جن مشڪي فرمايو ته ان ڳالهه جو سارو مدار آهي ته انسان ڪهڙي ڳالهه کي ڪيترو وڌيڪ مهتو ڏئي. هن زندگيءَ جون فاني ۽ ڪچيون خوشيون ڪٿي بقادار روحاني دولت!

نوجوان ڊرائيور پڇيو ته حضور! ماس کائڻ جي ڀلا جو منع ڪيل آهي؟

"جيون جي جان وٺڻ ڪري دل ڪٺور ۽ بي رحم ٿئي

صحيح ارٿ معلوم ٿيو آهي.

سنڪرون فرمايو ته هرڪو سرت شبد جو ابياسي اهو جيئري مرڻ جو مشاهدو ماڻي ٿو. موت وقت ڇا ٿو ٿئي؟ ٻاهران آتما شرير جي انگن - هٿن، پيرن، ٽنگن ڀاڱن مان سميٽجي پهرين ڇڪر يعني گدا چڪر ۾ اچي ڪٺي ٿئي ٿي. اتان پوءِ ڏاري ڏاري مٿي اچي ڪنٺ چڪر ۾ ڪٺي ٿئي ٿي. ان مهل هٿ، پير ۽ شرير ٿڌو ٿي پوي ٿو. اکين جون پتلين مٿي چڙهي وڃن ٿيون ۽ آتما اکين جي مرڪز مان پرواز ڪري وڃي ٿي. موت ائين ٿيندو آهي. ابياسي هر روز اهڙيءَ حالت مان گذري ٿو، جنهنکي جيئري مرڻ سڏجي ٿو. حضرت محمد صاحب پڻ چيو آهي ته "موتو قبلا موتو" يعني موت اچڻ کان اڳ مرو. هڪ مسلمان ڊاڪٽر چيو ته مونکي هاڻي سمجھ ۾ آيو ته حضرت صاحب جن جي ان قول جو ڪهڙو مطلب آهي.

نوجوان انٽرسٽر پڇيو ته جيڪڏهن ابياسيءَ جي آتما پڻ ۾ شرير خالي ڪرڻ کانپوءِ ان ۾ واپس نه اچي ته پوءِ ڇا ٿيندو؟

حضورجن وراڻيو ته ائين ٿيندو ئي ڪونهي. هاڻي مرضيءَ مطابق آتما اچي وڃي سگهي ٿي. اها ڳالهه ابياسيءَ جي وس ۾ آهي. هرهڪ ابياسيءَ کي مرليءَ جي دوار کي هر روز پار ڪرڻو پوندو آهي. شرير جي ٻاهرين حصن مان سميٽجي، آتما جو اندر وڃڻ، اهو سادنا جو پهريون ڏاڪو آهي. شو نيتر ۾ پهچڻ کان اڳ، مرليو جي حالت پيدا ڪرڻ يعني سرت کي شرير مان مڪمل طور سميٽڻ لازمي آهي. پراچين گريس جي مشهور فلاسافر پلوٽارڪ جو به ساڳيو انڀو آهي. هو چوي ٿو ته آتما کي موت وقت اهو ساڳيو انڀو

ڳوڙهي ڇو جو آهي ته پرماتما جا اوتار هوندا آهن.

حضور جن فرمايو ته سنت جنم مرڻ کان نيارا آهن. هو
جيستائين چاهين زنده رهي سگهن ٿا. انهيءَ مرض ۾ ڪنهن
جو به دخل ڪونهي. هنن جو موت عام ماڻهن جيان ڪونه
ٿيندو آهي. جڏهن به سنت ستگورو شرير ڇڏڻ چاهيندو
آهي ته هو ان کي ائين ڇڏي ڏيندو آهي جيئن پراڻا ڪپڙا
لاهي ڇڏبا ڪجن. هو هر روز ٽائين سمرن ڪري پنهنجي آتما
کي ارڇن منڊلن ۾ وٺي وڃن ٿا جنهن جو مطلب ٿي اهو آهي
ته هو روز مرن ٿا. هنن کي هن سنسار جو ڀنا زندگيءَ جو
ڪو به موه ڪونهي ۽ انهيءَ ڪري هو موت کان نٿا ڊڄن.
در اصل، اهڙن سنتن کي هيءَ دنيا هڪ وڏو جيلخانو
لڳندو آهي ۽ جڏهن سندن مشن يا مقصد پورو ٿئي ٿو ته
هو هن دنيا کي ڇڏي پنهنجي پرم ڌام ۾ وڃي نواس ڪن
ٿا. انهيءَ ۾ شڪ ڪونهي ته جي هو چاهين ته صدين تائين
هڪ ئي شرير ۾ زنده رهي سگهن ٿا پر اهڙن ڪرشمن
ڏيکارڻ ۾ سنتن جي وڏي بلڪل ڪانه ٿيندي آهي. اهي
والگر هو پرڪرتيءَ جي سڀني نيمن جو پالن ڪندا آهن.

رام بهادر منالعل وچ ٿي چيو ته سنتن جي ڳڏي ته نهايت
اثر آهي پر اسين وراهي ستسنگي به هن سنسار ۾ پاڻکي
خوش ٿيا سمجهون ۽ انهيءَ انتظار ۾ رهون ٿا ته ڪي هن حمل
خالي مان جلدي پيڇ ڇلاص ٿين.

اِٿي حضور جن ڪبير صاحب جي ٻاڻيءَ جو هي حوالو ڏنو:

"ڪبير جس مرني سي جڳ ڏري سو هي من آنند،
ڪب هي مرئي ڪب هي پائيئي پورن پرمانند."

مشهور پروفيسر ٽائيڊ ۾ ڇپيو ته سينٽ پال به لکيو آهي
ته مان روز مرندو آهيان پر اڄ ٿي مولڪي سندن وحش جو

گراوٽ ۽ گندگي هميشه ڇو لڳي اچي؟

حضور جن جواب ڏنو ته اهو ٻه قدرت جو قانون آهي. زمين جڏهن بنجر ٿي پوندي آهي ۽ کيتيءَ جي لائق نه رهندي آهي ته اُنکي وري آباد بڻائڻ لاءِ، تازا ڦل ڦول ۽ صحت بخش سبزيون پيدا ڪرڻ لاءِ پاڻ جي ضرورت پوندي آهي.

نوجوان پادريءَ وري پڇيو ته پرماتما اهڙن عهدن ۽ نرمل اصولن جي ارد گرد اها گندگي ۽ غلاظت ڇو ٿو ڪٺي ڪرڻ ڏئي؟

حضور جن وراڻيو، ته اُئين ٺيڪ آهي، پر جڏهن انهن رائين ۽ رسمن جي ٻه غلاظت ڪٺي ٿئي ٿي ته پوءِ روحانيت کي وري روشن ۽ صاف ستهرو ڪرڻ لاءِ ڪيس ٿي دنيا ۾ اچڻو پوي ٿو.

ان گفتي کي ٻڌي سيڌي وٺي ٽهڪ ڏنا.

حضور جن رڌ ڪ فرمايو ته اها ڳالهه ڪڏهن به وسارڻ نه کپي ته هن سرشٽيءَ جو سنڀالڪ، پرم پتا پرماتما جيڪي ڪري رهيو آهي سو هميشه اسانجي ڀلي ۽ ٻهتريءَ لاءِ هوندو آهي. اُنهن دکن، ڪليشن ۽ ذلتن ۾ اها حڪمت رکيل آهي ته اُن سرجڻهار جي دئا مهر جو ساگر جوش ۾ اچي انسان جي پاپن کي ڌوئڻ لاءِ روحاني رحمت جون لهرون موڪلي.

ان ڪانپوءِ حضور جن اُنهن پادرن کان پڇيو ته گروهه جي باري ۾ اجا ٻه ڪجهه توهانکي پڇڻو آهي؟

ڪو جواب ڏئي تنهن ... اڳ نوجوان پادري پڇيو ته حضور! سنت ... ال ٿي سيڌي وٺي ڪاليو. تنهن ... اُنهن کي ته مرڻ ٿي نه

پهچيءَ هر دان ڏيڻ لاءِ اچن ٿا. آهي مالڪ سان ملائڻ جي
مارڪ ڏيکارڻ لاءِ، هتجي بادشاهت ۾ داخل ٿيڻ جو دروازو
کولڻ لاءِ هن سنسار ۾ اچن ٿا.

هڪ پادريءَ ٻڌايو ته عيسيٰ مسيح کي "ڪرليا"
"مارڪ" "سنسار جي جوت" ۽ "سچائي رهبر" سڏيو
ويو آهي. پادري بروايسر چيو ته عيسيٰ کي "شبد"
"اوگاس" "دنيا ڏاري شبد" ۽ "اوتار" سڏيو چيو
ويو آهي.

لنهن اي حضور جن فرمايو ته ڀڳوان ڪرشن جيتوڻيڪ هندو
برهما جو اوتار ڪري مڃين ٿا. گيتا ۾ چيو آهي ته جڏهن
جڏهن ڌرم جي هاڃي ٿئي ٿي ۽ سنسار ۾ پاپ ۽ اڌرم
چالائي ٿو وڃي تڏهن مان خود ڌرم جي استاپنا ڪرڻ
لاءِ اوتار ڌاري اچان ٿو. (گيتا ٤-٧)

پادري بروايسر چيو ته ڪجهه اهڙن ڪي ڪي ڪڏهن ...
تالي سان سڏي مڪر آهي برهما وٽان ٿي اچن ٿا ۽ برهما
جي طاقت ڪٺي اچن ٿا.

حضور جن فرمايو ته ماڻهو اهڙن ڳالهين ۾ اصول جهڙا ...
فساد مچائين ٿا. جڪڏهن ڪوبه ادار ۽ صاف دل سا...
ڪوح ڪندو ته هيڪي هر ڌرم ۽ مذهب جي تهه ۾ سا...
سچائي ملندي. جڏهن به روحانيت بيڪار رسمن رواج...
بيجان ڪرم ڪانڊ جي ڏٺل ۽ دولتي سان ڍڪجي ...
۽ بدنام ٿئي ٿي تڏهن آهي پيرمالڪ جا پيارا وقت ...
هن سنسار ۾ اچي ان کي چيتنا پردان ڪري روحاني ...
کي روشن ڪن ٿا. اهڙي رت هيءَ روحاني مشعال ...
۽ هر سمي ۾ پرڪاشمان رکي وئي آهي.

پادري بروايسر پڇيو ته حضور! ڇا روحانيت ...

اڳي ئي چئي چڪو آهيان ته انهن ڪونهي ته جي چيزون
اسانجي سمجهه ۾ نٿيون اچن، انهن جو ڪو وجود ئي ڪونهي.
سيانپ سقراط کي ۽ اهو ڄاڻڻ ۾ پيو ته گيان جو ڪو اهڙو
منبع ۽ لي سگهي ٿو جو منطق (Logic) جي پهچ کان پري
هجي. ڪئين پيرا نوجوانن کي ڏسندا آهيون ته هو اهڙن
ڳالهين جو پروسي ۽ دعويٰ سان بيان ڪندا آهن جن بابت هنن
کي ذرو به ڄاڻ ڪانه هوندي آهي. ڪهڙي نه ڪل جهڙي
ڳالهه چئجي؟ انهن نڪي هن پرماتمي وشيه جو ابياس ڪيو
آهي، نڪي ان باري ۾ ڪا کوج ڪئي آهي. ان هوندي به
لوڪين ڏسندا ته هو آتما، پرماتما، سرڳ نرڪ ۽ سرشٽيءَ جي
ليلا جي باري ۾ اهي ڦاندي پنهنجا راءِ ڏيندا رهندا آهن.

اهي نوجوان پادريءَ پڻ چيو ته عيسيٰ مسيح فرمايو آهي
ته مان ۽ پرم پتا هڪ آهيون.

حضور جن فرمايو ته ها ۽ ڪيس بائيبل ۾ ايشور پتر به سڏيو
ويو آهي.

هڪ ٻئي پادريءَ چيو ته عيسيٰ خود به ائين فرمايو آهي.
حضور جن فرمايو ته لوڪين اهڙن شخص کي ”خليل الله“
يعني خدا جو دوست به چئي سگهو ٿا، جيئن ابراهيم کي
چوندا آهن. لوڪين انهن کي رسول الله يعني خدا جو قاصد
يا پيغمبر سڏي سگهو ٿا جيئن حضرت محمد صاحب کي
سڏيندا هئا. لوڪين هنن کي ساڪيات پرماتما به چئي سگهو ٿا
جيئن رام ۽ ڪرشن لاءِ چئبو آهي. اهي هن سنسار ۾ نجات
يا مڪتي ڏيندڙ، وچ وارا يا سفارش ڪندڙ بڻجي اچن ٿا،
يا ائين چئو ته ان پرماتما دواران موڪليا وڃن ٿا. اهي پرماتما
جي روپ ۾ منش ۽ منش جي روپ ۾ پرماتما هوندا آهن
جي دنيا ۾ جو سنديش کڻي اچن ٿا ۽ دنيا کي پرڪاش ۽

جنهن وقت اوهين ڪڏهن ۽ سوال جو جواب ڏيڻ شروع ٿا
ڪريو ان مهل دماغ ۾ اجالڪ پرڪاش جي جهلڪ اچيو وڃي.
حضور مهاراج جن فرمائڻ لڳا ته ان ڳالهه کان ته ڪير به
انڪار ڪري نٿو ڪري ته اسانجي آتما اڻ ٿاهه سمنڊ جي
هڪ بوند آهي يا اسين ائين چئي سگهون ٿا ته اسان سڀني
هي اندر ان پرماتما جو انش موجود آهي ۽ ڪرڻ جو جيترو
وڌيڪ ان پرماتما جي ويجهو وڃي ٿو اوترو وڌيڪ اهو
انش هن ۾ پرگهٽ ٿئي ٿو. هڪ ڪري، مثال، وڳالڪ،
ٿوڳي يا ان کان وڌيڪ هڪ پهتل آتما جي اندر، هڪ
معمولي انسان جي پيٽ ۾ اهو پرماتما جو انش وڌيڪ ظاهر
ظهور آهي. جنهن لاءِ هي اسانجا اسول پڙدا اٿڻ ويڻ ٿا
لبن لي اهو پرڪاش يا اسانجي اندر ۾ هيڪو پرماتما آهي
اهو وڌيڪ روشن ٿئي ٿو ۽ ليڪ اها اوستا اچي ٿي جڏهن
هر پنهنجي سمورو روپ سان اسان ۾ پرگهٽ ٿئي ٿو. جڏهن
اها اوستا اچي ٿي ته اسانجي آتما ٿي ڪي ۾ حدن جا ٻنڌن
يا رڪاوٽون ٽٽيون وڃن. اسين پنهنجي اڀا اوسار اوج
مئدان جو سير ڪري سگهون ٿا. انهن مئدانن جا رهسيه
راز اسانکا ڳجهن ٿيا ۽ انهن مئدان جون شڪتيون اسا
جون شڪتيون ليو پئون. آتما ان اسير پرماتما ۾ ملي هڪ
ليو ٿيو. بوند سمنڊ ۾ سمائجي سمنڊ ٿي ڳجهي پوي ٿ
در اصل، هرهڪ آتما اسول پڙدن ۾ ڇپيل سرو شڪتي
پرماتما آهي. بادل کان مٿي ته نرمل آڪاش آهي
سورج پوري آب تاب سان چمڪي رهيو آهي.
اهي بادل ان انڌڪار جو ڪارڻ آهن. جڏهن
ها ڪڪرن ڪي ليڙي پکيڙي ڇڏيندي آهي ته
جي پوري پرڪاش سان روشن ڏسبو آهي. پر ج

وانگ ۾ اچي منش چولو ڌارڻ ڪري هنجي دکن ۽ دردن
کي دور ڪرڻ لاءِ مجبور ڪين ٿيندو؟

حضور مهاراج جن ايا انهن چئي مس بس ڪيو تہ
راءِ روشنلال وچ ۾ ئي چيو تہ منهنجي سمجهہ ۾ اهو اچي تہ
جو پرماتما اننت، اگمر ۽ سرو وياپي آهي سو ڪيئن هڪ
انساني شرير ۾ سمائجي سگهندو؟

حضور جن فرمايو تہ راءِ صاحب، انجو سبب اهو آهي جو
ماڻهو سمجهن ٿا تہ پرماتما وئڪنٺ ۾ ڪنهن هنڌ براجمان
آهي ۽ اُتان ئي هن سنسار جو چرخو هلائي رهيو آهي. هو
ان اگمر پرماتما کي محدود دائري ۾ بند ڪن ٿا. پرماتما تہ
الک آهي، اگاڌ آهي، هرجاءِ حاضر ناظر آهي. حسابن
جو ڪوبہ ڄاڻو اوهانکي ٻڌائيندو تہ جيڪڏهن اننت
(Infinity) مان اننت گهٽائبو تہ بہ اننت بچندو. بيحد مان بيحد
ڪاٽبو تہ باقي بيحد ئي بچندو. اُشواس اُپنشدن جي شانتي
پاٺ ۾ هن ريت ورنن ٿيل آهي:-

”اوم پورڻ مدا پراڻ مدنگ پُورنات پران امُد چتي“

هتي پورڻ جو ارٿ آهي مڪمل، اسيم، بيحد. پرماتما
پورڻ آهي، اسيم آهي. جيڪڏهن ان پورڻ مان پورڻ
ڪاٽبو تہ پورڻ ئي باقي بچندو. جيڪڏهن اسين هنجي
منش چولي ۾ اچڻ جي يوگيتا ۾ شڪ يا گمان ٿا آڻيون تہ
اسين ”پورن“ ۽ ”اسيم“ جي مهتو کي وساري ٿا ڇڏيون.
ڇا سڀ روپ ان جا روپ ڪونہ آهن؟ چڱو اها ڳالهہ مان
توهانکي اڃا لموني ٿو سمجهايان.

پر راءِ روشنلال وچ ۾ ئي چيو تہ حضور! هاڻي تہ سڀ
ڪجهہ چڱي طرح سمجهہ ۾ اچي ويو آهي. ڏسجي انهن پيو
تہ توهين ڪابہ ڳالهہ صرف واڻيءَ سان ڪين ٿا سمجهايو پر

ڏيکاري ٿو ڏئي.
بدابي ڪاڻ هنجي سمجهه ۽ ڪم ڪرڻ جي شڪتي نه
گهٽجي وڃي ٿي پر هن کي اريب ۽ وشه واسنا ٻاڻ وڌيڪ
وڪوڙي وڃي ٿي. هنجو شرير مرجهائجي وڃي ٿو ۽ هن
جي صحت برباد ٿي وڃي ٿي. هرڪو هنکي ڏڪار ٻري
نظر سان ڏسي ٿو. هو لاعلاج بيمارن جو شڪار ٿئجي ٿو.
پنهنجن ڪمالن کي پورو ڪري نٿو سگهي پر ٻارڪن جون
واشنائون جيڪي نرمپ نه ٿي سگهيون آهن اڳي پڙڪر
ڪالي هنجي جيءَ کي جلائينديون رهن ٿيون. هي انڌيرون
ظلمون ڪيو وهي جيڪي ڪڏهن نه معاف ٿيون ٿي سگهن
۽ انڪري نه رڳو هنکي هتي جا طعنا مهڻا سهڻا پون ٿا
ٻلڪ هنجي استري ۽ ٻار به هنکي مهڻا ٿي وجهو ڪڍن.
هو موت لاءِ واجهائي ٿو پر موت اچيس نٿو. ڪڏهن ڪڏهن
نه اهڙي مصيبت کان ڇوٽڪارو پائڻ لاءِ آپگهات ڪرڻ لاءِ
به سوچي ٿو.

سو اها آهي منش جي زندگي جنهن پر اسين سرگردان
آهيون ۽ اهڙا دشت جهو جيڪي پنهنجي پاپن جو پڇتاءُ
ڪرڻ بنا مري ٿا وڃن انهيڪي هزارن سالن تائين دوزخ
جون عقوبتون ۽ عذاب سهڻا پون ٿا. افسوس! جئن ڏهاڙن
جي هن منش ڇراي جو غلط ابيوگ ڪرڻ لاءِ ڪهڙي نه
ڀيانڪ جزا ۽ سزا پوئتي پيئي ٿي!

دوزخ جي عذابن جو نه لوهن سوچي به نٿا سگهو.
دوح رولس روڻ ٿا، چيخن ٿا چلائين ٿا پر ڪوبه هنن جي
..لاس کي اوتالي ڪونه ٿو. ٿراوڪيءَ جو مالڪ، ڪال
ن جا جاڻي؟ پرم پتا پرماتما کي پنهنجي اولاد جي
ري دردشا ڏسي جهوڙو ڪين ايندو؟ هو دنيا جي

جڏهن واسائن جي طوفان جو اهو ٻهراڻون دؤر پورو ٿئي ٿو ته پوءِ هنکي ڪمائڻ ۽ گذاري ڪرڻ جو فڪر اچيو واڙهي. ان لاءِ هو در در ڀٽڪي ٿو ۽ روزگار جي تلاش ۾ آفيسن جا چڪر ڪاٽي ٿو. جتي وڃي اُتي هنکي دڙڪو داٻ ۽ ڦٽڪار ملي ٿي. جتي وڃي ٿو اتي لکيل ڏسي ٿو، ”هتي نوڪري خالي ڪانهي.“ هن جي استري، هن جا ٻار هن تي زور آڻين ٿا ته وٽيئي پئي اچ، وٽيئي قرض کڻي اچ ته چوري ڪري اچ پر پيسا کڻي اچ، اسين ڀتر ڪاٽي ڪونه جيئنداسين. رات ڏينهن اهو چنتا جو گهٽو هن جي ڪليجي کي ڪائيندو رهي ٿو. هو آواري ڪتي وانگر هيڏانهن جو هوڏانهن پيو ڀٽڪي. سمورو وقت اهو ڀاري بوجو هن جي چت تي چڙهيو ئي رهي ٿو. نتيجو اهو ٿو نڪري جو هن جي گهر ۾ گهوٽ ۽ ڪاڪل اچيو واسو ڪري ۽ هن جي وواهت جيون جو سڄو آنند ڪافور ٿيو وڃي.

گهر گرهستيءَ جون فرض آدائون، ٻارن جي لکائي پڙهائي ۽ شاديون مرادون جون رسمون رسمون نباهڻ لاءِ هي مجبور ٿي قرض کڻي ٿو ۽ ان تي وياج وڌي اهڙو ته هن لاءِ بوج بڻجو پوي جو چڪائڻ ئي مشڪل ٿيو پوي. ويچاري کي ڪورٽ ۾ گهليو وڃي ٿو. هو پنهنجين اڳين نادانين ۽ غلطين لاءِ پڇتائي ٿو پر 'اَب پڇتائي ڪيا هوت، جب چڙيان چگ گئي کيت.'

ڏک ۽ ڏوجهرا لڳاتار برسات وانگر هن تي نازل ٿيندا رهن ٿا. هي 'جل بن مڇلي' وانگر تڙڦندو رهي ٿو. هو وقت کان اڳ ئي ٻڍو ٿيو پوي هنجون اندريون ڪم ڪرڻ کان جواب ڏيو وڃن. هنکي چوطرف سواءِ اونده اندڪار جي ڪجهه به نظر نٿو اچي. ڪٿان به هنکي مدد جو ٽورو

هو گونگو ۽ اوڙو، هندوري ۾ پيو رهي ٿو ۽ پنهنجو
ڏک درد ڪنهن کي به ٻڌائي نٿو سگهي. سڀ مٿي ۾ الس
پر هنجا مائٽ پيا ڪيس پيٽ جي سور جي دوا ڏين ٿا ۽
سندس پيرا ۾ ٻاڦ اصافو ڪن ٿا. هو ٻري طرح روئي ٿو،
رڙي ٿو، پر اهو نٿو ٻڌائي سگهي ته ڪيس ڪٿي درد آهي.
هنجا ماءُ پيءُ به مجبور ٿا ٿين ته هنجو ڪهڙو علاج ڪرائين.
مجبور ٿي ماءُ ٻار جي چمڙي ۽ چلائڻ مان تنگ ٿي ڪيس
ماري ٿي. هنجو ٻاليپڻ گهڻو نٿو بيمارين ۾ ٿي گذري ٿو.
ڪج وڏو ٿئي ٿو ته ٻيون مصيبتون اچي هن کي گهيرين.
هنکي راند روند جو شوق ٿو ٿئي پر مائٽ هنکي اسڪول
۾ موڪلڻ چاهين ٿا. هو ان بيسوادي شغل کان بچڻ لاءِ
ڪئين بهانا بڻائي ٿو پر ان مان ڪيس ڪو به ڇوٽڪارو نٿو
سجهي. گهر ۾ مائٽن جي ڇڙٻ ۽ تنڪار ۽ هوڏانهن اسڪول
۾ ماستر جو ڏنڊو. هنجو اهو غفلت جو سمو به دکن ۽ پريشانين
۾ اڪري وڃي.

ان کانپوءِ اچي ٿي جواني، جا آهي غلطين ۽ اُرمانن جو
پيدار. ته چاهيندي به اندرئي خواهشون ۽ اُهنجو زور اندرو
ته هنکي وڪوڙي ٿو ڇڏي جو هنجي عقل ۽ هوش ٿي
پردو پئجي ٿو وڃي ۽ هو اهڙا ڪرم ڪري وهي جنجو
نتيجو سواءِ شرم ۽ افسوس جي ٻيو آهيئي ڪونه. ڪام ۽
اندرين جا ٻوڪ هنجي چت ٿي چاپل رهن ٿا. حياءُ ۽
آبرو سڀجم هن وٽان پر ڪري اڏامي وڃن. هو خوبصورت
چهرن پٺيان ڊوڙندو وتي ٿو. پي به لوهان سيئي کي سڏ
آهي ته جوانيءَ ۾ ماڻهو ڪيترا ته ڪلور ڪري ٿو.
هن شادي ٿو ڪري ته مٿن مائٽن ۽ ٻارن ڏانهن پنهنجا
ٻي ۽ جوابداريون وساري وهي.

۽ مالڪ جا ڀڳت آهن جن سک ۽ شانتي پراپت ڪرڻ لاءِ
پنهنجو ناتو پرڀوءَ سان جوڙي رکيو آهي. ڌن دولت مان
ڪڏهن ٻه سک ۽ سنتوش نٿو ملي سگهي. جي ائين هجي
ها ته ڪروڙين ۽ اربن جو خاوند راڪفيلر پنهنجي ڪارخاني
جي هڪ مزدور کي، جو ٿليءَ لي ڀاڄ کيو ٿي وار، ڏسي
ڪين چيئي ها ته ڪو منهنجي ساري پونجي وٺي ۽ اُن جي
عيوض هن مزور جي تندرستي مونکي ڏئي.

ڌن دولت دنيا جي سيني دکن ۽ مصيبتن جو ڪارڻ
ڪٿي نه ٻه هجي پر سک ڏيڻ واري شيءِ به نه ڪانهي.
اها دائي ۽ ڪڻ ڀنگر آهي، اڄ هڪ وٽ ته سڀاڻ ٻئي وٽ.
اها انسان کي لوڀي، مغرور، سنگدل ۽ نردئي بڻائي ٿي.
هڪ مهاتما جو ڪٿن آهي:-

”پاپان باجهون هوءِ نه ڪٺي، مئي ساٿ نه جائي.“

يعني ڌن دولت کي ڪٺي ڪرڻ ۾ منش کي اليڪ
عيب پاپ ڪرڻا پون ٿا پر موت سمي نه اها ڪجهه مدد
ٿي ڪري سگهي ۽ نه ساڻ ٿي هلي. عيش عشرت ۾ ٻيا
دنيوي ڀوڳن ۾ ڪا خوشي ڪانهي. ڀوڳن جو نتيجو آهي
روڳ. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا ته عيش عشرت
واري زندگي دکن جو گهر آهي. اندر ان جي سوادن ڪري
انيڪ بيماريون پرگٽيون پون ٿيون ۽ اهڙن ماڻهن جو انت
سمو ٻه ڏاڍو دکدائي ٿئي ٿو. اهڙو سک ٿي گهورو جو پوءِ ڏک
ڏئي. سياڻو اهو آهي جو ڪرم ڪرڻ کان اڳ، ان جي
نتيجي کي سوچي ٿو.

سوامي جي مهاراج جن پنهنجي هڪ شبد ۾ منش جي جنم
کان مرڻ تائين دکدائي حال جو ذڪر ڪن ٿا. جيو دنيا ۾
روئندو اچي ٿو ۽ هنجو بالپڻ ڏاڍي مصيبت ۾ گذري ٿو.

رهيو آهي نه ڪو ڏيءَ جي وڏوا ٻڌڻ لاءِ ڏکي آهي.
ڪو بيماريءَ سبب تنگ آهي نه ڪو غريبيءَ سبب پريشان!
اُتي طرف بيروزگاري جي حال ڪري رهي آهي. هتي نه،
راجا ۽ ڏکي نه رعيت نه دکي. راڻيون، رائيون، شهزادا،
ڪروڙپتي، ڪارخانيدار، وڏا وڏا واپاري هرڪو چنتائن
جي جڪڙ ۾ پيڙجي رهيو آهي. جڏهن شاهوڪارن سان
اهڙي ويڌن آهي ته وچارن غريبن جي ڳالهه لاءِ ڪهڙي
ڪجي! مرض، مفلسي ۽ مصيبتون تن جي هميشه ڏاج آهن.
گرفتاريءَ جا وارنٽ، سامان جي ضبطي، قرض لاءِ ڇڪتاڻ
ڪري جيل جي سزا، ٻي آدر ۽ بي عزتي - آهي سڀ هنن
لاءِ روزمره جون ڳالهيون آهن.

شايد توهين چوندا ته ڌنوانن ماڻهوءَ وٽ سڀ دنيوي نعمتون
ميسر آهن ۽ انهن کي هو ضرور سکي هوندو. هن وٽ بيشمار
دولت، سندر استري، سعادتمند اولاد، شهر ۾ عاليشان
محلات، شهر کان ٻاهر سهڻو بنگلو، سير تماشي لاءِ موٽر آهي
۽ وردي پهريل نوڪر چاڪر هن جي چاڪريءَ لاءِ هٿ ٻڌا
ڪيا حاضر بيٺا آهن. باقي هن وٽ ڪمي ڪهڙي آهي؟
توهين سمجهو ٿا ته ڇا هو هن وٽ وڃي ڪالهه پڇو ته توهان
سکي آهيو؟ ڏسو هو ڪهڙا ته سور روئي. اهڙو ئي موقعو
هو جو گرو نانڪ صاحب جن جي مک مان هي واڪ نڪتا:

“نانڪ دکيا سڀ سنسار، سو سکيا جس نام آڌار”

ميرا بائي - راجستان جي مشهور مهاتما جو هڪ دوهو آهي:

“ڏولتي دکيا سيٺي، لنگڙن دک ڪا روپ،
سکي سهجو ڪيهي، ٻاهو ايڻ الوپ.”

– مون سيٺي ڏٺا ۽ اميرن کي دکي ڏٺو آهي،
ڏٺي نه آهن اي دکن ۽ ڪليشن جو روپ. سکي

ميلو ڏسڻ وڃي ٿو. شام جو ڪو تيز طوفان اچي ٿو ۽ سڀ ٻار ان جي اهميت ۾ اچي ٿا وڃن. ايا سڀ ٻار گهر پهچي وڃن ٿا پر توهانجو پٽ گهر ڪونه ٿو اچي. رات ٿي وڃي ٿي پر توهانجو ٻار لاپتہ آهي. توهانجي پتني روئندي رڙندي توهانجي آڏو اسان ڪاٿي ۾ اچي توهانکي ٻڌائي ٿي تہ ٻار ايا ڪونہ موٽيو آهي. اوڏي مهل توهين پنهنجو ٽوپلو يا لڪڻ کڻي ٻار جي ڳولا ۾ ڪين ونيءَ دوڙندا؟ ضرور، توهين وٺي پوندا. تيئن اهڙي طرح اسانجو پرم پتا جو دريا مهر پيار ۽ همدرديءَ جو ساگر آهي اهو پنهنجن ٻچن کي هن دک درد، غمن ۽ گوندرن ڀري سنسار مان ڪين ٻار آڪار پيدو؟

هيءَ دنيا هڪ وڏو جيلخانو آهي جنهن ۾ آتمائون قيد آهن. هن ڪشٽن ۽ ڪليشن واري دنيا ۾ اسانجي زندگي ڪهڙي آهي! موت هر وقت اسانکي لڪي رهيو آهي. استري اولاد، ڪٽنب قبيلو مطلب تہ ڪوبہ هن ڪان بچي نٿو سگهي. اهو خوف هر وقت دل ۾ رهي ٿو تہ اهي سڀ اسانکان وڇڙي ويندا. سڀ جيو موت، مرض ۽ وناش جو شڪار بڻجن ٿا. هن ساري دنيا ۾ توهانکي ڪوبہ سرق سکي ڪونہ ملندو. هڪڙو پنهنجي استريءَ جي مرڻيو هڻڻ سبب ڏچ ڳاڙي رهيو آهي تہ ٻيو بہ هنجون پيو هاري جو سندس استري چندي آهي. ڪو پٽ لاءِ اڙداسون پيو ڪري تہ ڪو پيءُ جي موت لاءِ جهولي ڦهلائي ويٺو آهي.

اسپتالن ۾ وڃي ڏسو، ڪچهرين ۽ جيلن ۾ وڃي ڏسو، سڀ هنڌ دک درد ڇانيو پيو آهي. ڪٿهن ڪان بہ بچي ڏسو تہ ٿون سکي آهين؟ هو پنهنجي دردن جو داستان ڪولڻ شروع ڪندو. ڪو پنهنجي پٽ جي موت تي ڳوڙها ڳاڙي

گورو اوجن دېو فرمائين ٿا ته
”گورو ڪرتا گورو ڪرڻي جوڳ.“
گورو ڪرتا آهي گورو سڀ ڪجهه ڪرڻ وارو آهي.
گوروءَ جي پهچ کان ٻاهر ڪجهه ڪونهي. هن جو ئي حڪم
هر ورتي ٿو.
گورو صاحب جن وڌيڪ فرمائين ٿا ته گورو سرو شڪتيوان،
سرو وياپي، نراڪار آهي، ڪل مالڪ آهي، اگم آهي،
اپار آهي، اڪت آهي. هن جو ورڻن ڪرڻ انسان جي
پهچ کان ٻاهر آهي.
گورو نانڪ صاحب جن جي باڻي آهي:-
”سمنڊ وروڙ شرير هم ديکيا اڪ وستُ اَنوپ دکائي،
گورو گوبند، گوبند گورو هي، نانڪ ڀيد نه ڀائي.“
ارٿات- هن شرير روپي سمنڊ کي سون وارڙي هڪ
عجيب ڳالهه ڏٺي ته گورو پرماتما آهي ۽ پرماتما ئي گورو
آهي. ٻنهي ۾ ڪو به ڀيد ڪونهي.
هڪ ٻيو ايران جو مهاتما فرمائي ٿو:-
”نوري حق ظاهر بود اَندر ولي“
سنت جي اندر پرماتما جو پرڪاش صاف نظر اچي ٿو.
جيڪي پهچيل اندر جي اکين سان ڏسن ٿا اهيئي اُن کي ڏسي
سگهن ٿا. ڪبير، دادو، پلٽو ۽ ٻيا ٻيا سڀئي سنتن جو
اصولي ڪٿن آهي.
ڊاڪٽر پرونسر چيو ته ڪرائيسٽ به فرمايو آهي ته مان
۽ منهنجو پتا هڪ آهيون، منهنجي هدايت اوسار هلو ته
توهيم پرماتما جي بادشاهت ۾ پهچي ويندا.
حضرو مباراڄ جن فرمايو ته هاڻي اُن ڳالهه کي ٿئي نقط نگاهه
سان سمجهيون. سچهو ته توهانجو ٦ سالن جو ٻار هڪڙي ڏينهن
۽ ٻارن دوستن سان گڏجي گهر کان دور ڪر

پادرين ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن ڪين چيو تہ شايد ان ڳالهہ تي وشواس ڪرڻ توهانکي مشڪل لڳي پر بائيبل ۾ بہ اهين ئي چيل آهي تہ "Word made flesh" "شبد ئي شرير ڌارڻ ڪيو." ورڊ (شبد) يا لوگاس، پرماتما آهي، اُپانشهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهہ جي پوري تائيد ٿيل آهي. توهان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو ڪجهہ هن طرح لکيل آهي. "آد ۾ شبد هو. شبد پرماتما سان گڏ هو ۽ شبد ئي پرماتما هو. سڀ ڪجهہ شبد دواران ظاهر ٿيو ۽ ڪابہ شيءِ ڪانہ ٿي جا شبد بنا ٿي هجي. اهو شبد ئي شرير ڌارڻ ڪري عيسيٰ جي روپ ۾ سنسار کي نجات ڏيارڻ لاءِ آيو." مونکي اميد آهي تہ انهيءَ باري ۾ مت ڀيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وڌيڪ فرمايو تہ پنجاب جي هڪ مسلمان درويش بلي شاهہ پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي "مولا آدمي بڻ آيا." يعني پرماتما منش جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.

گورو ارجن ديو پڻ ڏڍڪ فرمائين ٿا :-

"هرجي نام پڙيو رامداس"

مولانا روم تہ اجا بہ ہِ قدم اڳتي وڃن ٿا تہ مرشد ۾ خدا ۽ پيغمبر ٻئي سمايا پيا آهن.

شمس تبريز فرمائي ٿو تہ

آن بادشاهِ اعظم در بود بست محڪم،

پوشيدهہ دلڪي آدم - يعني ڪ بر در آمد.

ان شاهن جي شاهہ پنهنجي محل جو دروازو بلڪل قابو بند ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پهري ان دروازي کي کولڻ لاءِ ٿي اچي ٿو.

۴. سڳورو

شام جو ٻوري ائلين اچي سڀ حضور مهاراج جن جي ڪمري ۾ ويهي رهيا.

حضور جن وڏي پادريءَ کي چيو ته توهين ٻڌايو ته گوروءَ جي باري ۾ ڇا ٿا ڄاڻڻ چاهيو؟

نوجوان ٻٽر اسٽر وچ ۾ ٿي چيو ته حضور! سڀ ڪجهه. ڇو جو ان باري ۾ اسانکي پوري ڄاڻ ڪانهي.

حضور جن چيو ته جيڪو مان توهانکي خود سنتن جا وچن ٻڌائيندس ته گوروءَ جي باري ۾ هنن جا ڪهڙا ويچار آهن ۽ هو ڇا ٿا چون.

ٻر وٽيسر وشواس ٻڌي ٻرچ ۾ جيئر اهو ڏاڍو ايڪ ليندو.

حضور جن مون کان پنهنجي ڪتابن جي ڪجهه مان سوامي جي مهاراج جن جو سار اچن پسڪ گهرايو ۽ کولي مولکي 'راڌا سوامي ڌرا نر وپ جڳ مين، گورو هوءِ جڳ چتاڻي' وارو شبد پڙهڻ لاءِ چيائون. پڙهه پادرين کي ٻڌائون ته مان هاڻ سوامي جن جي وچن ٻڌائڻ شروع ڪريان ٿو ۽ پوءِ سوامي جن جي وچن جي ڪالبد ۾ ٻين سنتن جا حوالا پڻ ڏيندس. سوامي جن فرمائين ٿا ته پرماتما عش جو چولو ڌارڻ ڪري جيون کي سڄاڳ ڪرڻ لاءِ گورو ٿي جڳ ۾ اچي ٿو. هو جيون کي پنهنجي اچ گهر جي ياد ٿو ڏياري ته توهين ڪل مالڪ جو انش آهيو. پوءِ جيڪي هن ۾ وشواس رکن ٿا انهنکي هو واپس پنهنجي ... ڏي ٿو وڃي.

پادرين ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن ڪين چيو تہ شايد ان ڳالهہ لاءِ وشواس ڪرڻ توهانکي مشڪل لڳي پر بائيبل ۾ بہ انهن ئي چيل آهي تہ "Word made flesh" "شبد ئي شرير ڌارڻ ڪيو." ورڊ (شبد) يا لوگاس، پرماتما آهي، اُن جو اظهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهہ جي پوري تائيد ٿيل آهي. توهان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو ڪجهہ هن طرح لکيل آهي. "آد ۾ شبد هو. شبد پرماتما سان گڏ هو ۽ شبد ئي پرماتما هو. سڀ ڪجهہ شبد دوارا بڻايو ويو ۽ ڪابہ شيءِ ڪانہ آهي جا شبد بنا ٺهي هجي. اهو شبد ئي شرير ڌارڻ ڪري عيسيٰ جي روپ ۾ سنسار کي نجات ڏيارڻ لاءِ آيو." مونکي اميد آهي تہ انهيءَ باري ۾ مت ڀيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وڌيڪ فرمايو تہ پنجاب جي هڪ مسلمان درويش بلي شاهہ پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي "مولا آدمي بڻ آيا." يعني پرماتما منش جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.

گورو ارجن ديو اِي ڏڙڪ فرمائين ٿا :-

"هرجي نام پڙهيو رامداس"

مولانا روم تہ اڃا بہ ٻہ قدم اڳتي وڃن ٿا تہ مرشد ۾ خدا ۽ پيغمبر ٻئي سمايا پيا آهن.

شمس تبريز فرمائي ٿو تہ

آن بادشاهِ اعظم در بود بسته محکم،

پوشيده دلق آدم ـ يعني که بر در آمد.

ان شاهن جي شاهہ پنهنجي محل جو دروازو بلڪل قابو بند ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پهري ان دروازي کي کولڻ لاءِ لهي اچي ٿو.

۴۰ ستگورو

شام جو پوري الهه اچي سڀ حضور مهاراج جن جي ڪمري ۾ پهچي ويا.

حضور جن وڏي پادريءَ کي چيو ته توهين ٻڌايو ته گوروءَ جي بابت ۾ ڇا ٿا ڄاڻڻ چاهيو؟

نوجوان پرسٽر وچ ۾ اچي چيو ته حضور! سڀ ڪجهه. پر جو ان بابت ۾ اسانکي پوري ڄاڻ ڪانهي.

حضور جن چيو ته جگر مان توهانکي خود سنتن جا وچن ٻڌائيندس ته گوروءَ جي بابت ۾ هنن جا ڪهڙا ويچار آهن ۽ هو ڇا ٿا چون.

پروفيسر وشواس ٻولي لوع ۾ چيو اهو ڏاڍو نيڪ ٿيندو.

حضور جن مون کان پهچي ڪتابن جي ڪٻٽ مان سوامي جي مهاراج جن جو سار بچن پستڪ ڪڍرايو ۽ کولي مونکي 'راڌا سوامي ڌرا نر روپ جڳت مين، گورو هوئي جيو چتائي' وارو شبد پڙهڻ لاءِ چيائون. پوءِ پادرين کي چيائون ته مان پهرين سوامي جن جي وچن سان شروع ڪريان ٿو ۽ پوءِ سوامي جن جي وچن جي تائيد ۾ ٻين سنتن جا حوالا پڻ ڏيندس. سوامي جن فرمائين ٿا ته پرماتما منش جو چولو ڌارڻ ڪري جيون کي سڄاڳ ڪرڻ لاءِ گورو روپ ۾ جڳت ۾ اچي ٿو. هو جيون کي پهنجي نج گهر جي ياد ٿو ڏياري ته توهين ڪل مالڪ جو انش آهيو. پوءِ جيڪي هن اي وشواس رکن ٿا انهنکي هو واپس پهنجي نج ڌام وٺي ٿو وڃي.

پادرين ڏانهن مخاطب ٿيندي حضور جن ڪين چيو ته شايد
ان ڳالهه لئي وشواس ڪرڻ توهانکي مشڪل لڳي پر بائيبل
۾ به ائين ٿي چيل آهي ته "Word made flesh" "شبد ٿي
شرير ڌارڻ ڪيو." ورڊ (شبد) يا لوگاس، پرماتما آهي،
اُپائڻهار آهي. بائيبل جي پهرئين باب ۾ ان ڳالهه جي پوري
تائيد ٿيل آهي. توهان سڀني کي ان بابت خبر آهي. اهو
ڪجهه هن طرح لکيل آهي. "آد ۾ شبد هو. شبد پرماتما
سان گڏ هو ۽ شبد ئي پرماتما هو. سڀ ڪجهه شبد دوارا
بڻايو ويو ۽ ڪابه شيءِ ڪانه ٿي جا شبد بنا ٿي هجي. اهو
شبد ئي شرير ڌارڻ ڪري عيسيٰ جي روپ ۾ سنسار کي
نجات ڏيڻ لاءِ آيو." مونکي اميد آهي ته انهيءَ ساري ۾
مت ڀيد جي ڪا گنجائش ڪانهي.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته پنجاب جي هڪ مسلمان
درويش بلي شاهه پنهنجي ڪلام ۾ چيو آهي "مولا آدمي
بڻ آيا." يعني پرماتما منش جو چولو ڌارڻ ڪري اچي ٿو.

گورو ارجن ديو پڻ وڌيڪ فرمائين ٿا:-
"هرجي نام پڙيو رامداس"

مولانا روم ته اڃا به هڪ قدم اڳتي وڃن ٿا ته مرشد ۾ خدا
۽ پيغمبر ٻئي سمايا پيا آهن.
شمس تبريز فرمائي ٿو ته

آن بادشاهِ اعظم در بود بسته محکم،
پوشيده دل کي آدم- يعني که بر در آمد.

ان شاهن جي شاهه پنهنجي محل جو دروازو بلڪل قابو
بند ڪري رکيو آهي. پوءِ هو انساني جامو پهري ان دروازي
کي کولڻ لاءِ لهي اچي ٿو.

شخص کي ٻاهر اچي ڏسڻ گهرجي تہ هن کي ڇا ٿو پيش پوي؟ ڪيترو نہ پساه پوي. يورپ ۽ امريڪا واسين لاءِ اهو اچي ڪاڻي آهي تہ هو مالش مڃين، پڙهن ۽ شراب کان ڪنارو ڪن.

برمارت هي چاهڪ کي راجسي اوڙي نامسي ڪاڏن کان ٻچڻ ڪئي. ان جو سبب پڌرو پيو آهي. مالش ڪاڏ سان ماڻهو ترداپي ۽ ڪروڌي بڻجي ٿو. ٻاروٽو ڪاڏو ماڻهوءَ ۾ مستي ۽ آلس آڻي ٿو. سادو ڪاڏو، صحيح ماترا ۾ ڪائڻ سان ماڻهوءَ جي ٻڌي نرمل رهي ٿي، هو شانت چت، جسم ۽ ڦڙتيلو رهي ٿو. هڪ سادڪ (جنهن دنيا مان رٿابر ڪري، پرماتما جي پراپتي لاءِ پنهنجو مول مقصد بڻايو آهي) کي صرف ۾ دفعا ٿي هر روز ڀوڄن ڪرڻ گهرجي، ٻه ڀي هڪ ڀيرو ڪري تہ ٻاهڙا وڌيڪ سٺو. پر اڄ پيٽ آلمڪ ابياس ۾ وڏي رڪاوٽ آهي. اهو غلط خيال آهي تہ گهٽو ڪاڏو ڪائبو تہ گهٽي طاقت ايندي. حقيقت ۾ اساڻو ڪاڏو ضرورت کان وڌيڪ آهي. جنهن کي زبان جو چسڪو آهي اهو وري ابياسي ٿي سگهي ٿو.

ان وقت شام جا ٦ لڳا هئا ۽ سج لهي چڪو هو. حضور جن پادرين کي چيو تہ توهانجو ڪهڙو پروگرام آهي. توهين لاهور ڪڏهن تا وڃڻ چاهيو؟

ٻڙڪ پادريءَ ورانيو تہ حضور پهرين تہ اساڻو خيال اڄ شام جو ئي وڃڻ جو هو پر "گوروءَ" بابت اڃا مونکي وڌيڪ ڪجهه سمجهڻو آهي. اها ڳالهه اڃا منهنجي خيال ۾ ڪانہ ويٺي آهي. پر مونکي سڌ ڪانهي تہ اسين هتي وڌيڪ ڪيترو ترسي سگهنداسين ڇو جو سڀاڻي صبح جو ١٠ بجي لاهور پهچڻو آهي.

جو رچيندڙ آهي، وشنو پالڻ پوشڻ ڪندڙ آهي. هو سنسار
کي رزق ٿو رسائي ۽ شو يا مهيش هن سنسار جي پرليه ڪندڙ
يا ناس ڪندڙ آهي. اها نموني آهي جا ساري سنسار جو
چرخو هلائي رهي آهي ۽ جا هر ذري ۽ ڪڻ ڪڻ
۾ ڪم ڪندي نظر اچي ٿي.

انهن ٽنهي جي ماترا ۾ گهٽ وڌائي هئڻ سبب پدارٿن
جا الڳ الڳ آڪار ۽ روپ ٺهجي پون ٿا. اهي ٽيئي
گڻ پدارٿن ۾ ڦير گهير ڪندا رهن ٿا. عام طور انهن ٽنهي
گڻن مان جيڪو به گڻ ڪنهن پدارٿ ۾ اڌڪ ماترا ۾ لڀي
ٿو، اهو ئي ان پدارٿ جي خاصيت يا وشيشتا جو ڪارڻ
ٺهجي ٿو. باقي ٻيا ٻه گڻ پهرئين گڻ جي زير اثر رهن
ٿا ۽ انهن جو ڪو خاص اثر نٿو رهي. انهن جون خاصيتون
آهن (١) شانتي - (٢) ڦرتي - (٣) سستي. جن ماڻهن ۾
ستوگڻ زياده هوندو آهي، اهي خوشمزاج، سمجهو ۽ شانت
پسند ٿيندا آهن. راجسي سڀاءُ وارا ماڻهو چنچل مهتي ۽
اشانت رهندا آهن. تامسي سڀاءُ وارا وري سست، ڍلا ڍالا
۽ ٿوري عقل وارا هوندا آهن. مون توهانکي اڳي به ٻڌايو
آهي ته اسين جهڙو اَن کائون ٿا، اسانجي من جون ورتيون
به اهڙيون ٺهجن ٿيون. جيڪي ماس آهاري آهن، انهنجو
سڀاءُ به وحشي ۽ خونخوار ٺهجو پوي. ساتوڪ ڀوڄن شانتي،
سيتلتا، پيار ۽ ميناج پيدا ڪري ٿو. ساتوڪ کاڌا آهن -
ڪڻڪ، چانور، جَوَ، مڱن جي دال، کير، مکڻ، ساڳون
ڀاڄيون ۽ جلد هضم ٿيندڙ ميوا. ساتوڪ ڀوڄن به حد کان ٻاهر
ورتائڻ سان تامسڪ ٺهجي پوي ٿو. کاڌو نه تمام گهڻو هئڻ
گهرجي نه تمام ٿورو. کاڌو اهو ورتائڻ کپي جو نه قبضي
ڪري، نڪي ڀاري لڳي يا بي چئني پيدا ڪري. هرهڪ

پرمارٿ بابت ڪافي لکيو ويو آهي. نوجوان اهو پستڪ
کڻي ڏنائين ۽ وچار سان پڙهيو ۽ پوءِ ٻاٻا لي سنت مت جي
سکيائن کي عيسائي ڌرم جي سکيائن سان ڀيٽيو. ان ۾ نوجوان کي
سڀني سوالن جا جواب اچي ويندا.

تنهن تي نوجوان اهڙو سوال پڇيو ته اڄ ڪلهه جي زماني ۾
حضرت عيسيٰ جي اها سکيا ڪيتري قدر وهنوار ۾ عمل
جوڳي آهي ته جيڪڏهن ڪير هڪ ڳل تي چماٽ هڻي ته
ان کي ٻيو ڳل به ورائي ڏيو ۽ جيڪڏهن ڪو قميص کسي
ته ان کي ڪوٽ به لاهي ڏيو. ... ۾ انهن وچن ڏيڻ وارن
حضرت عيسيٰ اسان کي ڇا لي ... ڏاهيو؟

ڏيڻ ڏنل سنگورن ... ين ڏيڻ وارن حضرت
عيسيٰ اهو ئي سمجهيا؛ ... ن جو صحيح اکري
مطلب آهي. اڄ ... ا ڪسي ڳالهي اها
سکيا عجب ... ي ڄڪياسو ۽ پر
جي لاءِ ... ر سمي ۽ هر.
۾ پور ... وال آهي تہ
ڇا؟ ... ي صبح ؟

ڪهڙي راه آهي؟

حضور جن فرمايو، "يسوع مسيح جي زندگيءَ جي ڪهڙي پهلوءَ جي باري ۾ منهنجي راءِ ڄاڻڻ ٿا چاهيو؟"

پادريءَ چيو ته هندي شخصيت ۽ هندي ڌرم بابت توهانجي ڪهڙي راءِ آهي؟

داتا جن وراڻيو ته هو اعليٰ درجي جو پيغمبر هو هندي ڌرم، سنسار ۾ ڪيترائي مهان پرش پيدا ڪيا آهن.

پادريءَ چيو ته مان اهو پڇڻ چاهيان ٿو ته هڪ ڌارمڪ نيتا جي حيثيت ۾ هنجو ڪهڙو درجو آهي؟

حضور جن فرمايو ته مونکي معاف ڪجو. اسانکي ڪنهنجي به شخصيت تي رايا ڏيڻ نه گهرجن، خاص ڪري ڌارمڪ نيتائن جي باري ۾. ان مان لکي وري لکي سري. اهو بهتر ليندو ته ڌارمڪ نيتائن کي عزت جي نگاهه سان ڏسڻ وڃي ۽ هنجي هڪ ٻئي سان ڀيٽ ڪري سندن پوئلڳن جي ڀاونائن کي نه ڏکوئجي.

پادريءَ پڇيو ته سنت مت جي سدائتن موجب ڪراسست هڪ سنت هو؟

حضور جن ڪمس چيو ته مونکي معاف ڪجو. اهڙن ڳالهين مان ڪجهه به ورڻو ڪونهي. توهين مونکي غلط نه سمجهجو.

ان تي پادريءَ چيو ته حضور پنهنجي هيڪڏهن ڪير حقيقت تي ڄاڻڻ چاهي ته پوءِ ....

حضور جن جواب ڏنو ته انکي اهڙي چان بين ٻاڻ تي ڪرڻ گهرجي. توهانجي ديهواسي ڊاڪٽر جانسن سنت مت تي 'دي پاٿ آف دي ماسٽرس' 'The Path of the Masters' به لکيو آهي. مان آهي هڪ ڪتابي توهان اهو پستڪ وچار جوڳو پستڪ آهي ۽ ان ۾

سندس بنا اعتبار لي ڪري ٻر ستن جي وچن لي وشواس
لئي رکي جي پنهنجي ذاتي انهو دواران جون ٿا ته اسان
پرماتما کي پنهنجي اندر اکين سان ڏٺو آهي .

الي راء روشن لعل چيو ته حضور! مان انين چوڻ کالسواء
رهي نٿو سگهان ته توهانجي سمجهائڻ جو طريقو ڪيڏو نه
عجيب آهي جو مشڪل کان مشڪل مضمون کي به توهين
سرل ۽ سلس بنائي ٿا ڇڏيو .

توجوان ٻئي بسٽر پڇيو ته حضور! توهانجي مت جي ڪهڙي
خاص خوبي آهي؟ يعني ٻين متن متانترن جي ڀيٽ ۾
توهانجي مارگ جون ڪهڙيون خاص وصفون آهن؟

حضور جن اتر ڏيندي فرمايو ته سنت مت جي اها خاص
وشيشتا آهي جو انجا ساڌڪ پنهنجي ورتي ٻاهران هٽائي
انترمک ڪندا آهن ۽ پنهنجي نج ڌام پهچندا آهن . پر عام
ماڻهن جي ورتي ٻاهر مکي هوندي آهي جتي دک، ڪليش
۽ پريشانيءَ کالسواء ٻيو ڪي ڪينهي . سنت چون ٿا ته
توهانجو اپائيدار توهانجي اندر آهي . پنهنجي زندگيءَ ۾ ئي
اندر وڃي پرماتما کي ڏسو . مرڻ کانپوءِ مڪتيءَ جي آسري
تي نه لڳو . جيئري ئي هنگي پراپت ڪريو . سوچيو! ته
هڪ اڻپڙهيل آدمي جنهنکي الف ٻ جي به ڄاڻ ڪانهي
سو موت کانپوءِ ايم . اي ڪيئن بڻجي سگهندو؟ زندگيءَ ۾
چور آهي اهو موت کانپوءِ ساڌو ڪيئن ٿي سگهندو؟ نه،
مرڻ کانپوءِ مڪتيءَ جون ڳالهيون سڀ بيسود آهن .

ازرگ پادريءَ چيو ته حضور! مان ڪجهه سوال پڇي
سگهان ٿو؟

حضور جن وراڻيو، "وڏي خوشيءَ سان."

پادريءَ چيو ته يسوع مسيح جي باري ۾ توهانجي

هٿ ۾ سرشتيءَ جي مشينن کي هلائي ٿو. پر ڪن وڏي
سنتن مهاتمائن ڪانسواءِ، جنڪي ان رهسيه ۽ راز جي ڄاڻ
آهي، اهو پرماتما ڪنهن کي به ڏسڻ ۾ نٿو اچي. پرڪرتيءَ
۾ ڪابه ڪريا، ڪرتا بنا ٿي نٿي سگهي. هن جي حڪم
ڪانسواءِ وڻ جو پن به چري نٿو سگهي.

نوجوان نرسنگ چيو حضور توهانجي وڏي مهرباني.
توهين ڪيئن نه سٺي ڳالهين کي سهڻي ۽ سادي نموني ۾
سمجهايو ٿا.

حضور جن فرمايو ته دنيا جو هڪ هڪ پن مالڪ جي
موجودگيءَ جو اظهار پيو ڪري. قدرت ۾ توهانکي ڪيڏي
نه سندرتا، ڪاريگري، ڪلا ۽ چترائي ڏسڻ ۾ اچي ٿي.
سرشتيءَ ۾ ڪيئن نه هر ڪا شيءِ ناپا تلي، نيم ۽ ڌاهيه سان
رکي وئي آهي. جيڪڏهن انجو ڪو هلائيندڙ نه آهي ته ايءَ
هيءَ سجاوٽ، سارو انتظام ۽ بالترتيب بندوبست ڪيئن ٿو
ٿئي ۽ اها ساري ترجما ڪٿان ٿي اچي؟ ذري ذري ان
سرجڻهار جي سونهن ۽ وڏائيءَ جو اظهار پيو ڪري. تڏهن
سان اڳ ئي چئي چڪو آهيان ته پرماتما جي پراپتيءَ جي
رگ ۾ انسانن ڀلي بلڪل محدود ۽ ننڍي آهي ۽ ان راهه
رهنمائي ڪرڻ ۾ اسمرٿ آهي. ان مارگ ۾ انسانکي
ههڙي لوڪ جو سهارو وٺڻو پوي ٿو.

روحاني اڀياس دوارا انسانکي اها اندروني اک کولڻي
پوي ٿي. جڏهن اندر پرماتما جو درشن ٿئي ٿو ته پوءِ
ٻاهر ڪٿي ۽ ڪن ڪن ۾ هڪ جو ظهور پيو ڏسجي ٿو.
سنت کي هر هر سمي ۽ هر استان تي ڏسڻ ۾ اچي ٿو. جا
اما حيرت ڀري ڳالهه آهي جو دنيا جا ڊاڪٽر، سائنسدان
الهه جي کوجنائن لئي ڪيئن نه سنڪوچ پيا

سال ٿيھ ٿيھ سال ڪٺالا ڪيا پورا نہ ٿيا پوءِ بہ اسين اھا
ھام لٽا ھٽي سگھون ٿا انسان ۽ وکيان جي مڪمل ڄاڻ
حاصل ڪئي آھي. اسين ان ۾ پورن رات ڪشاتا ٻاڻي لٽا
سگھون. پر توھين ڏسو وئا نہ ماٺھو آم وکيان جي ابياس
ڪرڻ بنا آتما ۽ پرماتما کي سمجھڻ ۽ سمجھائڻ جي دعوا
بنا ڪن خاص ڪري جڏھن ھيءَ سائنس ايتري سائنس جي
ايت ۾ آئي ڪلي آھي.

اڳريستر - واڪار ڪندي چيو تہ حضور! انين ليڪ آھي.

حضور مھاراج جن وڏا ڪرماڻو تہ مان توھانجي واچار لاءِ
ھڪ اِيي ڳالھ جو ذڪر ڪريان ٿو. توھين انسان جي شرير
کي ٿي ڏسو. پنج تت، پرٿوي، پاڻي، اَگني، وايو ۽
آڪاش جن مان ھي شرير ٺھيو آھي سي ھڪ ٻئي جا وروڌي
آھن، ڪيڙي نہ قابليت ۽ ڪاريگريءَ سان ھڪ ٻئي سان
ملي انساني شرير ۾ ڪم ڪري رھيا آھن. پاڻي باھہ کي
وسائي ڇڏي ٿو، وايو پاڻيءَ کي سڪائي ڇڏي ٿي ۽ پرٿوي
انھن سڀني کي کائي ڇڏي ٿي. پر اھي پنج ئي تت، جي ھڪ
ٻئي جا دشمن آھن، انساني شرير کي ھلائڻ لاءِ ڪيئن نہ ترب
۾ جڪڙيل آھن. ڇا انسانجو شرير پاڻ کان پاڻيھي پيو ھلي؟
توھين ڏسندا آھيو تہ موت ڪانپوءِ شرير زمين تي اڳيئن
وانگر انين جو انين پيو ھوندو آھي پر اھا وستو ھنجي اندران
نڪري وڃي ٿي، جنھن ھنکي ھلايو چلايو ٿي. اھا
ڪھڙي وستو ھئي جنھن شرير کي ستا ٿي بخشي، اُنکي
ھلايو چلايو ٿي؟ توھين چوندا تہ پران، پر اُنھن پرانن کي
ھلائڻ وارو ڪير آھي؟ من؟ چڱو من کي ڪير ٿو ھلائي؟
آتما؟ برابر اھا آتما ئي آھي جنھنکي پرڪاش ۽ جيون ان
شڪتيءَ جي ڀنڊار مان ملي ٿو جنھنجو ازغيبي ۽ ادرشت

لڌهن ڏسي سگهندا ۽ سمجهي سگهندا جڏهن لوهين صحيح وهيو ۽ رهنما ٻاڻ سان ڪٽندا ۽ لوهان ومڪ گهرلي پاس پروڙ هوندو لڌهن ني هنجي آنس ۾ پر پسائي سگهندا، هنجي ڏام ۾ وڃي سگهندا.

نوجوان ٻُرسٽر پڇيو تہ اهو سڀ قدرتي قانون مطابق هوءِ بخود تہ ڪولہ ٿي رهيو آهي؟

جواب ۾ حضور هن فرمايو تہ لوهين ”قدرت“ چا کي ٿا سڏيو ۽ اُنجا قانون قاعدا ڪهڙا آهن؟

ٻُرسٽر ورائيو تہ جهڙيءَ ريت سورج جو ڪم ئي آهي پرڪاش ۽ گرمي ڏيڻ ۽ چندرما جو سڀاءُ آهي راتہ جو سيتل چاندني ڦهلائڻ.

حضور جن فرمايو تہ ان ڳالهہ جي گهرائيءَ ۾ وڃو، تہ انهن جڙ شين کي اها قدرتي شڪتي ڪٿان ۽ ڪهڙي طرح ملي. هي سورج ۽ چندرما ڪيئن ٺهيا؟ ڇو صرف سورج گرم آهي پر چنڊ ۽ ڌرتي نہ؟ سردي ۽ گرمي ڪٿان ٿيون اچن؟ سردي گرمي، پرڪاش ۽ اونڌڪار ٻنهي جو وڇار ڪنهن کي آيو؟ انهن وچارن ڪيئن عملي روپ اختيار ڪيو؟

نوجوان منظور ڪيو تہ سچ پچ اهي ڳالهيون سمجهائيندڙ ۽ پيچيدِيون آهن.

تنهن تي داتا جن فرمايو تہ اُن ۾ الجهن جي ڪابہ ڳالهہ ڪانهي. الجهن ۽ مونجهارو پيدا ٿي تڏهن ٿو ٿئي جڏهن اسين آتمڪ منڊل جي کوج ۾ هن جڙ سنسار جي سڌانتن جو سهارو ٿا وٺون. جڙ جڳت ۽ چيتن آتما انهن ٻنهي لاءِ ساڳيو قانون لاڳو ٿي نٿو سگهي. آتما هي ٻہ سائنس آهي ۽ اها ٻين سائنس وانگر سکڻي ٻولندي آهي. هن دنيا جي ڌڻيءَ وگيان جي ڄاڻ حاصل ڪرڻ لاءِ اسانکي ودهہ واڌ

سڀ ڪم ٺروڪُهن ٿيو هاڻي. هر روز سج پنهنجي مقرر وقت
تي اڀرندي کان اڀري سارو ڏينهن دنيا کي پرڪاش ڏئي
شام جو پنهنجو ڪم سندر چندرما کي سونپ ڪري پاڻ
کي اولهه ۾ ڇپائي ڇڏي ٿو. ان ڪانپوءِ جڳ مڳ تارا نيري
گگن کي روشن ڪن ٿا. ڌرتي پنهنجي محور تي ڪيئن نه
پيئي گهمي جيئن سج جو پرڪاش ڌرتيءَ جي هر حصي
تي پوي. ذرا ڏسو ته سهي نه ڪيئن بيشمار تارا ۽ گرهه
پنهنجي مقرر ٿيل راهن تي هلي رهيا آهن، پنهنجي مارڪ
کان هڪ انچ به هيڏانهن هوڏانهن نٿا ٿين ۽ نه وري ڪڏهن
پاڻ ۾ ٽڪرجن ٿا. پر توهين ڪيترائي دفعا ٻڌندا آهيو ته
ريل گاڏيون ۽ اسٽيمر جنکي قابل انجنيئر بلڪل هوشياريءَ
سان هلائين ٿا، اهي به پاڻ ۾ ٽڪرندا آهن، پر توهان
ڪڏهن به ڪو تارو ٻئي سان ٽڪرندو ڏٺو آهي؟

ڏسو ڌرتيءَ کي سرسبز ۽ هريو ڀريو بنائڻ لاءِ آڪاش
ڪيئن نه پاڻي برسائي ٿو. ڪهڙي طرح ڪڪر ڏورانهن
سمنڊن تان پاڻي آڻين ٿا ۽ موسمي هوائون ڪيئن نه انهن
کي چوڌاري ڪڍي وڃن ٿيون. نديون ۽ جهرڻا ڪيئن ٿا
زمين کي رڃ ڏين. ڪيئن ساڳ سبزيون ۽ عمدا ميوا ٿا
پيدا ٿين. ڌرتيءَ ڪيئن پنهنجي سيني مان رمڻيڪ سندر،
سگنڌ ۽ سرهاڻ ڀريا گل ڦل پيدا ڪري ٿي! اهو سڀ انسان
جي ڀلائيءَ کي چڪر ۾ وجهيو ڇڏي. هي سنسار جو وشال
ڪارخانو ڪهڙو نه اُتم ۽ اعليٰ آهي ۽ انجي هر ڪا مشين
ڪيئن نه نيم انوسار ۽ صحيح ڍنگ سان پنهنجو ڪم پيئي
ڪري! پوءِ ڪيئن چئي سگهبو ته اهو سارو ڪاروبار ڪنهن
انجنيئر بنا هلي رهيو آهي؟ نه، ڀلا! ائين ڪونهي. انجو به
انجنيئر آهي، پر توهين ان مهان انجنيئر جي اها ڪارگذاري

ڪئي آهي. ڪبير صاحب فرمائين ٿا:-

"وست ڪهين ٻولڻي ڪهين آوي ڪنهه بڻ هاٿ،
ڪهه ڪبير لب پائيئي، جيسي پهڙي ليکي ساٿ."

هن جڳ سنسار ۾ هن اسٿول اکين سان اسين صرف اسٿول شيون ۽ جڳ جڳت کي ئي ڏسي سگهون ٿا. هن اکين سان پرماتما يا روحاني نظارا ڏسي نٿا سگهجن. سڀ کان اول اها اک پيدا ڪرڻ جنهن سان پرماتما کي ڏسي سگهجي. پرماتما من اندر جو مضمون ڪرتي. اسان سڀني کي اهو ڪڏهن نه ڪڏهن انڀو ٿيو آهي ته هن جڳ سنسار جون ڪي ڳالهيون سمجهڻ ۽ ساڃهائڻ ۾ اسانجي اندر صحيح رهنمائي نٿي ڪري سگهي. ڪيترائي ڀيرا اسين بي اختيار چوندا آهيون ته هيءَ ڳالهه اسانجي سمجهه ۽ اندر کان پري آهي. آتما ۽ پرماتما جو مضمون اهڙو باريڪ ۽ پيچيدو آهي جو منش جي اندر انکي سمجهڻ لاءِ بلڪل اسمرٿ آهي.

پر هيءَ ڳالهه نه ساڃاهڻ اندر واري ماڻهوءَ کي نه سمجهه ۾ اچي سگهي ٿي ته هيءَ وشال رچنا، سورج، چندرما، تارا، پرٿوي، پهاڙ، سمنڊ ۽ هي سارو سنسار پنهنجو پاڻ ڪيئن ٺهيا آهن. ڪارڻ ۽ ڪارج جي اصولن تي هلندڙ هن دنيا ۾ ڪڏهن به ڪارڻ بنا، ڪوبه ڪارج ٿي نٿو سگهي. هر ڪارج جو ڪو نه ڪو ڪرتا آهي. سرشٽيءَ جي هن عجب ڪارخاني ڏانهن نهاريو. ڪيڏي نه امن ۽ شانتي رنگ سان اڄڪون ئي انهن مضمون پنهنجو ڪم سو انجام ڏيئون ڪن. سڀ ڪا شيءِ ان ڪارخاني جي سياڻي سنڀالڪ جي ٺهرايل قاعدن ۽ قانون انوسار ڪيئن نه پنهنجو ڪم پئي ڪري. ڪڏهن به ڪنهن ان جو الٽ ڪونه ٿو ٿئي. هن اوپ ليلا کي هلائڻ واري ان الاهي آواز جي حڪم انوسار

جتي دوڙ دوڙ ڏڏ ماڪن، بن مٿي پيد نا ڳهي دا.
اٿي نت مت ست ساڌن، تب اُڪ نشا پي دا.
ناهين وهه جوڳ گيان مدرا نت، ڀهه ڳت اوُر پڌ پدا.
جو ڪوئي چين ليمهه ڀهه مارگ، ڪارج هو گيا جيدا.
مرشد ست ڳڻن گورو لکيا، تن من ڪين آسيدا.
عاشق يار اڌر لک پايا، هو گيا ديدم ديدا."

يعني مون پرماتما کي اکين سان ڏٺو آهي. ٻيا سڀ صرف ٻڌڻ ٻڌائڻ ڳالهيون ٿا ڪن. جڏهن ڪام، ڪروڌ، لوڀ، لالچ وغيره کي جيتيم تڏهن منهنجو من وس ۾ اچي ويو. منهنجي اندر انهد شبد گونجار ڪرڻ لڳو ۽ مون اندر اهو امرت رس پيتو. ٽيسري تل ۾ پهچڻ سان مونکي پورو وشواس ٿي ويو. اشٽ دل ڪنول ۾ پهچڻ سان مون برهمانڊ جي مالڪ جو درشن ڪيو. جهڙي ريت ڪير مان گيهه تڏهن نڪري سگهي ٿو جڏهن ٻهراڻ اُلڪي جمائي ڏڌ ڪجي ۽ وري ڏڌ کي ولوڙي مکڻ رچائجي، اهڙيءَ ريت مون صحيح ساڌن دواران پياري پرماتما جي هٿان امرت جو پيالو پيتو. اهڙي اوستا يوڳ، گيان يا مدرائن جي ساڌن اپنائڻ سان پراپت نٿي ٿئي. اها ڳتي ته انهن سڀني کان نياري آهي. جڏهن مون پنهنجو تن من ۽ روح پوري گوروءَ کي سمپورڻ روپ سان ارپي ڇڏيو تڏهن ئي مون پنهنجي پريتم کي اندر سڃاڻي ڏٺو. جنهن به پياري هن مارگ کي چالو، ۽ اُن تي هلي اندر انيو پراپت ڪيو، تنهن پنهنجو ڪارج پورو ڪيو، پنهنجو جنم سڦلو ڪيو.

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو ته سچ ته اهو آهي ته جيڪي پرماتما جي هستيءَ ۾ شڪ آڻين ٿا انهن ڪڏهن به صحيح ڍنگ سان ۽ پوري چاهه تي اُنجي کوج نٿي ڪئي

هو نروار ڪري نٿا سگهن، ڇاڪ اهو ٻولي ۾ اظهاري سگهجي نه
هيءَ دنيا ڪنهن بڻائي ۽ ڇو بڻائي وئي، هن دنيا ۾ اسين
ڇو آهيون ۽ آخر ڪٿان آيا آهيون؟ جيڪڏهن توهين صرف پنهنجي
عقل ۽ بُڌيءَ جي ذريعي سان پرماتما جي سچي گيان حاصل
ڪرڻ ۾ ڪوشش ڪندا ته ڪامياب ڪين ٿيندا. ٻُڌي ۽ وچار کان
پري آهو جو مارگ آهي جنهن تي هلي، اوچون منزلون طي
ڪري اسين مالڪ جو گيان پراپت ڪري سگهون ٿا.

حضور جن وڌيڪ فرمايو ته هيءَ سرشٽي، آتما، پرماتما،
ڪرمن جو قانون، چوراسيءَ جو چڪر، جنم مرڻ، موت کان
پوءِ جو جيون ۽ ٻيا ڪيترا روحاني راز، اهي سڀ اهڙا اُونهون
ڳالهيون آهن جن لاءِ هڪ دفعو مڻش کي سنتن مهاتمائن جي
وچن ۽ گواهيءَ تي وشواس ڪرڻو ئي پوندو. وار جي کل
لاهڻ مان ڪو لاڀ ڪونه ٿيندو. مڻش کي پنهنجو ذاتي
انڀو ۽ گيان پراپت ڪرڻ گهرجي ۽ ان کي حاصل ڪرڻ جو
ساڌن پڻ آهي. توهين پنهنجي اندر ۾ اک، آتما جي
اک کوليو. اسان جي اندر اهڙي اک آهي ۽ اها کولي
سگهجي ٿي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا:

”نانڪ سي اکڙيان بي هن جني ڏسندو مان پريان.“

اهي اکيون ٻيون آهن جن سان پريان پسي سگهجي ٿو.
سڀني سنتن جو اهو ئي ڪهڻ آهي ته هن پنهنجن اکين سان
مالڪ جو درشن ڪيو آهي. دادو صاحب جن فرمائين ٿا:

”دادو ديکا ديدا سب ڪوئي ڪهت شنيدا.
هوا هرس اندر اس ڪيدا، لب ايه دل ڀيا سيدا.
عد ناد گگن گڙ گرجيا، تب رس کانيا آمدا.
ڪهه سي سرسه مجلس ميں، آپا اجر عشيدا.
ڪنول دل درگ ميں درشن پايا حور ددبدا.

جو اھو ئي سرجڻھار آھي. ھي سنسار سڀاري ٻا ۽ نرآڌار
ڪوٺھي پر اھو مالڪ اگم، اپار، بي انت ۽ اپنڊ آھي ۽ ان
جو پار اسين پائي نٿا سگھون.

بڌي ۽ ترڪ شڪتي اندرين دوارن پراپت ڪيل انڀون
جو سار آھي پا توھين انھن ڇڏي سگھو ٿا تہ اِھي ڪرمن
۽ پرورتين جو نتيجو آھن. بڌي صرف اسانجي دنيوي
ڪمن ڪارڻ ۽ رھنمائيءَ لاءِ آھي پر اُنجو دائرو
محدود آھي. پوءِ اسانجي بڌي روحاني ڳالھين ۾ ڪھڙو
ڀي ڪم ڏئي سگھي، جي ھنجي پھچ کان پري آھن.

حضور مھاراج جن وڌيڪ فرمايو تہ ھن محدود بڌيءَ سان
پرتڪش سنسار جون ڪيترائون ڳالھيون اسين سمجھي نٿا
سگھون. پوءِ اندرين کان پري جي دنيا جي ڳالھ ئي ڪھڙي؟
سمجھو تہ ڪو ٻار پنھنجي ماءُ کان ٿو پڇي تہ امان! مان
ڄائس ڪيئن؟ جيتوڻيڪ ماءُ کي اُن جو جواب اچي ٿو پر
اھو ٻار جي سمجھہ ۾ ايندو؟ ھوءَ مشڪي چوندس ٿي تہ
تون ٿوڪي ھڪ خانہ بدوش مائيءَ کان ٽڪو ڏئي خريد ڪيو.

تنھن تي نوجوان ٻہ اِسٽر چيو، حضور! وگيان ۽ منش
جي بڌي تہ وڏا وڏا ڪرشما ڪري ڏيکاريا آھن.

حضور جن ورائيو تہ مان ان کان اِنڪار ڪونہ ٿو ڪريان
پر وگيان ۽ منش جي بڌيءَ صرف پنھنجي دائري ۾ ئي
ڪم ڪيو آھي. وگيان، بڌي ۽ ترڪ وڌيڪ ۾ وڌيڪ
انومان لڳائي سگھن ٿا، جي ڪڏھن صحيح ثابت ٿين ٿا تہ
ڪڏھن غلط. پر جڏھن اسين ھن سنسار جي ھلائڻ واري
جي رھسيہ رازن کي پنھنجي بڌيءَ دوارا سمجھڻ جي
ڪوشش ڪندا آھيون تہ اسانجي نتيجن جي غلط ھئڻ جو
امڪان پاڻ وڌيڪ ٿو رھي. سائنسدان سنسار جي آد ۽ انت

ڪيو. ايران جي مسلمان درويشن ۽ چين جي مهاتمائن ـــ
اندرين اُلهون هو ساڳيو ئي ورلن ڪيو آهي جيتوڻيڪ هتن
ڪي هندو شاسترن جو ذرو به گيان ڪونه هو. هو لکي
سنسڪرت يا هندستان جي ڪا ٻي ٻولي ڄاڻندا هئا ۽
لکي هتن ڪڏهن ڪنهن هندو سنت مهاتما جو درشن
ڪيو هو. سنگررو دکما ڏاڻ وقت اندرئين روحاني سفر
جون خاص خاص نشانيون مختصر طور سمجهائي ٿو. جيڪي
شش اندر وڃن ٿا اُهي ان مارگ جون سڀ ڳالهيون ڏسي
پرزي پنهنجي سنگررو* کي وستار سان ٻڌائين ٿا ۽ سڀني
شش جو اهو ورلن بلڪل ساڳيو ٿيندو آهي. پر اُهي سڀني
جا راز سڀني اندر ساڳيا پيدا آهن ۽ ٻين کان ڳجها رکندا
آهن. اندر جا آلمڪ انبو اهڙا ئي ٿوس، حقيقي پر ٻيا ۽ سچا
آهن جهڙي هيءَ ٻاهريان جڙ دنيا.

اِلي ٽرسٽر پڇيو ته حضور! سچ پچ پرماتما آهي يا
ٻالن ٻولن اِنسانن سان صرف مذاق ڪئي وئي آهي. پرماتما
جي ضرورت ئي ڪهڙي آهي؟ اسانجو ڪاڏو هن کان سواءِ
نٿو هلي سگهي ڇا؟

حضور جن جواب ڏنو ته مان توهان سان اها ڳالهه ڪري
آيو آهيان ته ڪي ڳالهيون اسانجي اِنديه* جي پهچ کان پري
آهن ۽ اسين اُنهن کي بحث مباحثي يا ٽرڪ دواران ثابت نٿا
ڪري سگهون. اهڙيءَ طرح پرماتما اسانجي اِنديءَ، مَن ۽
اِندرين جي پهچ کان پري آهي. ويدن جا گيانا رشي مني،
گريس ۽ روم جا پراچين فلاسافر، چين جا مهاتما، عربستان ۽
پرشيا جا درويش جن آتما ۽ پرماتما جي باري ۾ وگيانڪ
ڳ ڪئي آهي ۽ اڌيالمڪ ڄاڻ حاصل ڪئي آهي، اُهن سڀني
ساڳيو ڪٿن آهي ته پرماتما آهي ۽ هن سرشٽيءَ*

اهي مهاتمائن لئي، جيڪي اندر وارا آهن ۽ جن پنهنجي اندر ۾ ان
اکين سان ڪجهه ڏٺو آهي ۽ ائين ڪيو آهي، پر وسو ۽ وشواس
لهو اچي ته پوءِ هو خود اندر وڃي هنن ڳالهين جي سچائي
معلوم ڪري سگهي ٿو. مان اوهانکي هڪ اهي ڳالهه ٻڌايان
ٿو. سنسڪرت ورنا مالا جا اُمنالهه اکر هيٺين ڇهن چڪرن
جي ڪملن جي اُليتالهه پنکڙين مان لکيا آهن. اهي ٿيو
لڳي ته پارس جي رشمن مٿين اهي اکر اُلان لئي ڪيا آهن
۽ اڪري لئي سنسڪرت کي ديو واڻي ڪوٺجي ٿو. اهي
چڪرن کي پار ڪرڻ وارن مسلمان مهرن پڻ ان حقيقت جي
تائيد ڪئي آهي. ان ڳالهه جي سچائي لذڪراس ال هوئيا
مان پڻ معلوم ڪري سگهجي ٿي، جنهن ۾ هڪ مشهور
ومعروف مسلمان مهاتما پنهنجي انهن جو ذڪر ڪيو آهي.
اهو انهن جو آهي، اها ته اُن جي رچندڙ کي سڌ، پر هرڪو
اندر پرويش ڪندڙ اڀياسي انهن ٿي ڇوي ٿو ته اها حقيقت آهي.

پادري پروفيسر حيرت وچان چيو ته اها ته عجيب
ڳالهه ڇٽي.

حضور جن فرمايو ته پرماتما جي سرشٽيءَ ۾ ان کان نه
گهٽ وڌيڪ حيرت انگيز ڳالهيون آهن.

نوجوان پروفيسر پڇيو ته حضور، ڇا اهو ڀرم ته ڪونهي
يا من گهڙت يا خيالي ڳالهيون ته ڪونهن ڇاڪاڻ ته مانهو
اهو ئي ڪجهه اندر ڏسي ٿو جيڪي ڪمس پڙهجي ٿو ته
اندر آهي.

حضور جن ورائيو ته بيشڪ ائين ٿيندي ها جيڪڏهن اهو
انيو هڪ يا ٻن مانهن جو هجي ها. پر جيڪي پيارا اندر
ويا، اهي چاهي الڳ الڳ ديشن ۽ ڌرمن جا هئا، الڳ
الڳ وقتن ۾ آيا، انهن سڀني اندر ۾ ساڳيو انيو پرايت

۽ ڪروڙ ميل اسانجا وچار سائيا ڪرڻ هوندا آهن جيڪا
شانتي وااوڙ ۾ . مثال هي ٻڌي عمر ۽ من جي ورتين الوسار
بدلجندي رهي ٿي . بالپڻ ۾ ٻڌي جوانيءَ واري ٻڌيءَ کان
علحدي هوندي آهي ، ساڳي ريت هريسيءَ ۾ ٻڌي
شاهوڪاريءَ واريءَ ٻڌيءَ کان نرالي هوندي آهي . اها
هميشه بيٺي بدلجي . جنهن ٻڌيءَ جو پيمانو هميشه پيو
بدلجي ، پوءِ ان ٻڌيءَ جو ڪهڙو وشواس ڪجي!

تنهن تي نوجوان ٽرسٽر پڇيو ته حضور! ان جي معنيٰ
ته بحث مباحثو ڪرڻ اسان جو ڪم ڪونهي؟

مهاراج جن فرمايو ته ، اهو اسانجي دماغ جو ڪم آهي.
اسانجو دماغ صرف اهي ڳالهيون سمجهي سگهي ٿو جيڪي
اسانجي اندرين دوارن ٻروزي سگهجن ٿيون . پر ان اڳيان
۽ اڳاڏ کي ٻروڙڻ دماغ جي دائري کان ٻاهر آهي . پرماتما
۽ ان جي ليلا کي ته صرف آتما ئي سمجهي سگهي ٿي . آتما
پنهنجي شڪتيءَ دوارا اڳيءَ جي مدد کانسواءِ ڏسي ۽
ڄاڻي سگهي ٿي .

"هي ته ڏاڍيون اجرج پريون ڳالهيون آهن."

ٽرسٽر تعجب ۾ چيو ،

حضور جن فرمايو ته اسانجي ٻڌيءَ جي پهچ کان پري
گهڻيئي اڻکيون ڳالهيون آهن . اهو ڪو صرف سي بنياد
وشواس ڪونهي بلڪ هڪ ٺوس حقيقت آهي ته پنهنجي
اندرين اکين سان ڏسي سگهجي ٿو . جي اسانکي انهن مهاتمائن تي
وشواس ناهي جن پنهنجي اندر جهاتي پائي آتم گيان پرايو
آهي ته پوءِ تحقيقات ڪرڻ جو صرف اهو ئي طريقو آهي ته
اسين پنهنجي اکين سان اندر وڃي ڏسون . پرماتما اهڙي
رچنا جو ٻڌائي اهو ته ماڻهو چئي نٿو سگهان پر جيڪي

بئرسٽر چيو ته اُن جو مطلب اهو ٿيو ته ڪنهن کي به ان سوال جي جواب جي ڄاڻ ڪانهي.

حضور جن فرمايو ته ائين ڪونهي، مگر انهن سڀني ڳالهين ۾ ڪو نه ڪو راز رکيل آهي. ڪن حقيقتن جي سمجھ ۽ ترڪ دوارا ته، مگر ذاتي انڀو دوارا ئي ڄاڻ حاصل ڪري سگهجي آهي. انهي ڏس ۾ انساني ٻُڌي ۽ چترائي زياده مدد نٿيون ڪن، ڇو جو انهنجو دائرو بلڪل محدود آهي انهن کي ڇڏي اسانکي اندروني نرت جو سهارو وٺڻو پوندو، آتما جي ان اک کي کولڻو پوندو، جا ان سوکيم ۽ چيتن پرماتما کي ڏسي سگهي ۽ اُن اک کي کولڻ لاءِ اسانکي پورن ستگوروءَ جي مدد ۽ سهائتا جي ضرورت پوي ٿي.

"پوءِ پرماتما اسانکي ٻُڌي ڇو ڏني؟"

نوجوان بئرسٽر سوال پڇيو.

جواب ۾ حضور جن فرمايو ته دنيا جا ڪم ڪار ڪرڻ لاءِ هن اسانکي ٻُڌي پردان ڪئي. ان کان سواءِ ٻُڌي ڪم نٿي ڏئي. در اصل اسانجي ٻُڌي آهي ڇا؟ هن جڙ سنسار ۾، اسانجي جڙ اندرين دوارا پراپت ڪيل تجربن جي نچوڙ يا سار کي ٻُڌي ٿو چئجي. الڳ الڳ ماڻهن جي ٻُڌي الڳ الڳ ٿيندي آهي. آس پاس جو واتاورڻ، زندگيءَ جون حالتون، تعليم وغيره اُنهن سڀني جو منش جي ٻُڌي ٺاهڻ ۾ وڏو هٿ آهي. نتيجو اهو آهي ته هرڪو پنهنجي نموني ۾ سوچي ٿو.

هڪ امريڪن جي سوچڻ جو ڍنگ، هڪ افريڪن حبشيءَ جي سوچڻ کان نرالو رهي ٿو. هڪ انگريز ۽ هڪ جرمن جا وچار انهن کي الڳ الڳ نتيجن تي پهچائين ٿا. چينيءَ جا دليل پنهنجا آهن ته روسيءَ جا پنهنجا. ڪام

پرماتما پهچڻ دڳا سان اهڙيون شڪتيون پيدا ڪرڻ هجن، جو ڪرامتون ڏيکاري سگهي ۽ جنهن پهچڻ اندر ڪراميت ۽ مريد جو درشن ڪرڻ هجي ۽ عبادتي ڌرم انوسار ڪيس ڏکيا ملي هجي.

حضور جن فرمايو، ”سک، ساڌو ۽ سنت، اهي سنت مت ۾ روحاني ڏگريون آهن. جهڙي طرح وديا جون بي. اي، ايم. اي ۽ پي. ايڇ. ڊي. ڏگريون ليندڙ آهن. مون لوهالڪي هن کان اڳ ۾ ٻڌايو آهي ته اکين کان هيٺ شرير جا ڇهه چڪر آهن ۽ ڇهه اکين کان مٿي. جيڪو هيٺين ڇهن چڪرن کي طي ڪري تنهنکي پوري پرکسي چيو آهي ۽ جيڪو مٿي سهس دل ڪنول اچي وڃي تنهنکي سک يا شبد چيو آهي. برهم جي ديش تائين وڃي ڪي برهم گيالي يا برگيشور ۽ پاربرهم تائين جنهن جي رسائي آهي تنهنکي ساڌو چيو آهي. انهيءَ کان مٿي سنت لوڪ تائين وڃي ڪي سنت سڏبو آهي ۽ انهيءَ کان مٿي جنهن انامي تائين رسائي حاصل ڪئي آهي تنهنکي پرم سنت سڏبو آهي. انهيءَ آخرين مقام مان سنت جيون کي واپس وٺي وڃڻ لاءِ هن ماتلوڪ ۾ ايندا آهن.“

نوجوان ٻيهر سوال پڇيو ته حضور! پرماتما اهڙن پيچيدن منڊلن ۽ چڪرن کي ٺاهيو ڇو؟ دراصل ته هن هيءَ دنيا ڇو ٺاهي جا هيتري ڏک درد ۽ شڪ سنساب سان ڀري پئي آهي؟

حضور جن مشڪي فرمايو ته ان سوال جو موزون جواب مان هڪ پراچين سنت جي اکرن ۾ ڏهرايان ٿو، ”انهيءَ کان پڇو جنهن اها سرشٽي ٺاهي آهي. جڏهن مالڪ رچنا ڪئي مان هن سان گڏ ڪونه هوس.“

مان هندستان جي هر سماج ۾ ويو آهيان ۽ مون کي رسائيءَ
واريون آتمائون تمام ٿوريون مليون آهن.

حضور جن وڌيڪ فرمايو، ”ساڌو اهو آهي جنهن پنج وڪار- ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار تي وجئه پاتي آهي، پنهنجي من کي وس ۾ ڪيو آهي ۽ جو سهس دل ڪنول، برهم ۽ پار برهم کي پار ڪري ست لوڪ پهتو آهي.“ جهڙي طرح پاڻيءَ جي بوند سمنڊ ۾ سمائجي ڪاٿو بوند نٿي رهي مگر سمنڊ جو ئي روپ اختيار ڪري ٿي، اهڙي طرح مالڪ روپي سمنڊ ۾ گروءَ جي آتما ملي پنهنجي هستي گنوائي ڇڏي ٿي ۽ پرماتما سان ملي پرماتما ٿي بڻجي پوي ٿي. ظاهري طور گرو ساڌارڻ منش ڏسڻ ۾ اچي ٿو پر اندر هنجي حيثيت ۽ رتبي جو اندازو ئي نٿو لڳائي سگهجي. جيڪي اندر وڃن ٿا اهي ئي اهو ڄاڻي سگهن ٿا. مولانا روم صاحب فرمائن ٿا ته اهي پرماتما جا پيارا پٽ آهن ۽ پرماتما کين اهڙي شڪتي بخشي آهي جو قضا جو تير واپس موڙي سگهن ٿا. گرو ارجن ديو جن فرمائن ٿا ته سنتن جي شڪتي اپار آهي. هو جيڪي چاهين سو ڪري سگهن ٿا. ڀلا اهڙا سنت جي ڌر ڌام تائين وڃن ٿا ٻاڪ وڌيڪ، درست ائين ٿيندو ته جيڪي ڌر ڌام کان اچن ٿا تن جي اوهين ڪهڙي مهما ڪري سگهندا؟

نوجوان پادري پڇيو ته حضور! جنهن کي انگريزيءَ ۾ Saint سينٽ چئجي ٿو تنهن کي ئي اوهين سنت ٿا سڏيو؟
حضور جن فرمايو ته پهريان اوهين ٻڌايو ته اوهين ”سينٽ“ ڪنهن کي سڏيندا آهيو؟

پادريءَ وراڻيو ته اسين اُن کي سينٽ چوندا آهيون جنهن ساڌنا ڪري الوڪڪ شڪتيون حاصل ڪيون هجن يا جنهن کي

ڀائي! انهن ننڍن ننڍن ڳالهين کي ڇڏي انهيءَ سچي نام
کي پڪڙيو جو توهانجي اندر آهي ۽ پنهنجي اچ گهر پهچو.
انهيءَ لاءِ توهانکي پوري گروءَ جي کوج ڪرڻ کپي.

پر مشڪلات اها آهي ته دنيا ۾ اهڙي پرڪارن جا گرو
آهن. يوگي، ويدانتي، سنياسي، اُداسي، وئراڳي، نرملا،
ٺهنگ، النقشبندي، پاس آن داس، بهائي وغيره. اهڙي حالت
۾ سچي گروءَ کي ڪيئن سڃاڻجي؟ انهيءَ جو جواب آهي
ته پرماتما خود سچي گروءَ جي کوج ڪندڙ جي سهائتا ڪري
ٿو. جگياسوءَ کي جاڳائي ته هو پنهنجو اشٽ سچکنڊ يا امر ارڪ
رکي، جو پرلئه مها پرلئه کان پري آهي ۽ انهيءَ نام تائين
وٺندڙ مهاتما جي ڳولا ڪري. اهڙا پورن پرماتما تمام ٿورا
ٿيندا آهن پر جگياسا سچي هوندي ته ضرور پرماتما ميلاپ
ڪرائيندو. اهڙا ڪامل فقير هندن، مسلمانن ۽ ٻين قومن ۾ به
ٿيندا آهن پر ٿيندا جزوي آهن ۽ سر پشت پاڻ واري ڪي
ملندا آهن.

اتي راءِ روشنلعل پڇيو ته گرو صاحب سادن جي اندري
مهما چو ڪئي آهي؟ هو ته اندري تدر جون ٿا:

”جن ساڌ ڪي ڌوڙ ڌوءِ پهرور،
ارپ ساڌ ڪنٺ اپنا جيرور،
ساڌ ڪي ڌور ڪرهم اشنان،
ساڌ اوپر جائيئي قربان.“

حضور جن فرمايو ته اهو سچ آهي. پر توهين ساڌو ڪنهن
کي ٿا سڏيو؟ گيڙو رنگ ڪپڙا پهريندڙ ۽ ڀکيا پنندڙ ساڌو
ڪونه آهن. اڄڪلهه آدمشماري موجب هندستان ۾ ٥٠ لک
آهن. پر سچا ساڌو جن ڪجهه روحاني ترقي ڪري
جي چڙهائي ڪئي آهي سي ڳاڻ ڳڻيا هوندا.

گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا:-

"تن من کوجي لڌو نام پائي."

يعني الهيءَ نام کي پسائڻ لاءِ پنهنجي تن ۽ من جي کوج ڪرڻي پوي ٿي. شمس تبريز جو مسلمانن ۾ وڏو ڪمائيءَ وارو فقير ٿيو آهي، انهيءَ نام جو ذڪر ڪندي فرمائي ٿو ته هر وقت منهنجي ڪنن ۾ هڪ مڌر آواز آڪاش منڊل مان ٻڌڻ ۾ اچي ٿو. ڪنهن ورلي وڏ ڀاڳيءَ ڪانسواءِ الهيءَ کي ڪير ٻڌي نٿو سگهي.

بيشڪ ڪو قسمت وارو انهيءَ نام کي ٻڌي ٿو پر اهو نام سڀني جي اندر موجود آهي، پوءِ هو چور هجي يا ڌاڙو. انهيءَ الاهي آواز کي اسين انهيءَ ڪري نٿا ٻڌي سگهون ڇو جو اسانجي اکين جي پوپٽن تي ڪپاٽ لڳل آهن. جي خوش قسمتيءَ سان ڪو پورو ست سنگرو ملي وڃي ته پوءِ اندر جا ڪن ۽ اکيون کلي سگهن ٿيون ۽ انهيءَ نام کي ڏسي ۽ ٻڌي سگهجي ٿو. جي سڀئي مت ۽ مذهبن جا پوئلڳ انهيءَ نام جي کوج ڪن ته پوءِ سڀئي مذهبي جهڳڙا ۽ واد وواد ختم ٿي سگهن ٿا.

هيترا مذهبي جهڳڙا ۽ متڀيد ڇو ٿا ٿين؟ صرف اگيان ۽ سوارٿ جي ڪارڻ. جڏهن به ڪو ست مهاتما اچي ٿو ته هو انهيءَ اصلي نام جو اپديش ڪري ٿو. هو ڪنهن به ڌرم يا مذهب کي برپا نٿو ڪري پر هن جي وڃڻ کانپوءِ اسين دنيا جا ماڻهو پاڻ کي مختلف متن متانترن ۾ ڦاسائي ٿا ڇڏيون. پيغمبر محمد صاحب هڪ هو، قرآن شريف هڪ آهي پر مسلمانن ۾ اڄ ٻاهتر فرقا آهن. گورو نانڪ صاحب ڪا سک ڌرم جي اسٿاپنا ڪانه ڪئي پر اڄ سکن ۾ ٻاوٽه فرقا آهن. سنتن جي سکيا ته نهايت سرل آهي. هو چون ٿا ته

پروفيسر پڇيو ته حضور! 'نام' تڏهن ڇا کي ٿا چئو؟
حضور جن ورائيو ته 'نام' جي اکري معنيٰ آهي نالو،
يا پرماتما جو ڪو پڪو نالو. پر سنتن جو نام اکر، پڙهڻ
يا اچارڻ وارو يعني ورنآتمڪ نام ناهي. اهڙن جو نام انگريزيءَ
۾، پارسيءَ ۾، سنسڪرت ۾ يا ٻي ڪنهن به ڀاشا ۾ نه لکي
سگهجي ٿو نه زبان سان اچار يا بيان ڪري سگهجي ٿو. اُهو
ڪنهن به ٻوليءَ سان واسطو ڪونهي. اُهو لفظن ۾ اظهار ۾
نٿو سگهي، نڪي زبان اُچار ورڻ ڪري سگهجي ٿي.
جيڪڏهن پرماتما جو نام ڪنهن هڪ ديش جي ٻوليءَ ۾
يا ڪنهن هڪ قوم يا ذات جي ٻوليءَ ۾ هجي ها ته پوءِ اها
ته جيڪر ٻين ديشن ۽ قومن سان وڏي بي انصافي ٿئي
ها. پرماتما جو نام ته سڀني لاءِ هڪ ئي آهي ۽ سڀني لاءِ
سمان آهي. اهو نه لکڻ ۾ اچي سگهي ٿو ۽ نڪي زبان سان
اچار بيان ڪري سگهجي ٿو.

ان نام کي رشين منين "آڪاش واڻي"، ودن، ناد
۽ اپنشدن انيڪ اُدگيت ڪري ورڻن ڪيو آهي. مسلمان فقيرن
انکي ندائي آسماني يا سلطان الاذڪر ڪري ڪوٺيو آهي.
گورو نانڪ صاحب الهيءَ کي شبد، حڪم، ڪيرتن ۽ ٻين
نالن سان سڏيو آهي. بائيبل ۾ الهيءَ نام جو Word يا Logos
ڪري ذڪر ڪيو ويو آهي.
الهيءَ نام هيءَ سڀ رچنا بڻائي ۽ الهيءَ هي سڀاري
رچنا کي ٺاهي رهيو آهي. گورو نانڪ صاحب جن

پر مالما ڪون مليو آهي. راوڻ نہ رڳو وڏو ودوان هو بلڪ چئن ويدن جو ٽيڪا ڪار پنڊت پڻ هو. هنجي ويدن تي ڪيل ٽيڪا سرو سر بشت مڃي ويندي هئي. پر هنجو اخلاق ڪهڙو هو؟ توهان سڀني کي سڌ آهي تہ ڀارت جي هر ڳوٺ ۽ شهر ۾ هر سال سندس پتلو ڇو جلايو ويندو آهي؟ پرمالما گرنٿين پوٿين ۾ ڪونهي. هو تہ توهانجي اندر ۾ آهي. گرنٿن ۾ تہ صرف هنجي مهما آهي. ڪيول ديہ ڌاري گورو ئي هنکي حاصل ڪرڻ جو مارگ ڏيکاري سگهي ٿو. ڪنهن ڪامل مرشد يا پورڻ گوروءَ جي کوج ڪريو ۽ هنڪان اندر وڃڻ جو ڀيد وٺو. جڏهن توهين اکين جي پويان تيسري تل ۾ پهچندا تہ ڏسندا تہ ستگورو توهان جي انتظار ۾ بيٺو آهي. ان کان پوءِ هو سدائين توهان سان انگ سنگ رهندو، ڪڏهن بہ توهانجو ساٿ ڪونہ ڇڏيندو.

حضور مهاراج جن وڌيڪ فرمايو تہ توهين ڀلي يورپ وڃو، اميريڪا، آفريڪا يا ڪنهن ٻئي ديش وڃو، ستگورو هر وقت ۽ هر هنڌ توهان سان انگ سنگ آهي. توهين پنهنجي ڪمري ۾ در بند ڪري ويهي رهو، ستگوروءَ کي ياد ڪريو، هو توهان جي سامهون اچي پرگهٽ ٿيندو. توهين کانئس ڪو بہ سوال پڇو، هو انجو جواب ڏيندو. هو هر مصيبت ۾ توهانجي مدد ڪندو، هر ڪشٽ ۽ ڪنڊانيءَ مهل توهانجي رهنمائي ڪندو. جهنگلن ۾، پهاڙن ۾، سمنڊن ۾ بيابانن ۾ هو توهانجي رکيا ۽ حفاظت ڪندو. ڀڳتيءَ جو اهو ئي سچو مارگ آهي، باقي ٻيو سڀ مايا جو پسارو آهي. ڪن پل لاءِ ٿڌي دل سان سوچيو تہ هن سنسار ۾ ڪهڙي دولت ڪٺي ڪرڻ يوگيہ آهي؟ اها صرف نام جي پونجي آهي جا هن دنيا ۾ توڙي پرلوڪ ۾ اسانجي سهائتا ڪري ٿي.

ذريعي اڪري، استري، ٻار، ڏاڏرن، ماءُ، پيءُ ۽ ٻين
رشتيدارن دوستن ۽ سنسار جي جڙ ۽ چيتن پدارٿن ۾ چنبڙي
پيئي آهي. جڏهن اهو پيار سڀني طرفن کان هٽي ڪري
ستگروءَ لاءِ ڪيندرت ٿئي ٿو ته پوءِ ان ۾ ڪيتري طاقت
۽ شڪتي اچي ٿي ۽ اهو ڪهڙا ڪرشما ڪري سگهي ٿو
ان جو اندازو به لڳائي نٿو سگهجي.

پروفيسر پڇيو، حضور گروءَ لاءِ اهڙو پيار ڪيئن ٿو
اُتپن ڪري سگهجي؟

دادا جن وراڻيو، "مان خوش ٿيو آهيان جو توهان هي
سوال پڇيو آهي. سچو پيار ۽ ڀڪتي ڇا آهي؟ گرو ارجن ديو
هن شبد ۾ ان جو جواب ڏين ٿا. "ستگرو وچن ڪماوڻا
سچا ايهو وچار." يعني ستگرو جيڪو به حڪم ڏين ٿا،
انجو اَٽل وشواس سان پالن ڪرڻ آهي ستگروءَ سان سچو
پيار ڪرڻ. ستگرو حڪم ڏني ٿو ته شراب ڪباب کان ڪنارو
ڪريو ۽ نيڪ پاڪ جيون گذاريو. ڪنهن جو به ڏن پدارٿ
چوري نه ڪريو. ڪام ڪروڌ کي ٿيايو ۽ وشيه وڪارن مان
من کي هٽائي اندر روحاني منڊلن جي چڙهائي ڪري مالڪ
جي منڊل ۾ پهچو، اهو آهي انساني زندگيءَ جو صحيح مقصد.
ستگروءَ سان پيار ڪرڻ آهي گويا آپانٿهار سان پيار ڪرڻ.
ستگروءَ جي پيار کي مڪمل ڪريو. ستگرو پرماتما جي
پيار ۾ پرپورڻ آهي ۽ جيڪڏهن اسين ستگروءَ سان پيار
ڪنداسين ته اسين پرماتما جي پيار سان پاڻمرادو ڀرپور ٿي
وينداسين. پرماتما ۾ لين ٿيڻ جو اهو ئي مارگ آهي. ستگروءَ
سان پريم ڪرڻ آهي پرڀو پراپتيءَ جو پهريون ڏاڪو.

اڄ ڪاٿي ڪنهن کي به گرنٿ پراڻيون پڙهڻ سان يا تيرٿ
لکڻ پڙهڻ سان يا گنگا آدي ندين جي اشنان ڪرڻ سان

۽ راجا ٻيءَ جو گورو هو ۽ زندگي ڀر مرڻيءَ جو ڪم
ڪندو رهيو ۽ ماڻهن جون جتيون مرمت ڪندي ٻُڌيءَ
گذاري ڪيائين رهيو. سنت نامديو ڪپڙو ٺڪري ٻُڌيءَ گذر
ڪندو رهيو. گورو نانڪ جن کيتي ڪئي. مهنجا ستگورو
بابا جئمل سنگهه جن فوج ۾ ڪم ڪندا هئا ۽ ريٽائر ڪري
معمولي پينشن تي گذر ڪري سنگت جي سيوا ڪندا رهيا.
مالڪ جو پيارو ۽ ڀڳت هميشه حق حلال جي ڪمائيءَ جي
روٽي کائيندو آهي جو غلط طريقن سان ڪمايل روٽي من کي
ملين ٿي ڪري ۽ ابياس ۾ وڏي رڪاوٽ ٿي وجهي.

"اهو انسان ڪهڙو نه خوش نصيب آهي جڏهن ڪنهن ڀاڳ
ڪڏهن اهڙي سنت سان ملاقي ٿئو! هو اسانجي ساو سنڀال
لهي ٿو ۽ اسانجي زندگيءَ جي واڳ ڏور سنڀالي ٿو. پوءِ
هنڪان وڌيڪ ٻيو ڪير اسانجو عزيز، پيارو، مٽر ۽ سهائڪ
ٿي سگهي ٿو؟ الڪري ئي گورو ارجن ديو پوڄا ۽ پيار جو
ڀرپور استان گوروءَ کي ڏنو آهي. ۽ گورو ٻُڌيءَ پوڄا
نٿو ڪرائي ۽ نڪي هن کي اسانجي پيار جي ضرورت آهي.
ستدس پيار پورن روپ مالڪ سان لڳل آهي ۽ هو اهائي
سکيا ڏئي ٿو نه توهين به مالڪ سان پيار ڪريو. پوءِ پهرين
گوروءَ سان پيار ڪرڻ جو ضروري آهي؟ صرف انهيءَ لاءِ
نه اسانجو پيار سڀني طرفن کان هٽي ۽ پرمارٿ جي طرف
لڳي وڃي.

جڏهن ڪنهن ٽانڪيءَ جو پاڻي جو ڪيترن ئي سوراخن
۽ نلن رستي وهي ويندو هجي، ان جا ٻيا سڀ نل ۽ سوراخ
بند ڪري جيڪڏهن صرف هڪ نسي نل کسان اهو پاڻي
وهائجي ٿو ته ان ۾ ڪيڏو نه زور ٿو ٿئي. اهڙي ساڳيءَ
ريت اسانجي آتما جي ڌارا اکين، ڪن، نڪ ۽ ٻين دوارن

ڪرڻ چوندو آهي ته مان گرو آهيان. هو نه چوندو آهي
ته توهين مونکي پنهنجو ڀاءُ، متر، استاد، پُٽر يا شيوڪ
ڪري سمجهو پر منهنجو چوڻ مڃو ۽ پنهنجي اندر هلو.
جڏهن اندر ويندا ته خود ئي ڏسندا ته گروءَ جو اصلي
روپ ڇا آهي ۽ هو ڪيڏي حيثيت جو صاحب آهي. پوءِ
جيڪي گوهالڪي وٺي ليٽن ڪيس سڏيو. اڄ ڪالهه ڪيترن بـ
سنت اها دعوى ڪئي آهي ته هو گرو آهي. سنت
سدائين پاڻکي شيوڪ ۽ داس چوندا آهن. گرو نانڪ ۽
ڪبير صاحب هميشه پاڻکي داس چوايو.

گرو ڪنهنجي به ڪوڙي تعريف نٿو ڪري، جي ولي
لو ته هو گرو ڪين آهي هو مڪتو آهي. گرو دانا ٿئجي
بخشش ڪرڻ اچي ٿو ۽ نه مڪتو ٿئجي، هٿ ڦهلائڻ ٿو
اچي. پورو گرو پکور جو پورهيو ڪري پنهنجو جيون گذاره
ڪندو آهي. هو محنت مزوري ڪري، وڻج واپار يا کيتي ٻاري
ڪندو. پر ٻين جي دان جو سهارو ڪين وٺندو ۽ اڪي ٻين تي
بوجهه ٿئجي رهندو. توهين سنتن جي جيون جو اڀياس پڙهي
ڏسو. ڪبير صاحب جي شش ۾ راجائون ۽ مهاراجائون بـ
هئا، ان هوندي به زندگيءَ ڀر هڪ غريب ڪوريءَ جو ڪم
ڪندو رهيو. سندس گهر ۾ صرف ٻه مٽيون هيون جي سندس
گهر ۾ جيڪي سادو مهاتمائون ايندا هئا انهن کي ڏيندو هئو
۽ پاڻ ۽ سندس پريوار پٽ تي سمهندا هئا. سندس گهر ۾ ڪاڏي
جي هميشه کوٽ رهندي هئي ۽ اهو به سادن کي ڏيئي
ڇڏيندو هو ۽ پاڻ مٽ پر پکڙن تي گذارو ڪندا هئا. ڪبير
صاحب جي جيون جي اها تصوير ڪبير صاحب جي پتني
مائي لوئيءَ جي هڪ گيت مان ملي ٿي.

”روٻداس وڏي ڪمائيءَ وارو سنت هو. هو واٽي ميران

پورو ڪري ٿو، چاهي هن جو شعور پنهنجو فرض ادا ڪري يا
نه، ان ڳالهه جو هو ذرو به خيال نٿو ڪري. اها پرڪرتي
ڏاهن اچي ٿي جڏهن شعور پنهنجي اندر وڃي سنڪورو
جي ڪاري کي ڏسي ٿو. مون اهڙن ڪيترن ستسنگياڻن
ڏٺو آهي جن موت جي ڏينهن پنهنجي ٻارن جو موهه ڇڏي
ڏنو ۽ انهن کي ٿيڻ ڏيڻ کان به انڪار ڪيو. جڏهن
ڪنهن جي سس ستسنگ بابت ڪٿي ڪنهن گود ۾ ڏنو ته اهي هن
ولڻ کان انڪار ڪندي چيو ته مان ٻاڻ هينئر ستگورن جي
گود ۾ آهيان ۽ منهنجو هينئر سنسار ۾ ڪو به موهه ڪونه
رهيو آهي.

ڪلو نڪل ۾ سوهنسنگهه نالي هڪ ستسنگي هو. وڏي
عمر ۾ هن کي ٻار ڄاوا هئا ۽ هن جو ٻارن ۾ اثر ته موهه هوندو
هو جو ستسنگ بابت دوست ڪنهن چيو ته ٻيا هئا ته موت وقت
ستسنگ گردن هنجي اولاد جي ٻالهن ۾ هوندو ۽ پير جمدولن
جي هٿن ۾. پر جڏهن هن جو سنسار مان ڪوچ ڪرڻ جو وقت
آيو ته ڪجهه ڏينهن اڳ کان هن کي اندر ۾ اهڙو ته رس ۽
آنند. اچڻ لڳو جو ٻارن کي ڏيکارڻ لاءِ هن هڪ
لسڪ ڪٿي پاسي ۾ رکي ۽ ڪين ڏيکارڻ جي خيال کان ڇوڙڻ
لڳو ته جيڪو به منهنجي ويجهو ايندو آنڪي ماري
ڇڏيندس! تان سڀني سنساري لڳن لاڳاپن کان نرموهه ٿي
ڇڏائي ۽ هردي جون مڙئي غلاظتون ڪڍي ٿو ڇڏي. شش
جي موت وقت ستگورو هن جو سڀني طرفن کان ڌيان هٽائي
اندر ۾ لڳائي ٿو.

پروفيسر پڇيو ته حضور گوروءَ جو ملڻ ڏاڍو مشڪل
ڪين آهي.

مهاراج جن وراڻيو ته ها، اهو سچ آهي. گورو ڪڏهن

منهنجي ٻالڪ پرورش لاءِ اسين ڪيڏا نه پاپ ڪمايون ٿا، اهو
اسان کي دوکو ٿو ڏئي. جيڪڏهن موت جي سمي ڪير
لجي مدد نٿو ڪري ۽ ڌرمراءِ جي دربار ۾ اسان سان گڏ
هلي نه اهو صرف گورو ئي آهي. موت ڪالهه پوءِ ڪو نه
لجي سهائتا نٿو ڪري سگهي. جيڪڏهن سرشت پاڻ
ري جيو کي ستگورو ملي وڃي ۽ هو ڪانتس نام دان
ي پرم پيار سان ڪمائي ڪندو نه پوءِ ٻيڪ آهي نه موت
، سمي ستگورو اچي پرگهٽ ٿيندو ۽ کيس پاڻ سان وٺي
ندو. اهِي حالت ۾ ان گهڙيءَ جمدوت اچي وٺيو وڃن.
ڪڏهن موت جي اپار ڪشٽ وقت، گورو سهائتا نٿو
ري نه اهڙي گورو ڌارڻ ڪرڻ مان فائدو ڪهڙو؟
ڪليف ۽ پيڙا جي هن نازڪ گهڙيءَ ۾ سهائتا ۽ دلداريءَ
ء لي گوروءَ جي شرن وٺڻي پوندي آهي. جيڪڏهن
وروءَ کان اها مدد نٿي ملي نه اهڙي گوروءَ کي پرنان لي
نام. تنهڪري ڪامل مرشد کي ڳولڻ ۽ ڏانهن ساوڌاني
رلڻ گهرجي. موت جي سمي پراڻن نڪرڻ مهل ڏاڍي پيڙا
محسوس ٿيندي آهي. پر ستسنگيءَ کي موت جي وقت
ڏهن ڪامل مرشد درشن ڏئي ٿو ۽ ان ڏهن هنجي خوشيءَ جي حد
لي نٿي رهي، اهڙي خوشي محسوس ٿو ڪري جو پنهنجي
شاديءَ جي به نه.

الي ٻاڊري پرولمبر جيو ٿا سمجهو نه شيرڪ السدر ۾
گرائي ڪنهن ڪٿي آهي نه پوءِ نه ستگورو هن وقت موت جي
سمي ايندو؟

حضور جن فرمايو، ”ضرور“ جو جو گوروءَ جي معنيٰ
ليڪي آهي دنا مهر. شش کي نام ڏيڻ وقت ستگورو اها
تي ٻائي لي قرار ڪري ٿو. هو پنهنجو واعدو ضرور

پڇندا ته مون گوروءَ جو ذڪر ٻڌران ڪيو، پرماتما جو پوءِ ڇا ٿيو؟ اهو سوال سياڻو آهي. سڀني سنتن مهاتمائن ۽ پيرن پيغمبرن جن پرمارٿ جي کوج ڪئي ۽ جيڪي اندر ويا آهن انهن جو ڪٿن آهي ته پرماتما اسانجي اندر آهي پر گوروءَ جي ڪرپا بنا هن کي ڪير به ڏسي نٿو سگهي. هو سڀ اسانجي انگ سنگ آهي، اسانجي اندر آهي، پر اوهان سڀني کي سڌ آهي ته هنجي اندر موجود هوندي به اسانجي ڪهڙي دردشا آهي. جڏهن گوروءَ سان ميلاپ ٿيو ۽ هن جڳتي ڏني ته پوءِ ئي اسانکي پرماتما جو ساکيات درشن ٿيو. ٻنهي ڪري مهاتما ڪنهنجي ڇٽي؟ سنگت به ڪٿرن ٿي چيو ته بيشڪ، گوروءَ جي.

ان سٽ جو ورلن ڪبير صاحب جن پنهنجي ٿي يڪ سان ڏنو آهي:

"گورو گوبند دوئُ کڙي ڪاکي لاڳن پاءِ،
بلهاري گورو آپڻي جن گوبند ديو دکاءِ."

حقيقت ۾ هن سڌانت کي ڪنهن وڏي تڪ جي ضرورت ڪانهي ڇو جو مالڪ جي اندر هئڻ جي باوجود اسان سڀني ۽ لکن ۾ ڏکا کائي ڪاڏا ۽ بار بار ڪيڙن ماڪوڙن، پسن ۽ پکين جي جونين ۾ ڀٽڪي آياسين. ڪڏهن اسان ڳاهه ٻا وڻ ٿي جنم ورتو ته ڪڏهن ڪيڙي ماڪوڙي، لالڪ ٻا سڀهي جي جون ورتي. ڪنهن به اسانجي مدد لاءِ هٿ ڪين ڊگهيڙيو. پر جڏهن اسانکي ستگورو مليو ته هن اسانکي دوزخ جي آگ کان بچائي ورتو ۽ مالڪ جي محل ۾ وٺي ويو.

موت جي وقت اسانکي ڪير ٿو ساٿ ڏئي؟ ان گهڙيءَ اسانکي پنهنجا رشتيدار، مِتر، ماءُ پيءُ، پائر پيرون، پاڙيسري ۽ پروهت به ڇڏي ٿا ڏين ٻلڪ هي اسانجو سرار

٣. ھڪ ستسنگ

حضور مهاراج جن پنجين پاتشاهي سري گورو ارجن ديو جن جو هيٺيون شبد ڪڍي ان جي وياکيا ڪرڻ شروع ڪئي.

"گورو پرميسر پوڄيئي من تن لائي پيار،
ستگورو داتا جيءَ ڪا سڀ سي ديئي آڌار.

ستگورو وچن ڪماوڻي سچا اهو وچار،
بن سادو سنگت رتيا مايا موهه سڀ ڇار.

ميري ساجن هر هر نام سمال،
سادو سنگت من وسي پورن هووي گهال.

گورو سمرٿ اپار گورو وڏ ڀاڳي درسن هوءِ،
گورو اگوچر نرملا گورو جيوڊ اور نه ڪوءِ.

گورو ڪرتا گورو ڪرڻهار گورمک سچي سوءِ،
گور تي ٻاهر ڪڇ نهين گور ڪيتا لوڙين هوءِ.

گورو تيرٿ گورو پارجات گورو منسا پورڻهار،
گورو داتا هر نام ديئي اڌري سڀ سنسار.

گورو سمرٿ نرنڪار گورو اوچا اگم اپار،
گور ڪي مهما اگم هي ڪيا ڪٿي ڪٿنهار.

جيتڙي ڦل من اڇيئي تيتڙي ستگور پاس،
پورب لکي پاوڻي ساچ نام دي راس.

ستگورو سرڻي آئيان باهڙ نهين ٻناس،
هر نانڪ ڪدي نه وسري اهو جيءُ پنڊ تيرا ساس."

حضور مهاراج جن فرمايو ته ڪيترن پريمين اسانکي لکيو آهي - هڪ گورو ڇو فرمايا. شايد انهن سوال

ڪم جو ڪاڏل ٻيڻو ڪونهي.

هوش ۾ اچڻ ڪانپوءِ جڏهن ٻائي شاديءَ کي سڄي گهٽنا جي ڄاڻ پئي ته هو اچي زار زار روئڻ ۾ ڇڏڪيو ۽ چيائين، منهنجا مالڪ! مون جهڙي پاپيءَ جي ڪرمن جو بوجه لوهاڻن جو پنهنجي سر ڇو ڪيو؟ مون جهڙو گندگيءَ جو ڪيڙو اهڙي دنيا مهر جو پاتر بالڪل ڪونه آهي،" پوءِ مون کي چيائين ته منهنجي پياري مالڪ کي لوهاڻن جو ٻڌايو؟ لوهاڻن کي الين ڪرڻ ڪين ڏنو هو. گلاب جهڙي ڪومل منهنجي سڪوروءَ کي ڏور ۽ اهنج رسي تنهن ڪان ته مان پيسجي ويئان اهو لڪ پار اهڙو آهي.

مون چيو، "ٻائي شادي مون کين ڪونه ٻڌايو." هن وري چيو ته مونکي مرڻ ڏنو ها جاڪاڻ ته منهنجي دلدار کي ته ڪا تڪليف ڪانه پهچي ها.

الي حضور جن حڪم ڪيو ته ان ڳالهه جي وڌيڪ اپٽار نه ڪجو.

ٻائي شادي جنم کان مسلمان هو. پر پنهنجي رشتيدارن ۽ ذات ڀائن جي غصي ۽ طعنن جي ڪابه پرواهه نه ڪري هن دلبريءَ سان هڪ هندوءَ کي پنهنجو مرشد ڄاڻڻ ڪم جو سندس رشتيدارن جي اکين ۾ ڪفر جو ڪم هو. ٻائي شاديءَ شادي ڪين ڪئي ۽ پنهنجي سڄي زندگي مرشد جي چاڪريءَ ۾ وقف ڪئي.

اسين چانهه پي رهيا هئاسين ۽ ڳالهيون ٿي ڪيوسين ته هڪ ماڻهوءَ اچي ٻڌايو ته حضور مهاراج جن چيو اڄ شام جو ستسنگ ڪندا. ان وقت پوڻا چار ٿيا هئا ۽ انڪري اسين اٿي نڪتاسين ستسنگ گهر ڏانهن هلڻ لڳاسين. پادرين جي ٽوليءَ ۾ مچي ٿاسائڻ جو ارادو ترڪ ڪري ستسنگ ٻڌڻ جو فيصلو ڪيو.

مان پنهنجي آقا کي پيٽ ڪريان؟ نہ مان هن کي ٽانگ
جو زهر پيئڻ ڪين ڏيندس. مان هن سان سهمت بلڪل ڪونہ
هوس پر هن مونکي اهڙي ڏک ڀرئي لهجي ۾ منت ۽ ليلڙي
ڪئي جو مان هن جي مرضيءَ خلاف ڪجهہ ڪين ڪري
سگهيس. آخري ۾ ٻالي شادي بيهوش ٿي ڪري پيو ۽
شايد مري ويو.

جڏهن اسين ڪاڄي پوري رهڻي وياسين تہ حضور جن
اچانڪ پڇيائون: اسان کي گهبرائڻ ڏسي پنهنجو گهوڙو
ورائي آئي آيا جتي اسين ٻالي شاديءَ جي شرابي کي
گهيري بيٺا هئاسين.

حضور جن کي هيءَ ساري ڳالهہ ٻڌي ڏاڍو
ڏک ٿيو ۽ اسانکي حڪم ڏنائون تہ ٻالي شاديءَ کي گهوڙي
تي چاڙهي سڌي اسپتال ۾ کڻي هلو. پر اهو ممڪن ڪونہ
هو ڇو جو اسان ان جتن جي جهاڳ جي باوجود ٻالي شاديءَ
جو شرابي گهوڙي تي ٽڪي نہ سگهيو. آخري پٽ ۾
هڪ چادر وچائي کيس ان تي لٽايوسين. حضور جن فرمايو
تہ ڏسو ڪٿي لم جو وڻ آهي؟ چوندا آهن تہ لم جا پن
ٽانگ جي زهر لاهڻ لاءِ ڏاڍا ڪارگر ٿيندا آهن. پر ڪٿي
بہ وڻ جو نالو نشان ڪونہ هو. پر هان هڪ لنڍي ٻوٽي کي
ڏسي حضور جن هڪ ماڻهوءَ کي موڪليو تہ ان مان هڪ
ٽاري ڇني کڻي اچ. ٽاري وٺي اها ڳهہ ٿي ڦيرائيندي
حضور جن فرمايو تہ ٻڌو الم تہ هن وڻ ٽاري ڦيرائڻ سان
زهر لهي ويندو آهي. پر اسان سڀني جاتو ٿي تہ زهر لهڻ
ڪٿي ٿي! الڪل ڏهن منٽن ڪانپوءِ ٻالي شادي هوش ۾
آيو پر مان تہ جيڪر الئي چوان تہ هن ۾ وري جان آئي جو
جو هو قرابہ قرابہ مري چڪو هو. هيڏو سارو جسم لڇهن
کان ڇوٽيءَ ٽانگن ڪارو ٿي ويو هو. عام ماڻهو چوندا آهن تہ

ڏيکاري ته مون ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي چيو ته سنت
ڪڏهن ڪڏهن انهن قسمن جا چمتڪار به ڏيکاريندا آهن پر بلڪل
خاص موقعن لاءِ ۽ ڪن خاص ڪارڻن ڪري. سائين وقت پوري
ساوڌاني رکي ويندي آهي جيئن اها ڳالهه واشگاف نه ٿئي. مان
توهانکي اهڙي هڪ پنهنجي اکين ڏٺي واردات ٻڌايان ٿو.

هڪ دفعي حضور مهاراج جن پنهنجي سڪندرپور وارن
ٻنين کان سرسي اچي رهيا هئا جتان کين بياس وڃڻ لاءِ ريل
۾ چڙهڻو هو. پاڻ گهوڙي تي سوار هئا ۽ ميان شادي
(حضور جن جو مسلمان شيوڪ) مان ۽ ٻيا ستسنگي پيدل
حضور جن جي پويان پٺيان هلياسين. ان علائقي ۾ تمام
زهريلا نانگ ٿيندا آهن ۽ انهن ڏينهن ۾ ڪي پڪا رستا
ڪونه هئا، انڪري اسين پوکيل ٻنين مان هلي رهيا هئاسين.
ٻالي شاديءَ اوچتو وڏي رڙ ڪئي ته مونکي ڪنهن نانگ
کائي ورتو آهي. نانگ اُتي ئي ويٺو هو ۽ اسان ان کي
ماري ورتو. چوندا آهن ته ڪنهن ڪاري نانگ وانگر مڻيدار
ٿيندو آهي، اُن جو زهر هڪدم چڙهي ويندو آهي. ان علائقي
جي ماڻهن جي هڪ عام ڪهاوت آهي ته ڪنهن پنهنجي ڪکل
کي چوندو آهي، "جنهن پاسي مان ويٺو آهيان انهيءَ پاسي
نه ڪرج، ٻئي پاسي ڪرج."

ٻالي شاديءَ جو رنگ هڪدم بدلجي ويو. هو هلي
نه ٿي سگهيو. حضور جن اسان کان ٿورو اڳيرو هئا ۽ جيئن
مان هنن کي اها واردات ٻڌائڻ لاءِ پٺي ويس ته ٻالي شاديءَ
درد ڀري آواز ۾ التجا ڪئي ته مهرباني ڪري حضور جن
کي نه ٻڌائج.

"ڇو ڪين؟ مونکي ته کين ٻڌائڻ لاءِ کپي."

مون چيو، "تنهن کانسواءِ ان ۾ حرج ئي ڪهڙو آهي؟"
ٻالي شاديءَ چيو ته ڇا صرف اهوئي ندرالو آهي جو

ويٽنگ روم ۾ ڇهون ڪانبندي گذاري رهيو هو ته هڪ
معزز ماڻهوءَ ڪيس ڪلهي تي ٺوڪي هٿي، اچي جاڳايو. هو
چونڊ ڪاميٽيءَ جو ٽيون ميمبر هو.

هن پڇيس، "تون ئي سرشر ڪهڙو آهين؟"

"جي ها،" سرشر وراڻيو.

هن پڇيو، "ڇا تنهنجو پتا ڪهڙو لالا ۾ سيشن جج آهي؟"

سرشر چيو، "جي ها."

تنهن تي هن ٻڌايو ته تنهنجو پتا ۽ مان اڳي هم ڪلاسي
هئاسين. منهنجي ڪيس يادگيري ڏيارج ۽ چئج ته حالانڪ
٢٠ سال گذري ويا آهن جو اسين پاڻ ۾ گڏيا نه ڪونه آهيون
پر منهنجي دل ۾ هن لاءِ اڄ به اهوئي سنمان ۽ سنيهه آهي
جهڙو مونکي سندن لاءِ ڪاليج جي ڏينهن ۾ هو. ڪڏهن
مان ضرور اچي ساڻن گڏبس. تون منهنجو نالو ڄاڻڻ
چاهيندين. هي منهنجو ائڊريس ڪارڊ آهي، (ان تي نالو
لکيل هو راءِ بهادر .... ڊوگرا، ڊپٽي انسپيڪٽر جنرل
آف پوليس) تون چونڊ ۾ پهريون نمبر آيو آهين. مان هينئر
تي وڃي تو تنهنجي مقرريءَ جو آرڊر ڪڍايان. اسان نوڪري
روهتڪ ۾ رکون ٿا. سٺو ائين ڪندين جو جلدي روهتڪ
وڃي نوڪريءَ تي چڙهه. جو نه ڪڏهن ڪي ڪلاڪ
اڳواٽ نوڪريءَ تي چڙهڻ ڪري ٿو، وڏو فرق پئجي ويندو
آهي. (سچ پڇ اڳتي هلي ائين ٿيو) سڪنڊرن اهو سڀ
انتظام ڪيئن ڪيو؟ ڄاڻ ڪرڻ مان سرشر کي پتو پيو ته
هن پيري بورڊ ۾ مسلمانن کي ڪٽڻ بجاءِ صرف ان مسلمانن
کي مقرر ڪرڻ جو فيصلو ڪيو ۽ اهي جيڪا ٽين جڳهه هئي
اها گورنر جي سفارشي هندوءَ کي ڏني ويئي.

اميرا ان ساري واقعات ۾ گهري دلچسپي

سمجهيو. هن سمجهيو ته امباليءَ وڃڻ سان وقت، شڪتيءَ
۽ پيسي جو اجايو زيان ٿيندو پر مون کيس مٿر ڏانهن لي
اوڏانهن اماڻيو.

الڪل ١٢٥ اميدوار هئا جنکي ٢٥ - ٢٥ جي ٽولين
۾ ورهائي سمتيءَ اندر گهرايو. منهنجو پٽ پهرين
ٽوليءَ ۾ ويو ۽ قدرت سان پهرين قطار ۾ پهرئين نمبر وٽي
بيٺو. چونڊ سمتيءَ جي پريزيڊنٽ مسٽر هئملٽن هارڊنج هن
جي درخواست پڙهي کيس چيو ته تون ڪاليج ۾ ٽينس ٽيم
جو ڪئپٽن ۽ هاسٽل ۾ پريفيڪٽ (Prefect) رهيو آهين.
پر اهي سڀئي ڳالهيون ٽوڪي هن نوڪريءَ ۾ ڪهڙي
ڪم اينديون؟ اهو سوال اهڙي نفرت ڀرئي ۽ چڙ
ڏياريندڙ نوع ۾ پڇيائين جو منهنجي پٽ کي ڪروڌ
اچي ويو. هنکي سمجهه ۾ نٿي آيو ته اهڙي طعني ڀريل سوال
جو ڪهڙو جواب ڏئي؟ هو رڪو ۽ ناداني‌ءَ ڀريو جواب اچا
ڏيڻ لي هو ته چونڊ ڪاميٽيءَ جي هڪ ٻئي ميمبر چيو
ته اِن مان ته پاڻ ظاهر آهي ته ودياري جيون ۾ نه هنکي
ڪم ڪرڻ جو ڏانءُ هو ۽ اڳوان ٿيڻ جي يوگيتا.

آخري ۾ منهنجي ڇوڪري به هوش سنڀاليو ۽ جواب
ڏنائين ته جناب، اِن مان ظاهر آهي ته مان سنگهرش ڪري
ڄاڻان ۽ آسانيءَ سان هار مڃڻ وارو ڪين آهيان. هڪ وڪيل
۾ انهن انهي گڻن جو هئڻ نهايت لازمي آهي، ”پر ٽوڪي
وڪالت جو ته تمام ٿورو آزمودو آهي،“ پريزيڊنٽ چيو
۽ اِن سان ڳالهه اترو او ختم ٿي. هو ٻاهر نڪتو ۽ گهر وڃڻ
لاءِ پهرين گاڏيءَ کي پڪڙڻ لاءِ اسٽيشن ڏانهن وارو ٿي ٿي
ته هنجي دوست جنهن وٽ رات جو ٽڪيو هو، کيس زوريءَ
رهايو ۽ چيو ته نتيجو ايندي ترسي وڃ. هو اُهي ڏکيون گهڙيون

ٿا ڇا؟

پروفيسر جيو تہ توهين جيترو بہ اڏائي سگهو، اڏايو. مون جيو تہ ڏاڍو چڱو. مان توهانکي هڪ اِي ڳالهہ ٻڌايان ٿو. منهنجو پٽ جيڪو جالندر ۾ وڪالت ڪندو هو، تنهن پنجاب سرڪار کي پوليس پراسيڪيوٽر (سرڪاري وڪيل) جي نوڪريءَ لاءِ درخواست ڪئي. انهن ڪل پنج جايون خالي هيون جن مان ٻہ مسلمانن کي ڏنيون هيون ۽ هڪ ڪنهن سک اميدوار کي. باقي هندو وڪيل لاءِ باقي صرف هڪ جڳهہ رکي هئي ۽ ان هڪڙي جاءِ لاءِ قريب چاليهہ اميدوار هئا. انهن مان هڪ لاءِ تہ پرانت جي گورنر جي سفارش هئي ۽ ٻئي هڪ کي وري هاءِ ڪورٽ جي چيف جسٽس جي پوري پٺڀرائي هئي. انڪري منهنجي پٽ کي اهو وشواس ٿي ويو تہ سندس چونڊجڻ جي تہ ڪا آشا ئي ڪانهي. خاص ڪري انهيءَ ڪارڻ بہ، جو هو ٻن سالن جو نئون وڪيل هو. تنهنڪري هن چونڊ ڪاميٽيءَ جي اڳيان پيش ٿيڻ جو خيال ئي لاهي ڇڏيو. ليڪن انٽرويو اسان آرتوار جو ڏيري آياسين ۽ انڊر ڏينهن چونڊ هئي.

جڏهن اسين حضور جن کان موڪلائي ورياسين تہ سردار ٻڪيت سنگهہ وڪيل، جنهن سان گڏ منهنجو پٽ جالندر ۾ وڪالت ڪندو هو، تنهن مهاراج جن سان چونڊ جو ذڪر ڪيو. منهنجو پٽ حضور جن جي ساڄي پاسي بلڪل ويجهو بيٺو هو. حضور جن پنهنجو ساڄو هٿ هن جي ڪلهي تي رکيو ۽ فرمايو، "ٻچا! انسان جي تدبير کي هلائڻ واري شڪتي انسان کان ڪا اوچي طاقت آهي. وڃي تدبير کي آزماءِ." ٻاهر نڪرڻ سان ئي مون کيس واڌايون ڏنيون ۽ چيو تہ ٻچا تون چونڊجي ويندين. پر ٻار تہ ليکيو ئي ليڪا آهن سو هي حضور جن جو اشارو ڪمن

اهڙيءَ عمر ۾ ڪير ٿو انهن ڳالهين جي پرواهه ڪري! ائين
ڏينهن نه ڏان هوءَ منهنجي ليکڻ ڏاري جي ڪنهن ستسنگي
رشتيدار وٽ هئي. ناشتي ڪانپوءِ هو مونکي چوڻ لڳو ته تون
ڇو لٿو نه وٺين؟ اهڙو سونهري وجهه هٿان ڇو ٿو وڃائين؟
مون من ۾ سوچيو ته ڇسوڻ اهو تماشو ڏسجي! اهڙيءَ ڀاو
سان ٿي مان نه وڃڻ لاءِ ويو هوس ۾ مالڪ جي مرضي ٻسي
الٽ آهي. مان نادان ۽ ناستڪ هوس؛ پيو ڇا نه هوس! پر
ستگورن صرف منهنجي آتما ڏي نهاريو ۽ انکي تارڻ جي
ڪوشش ڪئي. نه منهنجي زندگي پلٽي ڇڏي ۽ سندن
آخرين سپرش نه ڪابه ڪسر ڪانه ڇڏي. جي مان پنهنجي
پين سائين وانگر شروع ۾ ئي پنهنجي اندر شبد ڌن ٻڌان ها
نه پوءِ مان اهڙيءَ انيوڪي هڪ رواجي ۽ سڀاوڪ ڳالهه ڪري
سمجهان ها ۽ گوروءَ جي مهانتا جو مونکي ڪڏهن به احساس
نه ٿئي ها. سندن دنيا درشٽيءَ سان جيڪي ڪجهه ٿيو تنهن
مونکي چڱي طرح ذهن نشين ڪرايو ته منهنجي سمک اها
مهان هستي آهي جيڪا ڏسڻ ۾ هڪ رواجي انسان وانگر
لڳي ٿي پر دل اصل هڪ الوڪڪ شڪتي آهي جا جيو
آتما کي سنساري ڪيچڙ مان ڪڍي انهن عرشي منزلن تي
پهچائي سگهي ٿي جتي مڌر الهد شبد هر وقت پيو گونجي.
اهو پهريون چمتڪار هو جنهن جو مون انڀو ڪيو. ڇا،
اهو اڄ تائين پيرن پيغمبرن ۽ سنتن مهاتمائن جي ڪيل
چمتڪارن کان ڪنهن حالت ۾ گهٽ هو ڇا؟ ان ڪانپوءِ اهڙو
هڪ ڏينهن به ڪين گذريو آهي جڏهن مون اهڙي الوڪڪ
دنيا مهر نه ڏٺي هجي.
مان ڪجهه ڏينهن شانت رهيس ۽ پوءِ پروفيسر کان پڇيم ته
اهڙيءَ وشيه جي باري ۾ اڃا بہ ڪجهه وڌيڪ ٻڌڻ چاهيو

ڇهڻ سان جڏ ته شهد ڌن جو پيدار ڪاڻي پيو. ڍول جي
گهنڊن وانگر صاف ۽ نڪر آواز اچڻ لڳو. مٿين طرف چڪ
لڳڻ لڳي ۽ آتما شرير منجهان سميٽجڻ لڳي. سڌ ئي ڪانهي
ته مان اتي ڪيترو وقت ويٺو هوس. مون لاء اهو عرصو
جڏ ته ڪي مدت هو. پوء مان بامراد ٿي اچي کل ۾ چٽڪيس
۽ اکيون کولي ڇڏيم. حضور مهاراج جن پڇڻ ڪري ڏٺو ۽ مون
کان پڇيائون ته تو ڌن ٻڌي؟ ”حضور ها، توهانجي ديا
مهر سان،“ مون جواب ڏنو. حضور جن فرمايو، ڏاڍو سٺو،
تنهنجا ڪارج راس ٿيا. ان ڪانپوءِ ڪيترن مهينن تائين حضور
مهاراج جن مون سان اندر انگ سنگ هئا ۽ ڏينهن رات اها
گهنٽي جي مڌر ڌن گونجندي رهندي هئي.
مان سمجهان ٿو ته جيڪي ڪجهه ٿيو اهو اڳئي طئه ٿيل
پيو هو ۽ حضور مهاراج جن جي موج مطابق هڪ خاص
مقصد جي پورتي ڪرڻ لاء ئي اهڙو ڪم ٿيو. مان ويهن
سالن جو اڻ نوجوان ۽ تنهن کانسواء ناستڪ وچارن جو ۽
جنهنجو دماغ ودياشي استادن دوارا ڌرم کان پوري طرح
ڀاڄي ئي چڪو هو، ان لاء اهڙي جوت ضروري هئي.
مان ڏيري ۾ نام وٺڻ يا پرماتما جي کوج ڪرڻ لاء ڪونه آيو
هوس. ٽانال جي موڪل هئي ۽ مان پنهنجي ڪاليج جي
ساٿين سان بياس ندي ئي اهڙي جي سير ۽ پڪنڪ (Picnic)
لاء آيو هوس. سير ۽ تفريح کانپوءِ اسان شام جو حضور جن
جو ستسنگ ٻڌي. خيال سان ٻڌو ته ڏسون ته ڇون ٿا چئن.
ستسنگ وقت منهنجو من ٻاهر ڀٽڪندو رهيو ۽ مونکي صرف
اهي ٻه ئي ڳالهيون ياد رهيون ڪ منش ديهه هڪ انمول
موقعو آهي جنهن ۾ پرماتما جي پراپتي ٿي سگهي ٿي ۽ ان پرماتما
کي ٻاهر ڳولڻ بجاء پنهنجي شرير اندر ئي کوج ڪرڻ گهرجي. پر

جنهن وسيلي اسين الڳ الڳ مندرن جو پڻ سمجهي سگهون ۽ اهڙي ريت حضور جن ان انترڪ مبارڪ جون اهڙيون به ڪيتريون هدايتون ڏنيون. اهو سڀ ڪجهه سمجهائي پڇهائي حضور جن اسانکي ان تجربيڪار ستسنگين جي حوالي ڪري پاڻ هليا ويا. هنن ستسنگين کي اسانکي نام ياد ڪرائڻ جو ڪم سونپيو ويو. انهن نامن جو جاپ ڪرڻ، اسانجي ابياس جو ٻهراڙون الڳ آهي. مان پنهنجي ٻن استادن کان ڏکين ڳالهين کي ياد ڪرڻ جو سولو طريقو سکيو هوس. سو پنجن نامن جو ٻهراڙون ٻهراڙون اکر گڏي هڪ نئون لفظ ٺاهيم ۽ انهيءَ ڪري اهي نام ۽ هدايتون پوري طرح ياد ڪرڻ ۾ ڏهن منٽن کان به گهٽ وقت لڳو، جتي منهنجي سائين کي پورو ڪلاڪ لڳي ويو.

ٻين اهو سارو وقت هڪ اڪاگرتا سان پورن نامن جي ياد ڪرڻ ۾ وليت ڪيو پر مان پنهنجيءَ سان ان گهڙيءَ جو انتظار ڪري رهيو هوس ته هو ڪيڏي مهل تا اهو ڪارڻ پورو ڪن. ان ڪالسواء مان اجائي ايمان ۽ غرور جو شڪار ٿي پيس. پنهنجي اڪاري ۽ حافظي جو گهمنڊ منهنجي من ٿي چاڙهجي ويو. نتيجو اهو نڪتو جو ڪلاڪ ڪالهوه جڏهن حضور مهاراج جن پڌاريا ۽ اسانکي پنهنجي آتما کي شبد ڌن سان جوڙڻ جي ڪريا سمجهايائون ته اسين سڀئي پنهنجي اندر ان الاهي مڌر ڌن کي ٻڌو پر مونکي ته ڪجهه به ٻڌڻ ۾ ڪين آيو.

جڏهن حضور مهاراج جن کي اهو ٻڌايو ويو ته هنن مونکي سڏي پنهنجي سامهون مونکي ڏسان ۾ ويهاريو ۽ پوءِ پنهنجي ساڄي هٿ جي آڱر منهنجي مستڪ جي وچ ۾ رکي پڇيائون ته هاڻي توکي ڪجهه به ٻڌڻ ۾ نٿو اچي؟ سڌن آڱر جي

واڌواس ڪاٺيءَ موهن ڪيترا سال جيئرو رهيو، جڏهن انهيءَ
ڪرلڪ جي گورو هرگوبند صاحب کي خبر پيئي تڏهن هن
انکي گهرائي چيو، "هيءَ جا تو ڪرامت ڏيکاري آهي،
انهيءَ جي عوض توکي ٻيا مولڪي چولو چڙهڻو پوندو."
ٻائي اڻسل پنهنجي غلطيءَ جو نتيجو پاڻ ئي هموار ڪيو.
هڪدم ليٽي پيو ۽ دهه ابانهيالين.

پروفيسر لهڻ لي چيو ته هتي ته ماڻهو چون ٿا ته حضور
مهاراج جن گهڻيئي ڪرامتون ڏيکاريون آهن.

"ها"، مون جواب ڏنو، "پر اهي ڪرامتون اُنهي قسم جون
آهن جن جو سبب مهاتمائون خوب اپيوگ ڪندا آهن ۽ جن
جو سڌن سک ۽ شيوڪ پڻ روزمره اپيو ڪندا آهن. هتي
توهين ان ٻابت ڪنهن کان ٻڌي ڏسو. هو توهانکي پنهنجا
ڪيترائي ذاتي انڀو ٻڌائيندا. جيڪڏهن توهانکي ٻڌڻ جو
شوق آهي ته مان ٻه ڪي پنهنجا ذاتي انڀو ٻڌائي سگهان ٿو."

پروفيسر مون لي زور آڻي چيو ته مهرباني ڪري ضرور
ٻڌايو. هي سڀ ڳالهيون ڏاڍيون دلچسپ آهن.

مون وراڻيو ته جيتري قدر منهنجو تعلق آهي، هي
ڪرامتن جي رحمت سڏبو ميهن، جنهن ڏينهن کان ولـي
مولکي نام مليو تڏهڪ انن چئجي ته اڃا پورو نام ۽ نه مليو
هو، ان وقت کان وٺي مون لي لوسندو رهيو آهي. نام ڏان
هي وقت ئي مونکي پنهنجو پورهيون انڀو ٿيو. نام اڪثر ان
حصي ۾ ڏنو ويندو آهي. ٻهرئين حصي ۾ حضور مهاراج جن
لسانکي اندر جي مارگ جون ڪجهه ڳالهيون سمجهايون.
وستي جي خاص خاص منزلن جا نالا، انهن منڊلن جي ڌڻين
جا نالا ٻڌايا. انهن روشنين جو ورڻن ڪيو جي اسالڪي رستي
۾ ڏسڻيون ڪن. ان اتحاد ياد يا تن جي ٻاري ۾ سمجهايو،

جو ٻچڙو وچي رهيو. ڪجهه ڀرائن ستمگين هن جي طرفان حضورجن جي چرلن ۾ واهتي ڪئي ۽ ڪين حضورجن جي اڳيان پيش ڪيو واو.

حضورجن مشڪي ڪيس چيو، "ٻيا هاٿي ڪهڙو حال آهي."

ڀائي وزاري پنهنجا اکيون کن ڀڪڙي چيو، "دين ٻندو! مان سمجهي سگهيس. هاٿي مولڪي معافي ڏاو."

حضورجن چيس ته چڱو وچ، وري اهڙي غلطي نه ڪج.

وارتا کي سماپت ڪندي مون چيو ته ڀائي وزاري کي وري روحاني دولت واپس ملي ٻڙ ٻوءِ هو هميشه خاموش ۽ شانت رهيو ۽ هنکي هينئر چوندا ني آهن، "وزارو-موٺلي."

پروفيسر چيو، "توهان هڪ نهايت دلچسپ ڳالهه ٻڌائي جنهن لاءِ مان توهانجو تهدل شڪر گذار آهيان."

مضمون جو سلسلو جاري رکندي مون چيو ته مان توهانکي هاٿي ٻڌائيندس ته، هڪ مهاتما پنهنجي پٽ، جنهن ڪرامت ڏيکاري، ان سان ڪهڙو ورتاءُ ڪيو. بابا اٽل، ڇهين گورو هر گوبند صاحب جو سپتر هو. جڏهن هو قريب ڏهن سالن جو هو تڏهن هنجو هڪڙو دوست موهن گذاري ويو. اٽل موهن جي گهر ويو ۽ ڏٺائين ته هنجي ماءُ ۽ ٻيا رشتيدار هنجي مرڻ ڪارڻ زار زار روئي رهيا هئا. موهن جي ماءُ اٽل کي پنهنجي ڀاڪر ۾ جهلي چيو ته تنهنجو دوست موهن ته گذاري ويو آهي. تنهن تي اٽل چيو ته گذاري نه ڪونه ويو آهي، صرف مڪر ٿو ڪري، ڇاڪاڻ ته منهنجو ڪلهوڪو راند جو وارو ونس رهيل آهي. سو مان هنجي اِلهيءَ دوکي ۾ نه ايندس. ائين چئي ولي موهن کي ٻانهن کان ڇڪيائين ته موهن اُٿي ويٺو ۽ ڪيس ٻاهر راند لاءِ وٺي ويو. اِلهيءَ

ڪيس اُلي پهچ لاءِ چيائون ته ڪهڙو زوردار آواز سان فرمايو ته مان تنهنجي بابت هي ڪهڙيون عجيب و غريب ڳالهيون ٻڌي رهيو آهيان؟

ٻاني وزير ورائيو ته ”حضور جا لوهيس ساڙي رجسا جا اُپاٽهار ڪين آهيو؟ جا لوهس سيلي جي جيوت جي جوت ڪين آهيو؟“

حضور جن فرمايو ته اهي روحاني راز کولڻ نه کپن. لوکي تري نشان سهڻو پرلدو.

ٻاني چيو ته حضور مان نه صرف سچ کي ظاهر ڪري رهيو آهيان.

حضور جن ڪالس پڇيو ته لوکي اهو ثابت ڪري ڏيکاري سگهين؟

[illegible] جواب ڏنو، ”حضور! لوهان!“

[illegible] جن فرمايو، ”چڱو مان اها اجازت مونکي [illegible] جي دل رهڻي، ٻاني وزير خالي رهڻي [illegible] دروازا بند ڪري ويا. مالڪ پنهنجي [illegible] ولي. پکني ته ٻرام جو سروس [illegible] وٺڻ لاءِ مشڪل بڻجي پيو. [illegible] نه انا لڳن. روحاني دولت [illegible] مشڪي کي رسي ٿو اهو [illegible] دنيا زياده آهي. ٻاني [illegible] ڏيهن رات روح [illegible] ڪاني انڪار ڪري [illegible] اُهرليس دارشن [illegible] اها روشني پيرو منو هلي.

[illegible] طالب ٿي ونئي ته سڪي هلن

جو ٻيڙو وچي رهيو. ڪجهه ٻراڻن ستسنگين هن جي طرفان
حضورجن جي چرڻن ۾ وينتي ڪئي ۽ ڪين حضورجن جي
اڳيان پيش ڪيو وڃو.

حضورجن منڪي ڪيس چيو، "ٻيا هاڻي ڪهڙو حال
آهي."

ڀائي وزاري پنهنجا ٻئي ڪن پڪڙي چيو، "دين ٻنڌو!
مان سمجهه سگهيس. هاڻي مونکي معافي ڏيو."

حضورجن چيس ته چڱو وڃ، وري اهڙي غلطي نه ڪج.

وارتا کي سماپت ڪندي مون چيو ته ڀائي وزاري کي
وري روحاني دولت واپس ملي ۽ پوءِ هو هميشه خاموش
۽ شانت رهيو ۽ هنکي هينئر چوندا ئي آهن، "وزارو-مؤني."

پروفيسر چيو، "توهان هڪ نهايت دلچسپ ڳالهه ٻڌائي
جنهن لاءِ مان توهانجو تهدل شڪرگذار آهيان."

مضمون جو سلسلو جاري رکندي مون چيو ته مان توهانکي
هاڻي ٻڌائيندس ته هڪ مهاتما پنهنجي پٽ، جنهن ڪرامت
ڏيکاري، ان سان ڪهڙو ورتاءُ ڪيو. بابا اٽل، ڇهين گورو
هرگوبند صاحبن جو سپتر هو. جڏهن هو قريب ڏهن سالن
جو هو تڏهن هنجو هڪڙو دوست موهن گذاري ويو. اٽل
موهن جي گهر ويو ۽ ڏٺائين ته هنجي ماءُ ۽ ٻيا رشتيدار
هنجي مرڻ ڪارڻ زار زار روئي رهيا هئا. موهن جي ماءُ
اٽل کي پنهنجي ڀاڪر ۾ جهلي چيو ته تنهنجو دوست موهن
ته گذاري ويو آهي. تنهن تي اٽل چيو ته گذاري نه ڪونه
ويو آهي، صرف مڪر ٿو ڪري، چاڪاڻ ته منهنجو ڪلهوڪو
راند جو وارو ونس رهيل آهي. سو مان هنجي انهيءَ دوکي
۾ نه ايندس. ائين چئي ولي موهن کي ٻانهن کان ڇڪيائين
ته موهن اٿي بيٺو ۽ ڪيس ٻاهر رانـد لاءِ وٺي ويو. انهيءَ

ڪيس الٽي ٻوڙ لاءِ چيائون ۽ ڪجهه زوردار آواز سان فرمايو
ته مان توهانجي ٻانهه هي ڪهڙيون عجب ۽ غريب ڳالهيون
ٻڌي رهيو آهيان؟

ٻالي وزير ورائيو: "حضور جا توهين ساري رعيا
جا اختيار ڪين آهيو؟ جا توهين سڀني جي جيوت جي
جوڙ ڪين آهيو؟"

حضور جن فرمايو ته اهي روحاني راز کولڻ نه کپن. اوکي
الڪري نقصان سهڻو پوندو.

ٻاليءَ چيو ته حضور مان ته صرف سچ کي ظاهر ڪري
رهيو آهيان.

حضور جن ڪانئس پڇيو ته اوکي اهو ٻڌائڻ لاءِ ڪنهن
چيو آهي؟

ٻالي وزير جواب ڏنو، "حضور! توهان!"

حضور مهاراج جن فرمايو، "چڱو مان اها اجازت موٽائي
ٿو وٺان." اِين چوڻ جي دير هئي، ٻالي وزير خالي رهجي
ويو ۽ هن لاءِ اندر جا دروازا بند ٿي ويا. مالڪ پنهنجي
رحمت ۽ بخشش موٽائي ورتي. ٻڌيءَ ۽ پرم جو سرور
کيس ٿورت ٿي ويو. ٻاڻين ۾ وهڻ هن لاءِ مشڪل ٿيڻي پيو.
نه هن ۾ اهو احساس رهيو ۽ نه اها اُڪير. روحاني دولت
جي وڃڻ ڪري جو صدمو پهچي سگهندو کي رسي ٿو اهو
دنياوي دولت جي وڃڻ کان ڪئين دفعا زياده آهي. ٻالي
اهو برداشت ڪري ڪين سگهيو ۽ اڳيو ڏينهن رات روڄ
راڙو ڪرڻ. حضور جن هن سان ملڻ کان به انڪار ڪري
ڇڏيو. اندر جي درشن بند ٿيڻ سان هنڪي ٻاهرين درشن
کان به محروم رکيو ويو. اها روئنداڙ پورو مهينو هلي.
ٻالي وزير جي لاءِ ۽ يک عالب ٿي وئي ۽ سڪي هڏن

واري ستسنگيءَ سان گڏجاڻي سگهندا؟

مون ڏٺو ته ڪمائيءَ وارا گهڻيئي آهن پر اهڙا ٿورا ئي پالڪي لڳائي رکندا آهن. مان ڏيري ۾ رهندڙ اڀياسين جي باري ۾ سوچي ٿي رهيو هوس ته جنهن ڪمري ۾ اسين ويٺا هئاسين، انهيءَ جي ٻاهران پاڻي وارو اچي لنگهيو. مون هن کي اندر سڏايو ۽ پروفيسر آليءَ هن کي ڪيڪاريو ۽ پنهنجي ڀرسان ويهڻ لاءِ چيو پر پاڻي اڃارو هو. سو هيٺ پٽ تي ويهي رهيو. ڪجهه منٽن لاءِ ٻنهي هڪ ٻئي ڏانهن پئي نهاريو ڇاڪاڻ ته پاڻي وارو ته انگريزي ڄاڻندو ئي ڪونه هو.

ڪجهه وقت ڪانپوءِ پاڻي اسان کان اجازت وٺي هليو ويو. مون پروفيسر کي ٻڌايو ته هي ننڍي هوندي کان ڏيري ۾ رهندو آهي ۽ نهايت غريب ۽ گهٽ ڄاڻيءَ جو آهي. نام ملڻ ڪانپوءِ هن خوب ڪمائي ڪئي ۽ اندر اهڙي ترقي حاصل ڪئي جو هن کي هر هڪ پراڻيءَ ۽ پدارٿ جي اندر گرو نظر اچڻ لڳو. ڪڏهن وڻ کي ڀاڪر پائي چوندو هو، "گورو" "منهنجا پيارا ستگورو" يا ڪنهن ڪتي کي ڪڇ ۾ کڻي چوندو هو، "منهنجو گرو هن ۾ ئي آهي." ڪيترا ڀيرا ڪلاڪن تائين ٻڪريءَ جي مالش ڪندي پيو چوندو هو، "منهنجا ستگورو ڪيئن هن داس سان خوش آهيو!" ڪڏهن وري جڏهن هيڏانهن حضور مهاراج جن لنگهندا هئا اُتان مٽي کڻي مٿي ۽ منهن کي لڳائيندو هو ۽ چوندو هو ته من جي ميل لاهڻ جو اهوئي اڪسير ساڌن آهي. هڪ ڏينهن هو حضور مهاراج جن جي چرنن ۾ جهڪي چوڻ لڳو، "منهنجو گرو پرماتما آهي، سڀ جو اپانٿهار آهي." حضور جن ته هن جي انهن سڀني ڪارگذارين جي باري ۾ ٻڌو هو؛

ٿيندو هو. قدم قدم تي بدنصيبي هنجو پيڇو ڪندي هئي. مون هڪ دفعي ڪيس ۽ سؤ روپيا ڏنا ته ڪر لنڊو وڏو ڏاڍو شروع ڪري. گهر ۾ ڪين پهتو ته ڪر ٽنڊ بڪس ۾ سؤ سؤ وارا نوٽ ڪڍي ورس. وري ٻئي دفعي سندس ڇاڇي کيس هڪ سبڻ جي مشين وٺي ڏني، جيئن سندس زال سلائي ڪري ڪجهه ڪمائي سگهي. هوءَ تمام سٺي سلائي ڄاڻندي هئي. پر جيئن ئي کيس سلائيءَ جي مشين وٺي ڏني وئي ته بيمار ٿي پيئي ۽ دوائن وغيره جي اڻ کي چڪائڻ لاءِ سندس مڙس کي مجبورن مشين وڪڻڻي پيئي.

آهو منهنجو رشتيدار سٺو ايماني هو ۽ اندر ڪالي روحاني ترقي ڪئي هئائين. غريب هوندي ۽ زال ۽ ماڻهن جا طعنا سهندي ۽ هميشه پنهنجي حال ۾ خوش رهندو هو. هڪ رات جو جڏهن هو آيو ۽ ٻڌو هو ته هنکي اندر ڪنهن شڪتيءَ مون جي ٿلهي آڇي، جا ڪمزوريءَ ۽ اڻڀاڻائي ڪارڻ هن قبول ڪئي. هنکي اها سمجهه ڪانه هئي ته اندر جيڪي ملي سو ونڊڻ کپي يا نه. نتيجو اهو ٿيو ته هو وڏو امير ٿيڻ جي پر پر الهيءَ سبب لاءِ کيس پڪڻيءَ ۽ پرڀس جي قيمت چڪائڻي پيئي. الهيءَ ڪالهه هن ڏيري جي ڪڏهن شڪل ڪونه ڏٺي. مولکي جڏهن گڏيو آهي ته چوندو آهي سنگورن جي درشن لاءِ ڪڏهن ايندس، پر هو دليري ڏاڍن ۽ اهڙو قائل آهي جو اجا تائين ته ڏيري اچي ڪين سگهيو آهي. ماڻا ۽ زال انهي جي پڪتي گڏوگڏ لٽي ٿي سگهي. پرماتما جوي ٿو ته جسي مولکي پالڻ چاهين ٿو اسي پوءِ ٻين سڀني جو پيار چڏيو پوندو. جيئن عام ڪهاوت آهي ته هڪ ميان ۾ ٻه تلوارون نه سمائجي سگهنديون آهن.

اُن تي پروفيسر پڇيو ته هتي ڏيري ۾ ڪنهن ڪمائيءَ

ڏيکارڻ سبب صليب لي چاڙهيو ويو؟

مون جواب ڏنو ته مان اهو نه چئي ٿو سگهان پر سنت ايهن رڌين سڌين جي نمائش کي ڪڏهن به همٿائيندا ڪونهن. ايباسي جيترو آهڪ ميدان ۾ وڌيڪ چڙهائي ڪندو وڃيٿو اوترو ئي وڌيڪ هو مالڪ جي موج ۾ راضي رهيٿو. هو ايهن محسوس ڪريٿو ته هن سرشٽيءَ جو چرخو بلڪل صحيح ڍنگ سان اهڙي سچارڻ سچالڪ جي نگرانيءَ ۾ هلي رهيو آهي جو ڪڏهن به غلطي ڪري نٿو سگهي. پوءِ هو هنجي ڪم ۾ فضول ڇو دخل ڏئي؟ مالڪ جيڪي ڪريٿو سو ڀلائيءَ سان ڀريو آهي.

پروفيسر چيو ته ايهن الوڪڪ سڌين ۽ طاقتن کي حاصل ڪرڻ ته هڪ عجيب ۽ انوکي ڳالهه ٿئي!

مون جواب ڏنو ته انسان ۾ ڪيتريون اڪل شڪتيون آهن. جڏهن ايباسي ڪنهن پورڻ ستگوروءَ جي رهنمائي ۽ رهبريءَ ۾ انهڪي جاڳرت ڪري ٿو ته هو قدرت جي سڀني شڪتين کي قابوءَ ۾ رکي سگهي ٿو. حقيقت ته اها آهي ته انسان، پورو انسان بڻجي ئي تڏهن ٿو جڏهن هو اهي طاقتون حاصل ڪري ٿو. اهو هنجو قانوني ۽ موروثي حق آهي ۽ انهن طاقتن حاصل ڪرڻ بغير انسان سچي معنيٰ ۾ ٻاڻ کي انسان چوائڻ جو حقدار ناهي. اهيءَ حالت ۾ هنکي صرف هڪ پسون ئي سڏبو، البت وڪاس ڪيل ٻڌيءَ وارو پسون.

تنهن تي پروفيسر پڇيو ته جيڪڏهن ڪو ماڻهو پنهنجي ڌن دولت وڌائڻ لاءِ انهن طاقتن جو استعمال ڪري ته ان ۾ ڪو هرج آهي ڇا؟

مون چيو ته مان توهانکي پنهنجي هڪ عزيز جو ذاتي اپنو ٻڌايان ٿو. هو تمام سقيم هو ۽ سندس گذر ڏاڍو ڏکيو

مون وراڻيو، "سنت پنهنجي شش کي هميشه اها سکيا ڏيندا آهن ته انهن شڪتين کي استعمال نه ڪرڻ گهرجي ڇاڪاڻ ته انهن ڪرڻ خطرناڪ آهي. ڪڏهن ڪال خود اڀياسيءَ جي اڳيان اچي ڪيس جولدو آهي نه انهن سڌين ۽ شڪتين جو ناندو وٺ. اها صرف هنجي چالاڪي هوندي آهي جنهن دوران هو ساڌڪ کي مايا جي جار ۾ ڦاسائيندو آهي ۽ روحاني ترقيءَ ۾ رڪاوٽ وجهندو آهي. آمڪ اڀياسيءَ کي روحاني چڙهائيءَ جي دوران ۾ اهي شڪتيون تمام جلد ملڻ شروع ٿينديون آهن. پر انهن جو اُپيوگ ڪرڻ سلامتيءَ ۾ ڪونهي. ڪڏهن نه انجي سزا ڏاڍي سخت ملندي آهي. انهن ڪرڻ سان نه رڳو ساڌڪ جي روحاني چڙهائي بند ٿي ويندي آهي پر ڪڏهن ته هو تمام گندين گندين واسنائن جو شڪار ٿيجي پوندو آهي ۽ پوءِ هنجون سڀ شڪتيون ڪانور ٿي وينديون آهن.

پروفيسر پڇيو نه سنتن کي انهن ڪرامتن جي ڏيکارڻ سان ڪهڙو ضرور رسي ٿو سگهي پوءِ هو انهن ڪرڻ ۾ ڇو سڪوچ ڪندا آهن؟

مون جواب ڏنو ته هنکي انهن ڪرامتن ڏيکارڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي آهي؟ انهنکي نه ڪو پنهنجو دنيوي سوارٿ سڌ ڪرڻو ڪونهي. هنکي پنهنجي مان وڏائي ۽ ناموس جي ڪا به ڪانهي. انهنکي لکن پنهنجي مشهوري گهرجي ۽ لکن ناڻو. ڪرامت ڏيکارڻ جي پوري ٿي هميشه پاڻ سان مصيبتون کڻي ايندي آهي. الهاس اسانکي ٻڌائيندو نه ملتان جي شمس تبريز جي چيئرائي ڪل لاٿي وئي جو هن پنهنجي روٽي پچائڻ لاءِ سورج کي هيٺ لاٿو.

پروفيسر پڇيو ته انهن آهي جا نه عيسيٰ کي به ڪرامتن

چمتڪار دوران پرماتما جي موج ۾ دخل ڏيڻ بدران هنجي
رضا تي راضي رهڻ کي وڌيڪ مهتو ڏيڻ ۽ سياڻپ پڻ
سمجهيو ويندو آهي. سنت ڪيڏي شڪتيءَ جا صاحب آهن.
هن ۾ ڪيڏي اپار طاقت آهي انجو اندازو ته لڳائي نٿو
سگهجي. هو پرماتما جا پيارا سپوت آهن جنڪي هن سڀ
شڪتيون ڏنيون آهن ۽ هو جنڪي چاهين سو ڪري سگهن
ٿا. پر ڪرامتن کي هو ٻاراڻا راندڪا سمجهندا آهن ۽ انهنڪي
اهڙو مهتو ڏيندا آهن جهڙو پاڻيءَ جي بدبدن کي.

پروفيسر پڇيو ته، "پر چمتڪار ته وڏي روحاني شڪتيءَ
جو اظهار آهن!"

مون جواب ڏنو، "انهيءَ ۾ شڪ ناهي ته عام ماڻهو
چمتڪار کي آدر، ڀئي ۽ تعجب سان ڏسندا آهن. پر
در اصل، انهن ۾ ڪا اصلي روحانيت نه هوندي آهي.
چمتڪار من جا کيل آهن. جڏهن من پوري طرح ايڪاگر
ٿيندو ته سادڪ کي ڪئين قسمن جون الوڪڪ سڌيون پراپت
ٿين ٿيون.

بيمار کي ٺيڪ ڪرڻ، انڌي کي اکيون ڏيڻ، ٻيڪاريءَ
کي امير بڻائڻ، هلندڙ ٽرين کي بيهارڻ، مينهن وسائڻ، پاڻيءَ
تي هلڻ، هوا ۾ اڏامڻ، ڀوت پريت ڪيڏڻ، هڪ روپيءَ
مان هزارن کي کارائڻ، ڪنهن ۾ استان تي اچا انوسار پهچڻ
۽ ٻيون ڪيتريون ڪرامتون اهڙو ساڌڪ ڏيکاري سگهندو.
پر اندر وڃڻ سان جنڪي شڪتيون حاصل ٿين ٿيون انهنڪي
هضم ڪرڻ بدران، انهنجي دنيا ۾ نمائش ڪرڻ، آهي انهن
جو ناجائز استعمال ڪرڻ."

پروفيسر پڇيو ته جڏهن اهڙيون شڪتيون پراپت ٿين ته
پوءِ انهنکي ڏيکارڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

جي چرچا ڪئين اٿي وقت ڪنداسين. پوءِ مون ڏاڍين نهاري
او مهاڀاڳون ته بهتر ٿيندو جي توهين الهيءَ وشيه تي هتي سان
ڳالهايو. ڇاڪاڻ ته مان هن وشيه تي ڳالهائڻ ۾ اسمرٿ
هوس، اڪري مهنجي پريشانيءَ کي ڏسي حضور جن
پنهنجي، مهر ڀري درشٽي سڌو مهنجي اکين ۾ وڌي. ڇا
اها ساڌارڻ درشٽي هئي؟ نه!! اها صرف درشٽي ڪين
هئي، اها هئي پرڪاش جي جهلڪ، جا مهنجي اکين
ذريعي مهنجي دماغ ۾ هلي وئي. اهڙي درشٽي ڇا نه ٿي
ڪري سگهي؟ الهيءَ جي سهاري ڪونگو نه ڇڙن ويدن جو
پاس ڪري سگهندو. اها ئي دڀا درشٽي هئي جنهن ذريعي
ڪلاڪن جي اٿڙهيل مسلمان عورت، مائي حسيني، جنها
جي ٻولي رام رتن کي ويدن جي هن سلوڪ "هرڻيه گرڀ
سمورته اگري" جو ارٿ سمجهائي سگهي. الهيءَ ڪري
مهنجي پريشاني دور ٿي وئي. حضور مهاراج جن جيڪي
مولڪان چوٿائي سو مون موجوده سٽڪورن جي اجازت سان
هيٺ درج ڪيو آهي، ڇاڪاڻ ته ودياشي جگياسو ڪرامتن
جي وشيه کي ڪافي مهتو ڏيندا آهن.

پروفيسر مولڪان پڇيو، "حضور مهاراج جن ڪڏهن ڪا
ڪرامت ڏيکاري آهي؟ ڪرامتن ته پنهنجي زندگيءَ ۾
گهڻيئي چمتڪار ڏيکاريا."

مون اتر ڏنو، "سنت لوڪن جي ڀلائي واسطي ڪرامتون
ڪري ڏيکاريندا آهن ليڪن ڪڏهن قدرتي طور هنن کان اهڙا
ڪرشما ٿي ويندا آهن. پر هو انهن کي ڇپائي رکڻ لاءِ هدايت
ڪندا آهن."

پروفيسر پڇيو ته انهن ڇو؟ مون جواب ڏنو ته سنت انهن
ڪرامتن کي ڪوئي مهتو ڪونه ڏيندا آهن. سنت مت ۾

چمتڪار ڏيکارڻ سان پرماتما جي موج ۾ دخل ڏيڻ بدران هنجي رضا تي راضي رهڻ کي وڌيڪ مهتو ڏيڻ؛ سياڻپ ڀريو سمجهيو ويندو آهي. سنت ڪيڏي شڪتيءَ جا صاحب آهن. هنن ۾ ڪيڏي اپار طاقت آهي انجو اندازو به لڳائي نٿو سگهجي. هو پرماتما جا پيارا سپوت آهن جنکي هن سڀ شڪتيون ڏنيون آهن؛ هو جيڪي چاهين سو ڪري سگهن ٿا. پر ڪرامتن کي هو ٻاراڻا راندڪا سمجهندا آهن؛ انهنکي اهڙو مهتو ڏيندا آهن جهڙو پاڻيءَ جي بدبدن کي.

پروفيسر پڇيو ته، "پر چمتڪار ته وڏي روحاني شڪتيءَ جو اظهار آهن!"

مون جواب ڏنو، "انهيءَ ۾ شڪ ناهي ته عام ماڻهو چمتڪار کي آدر، ڀئو ۽ تعجب سان ڏسندا آهن. پر در اصل، انهن ۾ ڪا اصلي روحانيت نه هوندي آهي. چمتڪار من جا کيل آهن. جڏهن من پوري طرح اڪاگر ٿيندو ته سادڪ کي ڪئين قسمن جون الوڪڪ سڌيون پراپت ٿين ٿيون.

بيمار کي ٺيڪ ڪرڻ، انڌي کي اکيون ڏيڻ، بيماريءَ کي امير بڻائڻ، هلندڙ ٽرين کي بيهارڻ، مينهن وسائڻ، پاڻيءَ تي هلڻ، هوا ۾ اڏامڻ، ڀوت پريت ڪڍڻ، هڪ روپيءَ مان هزارن کي ڪارائڻ، ڪنهن به استان تي اچا انوسار پهچڻ ۽ ٻيون ڪيترئون ڪرامتون اهڙو سادڪ ڏيکاري سگهيتو. پر اندر وچڙ سان جيڪي شڪتيون حاصل ٿين ٿيون انهنکي هضم ڪرڻ بدران، انهنجي دنيا ۾ نمائش ڪرڻ، آهي انهن جو ناجائز استعمال ڪرڻ."

پروفيسر پڇيو ته جڏهن اهڙيون شڪتيون پراپت ٿين ته پوءِ انهنکي ڏيکارڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟

جي چرچا ڪڏهن اُٿي وقت ڪندا هئن. پوءِ مون ڏانهن نهاري
فرمايائون ته بهتر ٿيندو جي توهين انهيءَ وشيه لئي هنن سان
ڳالهايو. ڇاڪاڻ ته مان هُن وشيه لــي ڳالهائڻ ۾ اسمرٿ
هــوس، اڪري منهنجي پريشانيءَ کــي ڏسي حضور جن
پنهنجي، مهرباني درشٽي سڌو منهنجي اکين ڏي وڌي. ڇا
اها سـاڌارڻ درشٽي هئي؟ نه!! اها صرف درشٽي ڪين
هئي، اها هئي پــرڪاش جــي جهلڪ، جا منهنجي اکين
ذريعي منهنجي دماغ ۾ هلي وئي. اهڙي درشٽي ڇا نه ٿي
ڪري سگهي؟ انهيءَ جي سهاري گرنٿ ۽ جڳن ويدن جو
پاٺ ڪري سگهجي ٿو. اها ئي ديا درشٽي هئي جنهن ذريعي
ڪلا ڳوٺ جي اڻپڙهيل مسلمان عورت، مائي حسيني، جنهن
جي پنڊت رام رلن کي ويدن جي هن سلوڪ ”هرٽه گرڀ
سمورت ئگري“ جو ارٿ سمجهائــي سگهي. انهيءَ ڪري
منهنجي پريشاني دور ٿي وئي ۽ حضور مهاراج جن جيڪي
مولڪان چوايو ســو مون موجوده سٽڪورن جــي اجازت سان
هيٺ درج ڪيو آهي، ڇاڪاڻ ته ودياشي جگياسو ڪرامتن
جي وشيه کي ڪافي مهتو ڏيندا آهن.

پروفيسر مولڪان پڇيو، ”حضور مهاراج جن ڪڏهن ڪا
ڪرامت ڏيکاري آهــي؟ ڪرائيسٽ ته پنهنجي زندگيءَ ۾
گهڻيئي چمتڪار ڏيکاريا.“

مون اتر ڏنو، ”سنت لوڪن جي ڀلائي واسطي ڪرامتون
ڪونه ڏيکاريندا آهن ليڪن ڪڏهن قدرتي طور هنن کان اهڙا
ڪرشما ٿي ويندا آهن. پر هو انهن کي ڇپائي رکڻ لاءِ هدايت
ڪندا آهن.“

پروفيسر پڇيو ته انهن ڇو؟ مون جواب ڏنو ته سنت انهن
ڪرامتن کـي ڪوبه مهتو ڪونه ڏيندا آهن. سنت مت ۾

٤. چمتڪار

پهريان مون پنهنجي ٻن ڄڻن نوجوان پادري پروفيسر کي ڏني جنهن مونکي پنهنجي ٻين ساٿين سان واقفيت ڪرائي. مون کين ٻڌايو ته لاهور جي جنهن ڪاليج ۾ هو ڪم ڪندا آهن، ان مان ئي مون بي. اي پاس ڪئي هئي. اتفاق سان هو منهنجي هڪ پراڻي پروفيسر جو پٽ نڪتو. پيار مان منهنجي اکين ڪي ٻکڙي پڇائين ته توهان مشن ڪاليج ۾ ڪهڙي سال ۾ پڙهندا هئا؟ مون جواب ڏنو ته ١٩٠٨ کان ١٩١٠ تائين. هن وراڻيو ته ان وقت ته مان اڃا ننڍو ٻار هوس.

انهيءَ پرچي اسانکي قدرتي هڪ ٻئي جي ويجهو آندو ۽ منجهند جي ماني کائڻ جيئن مون هن کان رخصت گهري ته هن مونکي پنهنجي ڪمري تائين هلڻ لاءِ چيو. مون خوشيءَ سان اهو قبول ڪيو ۽ ڳالهه ٻولهه مان معلوم ٿيو ته جيتوڻيڪ سندس عمر ٽيهن سالن کان به گهٽ هئي پر سندس سوالن مان ظاهر ٿيو ته هو هڪ تيز فهم ودوان ۽ روحانيت جو سچو ڳولڪي هو. عيسائي مت ڏانهن سندس وڏو لاڙو هئڻ سبب ڪ هو پر تنهن هوندي به هن اربندو گهوش، رام ڪرشن پرمهنس ۽ سوامي وويڪانند جا پستڪ به پڙهيا هئا ۽ ويدانت ۽ فلاسافيءَ جي به کيس چڱي ڄاڻ هئي.

پهريان ڪٿا درشن جي چرچا ٿي. پوءِ ڪرامتن جو ذڪر آيو. حضور جن کان رخصت وٺندي مهل هن ڪرامتن بابت سوال پڇيو هو. جنهن جي جواب ۾ ستگورن فرمايو ته انهيءَ

پوءِ مونکي چيائون تہ هنن کي گهست هانوس پر ولي وڃي
پوڄڻ ڪرايو.

باد رهن ۽ راءِ روشن لعل ڪسي چيائون تہ اسانجو ڏسڙو
شهر ڪان پري آهي الهيءَ ڪري شايد توهانکي ڪي لڏبڏ
ٿيون ڪانگا لاءِ نہ ملندئون ۽ ڪريا ڪري اسانجو سادو سودو
پوڄڻ سرڪار ڪندا.

تهون لي هنن سڀني سنگورن جا شڪرانا ادا ڪندي
چيو تہ اڄ توهان پنهنجي سندر و پاڪيائي سان اهڙو روحاني
پوڄڻ ڪارايو آهي جو ڪنهن اهڙي پوڄڻ جي تمنا ٿي تہ
رهي آهي.

۽ ڪٿي پاڻمرادو نه ٿو ڪري ان روحانيت جي صرف جهلڪ ٿي
ڏسڻ ۾ ٿي ايندي. انهن چڪرن ۾ هيٺين آهي ديوتائون
ملندا جي شرير جي ديکڀال ڪندا آهن. انهن ڇهن جي ڇهن
چڪرن ڪان مٿي الله جا ڇهه چڪر آهن، جن ڪان مٿي پرهمه
جا ڇهه چڪر آهن. رچنا جي حوالي سان سڀ لوڪ آهي
جو امر ۽ ابدي، پرلاءِ ۽ مها پرلاءِ کان مٿي ستلوڪ جو
نج نام آهي. انهيءَ نام مان آتما رچنا جي شروع ٿيڻ سان
لٿي آهي ۽ سڌي اصلي رهڻ انهيءَ منزل ڏانهن ٿي
رهي ٿي. آتما جي بيٺڪ آڳيا چڪر يعني ڇهين چڪر ۾ آهي.
انهيءَ ڪري مٿون روحاني سفر اتان ئي شروع ٿيڻ گهرجي.
شرير جي هيٺين چڪرن ۾ ڌيان ڄمائڻ آهي پنهنجو سفر ڊگهو
ڪرڻ ۽ وقت کي برباد ڪرڻ.

يوگي جڏهن شرير جي چڪرن کي ڪافي عرصي کانپوءِ
طئي ڪري اڳيان وڌي ٿو ته مايا ۾ اٽڪي پوي ٿو ۽
انهي جي مالڪ کي ئي پرماتما سمجهي ٿو وهن. سنت مت
۾ روحاني سفر اتان ئي شروع ٿئي ٿو. هي انهيءَ سرل ۽
آسان اڀياس جو طريقو آهي جو سادڪ کي اوچي ۾ اوچي
منزل تائين پهچائي ٿو. انسان جي پنهنجو مقصد اها آخري
منزل رڪڻ گهرجي جا ڪڏهن ۽ فنا ٿئي ٿي. پنڊ، الله ۽
پرهمه جا سڀ چڪر ناسوان آهن، جي پرلاءِ مها پرلاءِ
۾ فنا ٿيو وڃن. صرف سڀ لوڪ ئي انهن جي اثر کان
مٿي آهي.

الي پيري رلي آئي ۽ ڇپائين نه ته اڪڻ وارا آهن ۽
پرچن کي ڪافي دير ٿي وئي آهي. حضور جن پهنجي
واسڪوٽ مان واچ ڪڍي وقت ڏٺو ۽ فرمايائون ته دير
ٿي وئي آهي مون لوهاڻو ڪافي وقت ورلو آهي.

ٻيماريءَ لهڻ جو امڪان آهي.

نوجوان پادريءَ چيو ته ماڻهو چوندا آهن ته يوگي هزارين سال جيئرو رهي سگهي ٿو.

داتا جن آکيو ته صرف ايترو پر هيڪي ڪيترين ئي رڌيون سڌيون حاصل ٿين ٿيون ۽ هو ڪيترائين ئي ڪرامتون ڏيکاري سگهي ٿو. هو جتي به وڃڻ چاهي ٿو سو اتي پهچي سگهي ٿو ۽ مرضيءَ مطابق ڪابه وستو ڪٿان به گهرائي سگهي ٿو. هو تمام ڀاري يا تمام هلڪو، تمام ڊگهو يا تمام ننڍو ٿي سگهي ٿو. اهڙيون ارڙهن قسمن جون سڌيون آهن پر انهن کي حاصل ڪرڻ اسانجو مول مقصد ڪونهي ۽ انهن کي حاصل ڪرڻ جو مارگ اهو ۽ ڪٺن آهي.

پادريءَ چيو، "حضور توهين ته اهڙيون شڪتيون حاصل ڪري سگهيا ٿي پوءِ توهان اهي ڇڏي هي نئون مارگ جو اپنايو؟"

حضور جن وراڻيو، "جيتري قدر پرماتما جي پراپتيءَ جو سوال آهي، يوگ اسانکي ان مارگ ۾ گهڻو مٿي نٿو پهچائي سگهي. يوگين جي سڀ کان اوچي ۽ آخرين منزل ٽريا پد آهي جا سنت مت ۾ ٻهرين منزل آهي.

پادريءَ پڇيو، "اسانکي اهو وشواس ڪيئن ٿئي ته يوگين جي آخري منزل توهانجي ٻهرين منزل آهي؟"

ستگورن فرمايو، "سڀ يوگ شاستر ان ڳالهه جي تائيد ٿا ڪن. يوگي سڀ کان هيٺين چڪر، مول آڌار (گدا چڪر) تي ڌيان جمائيندا آهن ۽ ان کي سڌ ڪرڻ ۾ ئي سندن زندگيءَ جو ڪافي عرصو لڳي ويندو آهي. گدا چڪر کان مٿي ٻيا ته پنج چڪر آهن. انهن سڀني تي وڃڻ

پادريءَ جواب ڏنو، ”انهن نہ اسانجي کين خاص آسڻ
۾ رڳي ڪانهي.“
سنگورن فرمايو تہ يوگي عام طور پدم آسڻ يا سڌ آسڻ
۾ ويهندا آهن. پدم جي معنيٰ آهي ڪنول. انهيءَ آسڻ ۾
زمين تي ويهي ساڄي ڪڙي ڏائي ستر تي رکبي آهي ۽
ڏائي ڪڙي ساڄي ستر تي. پوءِ ساڄي هٿ کي پٺيءَ کان
ورائي ساڄي پير جي پب کي جهلبو آهي ۽ کابي هٿ سان:
ساڄي پير جي پب کي. شروع ۾ اهو آسڻ ڏکيو لڳندو آهي
پر اڀياس ڪرڻ سان آسان ٿي پوندو آهي. سيڌي آسڻ
خالي پيٽ سان ڪرڻ کپي. سڌ آسڻ ڪجهہ سولو آهي. انهيءَ
۾ زمين تي ويهي ڏائي ڪڙي اندرين جي انهي ڏوارن جي
وچ تي رکبي آهي ۽ ساڄو پير ڏائيءَ ڪڙيءَ تي رکي، هٿ
گوڏن تي رکبا آهن.

يوگ اڀياس هميشه ڪنهن اهڙي يوگيءَ جي نگرانيءَ
هيٺ ڪرڻ کپي جو پنهنجي ودّيا ۾ پورو ماهر هجي ۽ يوگ
جي سيني ڪريائن جي سيکارڻ ۾ پروڻ هجي. يوگين ۾ اها
هڪ پراڻي ڪهاوت آهي تہ جيڪو صرف ڪتابن مان يوگ
بابت پڙهي يوگ سادنا شروع ڪري سو نہ رڳو بيمارين
خريد ڪري پر پنهنجي عمر ۾ بہ ڪٽر وجهي ٿو.

حضور جن اڳتي فرمايو تہ پراڻايام ھڪ مهين تلوار آهي،
جا هڪ طرف تہ چڱوڪي لاڀ پهچائي سگهي ٿي پر نقصان بہ
اهڙو رسائي سگهي ٿي جنهن جو پورائو نہ ٿي سگهي.
مون ڪن ورلن کي ڏٺو آهي جن کي پراڻايام مان فائدو ٿيو
هجي پر نقصان ٿيندو گهڻن کي ڏٺو اٿم. گرهستيءَ کي ان
۾ الجهڻ نہ گهرجي. جيڪڏهن ڪو برهمچاري نہ آهي تہ
انکي پراڻايام جو اڀياس نہ ڪرڻ گهرجي. ان ۾ ڦڦڙن جي

ڇون ٿا تہ ١٠٠ آهن. آسڻ جو ايڏو وڏو ڪالهي جنترو من
جي اڪاگرتا جو. آسڻ تہ صرف هڪ ساڌن آهي جو من کي
اڪاگر ڪرڻ ۾ سهايتا ڪري ٿو. ابياسيءَ کي ڪنهن نہ
اهڙي سولي ۽ آرام واري آسڻ ۾ ويهڻ گهرجي جنهن ۾ لڳاتار
ڪافي عرصي تائين ويهي سگهي ۽ بار بار آسڻ بدلائڻ جي
ضرورت ئي نہ پوي. بار بار چرڻ پرڻ يا آسڻ بدلائڻ سان
اڪاگرتا حاصل نہ ٿيندي. مضبوط آسڻ يعني اسٿر ۽ اڏول
آسڻ ۾ ويهڻ سان من جلدي اڪاگر ٿئي ٿو. ڌيان ۾ ويهڻ
مهل، مٿو، ڳردن ۽ ڪرنگهي جي ڏوري بلڪل سڌا هئڻ
کپن. انهن هنڌن تي ڪابہ ڇڪ يا زور نہ هئڻ کپي. بلڪل
سهج سڀاءَ ويهڻ کپي. آسڻ اهڙو هئڻ جڳائي جو شانتيءَ ۽
اڪانت وارو هجي جتي ابياس ڪنهن بہ وگهن يا رڪاوٽ
بنا ڪري سگهجي.

نوجوان پادريءَ حضور جن کان پڇيو تہ توهان ڪڏهن ان
يوگ جو ابياس ڪيو آهي؟

حضور جن وراڻيو تہ پنهنجي سنت ستگروءَ جي شرن
۾ اچڻ کان اول مون ڪجھ وقت اهڙو ابياس ڪيو هو. پر
هڪ متر جي منع ڪرڻ تي مون اهو ابياس ڇڏي ڏنو،
هو ان مارگ ۾ ڪافي ترقي حاصل ڪري چڪو هو پر ان
ڪارڻ سندس صحت ڏاڍي بيٺي هئي.

نوجوان پادريءَ عرض ڪيو تہ حضور جيڪڏهن توهانکي
تڪليف نہ ٿئي تہ ڪجھ آسڻن جا نمونا توهين خود
ڪري ڏيکاريو.

حضور جن انهن تي پڇيو توهان جي رهڻي ڪهڙي
آسڻ ۾ آهي؟

مان به چاهيندس ته انکي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪريان. مهرباني ڪري ٻڌايو ته انهيءَ واڪسڌيءَ کي پرابت ڪرڻ لاءِ گهڻو وقت کپي؟

سنگورن ورائيو، ”اها نهايت اوچي اوستا آهي جنهن ۾ سچ ئي زندگيءَ جو مول آڌار آهي ۽ ڪجان ۽ پران ٻڌجي پوي ٿو. اها سڌي تڏهن حاصل ٿئي ٿي، جڏهن سچ شرير جي الگ الگ ۾ ۽ ڪ روم روم ۾ سمائجي وڃي ٿو.

نوجوان ٻئرسٽر چيو، ”اها ته ڪٺن ڳالهه آهي. هڪڙو وڪيل انهيءَ ڪم ۾ ڪيئن ڪامياب ٿيندو؟ مون جهڙي ماڻهوءَ کي ته ڪو ٻيو ساڌن ڪرڻو پوندو. ٻيلا جي اهنسا کي اپنائجي ته ڪهڙو فائدو ملندو؟“

حضور جن اتر ڏنو، ”شينهن ۽ چيتا به توهانکي نقصان ڪونه پهچائيندا ۽ نانگ بلائون توهان جا دوست ٿيئجي پوندا.“

ٻئرسٽر چيو ته اها تمام سٺي ڳالهه آهي پر....

حضور جن فرمايو ته انهيءَ ساڌنا ۾ اِبي به هڪ خوبي آهي. جيڪڏهن اُنهن مان ڪنهن به هڪ ۾ کي مڪمل طور سڌ ڪبو ته ٻيا گڻ پاڻمرادو اچي ويندا.

نوجوان پادري پروفيسر جيڪو حضور جن جا وچن لکندو پئي ويو، سنگورن کي عرض ڪيو ته آسڻ جي باري ۾ ڪجهه روشني وجهو.

حضور جن فرمايو ته ”آسڻ“ لفظ جي معنيٰ آهي ”ٻيٺڪ“ يا وهڻ جو طريقو. هڪ ئي آسڻ ۾ ڪافي دير تائين وهڻ سان ابياس ۾ وڏي هٿي اچي ٿي. آسڻ تي ڪيترا ئي ڪتاب آهن. ڪن ۾ لکيل آهي ته آسڻ ٨٤ آهن پر کي

رهڻ. انهيءَ جو مطلب آهر ڪرڻ لاءِ بهتري حالت بهتر بڻائڻ جي ڪوشش لي نه ڪرڻي آهي. سنتوش ۽ لالچ هي ڀاونا کي ڇڏڻو آهي. دراصل، ڏٺو وڃي ته انسان جون ضرورتون ڪي گهٽيون ڪونهن ته نه راڄا به سوچي لو نه مونکي اڃا به ڪي وڌيڪ گهرجي.

٣- تپ يعني آم سهڻ- سردي گرمي، بک پياس، آس ڇانو، راڳ دويش، اميري غريبي، تندرستي بيماري، نفعو نقصان- انهن سڀني کي صبر ۽ سنتوش سان سولو ڪرڻو آهي. انهن ڪرڻ سان سادڪ جي اندر شڪتي پيدا ٿئي ٿي ۽ ڪشٽ ۽ ڪليش ۾ هو گهٻرائجي ٿو.

٤- سواڌياءِ يعني گرنٿن پڙهڻ جو اڀياس- انهيءَ ۾ سنتن مهاتمائن جو ستسنگ به اچي وڃي ٿو.

٥- ايشور پرڻيڌان- پرماتما ۾ اٽوٽ وشواس رکڻ ۽ ٻانڪي هن جي مرضي تي ڇڏي ڏيڻ. سدائين ٻانڪي هن جو داس سمجهي ڦل جي اڇا نه رکڻ. سلسلي کي جاري رکندي حضور جن فرمايو ته ڀڪتيءَ ۽ شبد ابڪ جي اهر لاڀ جي ڳالهه نه نياري آهي پر صرف جيڪو سادڪ انهن يمن ۽ نيمن جو سچائيءَ سان اڀياس ڪندو ته هو شڪتين سان ڀرپور "سڌيون" حاصل ڪندو. مثال طور جيڪو ڪنهن به حالت ۾ سچ کي نٿو ڇڏي يعني سچ جي اندر اترو اٿن رهندو جو سڀني ۾ به هن جي زبان مان ڪڍيو وچن نٿو ٽرڪي انهيءَ کي "واڪ سڌي" ملي ٿي يعني جيڪو وچن هن جي مکار بند مان نڪرندو سو ضرور پورو ٿيندو.

[1] جوان ٿئي استر جيو نه اها نه لوهان سلي ڳالهه پڌائي ۽

جيڪو ٻين جون شيون چورائي ٿو سو نه صرف ٻين
کي ان جو ٻوجهه پنهنجي سر تي چاڙهي ٿو پر ملين وچار
پڻ ٻون عادتون ۽ بيماريون جيڪي انهن شين سان چنبڙيل
آهن، انهن جو شڪار ٿئي ٿو. هڪ چوريءَ کي لڪائڻ
لاءِ چور کي ڪيئين پاپ ۽ اپراڌ ڪرڻا پون ٿا. ڇل ڪپٽ ۽
دوکو هن جي سڀاءَ جا انگ بڻجي ٿا پون.

ڪام ۽ وشيه واسنا پرمارٿ جي جڙ تي ڪٽي ٿا ڇڏين.
ڪبير صاحب فرمائين ٿا:-

"جهان ڪام تهان نام نهين، جهان نام نهين ڪام،
دونون ڪبهون نه ملين، رو رجني اڪ ٺام."

معني جهڙي طرح پرڪاش ۽ انڌڪار ٻئي گڏ هڪ جڳهه
تي ڪڏهن به رهي نٿا سگهن، ساڳي طرح ڪام ۽ پرماتما جو
پيار ٻئي هڪ ئي هردي ۾ نواس نٿا ڪري سگهن. جڏهن
دل ۾ ڪام جو واسو ٿئي ٿو اتان پرماتما جو نام الوپ ٿيو
وڃي. ڪام واسنا روحاني راهه ۾ وڏي رڪاوٽ آهي.

اپرگرهه- ڪٺي ڪرڻ جي اڇا نه رکڻ کي چئبو
اپرگرهه. هڪ ڀوڳيءَ کي ٻين جي دان پنن تي زندگيءَ
نرواهه ڪرڻ نه کپي ۽ نڪي سماج مٿان بوجهه ٿيڻ کپي.
سنتن مهاتمائن پنهنجي سر حق حلال جي ڪمائيءَ تي ڏاڍو
زور ڏنو آهي.

هاڻي اڇو نيمن تي معني جيڪي ڪرم ڪرڻ کپن يا
اهي آدرش جن جي پيروي ڪرڻ کپي. اهي به پنج آهن:-

١- سوچ يا صفائي- توهانجا شرير صاف سٿرو هئڻ کپي،
توهانجي رهائش جي جاءِ صاف هئڻ گهرجي. توهانجو لباس
صاف ۽ توهانجو ڀوڄن شڌ ۽ توهانجا وچار پوتر هئڻ کپن.

٢- سنتوش معني جيڪي سهج سان ملي انهيءَ تي راضي

معنيٰ آهي روڪڻ يا جيتڻ. گهڻو ڪري سڀني مَتن ۾ انهن جو ذڪر لڀي آهي. پنج يم آهن:-

١- اهنسا

٢- ستيه

٣- استيه، چوري نه ڪرڻ

٤- برهمچريه

٥- اپرگرهه، لياڳ

انهن نيمن جو سڀني سادڪن کي پالن ڪرڻ جڳائي ڇاڪاڻ ته روحاني راهه جا اهي بنيادي ڏاڪا آهن، جن بنا مڪتي ماڻ ناممڪن آهي.

آنمڪ اُنتيءَ لاءِ اوچو اخلاق لازمي ضروري آهي. انهيءَ باري ۾ مان ڪتو سمجهان ته ٻه وايا لي سگهن ٿا. سڀني ڌرمن جي هدايت آهي ته جيڪو جيو هتيا ڪري ٿو يا ڪنهن جي شرير، من يا ڀاونائن کي ڏک ڏئي ٿو، سو ڪٺور دل، نرديي اُنيائي ۽ ظالم آهي ۽ اُنجو سڀاءُ ۽ عادتون پسن جهڙيون ٿي پون. شڪاري جانور جهڙوڪ هيتناڪ، ڇهڪائي ۽ شوخ سڀاءُ جا ٿيندا آهن ۽ ٿيندا گهڻو ڪري ڪالئو آهن. ۽ جيڪي جانور ماس نه کائيندا آهن اهي ٻڪا وغيره سي ٻاڻ وڏاڪ همت ڀريا ۽ ٻئي ڀريا ٿيندا آهن. انسان هسا جهڙوڪ لعنا، چغلي، برائي ٻڇار ٻيا مالڪ هسا جهڙوڪ وبس، حسد، وير ٻاءِ اهي ڪي جسماني هسا کان گهٽ خراب ڪونه آهن.

اهڙي طرح جيڪو ڪرڙ ڳالهائي ٿو تنهنجو من ميلو ٿئي ٿو ۽ ٻوڪ ايڀاس جي سادنا لائق ڪتو رهي. هن ۾ ترداي، حياتي ۽ فرض ادائيءَ ۾ ڪوتاهي ۽ وٺچار شڪتيءَ ڪمي رهڻي.

گهڻو مٿي پهچائي ٿو ۽ اسين پراڻايام جو ساڌن ڪونه اپنائيندا آهيون.

“اشٽانگ يوگ آهي ڇا؟” نوجوان بئرسٽر پڇيو.

“پاتنجلي يوگ کي ئي اشٽانگ يوگ چوندا آهن. اشٽ معنيٰ اٺ ۽ انگ معنيٰ عضوا يا حصا” حضور جن فرمايو.

تنهن تي بئرسٽر چيو ته ڪرپا ڪري انهيءَ جي وياکيا وڌيڪ تفصيل سان سمجهايو.

ستگورن فرمايو، ته “اشٽانگ يوگ جا هي هيٺيان اٺ انگ آهن.

١- يم- اهي سڀ برين عادتن جيڪي ڇڏڻ گهرجن.

٢- نيم سٺين عادتن جيڪي اپنائڻ کپن.

٣- آسڻ- اڀياس وقت ويهڻ جو نمونو.

٤- پراڻايام.

٥- پرتيهار- اندرين جي ٻاهرمکي ڪرتن کي انترمکه ڪرڻ.

٦- ڌارڻا- ايڪاگرتا.

٧- ڌيان.

٨- سماڌي.

پهريان پنج انگ ته ٻاهرمکي ساڌن آهن ۽ پويان ٽي انترمکي ساڌنا جا انگ آهن. اها وياکيا ڪافي آهي يا اڃان وڌيڪ کولي سمجهايان؟” حضور جن پڇيو.

نوجوان پادريءَ وراڻيو، “هن وقت مان يوگ شاستر جو اڀياس ڪري رهيو آهيان. انهيءَ ڪري ان وشيه تي جي وڌيڪ پرڪاش وجهندا ته بهتر.”

حضور جن فرمايو ته يم پنجن قسمن جا آهن. يم لفظ جي

مهاتمائن جي ليک وٽ نا، جنهن جي مدد سان انهيءَ ڏي ٿا. ڪڏهن ڪوئي ڊاڪٽر جهڙو ڪيئي دوائون سکي، ته به هو ڪوئي علاج ڪري سگهي؟ هتي، الڳ ڪتاب يا رسالي جي مدد ڪري سگهن ٿا؟ انهن کي قدم قدم ۾ موجوده ڊاڪٽر جي صلاح مشوري جي ڪيتري ضرورت پوي ٿي. ڪڏهن ته انهن کي ڪيس ئي هر هڪ جو ڪيفيت مان پوري ڄاڻ نه صبح شام وانگر ڪوئي ڪيس حال ڏئي. ڇا هڪ ڇوڪري کي گدامري ۾ ماڻهو مان جنهن جي سوچ هڪ ڪتاب مان جوڙي، پنهنجي لي آهي، شادي ڪري سگهي؟ ڪو ئي دس سال وڪيل وڪالت کي هر مسئلي جي قانوني صلاح ڏيئي سگهي؟ ۽ هزار ورهيه ٻه ڊيالو بنا پنهنجي پير کي جيئڻ جي آذار لاءِ مولڪ ليک سمجهي، جا هو ڪيس هيڏو نئون موڪلي سگهي؟ جا هيئنئر هن وقت بيهار ۽ دنيا مهرباني، ڪالهه يا دنيا جي حالت ۽ بدلجي ويئي آهي؟ رام جو هزارين سال اڳ هن دنيا ۾ آيو هو سو هن وقت يا اڄ مدد ڪري سگهندو؟ نه، مهاتما مترو اس، الهي ڪوئي. پرماتما جي پيار جو ساگر سڪي ڪين ويو آهي. اهو ته اڄ تائين آب ۽ تاب سان چاهي ڏيئي پيو وهي. هتي پيارا پتر (سنت) سدائين هن دنيا ۾ موجود آهن ۽ دنيا انهن کان ڪڏهن به خالي نه رهندي. اهوئي پرماتما جو ودان آهي.

ياد وان جي ان پارٽيءَ مان هڪ نوجوان جنهن لاءِ مونکي پوءِ پتو پيو ته هن ڪاليج جو پروفيسر هو، جيئن ته انهن جهڙي ڪجهه چئي رهيا آهيو سو ته بلڪل ليک ۽ ودلدار پيو لڳي. انهيءَ مارڪس ۽ اسٽالن انگلس والڪر آهي ڇا؟ حضور جن فرمايو ته نه، اسانجو مارڪس ان کان وڌيڪ تو ساڳي ڪي اشٽانگ يوگ جي پهچ ۾

يعني زنده گرائيسٽ جي ضرورت آهي جنهن سان اسين ڳالهائي سگهون، پيار ڪري سگهون ۽ پنهنجي روحاني مسئلن لاءِ صلاح وٺي سگهون. هو ئي اسان کي سيکاريندو ته شرير جي نون دوارن مان خيال ڪيئن ڪڍجي ٿو ۽ ڪيئن شبد کي پڪڙجي. اسان کي ته اها خبر ڪانهي ته اکين دوارن، ڪنن دوارن، نڪ دوارن يا ڪنهن ٻئي دوار ذريعي چڙهائي ڪرڻي آهي. اهڙيءَ ڏس ۾ صرف زنده مهاتما اسان جي سهائتا ڪري سگهي ٿو. اهو شبد هميشه ڪنهن ديهه ڌاري ستگروءَ جي روپ ۾ دنيا ۾ موجود رهيو آهي ۽ جنهن کي پرماتما سان ملڻ جي سچي پياس آهي ان جي سهائتا ۽ رهبري ڪري ٿو."

"اهائي هڪ عام غلطي آهي جا اسين ڪريون ٿا. جنهن مهاتما کي گذريئي هزارين سال ٿي چڪا آهن سو اسان کي سکيا يا دکشا ڪيئن ڏئي سگهي. ساڌارڻ ماڻهو اهڙا تنگدل ٿيندا آهن جو هو ڪڏهن به سچائيءَ کي سويڪار ڪونه ڪندا آهن جيستائين هنن کي سندن ئي گرنٿن پوٿين دواران سمجهايو نه وڃي. پرماتما پنهنجي "پياري پٽ" کي آتمائن جي ڇوٽڪاري لاءِ رڳو ٻه هزار سال اڳي ڪونه موڪليو بلڪ هر زماني ۾ پنهنجي اهڙن پيارن کي موڪليندو رهي ٿو. ڪنهن مهاتما چيو آهي، "سنت نه هوتي جگت مين جل مرتا سنسار."

اندروني روحاني مارگ اهڙو پيچيدو ۽ اڻانگو آهي جو قدم قدم تي گروءَ جي سهائتا جي ضرورت پوي ٿي. مولانا روم صاحب جو ڪلام آهي ته جيڪو مرشد بنا، اندر وڃي ٿو تنهن کي شيطان جهڙيون شڪتيون گمراهه ڪري گهري اونداهي کوهه ۾ اڇلائين ٿيون. جڏهن زنده مهاتما جي شش کي ڪال سندن گروءَ جو روپ ڌاري دوکو ڏئي ٿو ته پوءِ انهن جو ڪهڙو حال ٿيندو جيڪي ماضيءَ جي

جو هنن لون دوارن جي مثل – مٿش شرار جي الدر پروش ڪرڻ جو رستو چائيندؤ هجي ۽ جيڪو اسانکي پرماما سان ملائي سگهي. بس، ٿوري پر اهي آهن سنت مت جون سکيائون.

لهن لي ارڙگس پادري‌ء چيو، ”بائيبل ۾ لکيل آهي ته خدا جي بادشاهت تنهنجي اندر آهي ۽ تون زنده خدا جو مندر آهين.“

حضور جن فرمايو ته اها روحانيت هر ڌرم جي تهه ۾ هوندي آهي پر ڌرمن جي سنستاپڪن جي وچڻ ڪانپوءِ ماڻهو ان اصليت کي وساري ڇڏيندا وڃن ٿا ۽ پرماما کي مورتين، مندرن، ڪتابن، پٿرن، سماڌين يا پوڄين ۾ ڳولڻ جي ڪوشش ڪن ٿا.

پادري‌ء چيو ته توهانجا شيوڪ چون ٿا ته توهين مستڪ ۾ ڪجهه اندر سڪار پيدا آهيو.

حضور جن وراڻيو، ”سنت مهاتمائون پنهنجي شيوڪن کي اندر شبد جو سڪار پيدا آهن. هي اهوئي شبد آهي جنهن جي باري ۾ بائيبل ۾ لکيل آهي ته آد ۾ اهوئي شبد هو جو پرماما سان هو، بلڪ پرماما هو ۽ جنهن سڀ رچنا پيدا ڪئي.“

پادري‌ء چيو ته اهوئي شبد (Word) ڪرائيسٽ (Christ) آهي.

حضور جن هن کي درست ڪندي فرمايو، ”آهي ته، پر هو. ڪرائيسٽ برابر ڌاهه ڌاري شبد هو. هو پنهنجي وقت جو مهاتما هو ۽ جن سندس شرڻ ورتي تنکي پرم پدا وٺڻ واري پر هن وقت هو اسانکي پرماما سان ملڻ جو ساڌن ڪڏهن سگهي؟ الهي‌ء لاء اسانکي موجوده مهاتما

جي شرڪ ۾ گولڙجي رهيو آهي. پنهنجي آتما کي اُن سان جوڙيو. سيني ڌرمن جي سنتن پنهنجي گرنٿن ۾ انهيءَ ورڻن ڪيو آهي.

ان وقت حضور مهاراج جن جو نوڪر اندر آيو ۽ چيائين ته حضور ڪجهه "جول پين" آيا آهن ۽ اندر اچڻ جي اجازت ٿا گهرن.

حضور مهراج جن هنجو مطلب سمجهي ويا ۽ کيس چيائون ته پاڻي انهن ٻورپينس کي اندر وٺي اچ ۽ انهن لاءِ ڪجهه ڪرسيون ڏاهي رک. نوڪر ڪن ٻور پينس کي پاڻ سان وٺي آيو جي بياس نديءَ جي سيٺري ڏسڻ ۽ مهي مارڻ لاءِ آيا هئا. انهن مان ٻه ڄڻا ڪرسچن ڪاليج لاهور ۾ پروفيسر هئا. حضور مهاراج جن اٿي ٻيهي هنجو آدر ڀاءُ ڪيو ۽ کين ڪرسين تي وهاري ڪانٿن چانهه ٻاءِ پڇيو. ان پارٽيءَ جي سرڪردي، جو هڪ بزرگ سهڻ هو، چيو ته صبح جو ناشتو بياس اسٽيشن تي ڪري آيا آهيون. اسان توهان جي مت جي باري ۾ ڏاڍي تعريف ٻڌي آهي انهيءَ ڪري انهيءَ بابت ڪجهه ڄاڻڻ چاهيون ٿا.

حضور جن فرمايو ته سنت مت جي سکيائن بابت مان توهانکي ٿورن لفظن ۾ سمجهائيندس. اسين هميشه ان باري ۾ ٿي ڳالهائي رهيا هئاسين. سنتن جو اهو اپديش آهي ته پرماتما اسان سيني جو ڌيالو پرم پتا آهي ۽ انهيءَ سان ميلاپ ڪرڻ بنا منش جي دکن ۽ ڪليشن جو انت نٿو ٿئي. پرماتما ڪٿي ٻاهر ڪونه ملندو. اسانجو هي منش شرير ئي اهو مندر آهي جنهن ۾ هو نواس ڪري ٿو. هو صرف منش ديهه ۾ ئي ملي سگهيٿو، ٻيءَ ڪنهن به جون کي اهو شرف حاصل ڪونهي. اسانکي اهڙي گروءَ يا رهبر جي ضرورت آهي

زالون ۽ مرد آساليءَ سان ڪري سگهن ٿا ته هڪ ٻئي
سان جو ٻار ته اهي ساڳيا ڪري سگهي ٿو. ان ۾ شرير
جي ٻاهران ڏوارن کي بند ڪري پنهنجي خيال کي شبد سان
جوڙيو آهي جو هردم اساڻي مستڪ ۾ اکين جي پٺيان
ڪرانجهي رهيو آهي. اها ڏور ڏاڍي مڌر سنگيت جي روپ
۾ ڏور ڏام کان اچي ٿي ۽ رستي ۾ سڀني همهن منڊلن کي
ستا ۽ چيتنا ڏيندي من جو مستڪ ۾ اکين جي پٺيان
اچي پنهنجو مقام قائم ڪري ٿي. اها پرماتما ۽ من جي
وچ سڌي ڪڙي آهي. ان ڏن کي پڪڙي اسين سڌو
پنهنجي لاءِ گهر پهچي سگهون ٿا. هي ئي اصولي استان
آهي جتان سرشٽيءَ جي آد ۾ اسين آيا آهيون.

بائيبل ۾ ان شبد کي ڏنو ڪي ورڊ (Word) چيو ويو آهي.
بائيبل ۾ اسين پڙهندا آهيون. "آد ۾ اهو شبد هو ۽ اهو
شبد پرماتما سان هو ۽ اهو شبد ئي پرماتما هو. سڀ ڪجهه
هن ئي بڻايو ۽ جيڪي به اڄ موجود آهي سو هن کان بڻيو."
يونان جي عالمن ان شبد کي "لوگاس" (Logas) سڏيو
آهي. گرو نانڪ هن ان کي شبد نالو ڏنو. ونڪ فرمائين ٿا،
"شبدي ڌرتي شبدي آڪاش، شبدي شبد ڀيا پرڪاش،
سگلي سرشٽ شبد ڪي پاڇي، نانڪ شبد گهٽي گهٽ آڇي."

يعني شبد ڌرتي بڻائي، شبد آڪاش بڻايو. شبد سج
چنڊ ۽ تارا بڻايا. شبد ئي ساري سرشٽيءَ جو آڌار آهي
۽ هو سڀ ڪنهن جي هردي ۾ گونجي رهيو آهي."

قرآن ۾ لکيل آهي ته "ڪن" هن سنسار جي رچنا ڪئي.
سوامي جي مهاراج فرمائين ٿا ته شبد ٽنهي لوڪن جو آڌار
آهي. شبد الله، برهمنڊ، سمنڊ ۽ سڀ لوڪ بڻايا. شبد
ئي ٽن گڻن ۽ سڀني جيون کي پيدا ڪيو آهي. شبد هر ڪنهن

يوگ جو مقصد آهي انهن رڪاوٽن کي دور ڪرڻ. پاتنجلي
رشي پنهنجي پرسڌ گرنٿ يوگ سوتر ۾ يوگ جي پرڀاشا
ڏيندي چيو آهي ته يوگ اهو ساڌن آهي جنهن سان چت
جي ورتين کي روڪي سگهجي ۽ من جي سڀني ڪرانن
کي وس ۾ ڪري سگهجي.

ڊاڪٽر پڇيو، "چت جون ورتيون ڇاکي ٿو چئجي؟"

"حضور جن فرمايو چت جي ورتين جو انگريزيءَ ۾ انواد ڪرڻ
تمام ڪٺن آهي. چت انتهڪرڻ (اندر جي آرسي، من)
جو اهو حصو آهي جنهن تي پدارٿن جو عڪس پوي ٿو.
نانا پرڪارن جا آڪار ۽ روپ جيڪي اندريون چت اڳيان
آڻين ٿيون ۽ انهيءَ ڪري چت جون جيڪي اوستائون
بدلجنديون رهن ٿيون يا بار بار لڳنديون وشيه وڪارن جون
لهرون جيڪي چت جي سطح کي اشانت ڪن ٿيون، انهن
کي چئجي ٿو ورتيون. من جي سطح تي انهن دائما اٿندڙ
طوفاني لهرن کي روڪڻ يوگ جو ڪم آهي."

ڊاڪٽر چيو، "سائين توهان ڪهڙي نه سندر ۽ سرل
ڍنگ سان هر مضمون کي کولي سمجهايو آهي."

ستگورن فرمايو ته اها خوشيءَ جي ڳالهه آهي جو توهانکي
منهنجي سمجهاڻي سرل لڳي ٿي نه ته يوگ ۽ ٻيا پرمارٿي
راز زبان دواران سمجهائڻ ڏکيا آهن.

تنهن تي راءِ روشن لعل چيو، "توهانجي ساڌنا ۽ پاتنجلي
يوگ ۾ ڪهڙو فرق آهي؟"

حضور جن وراڻيو، "اسانجو طريقو سرت شبد يوگ جو
آهي، جنهنکي اپنشد "انحد شبد" ۽ ويد "آدگيت" چوندا.
مسلمان فقير الهيءَ کي "سلطان ال اذڪر" سڏين ٿا. اهو
سهج-يوگ آهي جنهنجو ابياس سڀني ڌرمن ۽ ديشن جا

استان آهي. اهي گهڻي مدت لواس ڪرڻ ڪالپوءِ اهي مان ڪن جيڪي ڪجهه ڪمالي وارا هئا، پرڪاش جا لهو ڪرڻ مٿان ابدا ڏلا. ان پرڪاش جو سهارو ولي اڳيرو وڌ ۽ لرڪتيءَ ۾ وجي پهتا. اُسي پوڄي اهي سرگيشورن جو اڳتي وڌڻ روڪجي واو ۽ لرڪتيءَ کان مٿي ڪن وڃي سگهيا ۽ اهيءَ ڪنول (پرهم دبش) کي لي پرميشور، ستسار جي وڃڻا ڪرڻ واري، پالنا ڪرڻ واري ۽ ستسار کي ناس ڪرڻ واري جو ڏام جپڻ شروع ڪري ڇڏيو.

نوجوان لترستر چوڻ لڳو تہ حضور مولکي تہ ڪجهه بہ سمجهہ ۾ نہ آئي. مولکي لہ ”ارگسہ“ لفظ جي معنيٰ بہ نہ آئي.

حضور جن فرمايو تہ مان اوهانکي سڀ سمجهائيندس پر گورو ڏاون ڪرڻ خلاف اوهانجو اهو بيان خود اُئي اوهانجي لرڪ جو سڀ کان وڏو جواب آهي.

لترستر جيو تہ حضور مان سمجهيا اڪر واپس لو وڃان.

حضور جن فرمايو تہ ارگسہ يا جرگسہ لفظ اصل سنسڪرت جي شبد ”سم“ مان نڪتو آهي، جنهنجو ارٿ آهي ملائڻ يا جوڙڻ. لذهن ڪري ارگسہ جو ارٿ ليو آتما کي پرماتما سان ملائڻ جو ساڌن.

راه روشن لعل جيو تہ رليجن (Religion) اڪر جي بہ معنيٰ ساڳي آهي. اهو اڪر لئٽن ٻوليءَ مان نڪتو آهي. ري (Re) معنيٰ واپس ۽ ليگرس (Lagaris) معنيٰ جوڙڻ. آتما کي پهنجي مالڪ سان ملائڻ لي رليجن (ڌرم) جو مقصد آهي يا هئڻ گهرجي.

”من ۽ ان جا اليڪ قسمن جا ڦرڻا پرماتما کي پراپت ڪرڻ جي مارگسہ ۾ وڏي رڪاوٽ آهن“، حضور جن فرمايو.

ي لمبي عرصي تائين رهندا آهن. مقرر معياد تائين ڀوڳڻ
ڳڻ بعد انهن آتمائن کي وري مات لوڪ ۾ واپس موڪليو
يندو آهي. سڀ سرڳ ۽ نرڪ چوراسيءَ جي دائري ۾ آهن.

راه روشن لعل پڇيو، ”حضور! توهانجي آتمڪ ابياس
ر طريقو ساڳيو پاتنجلي رشيءَ جي پراڻايام جهڙو ئي
ڪين آهي؟“

حضور جن فرمايو ته ائين ڪونهي. پاتنجلي يوڳ جو
يه ساڌن پراڻايام آهي. اهو اڄ ڪلهه جي زماني سان ٺهڪو
ڪي ڇو جو پراچين زماني بنسبت انسان ۾ اندري شڪتي
ڏي ڄج ڪونهي. ڪو ورلو برهمچريه يعني سداچار جي نيمن
پالن ڪريندو ۽ نيڪ پاڪ جيون گهاريندو. ماڻهن جو
ڪاءُ اڪثر ڪري ڀوڳ بلاس ڏانهن آهي. اڄ ڪلهه جي
د ۽ بيمار ڇهرن وارا نوجوان پراڻايام جي ڪٺن ساڌنا يا
ڳ جهڙن ڪريائن جهڙوڪ ڌوتي، نيتي ۽ بستي ڪيئن
ري سگهندا؟ پر ان هوندي به اهو يوڳ اسانکي سهنس
ڪنول کان مٿي پهچائي نه سگهندو.

پراچين ڪال ۾ جوڳين کي پنڊ جي ڇهن چڪرن کي
ڪرڻ ۾ ورهين جا ورهيه لڳي ويندا هئا ۽ اندرو به
ي مشڪلات سان ڪري سگهندا هئا. انهنجو آخرين
اشٽ دل ڪنول آهي جو سنت مت جي ته شروعات
اٿان ٿي ٿئي. آتما کي هيٺين چڪرن مان مٿي کڻڻ لاءِ
ي، پراڻن جو سهارو وٺندا هئا پر چداڪاش (شرير ۾
ڀون آڪاش جو نيترن جي ڀوان ٽيسري تل ۾ آهي) ۾
ڻ سان پراڻ چد آڪاش ۾ سمائجي ويندا هئا ۽ انڪري
ي ان کان مٿي چڙهائي ڪري نه سگهندا هئا. اهي پوءِ
مڃڻ لڳا ته اهو استان ئي روحانيت جو سڀ کان اوچو

بلڪل لازمي آهي ته ڪجهه ان ڪان به وڌيڪ گهرجي.
جيڪڏهن ڪو ماڻهو سارو ڏينهن ٿالهيون ۽ پليٽون مليندو
رهي ۽ ڪاڏي جي ميز تي سجائي رکندو وڃي پر انهن ۾
کاڻ لاءِ ڪجهه به نه وجهي، ته ڇا انهن ڪرڻ سان هن جي
بُک لهندي؟ زندگيءَ کي نيڪ پاڪ بڻائڻ آهي برتن کي
صاف ڪرڻ. اهڙي طرح من برابر نرمل ٿيندو ۽ روحاني
چڙهائيءَ جي لائق بڻجي ٿو پر من جي صفائي هڪ ذريعو
آهي پر زندگيءَ جو مقصد نه.

من کي ٻوار ڇولو ڪجي؟ صرف انهيءَ لاءِ ته اهو چيز
پرماتما جي دربار ۾ پهچي ٿي سگهي. من کي نرمل ڪرڻ
ڪانپوءِ به آتمڪ چڙهائيءَ لاءِ ڪوشش ڪرڻ ڪوي جنهن جي
سوجهي ڪنهن ساڌو مهاتما وٽان ملندي ته نه آواگون جو
چڪر ختم نه ٿيندو. ٻولو زندگي گهارڻ ۽ نيڪ ڪرم ڪرڻ
جو ڦل اهو ملندو جو مٿس ٻئي جنم ۾ رئيس، راجا، مهاراجا،
يا قوم يا ملڪ جو سرڪردو بڻجندو يا ديوتا يا فرشتو
بڻجي ڪنهن سرڳ ۾ ويندو پر هوندو ساڳيو ئي چوراسيءَ
جي چڪر ۾.

نوجوان ٿر ٻستر پڇيو ته ديوتائون ۽ فرشتا به ٿيندا
آهن ڇا؟

حضور جن فرمايو ته جيڪي آتمائون مٿي چڙهي ۽ اڳيئي،
ليسيا يا دان پنج ڪن ٿيون يا ٻيا پراپڪار جا ڪرم ڪن
ٿيون يا سرڳ جي پراپتيءَ لاءِ وشنو، شو يا اندر جي پوڄا ڪن
ٿيون، انهن کي پنهنجي شڀ ڪرمن جو ڦل ماڻڻ لاءِ طرح طرح
جي سرڳن ۾ موڪليو ويندو آهي. اهي ئي آتمائون ديوي ديوتائون
ٿيون. هن ماس منڊل وانگر اتي به اندران جا ٻوڙا آهن.
هتي جو شراب سوڪمر آهي ۽ پنهنجي پنهنجي ڪرمن انوسار

۽ منش کي پورڻ زندگي گهارڻ کپي، جيترو ٿي سگهي پنهنجي دوستن عزيزن جو ڀلو ڪري ۽ ڪنهن به پراڻيءَ کي دک يا نقصان نه پهچائي. ايمانداريءَ سان پنهنجي روزي ڪمائي ۽ يٿا شڪتي انسان ذات جي سيوا ڪري. اها ئي سرو سريشٽ پوڄا ۽ ڀڳتي آهي ۽ مان سمجهان ٿو نه اهو ئي ڪافي آهي.

حضور مهاراج جن فرمايو ته سادڪ لاءِ روحاني سفر جون چار منزلون آهن.

پهرين منزل آهي ڪرم ڪانڊ يا شريعت.

نيڪ ڪرم ڪرڻ جيئن سنسار جي سڀني ڌارمڪ پستڪن ۾ لکيل آهي.

ٻي منزل آهي اپاسنا يا طريقت.

ڪنهن ڪامل مرشد جي هدايت ۽ رهنمائيءَ ۾ روحانيت جي راهه تي هلڻ. من ۽ اندرين کي قابو ڪرڻ ۽ پاڪي ڌيان ۽ ڀڳتيءَ ۾ لڳائي رکڻ.

ٽين منزل آهي ڀڳتي يا معرفت.

مالڪ جي پيار ۾ اهڙو لين ٿيڻ جو هن کانسواءِ ٻي ڪنهن به ڳالهه جو فڪر ئي نه رهي ۽ چت مان سنسار ۽ سنسار جي پدارٿن جو خيال ئي نڪري وڃي، پنج وڪار ختم ٿي وڃن. من ۽ اندريون وس ۾ اچي وڃن. سنسار جي سکن ۽ اندرين جي ڀوڳن جي ترشنا ختم ٿي وڃي.

چوٿين منزل آهي گيان يا حقيقت.

سچ يا حقيقت کي ڄاڻڻ ۽ پرماتما سان ملي هڪ ٿي وڃڻ.

پرماتما جي پراپتيءَ لاءِ پورڻ ۽ نيڪ جيون وتيت ڪرڻ

ته مولانا روم انهيءَ بابت چيو آهي ته:-

جيڪڏهن تون خدا سان ملڻ چاهين ٿو ته وڃي خدا جي ڪنهن پياري جي صحبت ڪر. جيڪڏهن ڪعبي جي زيارت ڪرڻ وڃين ٿو ته پاڻ سان رهنما کڻ جو پاڻ اڳ سي واٽ ڏٺي هجي، پوءِ هو ڪٿي هندو هجي، ترڪ هجي يا عرب. هجي روپ رنگ کي نه ڏس. صرف هن ۾ جيڪا رستي ڏيکارڻ جي لياقت آهي، اها ڏسڻ ۾ رک. پرماتما ۽ پرمارٿي ڳالهين جو گيان ڪنهن پوري مرشد جي سهائتا کانسواءِ حاصل نه ٿي سگهندو. جيڪر السدر جي اوچن آنند منڊل ۾ داخل ٿيڻ چاهيو، جيڪر مالڪ جي درگاهه ۾ پهچڻ چاهيو، اهو ضرور ڪنهن رهبر ۽ رهنما جي ضرورت محسوس ڪندو. پر جيڪر اهو اندروني سفر طئي ڪرڻ لئي ٿو چاهي، انجي مرضي جيڪي وڻيس سو ڪري.

واءِ روشن لعل چيو، "انهن سڀ آهي پر ڪيترا پاکنڊي پرماتما جي نالي ۾ ماڻهن کي ٺڳيندا آهن."

حضور جن ورائيو، "ان ۾ ڪو شڪ ڪونهي. صرف سنتن هميشه جگياسن کي اهڙن دوکيبازن کان خبردار ڪيو آهي. مولانا روم جو ڪلام آهي: "عام طور شيطان نقلي ساڌن جي ويس ۾ رهندو آهي. اڪثر پنهنجو مطلب ان رهبر کي نه ڏي جنهنکي تو پرکيو ناهي. جهڙي طرح پردوش اڙجهه پکين کي ڄاريءَ ۾ ڦاسائڻ لاءِ شڪاري پکين جي اولي ٻولي ٻولندو آهي اهڙي طرح ٺڳ ۽ دوکيباز ساڌو اڙجهه ماڻهن کي ڦاسائڻ لاءِ سنتن جي طرزن جو نقل ڪندا آهن. ۽ سنت بانيءَ مان چورايل گفتا ٻولندا آهن. اڪثر چڱي طرح سوچي سمجهي گرو ڪرڻ کپي."

مر هرلامداس چيو ته حضور! منهنجو وشواس آهي

جي ڪهڙي حاصل ٿي سگھندو؟"

انهن تي راءِ روشن لعل چيو، "سائين! انهيءَ گورو پڻي ۽ اسانجي پارس جي سماج کي ڏاڍي ڀاڃي پهچائي آهي ڇاڪاڻ ۽ انهيءَ جي اوٽ ۾ ڪيترا ٺڳ ٺوڳي گورو سڏائي سادن ماڻهن کي ٺڳيندا ٿا وتن."

حضور جن فرمايو، "اهو ٺيڪ آهي." پر اهو ڪو رستو ڪونهي. سڀني سنتن جو اُپديش آهي ته گورو ڌاران پرمپد پراپتي ناممڪن آهي. گورو صاحب فرمائين ٿا:-

"ڪهي نانڪ پرڀو اهي جڻائي،
بن گور مڪت نه پائي ڪوئي."

ڪبير صاحب فرمائين ٿا:-

"گور بن مالا ڦيرتي، گور بن ديتي دان،
گور بن دان حرام هئي، جاءِ پوڇو ويد پران."

مولانا روم فرمائين ٿا:-

"پار بايد راهه رانها مرو،
از سر خود اندرين صحرا مشو."

يعني خبردار! هن مارگ ۾ مرشد بغير قدم نه رکو، رستي ۾ گھڻيئي خوف خطرا آهن، جن کان صرف ڪامل مرشد ئي لنگهي بچائي سگھندو. جيڪڏهن تون عقلمند آهين ته اڪيلو سفر نه ڪر. پاڻ سان رهبر ضرور ڪڻ.

راءِ روشن لعل پراڻي زماني جي ڪانسٽن وانگر، فارسيءَ جو وڏو ودوان هو. هنکي حضور جن جيڪي مولانا روم جي مثنويءَ مان حوالا ڏنا سي ڏاڍا پسند آيا.

حضور مهاراج جن ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي فرمايو

ڪٿي آهي، اڪراھ سومهه آهن ته "اي انسان! پرماتما جي
بادشاهت تنهنجي اندر آهي؛ پرماتما جي ڪرپا الاهي نسي ڪرڻ ڪري،
مڪتي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪوئي ڪٿي به ٻاهر وڃڻ جي ضرورت
ناهي. منش شرير هن وشال رچنا جو هڪ ننڍو نمونو آهي
۽ جنهن جو رچيندڙ خود ان ۾ وسيو آهي. ڪنهن اهڙي سمرٿ
سجڻ جي ڪرپا ڪرڻ سان هنهنڪي ان حوالي لاڳين پيچڻ جي
ڳجهه مارگ جي ڄاڻ هجي؛ ان حالت ۾ مالڪ جي مدد
ڳالهين ولي وڃي سگهي. هڪڙي گرو ڇڏيو، استاد ڀيا وهم
ڇڏيو، يا ڪنهن ٻئي ناتي سان توهين ڪمس سڏيو."

ان نوجوان وري وچ ۾ ٻي چيو ته توهين گرو وٺڻ جي
ٻي پرچار ڪري رهيا آهيو. سمجهو ماڻهوءَ کي گرو ڌارڻ
ڪرڻ جي ضرورت ئي ڪهڙي؟

حضور جن مهڪي فرمايو، "برابر توهين ودوان آهيو پر
جا توهين سڀ ڪجهه ٻالپڻ سکيا آهيو؟ ڇا ڀلا توهين پروس
جو وڃا؟ حقيقت ۾ منش جمڻ کان وٺي ٻالپڻ ڪجهه به نه
سکي سگهي، ڪو ته ڪو هڪڙي هاڻ، ٻالپڻ، ڪالڻ، ٻهرڻ
۽ رالد ڪرڻ ٻالڪپڻ کان ئي سيکاريو. مائي پيءُ، ڀاءُ ڀيڻ، ساٿ
دوست، اهي سڀ اسڪول يا ڪاليج ۾ وڃڻ کان اڳ ٻالڪ
جا سيکاريندڙ آهن. اسڪول ۾ ٻوهالسڪي پنجابي، هندي،
اردو، فارسي، انگريزي، ڪلڪ، الهاس، جاگرافي ـ اهي
سڀ سکڻ لاءِ استاد جي ضرورت پئي. ڪاليج ۾ ارٿ شاستر
فلاسافي، وگيان، ڪيمسٽري، وڪالت، ڊاڪٽري، انجنيري
وغيره سکيا. زندگيءَ ۾ اڳتي وڌيا ته ٻهالسڪي دوستن ۽
آفيسرن رهنمائي ڪئي. هاڻي جڏهن دنيا جي علم ۾ به هر
ماڻهوءَ استاد جي ضرورت پوي ٿي ته پوءِ آتما ۽ پرماتما
جو انهن سڀني کان پيچيدو آهي، اهو بغير گرو

”ها آهن ۽ انهجي اصليت اهڙي آهي جهڙو هيٺڙ لوهانجو ۽ مهنجو هتي موجود هئڻ.“ حضور مهاراج جن فرمايو.

لڇمڻ کي روشن لعل ٻڌرامڻ چيو، ”مهنجو متر اهي سوال پوءِ به پڇي سگهجي ٿو. مهربان ڪرپا ڪري سنت مت جي اصولن ۽ پريم پرانتيءَ جي مارگ تي پرڪاش وجهو.“

حضور مهاراج جن فرمايو، ”سنت مت نهايت سرل آهي. سنتن جي اها سکيا آهي ته جيڪي به دک ۽ ڪليش اسين ڀوڳيون ٿا سي صرف انهيءَ ڪري جو اسين پرماتما کان وڇڙيل آهيون ۽ انهيءَ ڪري انهن کان ڇٽڻ جو اهوئي طريقو آهي ته آتما واپس وڃي پرماتما ۾ سمائجي. هي سنسار اسانجو اصلي گهر ڪونهي. آتما ته پرم آنند ۽ چيتنتا جي ان ساگر جي هڪ ٻوند آهي جنهنکان وڇڙئي هنکي ڪروڙن سال گذري ويا آهن. هيءَ هن دنيا ۾ هڪ پرديسڻ آهي. آتما جهڙي اِي چيتن وستو آهي ڪاڻ ته هوءَ پرماتما جي نور جي هڪ پرڪاش ڪرڻ آهي جا هتي اچي گندگيءَ ۾ ڦاسي پيئي آهي. ائين سمجهو ته منائي ۽ پٿر (جڙ ۽ چيتن) هڪ ٻئي ٻڌن ۾ ٻڌا ويا آهن. اها ذاتي اسمانتا ئي آتما جي دکن ۽ مصيبتن جو مول ڪارڻ آهي.

جيستائين آتما واپس پنهنجي گهر پهچي مالڪ سان ميلاپ نه ڪندي تيستائين سندس دکن ۽ ڪليشن جو انهاس ختم نه ٿيندو. سنت مهاتمائون هوڪو ڏئي چون ٿا ته ان مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ توهانکي پنهنجي شرير کان ٻاهر وڃڻ جي ضرورت ناهي. هيءَ انساني ديهه ئي زنده پرماتما جو مندر آهي. هن نون دوارن واري مندر ۾ ئي پرماتما جو نواس آهي. ٻاهر اڄ تائين نه ڪنهنکي مليو آهي ۽ نه ملندو. سڀ سنت مهاتمائون، پير پيغمبر جن به پرمارٿ جي کوج

آسان آهي ته هڪ اهڙو آدمي، جو پرماتما جي ڏيهن ۾ پهچڻ
مشڪل. اهو سنسار جي پدارٿن جو موهه ته آهي جو انسان کي
بار بار هن ماتي منڊل ۾ ڇڪي ٿو آڻي ۽ جنم مرڻ جي چڪر
۾ ڦاسائي ٿو وجهي. سنسار ۾ رهي به سنسار جا غلام نه ٿيڻو.
پنهنجا سڀ ڪم ڪارن ڪرڻو پر ارموهي ٿيڻي ڪرڻو.
"دست بڪار دل بيار" هيءَ سان مثال ڪرڻو پر دل دلدار
۾ جوڙي رکو. من کي ليلاري رهڻ جي عادت وجهو. اهو
ڪو نهايت مشڪل ڪم ڪرڻو. سارو ڏينهن دنيوي ڪمن
ڪارن جي سر انجامي ڪرڻو پر ايترو ويلي به ڪلاڪ
"پنهنجو ڪم" ڪرڻو."

نوجوان پرستر ڪجهه ڪلمدي ۽ ڪجهه گنبير ٿي پڇيو،
"اسين جيڪي ڪجهه ڪريون ٿا اهو اسانجو "پنهنجو ڪم"
ڪونهي؟"

حضور جن اُتر ڏنو، "نه، رات ڏينهن، چوويهه ٿي
ڪلاڪ جيڪي ڪجهه انسان ڪري ٿو سو ٿا اهو سو هانجو
پنهنجو ڪم ڪونهي. ذرا ڪن ته ان ڳالهه تي غور ڪريو.
لوهانجو سڀ کان گهڻو وقت ته پنهنجي عال اولاد لاءِ ڪمائڻ ۾
ٿو وڃي. ڪجهه وقت مٽن مائٽن ۽ يارن دوستن جي شيوا ڪرڻ
۾ گذري ٿو وڃي. هر روز ڪجهه وقت لوهين پنهنجي شرير
جي ديک ڀال ڪرڻ ۾ وڃائڻ ڪريو ٿا پر اهو شرير به لوهانکي
هڪ ڏينهن ڇڏي ويندو. 'لوهين' هي شرير ڪين آهيو.
هن مٽيءَ جي پتلي کي هڪ ڏينهن ڇڏڻو ٿي پوندو ۽ هنکي
يا ته آگ هي سپرد ڪرڻو پوندو يا مٽيءَ ۾ دفنائڻو پوندو.
لوهان جو پنهنجو ڪم آهي، پنهنجي آتما کي لوڪ ۽ جوراسيءَ
کان بچائي پرماتما جي ڌام ۾ پهچائڻ."

"پنج لوڪ ۽ سرڳ آهن ڇا؟" پرستر پڇيو.

نئون ڌرم، سمپردايه يا سماج کڙي کوله ڪندا آهن ۽ لکي
اهي پاڪي ڪنهن به ڌرم، ڪرلت يا مت سان جڪڙي
رکندا آهن. الهجو اُپديش سڌو ۽ سرل هوندو آهي ۽ پنهنجي
ششن کي اهالي هدايت ڪندا آهن ته جيئن به ڌرم ۽ سماج
۾ لوهانجو جنم ٿيو آهي ان ۾ ٿي رهو. پرماتما ڌرم يا
مذهب بدلائڻ سان ڪين ملندو آهي.

سنتن ڪڏهن به ڪنهن ڌرم جو پايو ڪين وڌو. الهن جي
چولي ڇڏڻ ڪانپوءِ سندن ٿي پوئلڳ پاڪي ليدن ليدن ٽڪرن
۾ ورهائي، اُنهنکي نون ڌرمن جي شڪل ڏئي ليا. سنت
ڪڏهن به رسم رواج يا ڪرم ڪانڊ جي هدايت ڪين
ڪندا آهن ۽ ڪو ڪا خاص پوشاڪ پهرڻ يا رهڻيءَ جو
اُپديش ڏيندا آهن.

هو دنيا کي تياڳڻ يا گهر ٻار کي ڇڏڻ جو اُپديش ڪين
ڪندا آهن. هن دنيا ۾ رهندي ۽ پنهنجا فرض نباهيندي،
پرماتما جي بخشيل نعمتن مان سک پائي ولو پر نرمل ٻڌي ۽
وواڪ سان. پنهنجي من کي هن سنسار جي فنا ۽ ناسولت
پدارٿن جي موهه ۾ اهڙو نه ڦاسائي رکو جو الهجي جدائي
توهان لاءِ دک ۽ چنتا جو باعث بڻجي پوي. الهن پدارٿن
جي اصليت ۽ مهتو کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪريو. اهي
سڀ توهانجي ورتائڻ لاءِ آهن. توهين الهن جا غلام نه بڻجو.
پنهنجي گذران لاءِ پيسو ڪمايو پر الکي گهڻي اهميت نه ڏيو.
سوچي ڏسو ته دنيا مان ڪوچ ڪرڻ وقت يا پرلوڪ ۾،
ڌن دولت ڪهڙي مدد ڪندي؟

"ڪرائيسٽ ڪهڙن نه صاف سندر لفظن ۾ ٻڌايو آهي ته
پرماتما جي پراپتيءَ ۾ ڌن دولت ڪيڏي نه رڪاوٽ آهي!
هن فرمايو آهي ته سئيءَ جي ناڪي مان اُٺ جو لنگهڻ وڌيڪ

" ڪندي "
ايداش همیشه ساڳيا ئي رهندا آهن صرف
ڪالهوه هڪ مهاتما کان اٿي مهاتما وٽ واهندي
ڪيچ سمي وبدو آهي ۽ پرماتما پاڻکي ڪئين روپن
آهي. الهن چيو ويندو آهي ان لاءِ متان ڪو پراڻو ساڌن چڪو
۾ طاهر ڪندو آهي گمراهه نه ڪري ڇڏي. اها روحالي
هرلدي ۾ دنيا ڪي صاحب وٽ هئي ۽ پوءِ ڦري
چاپي ڪنهن وقت ڪبير الهن وٽ رهي.
گورو نانڪ وٽ آئي ۽ ڏهن گدين تائين سپاهيو جنهن ووي اها
لهڪالوره الهي صاحب الهيءَ کي حوالي ڪئي. اهو قدرت
چاپي سرامي جي مهاراج جن جي وقت ڪالهوه همیشه حالتن
جو آد کان لمر رهيو آهي نه ڪيچ ڏسون و ڀنا نه وڏن وڏن
۾ ڦير گهير ليندي رهي ٿي، اسين پوالڪن سندن اصلي سکيائن کي
ماضيءَ جي مهاتمالن جي جيترو ملڪ الهن کي گد رائي صرف ڪڍهه
وساري ڇڏيو آهي، آملڪ ايباس جو ساڌن، جو الهن سنعن
صدارن ليون آهن. تنهنجي لـ هستجي عتبد لمدن کي
جي سکيا جو سار هو، تنهنجي ڪر تڻن مارڪ
بوجهه ئي ڪالهي.
" هاٿي " سنسـ مسـ " ئي اچو. هي دنيا ۽ جڏهه
جي. اهو ايترو ئي پراچين آهي، جيتري هر سـ
ن پيدا ليو تڏهن کان اهو مارڪ هلندو آيو آهي. هر
هر ملڪ ۽ هر دور لاءِ پريو پرايتيءَ جو اهو ئي هڪڙو سـ
ي رهيو آهي. همیشه سنسـ هر هنڌ ۾ هر ديس ۾ ا
پندا آهن. سندن رهڻ سهڻ جا طريقا پنهنجي ديش ۽
. يا پنهنجي ملڪ جي رهڻي رواجن، آب هوا
اهن سبب هڪ ٻئي کان نيارا ئي سگهن ٿا. ب
ساڳيو آهي پوءِ ڪٿي اهو اپداش سـ
اعربي بوليءَ ۾ ڏلل هجي.

لئي هنکي هڪ ڪوڙهئي جي جهوپڙيءَ ۾ رات ڪاٽڻي پيئي ۽ اُتي ڏينهن هنکي شفا بخشيائون. سقراط وانگر گورو نانڪ کي به "ڪراهيو" (گمراه ڪندڙ) سڏيندا هئا.

"سڀني سڌارڪن جي قسمت ۾ اهين ئي ٿيندو آهي. آريه سماج جي سنستاپڪ سوامي دياننــد کي پڻ زهر ڏنو ويو." راءِ روشن لعل چيو.

نوجوان پروفيسر پڇيو، "راڌا سوامي" لفظ جو مطلب ڇا آهي؟"

حضور جن فرمايو ته مان ان مضمون تي پوءِ ٿو اچان. پهرين مان توهان کي سنت مت جي خاص سڌانتن بابت ٻڌائيندس. پر ڇو ته مان توهان جو ئي سوال پهريان کڻان ٿو. جيئن پرماتما جا ٻيا به انيڪ نالا آهن، اهڙي طرح راڌا سوامي پڻ ان پرماتما جو هڪ نالو آهي. راڌا معنيٰ آتما ۽ سوامي معنيٰ ڪُل مالڪ. گهڻو ڪري سڀني مهاتمائن پرماتما کي سوامي ڪري پڪاريو آهي. گورو نانڪ صاحب فرمائين ٿا، "اوچ اپار بي انت سوامي، ڪوڻ جاڻي گڻ تيري" ڪبير صاحب پڻ انکي "سوامي" ڪري سڏيو آهي. راڌا لفظ جوڙڻ ڪري اها سڀ غلط فهمي پيدا ٿي آهي.

باوا هرنامسنگهه پڇيو، "توهان جي ۽ گورو نانڪ جي مت ۾ ڪهڙو فرق آهي."

حضور جن اُتر ڏنو، "ڪجهه به نه. نانڪ، ڪبير، دادو، پلٽو، تلسيداس، جڳجيون، شمس تبريز، مولانا روم، خواجه حافظ، منصور، بابا فريد، مجاديد الف ثاني ۽ ٻين سنتن، پوءِ ڪٿي به ڪهڙي به ديش، قوم يا مذهب جا هئا سڀني ان هڪ ئي سچ جو پرچار ڪيو آهي. سڌانت، طريقا،

ڪرسيءَ ۾ ويٺا. آها! هنجي اها سڊول مرڪ ڪهڙي نه پياري ۽ ڪشش واري هئي! انجو ورڻن ئي نٿو لکي سگهجي. سندن اٿڻ ويهڻ، ڳالهائڻ، مطلب ته هر ادا ۾ عجيب جادو ۽ اپار شانتي سمايل هئي.

شروعاتي ڳالهه ٻولهه کانپوءِ راءِ روشنلعل پنهنجي من جي ڳالهه ظاهر ڪندي پڇيو، "حضور! توهانجي مت جون ڪهڙيون سکيائون آهن؟"

حضور مهاراج جن ڪجهه فرمائين تنهنکان اڳ ئي نوجوان ٻه ستر ٻيدرا وچ ۾ ٻولي پيو ته اسان ٻڌو آهي ته توهين پرماتما کي ڪونه مڃيندا آهيو ۽ ان جي ٻدران گوروءَ جي پوڄا ڪندا آهيو.

حضور جن فرمايو، "توهان جي مهرباني! جو توهان هي سوال پڇي مونجو ڪم آسان ڪيو آهي ۽ سنت مت جي بن مول سدانتن جي تائيد ڪئي آهي. اسين نه رڳو پرماتما ۾ پورن وشواس ٿا رکون بلڪ اهو به ٿا مڃون ته سچي شانتي ۽ مڪتي ڪيسنائين نه ٿي ملي جيسنائين آتما اُن پرماتما ۾ لين نٿي ٿئي، جو پرم آنند جو ساگر آهي، جو سرو پرڪاش، گيان ۽ آنند جو ڀنڊار آهي. پرماتما ئي سنت مت جي آد ۽ انت آهي...."

اهيءَ تي نوجوان ٻه ستر چيو، "تعجب جي ڳالهه جنهن جو ماڻهن هن مت لاءِ ڪهڙا نه عجيب افواهه ڦهلائي رکيا آهن!"

"هن جو ته پاڻ وٽ ڪو نئون حال ڪونهي،" مهاراج جن فرمايو. "دنيا ڪرائسٽ، ڪبير، منصور ۽ ٻين سان ڪهڙو سلوڪ ڪيو؟ هڪ سياري جي رات جو گورو نانڪ کي قصور شهر ۾ ڪنهن به پنهنجي گهر ۾ اجهو ڪونه ڏنو ۽ مجبور

وارتالاپ جو آرنڀ

تاريخ مهيني يا سال جو ڪوئي ڏيان ڪونهي ڇو جو ان جي ضرورت ڪونہ سمجهي وئي پر ايترو ضرور ياد آهم تہ اهو سياري جي ولڪشن جو وقت هو، جو لاهور جو ڊسٽرڪٽ ۽ سيشن جج راءِ بهادر مالعل هميشہ وانگر پنهنجي موڪل جو وقت حضور جن جي چرڻن ۾ گذارڻ لاءِ ڪن دوستن سان گڏجي ڏيري ۾ آيو هو. انهن آيل دوستن ۾ هڪ هو راءِ روشن لعل بئريسٽر، لاهور هاءِ ڪورٽ جو مشهور وڪيل جو ڪنهن وقت پنجاب آريہ سماج جي پرتينڌي سڀا جو سڀاپتي ٿي رهي چڪو هو ۽ ٻيو هو لاهور وارو مشهور ڊاڪٽر باوا هرنامسنگهہ، ملير يا جو اسپيشلسٽ، ٽيون نوجوان بئريسٽر مسٽر ڍينگرا (يا ڍيندرا)، ڊاڪٽر .... علي، هڪ مسلمان ڊاڪٽر ۽ ٻيا بہ معزز ماڻهو هئا جن جا نالا ياد ڪونہ اٿم. انهن سڀني کي چانهہ وغيره پياري، حضور مهاراج جن جي بيٺڪ ۾ وهاري، ٿن جي اچڻ جي حضور جن کي سوچنا ڏني وئي.

ڪجهہ منٽن کانپوءِ حضور جن وٽن آيا. ان وقت سندن شان ۽ جلال ڪنهن شهنشاهہ کان گهٽ ڪونہ ٿي لڳو. مهر ڀري مسڪراهٽ سان اسانجو آدر ڀاءُ ڪري اسان سان ئي گڏ هيٺ فرش تي ويهي رهيا. اسان سڀني گهڻي ونتي ڪئي تہ ڪرپا ڪري آرام ڪرسيءَ تي ويهو پر هو اسان سان گڏ زمين تي ئي ويٺا رهيا. ايتري ۾ بئريسٽر روشن لعل پنهنجي عدالتي چترائيءَ کان ڪم ورتو. داتا جن کي عرض ڪيائين تہ حضور! جيڪڏهن توهين اسان کان ٿورو مٿرو ويهندا تہ توهانکي چڱي طرح ڏسي ۽ ٻڌي سگهنداسين. ان تي حضور جن ڪلي ڏنو ۽ سڀني جي دل رکڻ لاءِ اٿي آرام

انجي رهبري ۽ رهنمائي ڪندو رهندو.

اهڙو ڪامل ڪشتيبان هي جسماني چولو ڇڏي ڪالبوء بـ
پنهنجي سڪن شيوڪن جي سار سنڀال لهندو رهيو. اهڙا
ايڪ مثال حضور جن جي ڪيترن ئي شش جي ذاتي انڀو
۾ آيا آهن. اهڙا هئا حضور بابا ساون سنگهه جن، جي "بياس
جا سنت" نالي سان پرسڌ هئا ۽ جن پورا ۴۵ سال جيون جي
رهنمائي ڪئي ۽ ڀٽڪيل جيو آتمائن جي ڪٺن بـ
ذاتي ڀات جي پيد پاو ڪااسواه مدد ۽ سنڀال ڪئي. هنن
۲ اپريل ۱۹۴۸ تي ۹۰ سالن جي ڄمار ۾ هن خاڪي چولي
جو تياڳ ڪيو.

دريائي لعل

ڄڳياسوءِ مٿان زوريءَ مڙهڻ جي ڪوشش ڪانہ ڪئي ۽ اڪو ڪنهنکي آڏو شواس وڪي انهن سکيائن کي سوڪار ڪرڻ لاءِ چيو. بلڪ هو انهيءَ ڳالهہ تي زور ڏيندا هئا تہ نام جي ڪمائيءَ دوارا پنهنجو انيو حاصل ڪري پوءِ تي سنت مت جي سڌانتن کي مڃو. پر ڳنڍو ڳنڍ ڪن مول سڌانتن کي عارضي طور ڀيران سوڪار ڪرڻو ئي پوندو، جهڙي طرح جاميٽريءَ ۾ ڪجهہ انومانن کي مڃي اڳتي وڌڻو پوندو آهي.

حضور جن جي نقط نگاهہ وشال ۽ واپڪ هئي جنهن ۾ مذهبي تعصب کي ڪوبہ استان ڪونہ هو. هو پنهنجي ستسنگن ۾ عام طور مسلمانن ۽ صوفي فقيرن جي باڻيءَ ۽ وچنن جا حوالا ڏيندا هئا ۽ خاص ڪري قران جي هن آيت تي گهڻو زور ڏيندا هئا:-

”موتو قبل الموتو“ يعني مرڻ کان اڳي مرو.

جڏهن مڻش ڪمائي ڪري روز روز مرڻ سکي ٿو يعني پنهنجي اچا انوسار شرير مان چيتنا کي هٽائي مستڪ ۾ شو نيترو وٽ ايڪاگر ڪري سگهيتو تہ پوءِ جڻ تہ هو موت، تي فتح پائي ٿو ۽ هن لاءِ آخرت جي عذابن جو ڪو سوال ئي ڪونهي.

حضور مهاراج جن فرمائيندا هئا تہ مانک جنم دراپ رتن آهي جو بار بار نہ ٿو ملي. اسين صرف مڻش چولي ۾ ئي چوراسيءَ جي چڪر مان آزاد ٿيڻ جو پرتن ڪري سگهون ٿا يعني من ۽ مايا جي ڄار مان ڇوٽڪارو حاصل ڪري پنهنجي نج ڌام پهچي سگهون ٿا جتان آد ۾ لٿا آهيون. اهو مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ اسانکي ڪنهن ڪامل مرشد يا پورڻ ستگوروءَ جي آڳيا ۾ رهي ابياس ڪرڻو پوندو. اهو سنت ستگورو نہ رڳو اسانکي ساڌنا سيکاريندو بلڪ اسان سان آخرين منزل تائين هروقت انگ سنگ رهي

هوندي پڻ الوکي نمرتا ۽ ديتتا جا پتدار هئا. آمر گيان پريو پرايتي جي نرمل مارگ ۾ هن ايڪ جيون جي سهاڻ ڪئي ۽ ڪين الدر ۾ نوراني درشن جو سهارو ڏئي ڪرائي ڪيو. اهڙا برهمي شش جن کي سندن روحاني رسائيءَ ج قدر هر سي جڏهن سندن چرڻن ۾ جهڪڻ چاهيندا هئا ته ه ڪين منع ڪندا هئا. مشڪندڙ چهري سان ائين هٿ جوڙي سڀني کي نمسڪار ڪندا هئا ۽ هميشه فرمائيندا هئا ته مان داسن جو داس آهيان ۽ اهو منهنجو فرض آهي ته مان جيو جي سهائتا ۽ شيوا ڪريان.

حضور مهاراج جن جي سکيائن جو سار

هنجو اُپديش هو ته انسان جي ديهه هري مندر آهي الهيءَ ۾ ئي پرمالما جي پوڄا ڪرڻ گهرجي. جيڪڏهن ڪو انسان روحاني تجربو يا کوج ڪرڻ چاهي ۽ پنهنجو پاڻ سڃاڻڻ چاهي ته الهيءَ لاءِ سڀ کان عمدي پرايوگ شالا (Laboratory) ۾ هنکي پنهنجي اندر ئي ملندي. سڀني سنت مهاتمائن جي سکيا آهي ته "خدا جي بادشاهت" يا پرمالما جو ذات ملش جي اندر آهي ۽ هو الهيءَ جو اپٽ لڌهن ڪري سگهندو جڏهن نمرتا ۽ ڏايرج سان شبد يا نام جي ڪمائي ڪندو. هي اهوئي شبد آهي جنهن جي باري ۾ ڪرائيست فرمايو آهي ته "اهو پرمالما وٽ هو ۽ اهو پرمالما هو ۽ اڄ ۽ اهو پرمالما آهي" اهو شبد هن ڪلجڳ ۾ ڪو پوري گروءَ جي ڪرپا سان پرايت ٿي سگهجي ٿو. اهو شبد نه صرف ساري رچنا جو سهارو آهي بلڪ اسانجي اندر ۾ هر وقت گونجندي رهيو آهي. الهيءَ شبد ڏريعي اسانجي گناهن ۾ ديل آتما آزاد ٿي آڪاش منڊل ڏانهن پرواز ڪري آخر وڃي پرمالما ۾ لين ٿي ٿي.

حضور مهاراج جن ڪڏهن ته انهن سڌانتن کي ڪنهن ـــ

۽ انهيءَ وچن اندر لاهه پارت جي سيني پراڻن مان جگياسو اچي ڪٿا ٻڌندا هئا. سنگت هزارن ۾ هوندي ۽ پورن شانتي هوندي هئي.

جيتوڻيڪ هزارين ماڻهو حضور جن جا شش هئا ۽ سندن هر حڪم جي بجاوري پريم ۽ آدرسان ڪندا هئا ان هوندي ۽ پاڻ هميشه نهٺائي ۽ نمرتا جا پيدار هوندا هئا ۽ ڪو به جگياسو ساڻن ملڻ ڪمهل ماڻي سگهيو ٿي. ايتري قدر جو سڪرانڊري ۽ ٻين جي منع ڪرڻ ٿي ۽ پنهنجي ننڊ ۽ آرام جي وقت ۾ ماڻهن کي اندر اچڻ جي اجازت ڏيندا هئا. اڪثر ڪري فرمائيندا هئا ته هيءَ ديهه ٻين جي شيوا ۾ لڳي وڃي ته انکان بهتر ٻيو ڇا ٿو ٿي سگهي؟ ڪڏهن ڪڏهن ٿڌي آواز ۾ فرمائيندا هئا ته سنتن جي جاگير آهي ٻي ڏک ۽ ڏاکڙا. هو هن دنيا ۾ آرام جي زندگي بسر ڪرڻ ڪين ايندا آهن پر ايندا آهن ٻين جي شيوا ڪرڻ لاءِ انهن جا دک درد پاڻ تي هموار ڪرڻ. اهو ٻڌي سڀ چپ ٿي ويندا هئا. هو ڪنهن به قسم جي ڪنهن کان به پيسا ڪين وٺندا هئا. سندن عقيدو پڻ گورو نانڪ صاحب جن جهڙو هوندو هو ته:

”گهال کاءِ ڪڇ هٿون دي نانڪ راهه پڇاڻي سوءِ.“

ارٿات جيڪو پنهنجي روزي پاڻ ڪمائي ٿو ۽ ان ڪمائيءَ مان ڪڇ دان ڪري ٿو، انکي ئي پرماتما جو مارگ هٿ اچي ٿو. سندن شيوڪن، جنهن ۾ قريب قريب سيني قسمن جا ماڻهو هئا، کي به اها هدايت هئي ته حق حلال جي ڪمائيءَ تي گذارو ڪريو ۽ ڪنهن کان به ڪا پيسا نه وٺو.

جيتوڻيڪ حضور جن الوڪڪ شڪتين سان ڀرپور هئا، سندن سيني جالين ۽ پراڻن لاءِ ودياشي ملڪن جا هزارين شش هئا ان

گرو نانڪ صاحب فرمائين ٿا اهڙي طرح سرت شبد جو
ابياس ڪري هن ڀو ساگر مان تري پار پئو.

هن دوهي جي ٽوڙن لئي الفاظ ۾ سمجهڻ سنساري ۽
پرمارٿي رهڻيءَ جو سار اچي ٿو وڃي.

هنن اپديش اهڙو نه سول ۽ آروڙهه وشين جي واکيا
اهڙي نه سولي ۽ موهيندڙ هوندي هئي جو هڪ اڻ
پڙهيل ڳوٺاڻو به ڪين ڇُڳيءَ ۾ سڀ سمجهي سگهندو
هو. الهيءَ هوندي به اهي اپديش اهڙي ڳوڙهي گيان سان
ڀريل هوندا هئا جو چڱا چڱا ودوان ۽ ڏاڏا بڙ ڏي دنگ
رهجي ويندا هئا.

حضور مهاراج جن پنهنجي اپديش ۾ ڪنهن به لوڀتا يا
اصليت جي دعوٰي نه ڪئي ۽ نه ڪا نظر سان ڏاڍو وڃي نه
هن سنسار ۾ ڪا نئين وستو آهي نه ڪاله. صرف ٿئين اوائل
۾ پراڻي روحاني دوا يعني حضور جن الهيءَ کي اپديش کي
دهراڻو جيڪو ڪبير ۽ نانڪ، دادو ۽ پلٽو، حافظ ۽
مولانا روم، پنهنجي زماني ۾ جيون کي ڏنو.
فرمائيندا هئا ته سنتن جي پڙهي ڪڏهن ختم نٿي لئي
۽ هنن جو قوم، مذهب ۽ ذات پات سان ڪو به سنبنڌ نٿو
رهي. سنتن جو اپديش سرواڪ آهي. گرو نانڪ صاحب
جن فرمائين ٿا:—

"کتري براهمڻ سُوڊ ويش،
اپديس چهُن ورنا ڪو سانجها."

حضور مهاراج جن جا شبد الڪل ۾ لکيا هئا جن ۾
سڀني قسمن جا ماڻهو، جهڙوڪ چتروالاري، هوشيار پروفيسر
وزير ۽ ڪي راجا مهاراجا به هئا. مهني جي آخري آرلوا
لي جيڪو ستسنگ گهندو هو، الهيءَ ۾ ستگورن جا پريم لوا

هن ڪڏهن هڪ پئسو به سنگتن يا انهي سنگت کان
پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ نه ورتو ۽ هميشه حق حلال جي
ڪمائيءَ مان گذارو ڪرڻ جي هدايت ڪندا هئا. حصار
ضلعي ۾ سرسي پرسان سڪندرپور ڳوٺ ۾ ڪين ڪافي وڏي
زمين (Farm) هئي جا هن ڪمائي ۽ تي پنهنجي پيٽ جي
ورهائي ڏني.

سندن مختصر جيون ڪٿا مان پنهنجي دوست پروفيسر جگموهنلال جي هن ليک سان سماپت ڪريان ٿو.

”بياس جي لڳ ڀڳ معمولي اسٽيشن کان لڳ ڀڳ ٻي ميل پري، سنساري جهنجهٽن کان دور ايڪانت ۾ اوون مهاتما رهندو هو، جنهن کي عام طور ”بياس جو سنت“ ڪري سڏيندا هئا.

هو سنياسي يا نرموهي ڪونه هئا. هن ڪڏهن به گيروا رنگ وستر ڪين پهريا ۽ نڪي هنن جا شش اهي وستر پائين ٿا، سواءِ انهن جي، جي اڳ ئي ڪنهن سنياسين جي سمپرداءِ سان واسطو رکندڙ آهن. هو پنهنجي سنگت، بابا جيمل سنگهه جن وانگر صاف سفيد وستر پهريندا هئا. پر ۽ هو پنهنجي جيون اهڙا نه ترموهي ٿي ورتاءُ ڪندا هئا، جو جنهن کي اوچا آدرش گرو نانڪ صاحب جن پنهنجي هٿلين پاڻي ۾ فرمايا آهن، انهن جو حضور مهاراج جن زنده مثال هئا.

”جيئن جل مهه ڪمل نرالم مرغائي نيساڻي،
سرت سبد ڀؤ ساگر ترئي نانڪ نام وکاڻي.“

جهڙي طرح ڪمل پاڻيءَ ۾ رهندي به پسي ٿو ۽ مرغابي پاڻيءَ ۾ ئي رهندي پر ڇڏهن ٻه اڏامي ٿي ته کنڀ پرن سان،

حضور مهاراج جن سوامي جي مهاراج جن جي سار بچن جو پنجابي اُلٿو ڪيو ۽ گرو مت سڌانت ٻالي پستڪ ٻن ڀاڱن ۾ خود لکيو ۽ اُهيءَ جا هيٺئين انگريزيءَ (Philosophy of the Masters) ۽ ٻين ٻولين ۾ ڇاپا ڇپجي چڪا آهن.

ڊاڪٽر جانسن ايم-اي، ايم-ڊي، بي-ڊي، هڪڙو امريڪن سرجن ڊيري ۾ ڪافي سال لڳاتار رهيو (١٩٣٢ کان ١٩٣٩) ۽ هن ٻه مشهور پستڪ لکيا، "وِد اَ گريٽ ماسٽر ان انڊيا" (With a great Master in India) ۽ "دي پاٿ آف دي ماسٽرس" (The Path of the Masters) جي هيٺئين وديشي جگياسن لاءِ جڳ ۾ روشن منار جي مثل آهن ۽ انهن جا ورجهڙاليءَ ۾ ڪيترائي سنسڪرڻ ڇپجي چڪا آهن.

ڪرنل سي-ڊبليو سئنڊرس، جو ١٩٣٦ع ۾ هندستان جي وائسراءِ جو ملٽري سيڪريٽري هو ۽ پوءِ امرجنسي ڪميشن جو چيئرمن به ٿي رهيو، انهيءَ هڪ نهايت سندر ۽ وچار ڀرپور پستڪ "دي انر وائس" (The Inner Voice) لکيو آهي جو به ايڪ ڀاشائن ۾ ڪيترائي دفعا ڇپجي چڪو آهي. انگريزيءَ ۾ ٻيا به ڪيترا ڪارائتا پستڪ شايع ٿي چڪا آهن جهڙوڪ "لائيٽ آن سنت مت"، "سائنس آف دي سول"، "اسپرچوئل جيمس"، "منٽزم آر دي سپرچوئل پاٿ" ۽ ڀاڳا، "دي سنتڪ بائيبل" "سنت مت اينڊ دي بائيبل" "سار بچن"، "نيلس آف دي سنتڪ اسمت"، "ڊسڪورسز آن سنت مت"، "ڊوائين لائيٽ"، "ڪيسٽ دار لائيٽ"، "ولڪنگ ود بِلس" وغيره.

حضور مهاراج جن جي خانگي زندگي نهايت سادي هئي.

هن کڏهن هڪ پئسو به سنسکي يا ٻي سنستگيءَ کان پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ نه ورتو ۽ هميشه حق حلال جي ڪمائيءَ مان گذارو ڪرڻ جي هدايت ڪندا هئا. حصار ضلعي ۾ سرسي ۾ سان سڪندرپور ڳوٺ ۾ ڪين ڪافي وڏي زمين (Farm) هئي جا هن حياتيءَ ۾ ئي پنهنجي پٽن کي ورهائي ڏني.

سندن مختصر جيون ڪٿي مان پنهنجي دوست پروفيسر جڳموهن‌لعل جي هن ليکه سان سماپت ڪيان ٿو.

”بياس جي ندي ۽ معمولي اسٽيشن کان لڳ ڀڳ ٽي ميل پري، سنساري جهنجهٽن کان دور ايڪانت ۾ پورن مهالما رهندو هو، جنهنکي عام طور ”بياس جو سنت“ ڪري سڏيندا هئا.

هو سياسي يا لهسوي ڪونه هئا. هن ڪڏهن به گيڙوءَ رنگا وستر ڪين پاتا ۽ نڪي هٿن جا شش اهڙي وستر پائين ٿا، سواءِ انهن جي، جي اڳ ئي ڪنهن سياسين جي سمپرداءِ سان واسطو رکندڙ آهن. هو پنهنجي سنگورو، بابا جيمل سنگهه جن وانگر صاف سفيد وستر پهريندا هئا. پوءِ به هو پنهنجي جيون اهڙا نه نروهي ٿي وتيت ڪندا هئا، جو جيڪي اوچا آدرش گرو نانڪ صاحب جن پنهنجي هينئين ٻاڻيءَ ۾ فرمايا آهن، انهيءَ حضور مهاراج جن زنده مثال هئا.

”جئسي جل مهه ڪمل نرالم مرغائي نيسانڻي،
سرت سبد ڀؤ ساگر ترئيي نانڪ نام وکاڻي.“

جهڙي طرح ڪمل پاڻيءَ ۾ رهندي به پسي نٿو ۽ مرغابي پاڻيءَ ۾ ٿي رهندي پر جڏهن به اڏامي ٿي نه خشڪ پرن سان،

حضور مهاراج جن سوامي جي مهاراج جن جي سار بچن جو پنجابي ألٿو ڪيو ۽ گرو مت سدانت ناالي پستڪ جي ٻن ڀاڱن ۾ خود لکيو ۽ انهيءَ جا هيٺئي انگريزيءَ (Philosophy of the Masters) ۽ ڇهن ڀاڱن ۾ ڇپيا ڇپجي چڪا آهن.

ڊاڪٽر جانسن ايم-اي، ايم-ڊي، بي-ڊي، هڪڙو اميريڪن سرجن ڊيري ۾ ڪافي سال لڳاتار رهيو (١٩٣٢ کان ١٩٣٩) ۽ هن ٻه مشهور پستڪ لکيا، "وٿ اَ گريٽ ماسٽر اِن انڊيا" (With a great Master in India) ۽ "د پاٿ آف دي ماسٽرس" (The Path of the Masters) جي هيٺئي ودياشي جگياسن لاءِ جڳ ۾ روشن منار جي مثل آهن ۽ انهن جا ورجهڙائيءَ ۾ ڪيترائي سنسڪرڻ ڇپجي چڪا آهن.

ڪرنل سي-ڊ ايچ سينڊرس، جو ١٩٣٦ع ۾ هندستان جي وائسراءِ جو ملٽري سيڪريٽري هو ۽ پوءِ امرجنسي ڪميشن جو چيئرمين به ٿي رهيو، انهيءَ هڪ نهايت سندر ۽ وچار لاوڪيه پستڪ "دي اِنر وائس" (The Inner Voice) لکيو آهي جو به ايڪ ڀاشائن ۾ ڪيترائي دفعا ڇپجي چڪو آهي. انگريزيءَ ۾ ٻيا به ڪيترا ڪارائتا پستڪ شايع ٿي چڪا آهن جهڙوڪ "لائيٽ آن سنت مت"، "سائنس آف دي سول"، "اسپرچوئل جيمس"، "مسٽرم آر دي سپرچوئل پاٿ" ۽ ٻيا، "دي مسٽڪ بائيبل" "سنت مت اينڊ دي بائيبل" "سار بچن"، "ٽيلس آف دي مسٽڪ ايسٽ"، "ڊسڪورسز آن سنت مت"، "دوائين لائيٽ"، "ڪٽيسٽ فار لائيٽ"، "رنگنگ رڊيئنس" وغيره.

حضور مهاراج جن جي خانگي زندگي نهايت سادي هئي.

ظاهر ڪرڻ کان ڪيٻرائيندا هئا. پر حضور مهاراج جن انهن جي دلين ۾ اهڙي ته همت ۽ مردانگي ڀري جو اڄ هو هن پرم سنت کي ئي ڏڍڪ سوڪار ڪرڻ لڳا آهن ۽ پاڻکي سنت مت جا پوئلڳ چوائڻ ۾ فخر ٿا ولن. اڄ هن مت جا سخت ورودي به مڃين ٿا ته ستسنگي ماس مڇي شراب کان پرهيز ڪن ٿا ۽ نيڪ پاڪ زندگي رکي مالڪ جو ڀڄن بندگي ڪن ٿا.

ڪو وقت هو جڏهن پنجاب ۾ ڪٿهن رادا سوامي مت جو نالو ٻڌي ڪونه سگهندو هو ۽ هاڻي اهو وقت آيو آهي جڏهن ڀارت جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ سوين لک هزارن جي تعداد ۾ ستسنگي ڦهليل آهن. ڪهڙي به ڳوٺ يا قصبي ۾ وڃبو ته توهانکي ڪو نه ڪو ستسنگي ضرور لڌو. بامبي ۾ هن وقت هزارن ۾ ستسنگي آهن ۽ ڪجهه سال اڳ اتي ستسنگ گهر ٺهرايو ويو جو شهر جي خاص سٺن هنڌن ۾ هڪڙو آهي. دهليءَ ۾ هفتيوار ستسنگ ۱۳ هنڌن تي ٿيندو آهي جيڪا ته شهر جو ڦهلاءُ ڪيترن ميلن ۾ آهي.

حضور جن سنت مت جو سنديش نه صرف ڀارت جي ڪنڊ ڪڙڇ تائين پهچايو پر ٻاهرين وديشي ملڪن ۾ به ۽ اڄ انگلينڊ، امريڪا، ڪئناڊا، افريڪا، سئٽزرلينڊ ۽ دنيا جي ٻين ڪيترن ديشن ۾ رادا سوامي ستسنگ جا سٺا مرڪز ٺهي ويا آهن. هر سال سياري ۾ انهن ملڪن مان ستسنگي ڏيري ايندا آهن ۽ ستگورن جي چرڻن ۾ ويهي سنت مت جي سکيائن کي پڙهندا آهن ۽ انجي گهرائي جو چنتن ڪندا آهن. در اصل، ڏيرو هينئر دنيا جو هڪ پرسڌ روحاني مرڪز ٺهي چڪو آهي.

ستسنگ سمنڊ جي ڪناري، ڪانٽي ميدان ۾ ڪوٺو پيو.

حضور جن اتر پرديش جي بلند شهر، خرجا، پسارا، ميرٺ، سهارنپور ۽ ٻين ڪيترن وڏن شهرن ۾ پڻ ويا. سانگلي رياست جي مهاراجا جي وينتي ڪرڻ تي حضور جن سانگليءَ پڻ ويا. رستي ۾ حضور جن لونيءَ ۾ ستسنگ ڪيا. هي شهر مساڻا ۽ پسرالڪ واد جو مرڪز آهي. هتان دوري ۾ حضور جن پوني ۾ جنرل راجواڙي ۽ سندس پتني راڻي لڪشمي ٻائي راجواڙي جي بنگلي ۾ پڻ ستسنگ ڪيا. مرنڊي سرمور بسڪ جرشي، ڪي سي ايس آ، مشهور وڪيل ۽ اُن وقت گورنر جي ايگزيڪيوٽو ڪائونسل جي گرهه ويڀاڳ جي ميمبر، جي عرض ڪرڻ تي امراوتيءَ ۾ پڻ ترسيا. اُنهن سڀني شهرن ۾ حضور جن جي ستسنگن ۾ ايترا ته ماڻهو ايندا هئا جو سڀ هال ۽ شاميانا ڪچا ڪچ ڀرجي ويندا هئا ۽ ڪيترن ئي ماڻهن کي ٻاهر ويهڻو پوندو هو. سانگليءَ جو مهاراجا ستسنگ لاءِ پنهنجو محلات خالي ڪري، پاڻ ۽ سندس راڻي، راجڪمار ۽ راجڪمارين سميت وڃي ٻئين ۾ رهيا. جتي ڪٿي حضور جن جا ستسنگ بلڪل شانتي ۽ ڌيان سان پورا ٿيندا هئا.

حضور جن جي هنن دورن سڄي هندستان جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ سنت مت جو ڦهلاءُ ڪيو ۽ هزارن جي تعداد ۾ ماڻهو سنت مت ڏانهن ڇڪجي آيا. مختلف ڌرمن ۽ جاتين جا ماڻهو، مختلف ويچار ڌارائن رکندڙ پرش، هندو، مسلمان، يهودي، عيسائي، پارسي، جين، بنگالي، مدراسي، گجراتي، مرهٽا ۽ سنڌي سڀئي سنت مت جي زبردست ڪشش محسوس ڪرڻ لڳا. حضور مهاراج جن جو ڏيري ۾ ڪارڻ شروع ڪرڻ کان اڳ اهڙو ته وقت هو جو راڌا سوامي ستسنگي پاڻ کي

۽ انهن مان ڪيترا ئي اهڙا ڳالهه ڪليءَ طرح ڄاڻيندا هئا ته بياس جي سنت هنن ماڻهن جون ماس شراب ورائڻ ۽ اهڙن بري عادتن ڇڏائڻ آهي. هيءَ اهائي ڏڙي آهي جتي اڄ کان قريب ٢٠٠ سال اڳ چوويهن رياستن جي راجپوت راجائن گرو گوبند سنگهه جي سکيا کي اپنائڻ کان انڪار ڪيو هو ۽ هنن جي خلاف وڃي دشمن سان مليا هئا.

پنجاب کان پوءِ حضور مهاراج جن هندستان جي ٻين پرانتن ۾ نام جو پرچار شروع ڪيو. شري ليکرمل ڀاولائيءَ جي وينتي ڪرڻ تي حضور جن سن ١٩٣٠ع ۾ ڪراچي، حيدرآباد سکر ۽ سنڌ جي ٻين به ڪيترن شهرن ۾ ستسنگ ڪيا. ان وقت ديوان صاحب هڪڙو نئين سنڌي ستسنگي هو ۽ ٽيهرائن ۾ ڏينهن ته سندس بنگلي جي باغ ۾ ئي ستسنگ ٿيو. اڳئين اٺين ڏينهن ستسنگ ۾ ماڻهو ايترا ته ٿورا آيا جو ديوان صاحب پڇيو ته اشتهار ڇپائي شهر ۾ ورهائجن جيئن ماڻهن کي حضور جن جي پڌارڻ جو پتو پوي. اهڙي قسم جي پرچار ۽ اشتهارباريءَ کي حضور مهاراج جن پسند نه ڪين ڪندا هئا. هنن فرمايو، ”ديوان صاحب ٿورو ٿورو، ڦرهائجو مفت ۾ ئي ڪافي پرچار ٿي ويندو، ڦورهالڪي لکي اشتهار ورهائڻ جي تڪليف وٺي پوندي ۽ ڪو ڪجهه خرچ ڪرڻو پوندو.“

ٽئين ڏينهن ڪجهه ڪراچيءَ جي جنتا کي خبردار ڪرڻ لاءِ اشتهار ڇپائي ورهايا ته بياس واري سنت کان هوشيار رهجو، جو هو سنتن جي ٻاڻيءَ ۽ سکيا جو غلط ارٿ ٻڌائي ماڻهن کي غلط راهه تي وٺي ٿو وڃي. نتيجو اهو نڪتو جو شام جو ستسنگ ۾ ايترا ته ماڻهو آيا جو اڳئين ڏينهن کان

ڊيرا اسماعيل خان، جهلم، گجرانوالا، وزيرآباد، سيالڪوٽ، جمون، لائلپور، ملتان، مانٽگومري، سرگوڌا، اوڪاڙا، شيخوپورا، امبالا، دهلي، روهتڪ، رُڙڪي، حصار، هوشيارپور، ڪانگڙا، پالمپور، شملا، فيروزپور ۽ انهن شهرن ۾ ستسنگ ڪيا. لاهور، امرتسر ۽ جالنڌر ۾ ته اڪثر هو مهيني ستسنگ ڪرڻ لاءِ ويندا هئا. ڪپورٿلا، ڦگواڙه، ڦلور، سلطانپور لوڌي، پهاوان، بٽالا، ترنتارن، گورداسپور، دسوها، قاضيڪا، جڳاڌري، موگا ۽ ٻين ڪيترن ننڍن وڏن ڳوٺن ۽ شهرن ۾ ستسنگ ڪندا رهيا.

پنجاب جي لڳ ڀڳ سڀني وڏن شهرن ۾ راولپنڊي، ملتان، لاهور، مانٽگومري (جي هينئر سڀ پاڪستان ۾ آهن) امرتسر، جالنڌر، لڌيانا وغيره ۾ وڏي لاڳت سان شاندار ستسنگ گهر ٺهي راس ٿيا. هاڻي ته پنجاب جي انهن ڳوٺن ۽ شهرن ۾ ستسنگ گهر آهن. ايڪ ان ڏورانهين پهاڙي علائقن ۾ به، جتي حضور جن ستسنگ جا خاص مرڪز مقرر ڪيا هئا. پرور (پالمپور پرڳڻو) ڪانگڙي جي دڦ (پاورون بنگالي پرڳڻو) ڀوٽا (اونا پرڳڻو) منڊي (پراڻي مشهور منڊي رياست) ۾ اسان وٽيڪ ستسنگ گهر اڏيل آهن. پنجاب جي مشهور پهاڙ ڊلهائوسيءَ ۾ حضور مهاراج جن ني عاليشان بنگلا خريد ڪيا. انهن ستسنگ گهرن ۾ حضور جن هر سال گهٽ ۾ گهٽ هڪ هفتو ته ضرور ويندا هئا. جتي به حضور جن ويندا هئا ته اوسي پاسي جي بيشمار سنگت پنهنجي سڪرن جي موجا پائيندي اچي اتي ڪٺي ٿيندي هئي. پهاڙي ارڪن لاءِ ته هر سال اهو جڻ ته هڪ وڏي ميلي جو موقعو ٿي پوندو هو. انتري قدر جو گهر ستسنگي به پنهنجو وار وروڪ ۽ دشمني وساري ويندا هئا

اِن ئي سال ۾ ڏاري جو ننڍو سنتسنگ گهر، جنهن ۾
سنتسنگ ٿيندو هو، سو ڏينهون ڏينهن وڌندڙ سنگت لاءِ
ڪافي نه رهيو. پوءِ وڏو سنتسنگ گهر (بابا جيمل سنگهه هال)
جنهن ۾ ڏهه هزار ماڻهن جي ويهڻ جو پربند ٿي سگهيو،
ٺهرايو ويو. پر اهو به سنگت سمائجي نه سگهي. هيٺر
اُن ۾ مهاراج جن اسام دان ڏيندا آهن ۽ ڪڏهن ڪڏهن
مينهن جهڙ ۾ سنتسنگ ٿيندو آهي.

حضور مهاراج جن هڪ موقعي تي فرمايو ته ڪيڏو نه وڏو
سنتسنگ هال ڪٿي ٺهرايو پر آئينده سنتسنگ ته کليءَ ميدان
۾ ئي ڪرڻو پوندو. اهو ئي ڪارڻ ڏاري ۾ يا ٻين هنڌ جتي
ڊوري ۾ سنتسنگ ٿيندا آهن، سي سڀ شاميانا لڳائي کليل
ميدانن ۾ ئي ڪيا ويندا آهن. ڪڏهن ڪڏهن ته اهي شاميانا
سنگت لاءِ ٿورا ٿيندا آهن ۽ ڪجهه سنگت کي اُس ۾ ويهڻو
پوندو آهي. حضور مهاراج جن جي ڊورن کي جي وستار
سان ورلن ڪجي ته ڪئين پستڪ لکجي وڃن. حضور جن
جي ديا مهر جون وارتائون ۽ ڪرامتون، سندن الڪ ڪم
ڪرڻ جي شڪتي، آڌي رات تائين جاڳي سچ جي متلاشين
کي وقت ڏيڻ، دور دور پهاڙي علائقن تائين دورا
ڪري اچي جي غريب لوڪن کي چتائڻ، انهن سڀني جي
باري ۾ اَيڪ ورتانت پڌرا آهن. گورو نانڪ ڪبير ۽ ٻين
پراچين سنتن وانگر حضور جن سڄي ڀارت جو دورو ڪيو. پشاور
کانولي بمبئيءَ تائين ۽ ڪراچيءَ کانولي ڪلڪتي تائين،
اَيڪ نگرن ۽ ڳوٺن ۾ پهچي اچيت ۽ ٻڌڪيل جيون کي
سنت مت جو پيغام ڏئي سندن سڪل دلين کي پرماتما جي
ڀڳتيءَ سان سرسبز ڪيو.

هن پشاور، راولپنڊي، ايبٽ آباد، ڪالاباغ، ڪوهاٽ،

جلدو جتي هن وقت واهن هزارن کان متي ستسنگي آهن
آلي سردار ٻڪتسنگهه کالسواءِ ٻيو ڪو ستسنگي نه ڪوند
هو. ڪتا ڪسرڻ ۽ ستسنگ، جي پراچين هندو ڌرم جا مکيہ
انگ هئا، ليڪن ماڻهن نظر انداز ڪري ڇڏيو هو. ٻين سنتن
وانگر حضور مهاراج جن کي نه ڇڏيي طرفن کان لهندڙ مخالفت
کي منهن ڏيڻو پيو.

هندو ڌرم جي سيني فرقن ۽ سمپردائن هنجو سخت
وروڌ ڪيو. راڌا سوامي مت جي خلاف ڪئين قسمن جا
افواهه ڦهلايا ويا ۽ بدنام ڪرڻ ۾ ڪابه ڪسر ڪانه ڇڏي
وئي. ستسنگين کي "انسان پرست"، "پوست پرستن ۾ وشواس
رکندڙ" ۽ "چوت ڪائيندڙ" وغيره ڪوليندا هئا.

پر ستگورن جو اپديش ڪهڙو هو؟ سيني سنتن، جهڙوڪ
گورو نانڪ، ڪبير صاحب، پلٽو، دادو، تلسي صاحب،
روداس وانگر، حضور جن جي اها ئي سکيا هئي، "پرماتما
۾ سمائجڻ ٻنا ڪنهن نه سچي خوشي ۽ شانتي پراپت نه
ليندي ۽ اهو پرماتما ڪٿي ٻاهر ڪونهي. اسانجو شرار ئي
سچو مندر آهي جنهن ۾ هو رهيٿو. ڪنهن اهڙي واقفڪار
کي ڳوليو جنهن هنڪي ڏٺو آهي ۽ لوهانکي به ڏيکاري
سگهي" انهي ۾ ڀلا ڪهڙي اعتراض جوڳي يا ناراض ٿيڻ
جي ڳالهه هئي؟ ڪرائيسٽ، محمد، زردشت، نانڪ،
ڪبير ۽ ٻين سيني سنتن جو به ته اهو ئي اپديش هو. پر
دنيا جا ماڻهو اڪثر جا ڌتير آهن. هو پهنجي پهنجي ڌرم
جي اصليت کي تستائين ٻڌڻ ۽ سمجهڻ جي ڪوشش نتا
ڪن جيستائين ڪين سندن ڌرم جا پرچارڪ پراڻين رسمن ۽
سڌانتن مطابق نہ سمجهائين. پر تنهن هوندي به حضور مهاراج جن
هنڪي پنهنجو سنديش ڏيڻ ۾ ڪامياب ٿيا.

جو پيدا ٿيو. جڏهن هن پهريان ڏيهي ۾ ستسنگ شروع ڪيو ته ان وقت پنجاب ۾ اٽڪل ٢٠٠٠ ستسنگي هئا ۽ ٻهراڙين ۾ حاضري ۾ ئي سئو هوندي هئي جا پوءِ لک کان ۾ وڌي ويئي.

بابا جيمل سنگهه مهاراج جن ٢٤٠٠ جيون کي نام دان ڏنو ۽ گهڻو ڪري فرمائيندا هئا ته مولڪان پوءِ جيڪو ڪم سپائيندو سو ڏهوڻي شڪتي ۽ ديا مهر جو پرمار ڪٽي ايندو.

جڏهن مهاراج جن پنجاب ۾ پرچار شروع ڪيو ان وقت لوڪن ڏهن گورن ۽ سنت مت جي سکيائن کي ڀلائي ڇڏيو هو. وڏا وڏا ودوان ۽ گورو نانڪ جي امر سکيائن کي لوڪ ۽ وڌالت سان پيت ڪرڻ لڳا. پنجن نامن جو پيد الوپ ٿي ويو هو ۽ ڪنهن کي سرت شبد يوگ يا انهد مارگ جي اوجهه ڪانه هئي. گورن جي اڻمول سکيا ” ان گور مڪت نه پائي ڪوئي“ ڪنهن کي ياد ئي ڪانه هئي پر انهيءَ جو ڪلي طرح کنڊن ڪيو ٿي ويو. اڻ پڙهيل مورتين، ٽيرٿن ۽ ايڪن جڙ پدارٿن جي پوڄا، جنهنجو سنتن هميشهه کنڊن ڪيو آهي، ۾ لڳل هئا ۽ پڙهيل ماڻهو پشچمي سکيا جي زور اثر اچي ناستڪ ٿيندا پيا هئا.

ناستڪپڻي جو زور ايتري قدر هو جو ملڪ ۾ ڪيترن هند ناستڪن پنهنجون سنستائون ٺاهيون هيون. ڌرمي جهيڙا ۽ مذهبي فساد هميشهه ٿيندا رهندا هئا. پرماتما سان ماڻهن جو وشواس نڪري چڪو هو عام لوڪ اڌرم جي وهڪ ۾ وهي رهيا هئا.

مالڪ جي ديا مهر کي جوش ۾ آڻڻ لاءِ شايد انهن ڳالهين جو هئڻ ضرور هو. امرتسر، لاهور، لڌيانا، هوشيارپور، امبالا، دهلي جهڙن شهرن ۾ بي بالڪل ٿورا ستسنگي هئا.

پالنجي لوڪ جو نه حضور اڳ ۾ ئي اڀياس ڪيو هو.

الهيءَ پرمارٿ جي کوج جي دوران ۾ (١٨٩۴) سنڌن مٽر بابو ڪاهن سنگهه کين ٻڌايو ته بابا جيٺمل سنگهه نالي هڪ مهان سنت مريءَ ۾ آيو آهي ۽ وڏاڪ ڇپائين ته توهان ڪيتري وقت کان سچي ۽ اوچي گروءَ جي کوج ۾ آهيو، هاڻي مون سان گڏ هلو ته توهانکي اهڙو گرو ڏيکاريان.

بابا جن جا ٽي چار ستسنگ اِنڌ ۾ سان سنڌن سڀ شڪالون لوڙ لي ويئون ۽ محسوس ڪيائون ته جهڙي گروءَ جي ڳولا ۾ هوس سو مليو آهي. بابا جي مهاراج جن کين دکشا ڏني ۽ سرت شبد يوڳ، جنهنجو ذڪر گرلته صاحب ۽ ٻين سنتن جي باڻيءَ ۾ آيل آهي، جي اڀياس جو طريقو سيکاريو.

ٽام دان ڏاڍ وقت بابا جيٺمل سنگهه مهاراج جن کين چيو ته مان صرف تنهنجي واسطي اٽڪو پيو هان مري ٻاڙ ۾ آيو آهيان. تنهنجي مرلوت امانت پيل هئي جا اڄ مون توکي سولپي آهي.

ان وقت حضور جن جي عمر ٣٦ سال هئي ۽ مريءَ ٻاڙ ۾ ملٽريءَ ۾ انجنير هئا. جلد ئي حضور جن جي نوڪريءَ مان دل کٽي ٿي پيئي ۽ سنساري جيون کان ۾ اداس ٿي پيا. اڪثري ڪئين ڀيرا باباجي مهاراج جن کي عرض ڪيائون ته موڪلي اجازت ڏيو ته نوڪريءَ تان استعيفا ڏئي اچي ڏيري ۾ توهانجي چرن ڪنول ۾ رهان. پر سنڌن اها وينتي بابا جن نه مڃيندا هئا ۽ کين چوندا هئا ته وقت اچڻ تي جڏهن توهين جي ڏيري ڏيري ۾ رهندا.

آخر حضور جن اپريل ١٩١١ع جي ٻهرئين هفتي ۾ رٽائر ڪيو ۽ ٢ اپريل ١٩۴٨ (جڏهن جوتي جوت سمايا) تائين ڏيري ۾ رهيا. الهيءَ عرصي ۾ هن ١٢٦٠٠٠ جيون کي ٽام

جيتوڻيڪ ونس سڀ ڪجهه هو – پئسو، عزت، صحت، عهدو ۽ ٻيا اهڙيڪ سنساري سک پر انهن هوندي به هن هميشه انهيءَ چيز جي ڪمي محسوس ڪئي جا هن کي سچي خوشي ۽ شانتي ڏئي سگهي. سندن آتما کي ان وستو جي کوج هئي جا هن جڳ سنسار ۾ ملي نٿي سگهي ۽ اها هئي پرماتما جي پراپتي. هن جي اها روحاني پياس ڪٿي به اُجهي نه ٿي.

حضور جن ڪيترا سال ڪوهه مريءَ ۾ ايس-ڊي-او ٿي رهيا ۽ اتي ڪيترن سنتن ۽ درمن جي ساڌن سان ملڻ جو کين موقعو مليو. ڪشمير ۾ هندن جو مشهور تيرٿ امرناٿ آهي. جيڪي ساڌو ۽ سنياسي اوڏانهن ويندا هئا تن کي مريءَ مان لنگهڻو پوندو هو. گهڻو ڪري ڪو نه ڪو ساڌو مهاتما حضور جن جي گهر رهيل هوندو هو ۽ سندن مڪان کي ڪوٺيندا ٿي هئا ساڌو مهاتمائن جو ڏيرو.

هڪ ڀڪشو کان ٻڌ مت ۽ جين مت جا گرنٿ پڙهيائون. اهي به سندن آتمڪ پياس کي اُجهائي نه سگهيا چاڪاڻ جو هنن کي نه پرماتما جي ساکيات درشن جي اُڪا هئي ۽ مرڻ کانپوءِ مڪتيءَ جي ڪنهن واعدي ۾ وشواس ڪرڻ هون. جي اهو ڪرتا اسان جو پرم پتا آهي ۽ اسين سندن ٻالڪ آهيون ته پوءِ ڇو جيئري ئي ٻالڪ پتا جي درشن کان محروم رهون؟ هڪڙي پادريءَ جنهن کان بائيبل پڙهيائون، انهيءَ صاف ظاهر ڪيو ته مون کي اهڙي ڪنهن به ساڌن جي خبر ڪانهي پر ٻين متن وارن کين ڀيٽجي ڀيٽجي ڪرڻ ۽ پرچائڻ ۽ اسڪائڻ جي ڪوشش ڪئي. ڪجهه تبيت جا لاما به کين گڏيا پر انهن ٿي اهو نه ٻڌايو جي اوک کان مٿي انهن وٽ ٻي ڪا ساڌنا ڪانه هئي ۽

حضور مهاراج جن جو مختصر جيون چرتر

حضور مهاراج جن جو جنم تاريخ ٢٧ جولاءِ ١٨٥٨ع گوجرانوالا جي هڪ اوچي خاندان ۾، پنجاب جي جتالا ڳوٺ، ضلع لڌيانا ۾ ٿيو. سندن پتا سردار ڪاهل سنگھ جن ملٽريءَ ۾ صوبيدار ميجر هئا. ان زماني ۾ اهو عهدو وڏي ۾ وڏو ڳڻبو ويندو هو جو ڪنهن هندستانيءَ کي ملي سگهيو ٿي.

بالڪ ڪاڻولي حضور جن نهايت تيز ذهن هئا ۽ سندن پرماتما ڏانهن لاڙو صاف نمودار هو. سندن ڳوٺ ۾ جڏهن ڪو سادو سنت ايندو هو ته پنهنجي ڏاڏي سان گڏ اتي ويندا هئا. ڏهن سالن جي اوستا ۾ هنن گرنٿ صاحب جو پورائن پاٺ پورو ڪيو. بالڪ ۾ ئي هنن گرو نانڪ صاحب جن جو سري جپ صاحب ڪنٺ ڪري ڇڏيو هو. پنهنجي ڏاڏي کان ماڻل سکيا ڪارڻ حضور مهاراج جن پنهنجي عالي چرتر دل جي وشالتا ۽ پوري ڀڳتي ڪارڻ جلد ئي پرسڌ ٿي ويا. هنن انهن ڳڻن سان گڏ قدرت کين سندر ۽ سگهارو شرير ڏنو هو. روڙڪيءَ جي ڪاليج مان ڊگري وٺي هو ايم-اي-ايس ۾ ايس-ڊي-او جي عهدي تي مقرر ٿيا ۽ انهيءَ ملٽريءَ ۾ ٣٨ سال نوڪري ڪرڻ کانپوءِ اپريل ١٩١١ ۾ رٽائر ڪيائون. پر نوڪري پوري ڪرڻ کان ڪجهه سال اڳ ئي وٺو انهيءَ ڪري ڪيائون ته پنهنجي ستگرو جن طرفان سونپيل پرمارٿي ڪارج جي نشچنتيءَ سان سر انجام ڪري سگهن.

ننڍي ڄمار ۾ ئي حضور مهاراج جن ساڌو سنتن جي رهنمائي هيٺ ويدانت ۽ ٻين شاسترن جو ابياس ڪيو.

پيار ڪندا آهن. هڪ ڀيري هڪ ماهر ڏوٽي گراهڪ پنهنجي
تعجب ۽ حيرانيءَ کي ظاهر ڪندي مرڪي چيو، ”مون
راڻين، مهاراڻين، راڻين ۽ راڄڪمارن، وائسرائن، گورنرن،
راجپوتن ۽ ٺاڪرن اڳوڻن جا ڌوتا ڪپڙا آهن پر حضور
مهاراج جن ۾ ڪا اهڙي عجيب مٽيءَ آهي جنهن کي منهنجي
ڪٺيرا ڇهڻ نٿي سگهي ۽ جنهن کي مان بيان ڪري نٿو
سگهان. يورپ ۽ امريڪا ۾ برابر نرمنگ جي باوجود،
مان اهي ڪي ڏوٽي ۾ آڻڻ ۾ اسمرٿ رهيو آهيان. مان
محسوس ڪري ٿو ته اها ڪا جسماني اسٿول سونهن ناهي
پر هڪ آتمڪ يا الوڪڪ سندرتا آهي جنهن کي ڪٺيرا
پڪڙي نٿي سگهي.“

حضور مہاراج بابا ساون سنگھ جی

اهو جهڙو ٻهان تصوير ڪري نٿي سگهي

حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جي جن کي عام طور
”بياس جو سنت“ ڪوٺيو ويندو آهي، انهن جي سامهون
ڏنل تصوير مان سندن مهانتا جو پورو اندازو لڳائي ڪونه سگهبو.
در اصل ڪوبه فوٽو، چتر يا تصوير سندن شان شوڪت
۽ آتمڪ تيج سان ڀرپور شخصيت کي ظاهر نٿو ڪري
سگهي. هو سنتن جا سرتاج هئا. ان هردم مشڪندڙ
مکڙي جي ڀرپور ڀري ڪشش، اپار دّيا مهر ۽ الوڪڪ
پيار جو، ڪابه ڪئميرا فوٽو ڪڍي نٿي سگهي. سندن ليجسري
نيترن مان نڪرندڙ نرمل ڌارائن کي ڪير نسو چٽي سگهي؟
ڀلا پرماتما جي صورت ڪاغذ تي ڪڍڻ ٿي آئي سگهندي!

حضور مهاراج جن قريب ٦ فوٽ ڊگها، شرير جا سڏيا ڀر
شاندار هئا ۽ سندن ٻانهون ڪجهه ڊگهيون هيون. ڪٿان به
لنگهندا هئا ته اجنبي ماڻهو، جن ڪين اڳ ڏٺو ئي ڪونه هو،
سي به هنجي پرڀاوشالي سروپ کي ڏسڻ لاءِ بي الحال
بيهي ويندا هئا. سندن ڪشادي پيشاني، مس مرڪندڙ
روش، سهڻي سفيد ڏاڙهي، گلابي چهرو، واڪري ڇاتي
۽ ڪاڻن جو نه ڪجهه ورڻن ٿي نه سگهي ٿو پر اها سخاوت،
اهو پيار ۽ ميٺاج جو هنجي آلي سندر ۽ ليجسري نيترن مان
هڪ انوکت ڌارا مثل وهندو هو، انجو ورڻن ڪير ٿو ڪري
سگهي! سندن مکاربند مان ڪڏهن به ڪٺور شبد ڪين
نڪتو ۽ هو ڪرپا جا ساگر هئا ۽ سندن دّيا جا دروازا گهورو
پاپين لاءِ به کليل رهندا هئا. ننڍو وڏو، استري پرش هرڪو
ائين چوندو هو ته حضور مهاراج جن مونکي سڀ کان وڌيڪ

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

لکيتون هٿ آيون جي هو پاڻ سان کڻي ويو. اهي سڀ ڪاغذ سندس بستري جي وهاڻي هيٺان پنجن سالن تائين آرام ڪندا رهيا. هڪ دفعي منهنجي جنم لئي سوال صبوح جو انهن ڪاغذن کي هڪ ريشمي رومال ۾ ويڙهي مولوند کڻي آيو ۽ اچي چيائين ته مون لئو لاءِ هڪ امول سوکڙي لڌيجي جنم ڏينهن لي آندي آهي ۽ اها ڄڻ چاهه جي ڪٿلي ۾ ساگر سمايل آهي.

مون جواب ڏنو ته مان چاهه بيان ڪري، مولکي ڪٿلي جي ضرورت ئي ڪهڙي؟ هن چيو ته جي اون اها سوکار ته ڪندين ته مان پاڻ خوش ٿيندس.

الين ڏسڻ ۾ آيو ته هي وار تارن کيس ڏاڍو پسند آيون هيون الکري ته وڏو مولکي صلاح ڏنائين بر مون ئي زور وکيائين ته مان اهي ڪتاب جي روپ ۾ آڻيان. مون انهن وارتائن کي هن روپ ۾ قلمبند ڪري، اهو هٿ لکيل ڪتاب (Manuscript) وري کيس پڙهڻ لاءِ ڏنو.

وري هڪ دفعو انهن ڪاغذن کي سندس امانت طراس ۾ ڏهي عرصي تائين قيد ڀوڳڻو پيو. پر چوڻي چڱي کان قواب ۾ هٿيا آيا، سنه ١٩٥٩ ۾ هن مولکي اهي ڏنا ۽ چيائين ته هيءَ پنهنجي امانت واپس وٺ، تنهنجي ته، هيٺر ته اها منهنجي امانت آهي. انکي پاڻ وٽ ئي ڏاي ته رکج. وري پاڻکي درست ڪندي چيائين ته اها امانت لڪا لنهنجي آهي، لڪا منهنجي. اها امانت ته حضور مهاراج جن جي آهي. جنهنجي امانت آهي انکي ئي سونپي ڏج، وساران متان. ان ڪالهه اسين وري ڪري ڏٺاسين.

هيٺر هي امانت پنهنجي آڻا، موجوده ستگرون جي

حضور جن جا وچن :-

1- سنت مت
2- سنت مت ۽ موجوده ڌرمن جي وچ فرق
3- پورن گروءَ جي ضرورت
4- ايشور کي "محدود" نٿي سگهبو
5- انحد شبد
6- نرڪ ۽ وڪالت
7- ڇهه چڪر
8- گيتا ۽ اپنشد
9- ڪرامتون
10- اڀياسين جي لاءِ صحيح نوجن
11- نيڪ ڳالهه
12- مٺ ڌاٻه جو مقصد
13- سنت مت جي سر اشٽتا
14- سچو عيسائي ڌرم وغيره

وري وچار ڪرڻ سان مان انهيءَ نتيجي تي پهتس ته انهيءَ ريتا جي ڳالهائڻ وارن جي خوبصورتي ۽ اهميت نه رهندي. انهيءَ ڪري سڀني وچنن کي هڪ ٻئي پويان انهن درج ڪيم جيئن حضور مهاراج جن جگياسن سان وقت بوقت ملاقات ڪندي فرمايا هئا.

انهن وارتائن جون پوريون تاريخون ته ياد ڪرڻ ۾ منهنجي خيال ۾ آخران لون کي ڇڏي باقي سڀ 10-12 سالن تائين منهنجي ڪيس ۾ پيا رهيا. حضور مهاراج جن جي چولي ڇڏڻ کان قريب سال کن پوءِ منهنجي مٽر پروفيسر جڳموهنلال منهنجي ڪتابن جي الماڙي ڏٺي ۽ انکي هي

لئي آيا. انهن کي مس سان لکڻ ۽ سلسليوار لاهڻ ۾ مولکي انڪل ان مهنن کان وڌيڪ وقت لڳي ويو. ٻيو اهي موون ڪتابن جي الماڙيءَ ۾ هڪ پاسي ڪڍي رکيا ۽ اهي ائين پيا ئي رهيا جيسين ٻروفيسر ڄگموهنلعل اچي اهي کنيا.

سردار بهادر مهاراج جن جو مولکي هي ڪم سوڻپڻ جو جيڪو مقصد هو سو پورو ٿيو. مهنجو ڪم ۽ شوق ڪنهن حد تائين گهڻجي ويو هو. هو مولکي وقت بوقت سمجهائيندا رهندا هئا ته حضور مهاراج جن جي چولي ڇڏڻ کري مهنجو من لورلي رهيو ۽ شوق ڪرڻ، ذڪاري لئو ته موون سمجهو ئي ڪولهي اسو حضور مهاراج جن حيثيت ۾ ڪير هئا ۽ "گرو" شبد جو اصلي ارٿ ڪهڙو آهي. هنن مون کان پڇيو ته حضور مهاراج جن کي توهان صرف ذاتي سمجهو آهيو جنهنجي وجهه ڪري توهين انترو ووٺو رڙو ٿا! ياد رکو ته ستگرو ڪڏهن به مري ڪونه ٿو، هو هميشه توهان سان گڏ آهي ۽ توهان جي اندر آهي. ذرا ٻردو هٽايو ۽ هن جو درشن ڪريو. جيتري اڪير ۽ الڪنا توهانکي هن کي ڏسڻ جي آهي ان کان ڪيئن ٻيرا وڌيڪ انتظار سان هو توهانجي راهه نهاري رهيو آهي.

شروع ۾ هن ڪتاب جي باري ۾ اها رٿا هئي ته حضور مهاراج جن جيڪي ڪجهه الڳ الڳ وشين تي فرمايو هو، انهن وشين موجب هن پستڪ کي بابن ۾ ورهائجي. انهن لاءِ اورا هيئيان سوا چوڻيا ويا ۽ مختلف موقعن تي جيڪي ڪجهه هڪ وشيه تي فرمايو هئائون سو هڪ ئي هنڌ لاهي لکيو ويو.

سردار بهادر جن ۽ مان، پراڻا متر هئاسين. شروع شروع ۾ اسين اڳي هڪ ئي ڪمري ۾ رهندا هئاسين. هنجو مون سان وڏو ڏاڍو سٺو پيار هوندو هو. هن کي اهو ستسنگن مان خبر پئي هئي ته حضور جن جي جواني جوش سان ڀرپور ڪري مهنجي دل کي ڪيڏو نه گهرو صدمو پهتو هو، سو مونکي پنهنجي ڪمري ۾ وٺي ويا ۽ پورو ڪلاڪ مونکي ڌارج ۽ دلداري ڏيندا رهيا. آخر فرمايائون ته اوهين حضور جن جي وچن ۽ ستسنگن جا نوٽ لکندا هئا، انهنکي ترتيب وار لاهي ڇو ڪين ٿا انهنکي ڪتاب جي صورت ڏيو؟ ائين ڪرڻ سان هڪ ته توهانجو ڌيان ان دک ۽ شوڪ کان هٽندو، ٻيو ستسنگن ۽ پرمارٿ جي شائقن لاءِ اها وڏي شيءِ ٿيندي.

مون چيو ته حضور! توهانکي خبر آهي ته اهي ساڌارڻ نوٽ پنسل سان ڪڏهن نه اخبار جي ڪاغذن تي لکندو هوس، ڪڏهن نه جيڪو ڪتاب مهنجي هٿ ۾ هوندو هو ان جي اڳيان يا پوئين پني تي لکندو هوس. ڪڏهن ڪڏهن حضور جن جي مکاربند مان اڪثر سندر وچن يا مثال ڪن خطن تي به لکي ڇڏيندو هوس. اهي ڪڏهن به ڇپائڻ جي ارادي سان ڪونه لکيا هئم ۽ اهي هڪ هنڌ گڏ ڪٺا ڪري رکيا اٿم. انڪري چئي نٿو سگهان ته لڀندا يا نه، پر جي ڪٿي لڌا ته انهن مختصر نوٽن مان ڪجهه تيار به ڪري سگهندس يا نه.

سردار بهادر مهاراج جن زور ڏيئي فرمايو ته حضور مهاراج جن جو هر هڪ وچن املهه ۽ ناياب آهي، توهين اهي ضرور ڳوليو.

مون ڪجهه پراڻا پنا مٽيءَ سان ڀريل ڳوليا ته ڪي پنا جن تي اهي نوٽ لکيل هئا پر انهن مان ڪيترا ته پڙهڻ ۾ نٿي

محسوس ڪندا هئاسون اهو غائب هو. ان پيار ۽ آنند بجاءِ منهنجي ليکڻ مان لير جاري هو. جن هنڌن تان منهنجو مالڪ، منهنجو پيارو ستگورو لنگهندو هو اهي سڀ ۽ ويران پئي ڀاسيا. مون هڪ شيوادار کان سردار بهادر مهاراج جن بابت پڇيو جنهنکي حضور مهاراج جن پنهنجو جاءِ نشين مقرر ڪري ويا هئا. شيوادار ٻڌايو ته سردار بهادر مهاراج جن آفيس ۾ ڪن ماڻهن کي ملاقات (Interview) پيا ڏين. دفتر ۾ پهچڻ سان اسان ڏٺو ته سردار بهادر مهاراج جن بدران حضور مهاراج جن دفتر جي ورانڊي ۾ آرام ڪرسيءَ تي براجمان هئا، ايڪ اهڙي طرح جيئن هميشه رهندا هئا. الي اڪيلا ويٺا هئا. اسين پنهنجي ڳوڙهن کي روڪي ڪين سگهياسين ۽ سندن طرف وڌي ڊوڙياسين. هن اُٿي مونکي پنهنجي ڏيا مهر جو هٿ رکيو ۽ ڏاڍي پيار سان ان مونکي هر ۽ مٺي آواز ۾ منهنجي ڇڪيلائيءَ بابت پڇڻ لڳا. مان زار زار روئڻ لڳس، پاڻ به منٽ ٻن لاءِ شانت رهيا. الڪالبوم سندن ڪرسيءَ سامهون بيل صندل تي رهڻ جو اشارو ڪيائون، جتي مان هميشه سندن پادڪاريءَ ۾ رهندو هوس. منهنجي پتي ته هندي چرنن ۾ جهڪي ۽ صندل جي هڪ پاسي ويهي رهي. هن فرمايو، ”جج صاحب، اوهين هيترا ڏينهن نه آيا ٿي ڪري، ڪٿي اڪا رهيا؟“ مون سندن جواب ڏيڻ لاءِ جيئن ٿي منهن مٿي ڪيو ته مون ڏٺو ته سندن اهو سروپ مٽجي سردار بهادر مهاراج جن جو ٿي ويو هو. منهنجي ليکڻ مان اچا به لير جاري هو. سردار بهادر مهاراج جن اهو ڏسي فرمايو، ”جج صاحب اوهين خوشنصيب آهيو. اوهين نه ڳوڙها نه ڳاڙي سگهو ٿا پر مرلڪي نه اها به اجازت ڪالهي.“

هو ۽ پر جيڪو پرام حضور مهاراج جن اسانجي هردي ۾ آهن ؛ انجي برابري نه ٿي ڪري سگهي. ڪري ٿو پيار ي پيار سان پيٽي لٽي سگهي.

مهاراج جن جي سمائجڻ ڪالپوءِ منهنجي ڪا داڇسو ... هو منهنجي جيون ۾ ۱۹۱۰ ۾) آ ... ون اڇا دنيوي ڪاروبار ڪين ڪي ... ۱۹ ۾ وڪالت شروع ڪئي ۱۹ ۾ ... ن ۱۹۴۸ ۾ چولو ڇڏيو. ن ... ڇا جڏهن لاءِ جيئان؟ هو و ... ڄا پران هئا. سارو ڏينهن ... هوس ۽ رات جو هسڄا ٿي ... رو ڪجهه وقت لاءِ له مان ... ڏهن ۾ سملي ويس پر آلي ۽ ... مي شروع ٿيڻ لـي مان وايس ... ۾ ڪڏون پيل ڪئي آيس. حضور ... هر جي ياد اچڻ ئي منهنجي اکين ... ڪرندا هئا. هڪ رات جو اهڙي ... هي ييس. اچانڪ حضور مهاراج جن ... ڻ لڳا، "هاڻي لون ڏاري ڇو ڪين ... ڪيو ته هاڻي مان ڪنهن وٽ اچان؟ ... ٿهين ٿـو ته مان ڪيڏانهن هليو وڃو

اهو پهراون داعو مونکي درشن ڏيو جي ڳالهه آهي.

جو مان پنهنجي پٺيءَ سان ڪڏ ڏيري ڻ جي تياري ڪندي جو آسند ۽ پيار

راءِ صاحب منشيرام، راءِ بهادر مداالعل، پنڊت لالچند ۽ ٻيا براهمڻ ستسنگي گڏ ٿيا هئا.

ماهواري ستسنگين ۽ تهوارن لئي سنگت اترو ته وڌي وئي جو جولاءِ ١٩٢٦ ۾ حضور مهاراج جن مٿي ذڪر ڪيل براهمڻ ۽ مولکي ٻنهجي بيٺڪ ۾ سڏايو ته هنڌي سنگت جي رهڻ ڪارڻ وغيره جي انتظام ۽ ڏک پال لاءِ شيوادارن کي ٻنهجي ٻنهجي شيوا ورهائي ڏني. سردار بهادر جگتسنگهه جن کي لنگر جو انتظام سپرد ڪيو ويو جتي هرڪو ٻنا پيسي کائي سگهندو هو. ڏيتي هر ٿارڻ جن کي لڪڙه ۽ جنرل انتظام، پروفيسر جگموهن لعل کي ۽ ڏنهي جگياسن سان لکڙه ۽ سردار ٻگتسنگهه کي قاعدي قانون جو ڪم سونپيو ويو. جڏهن مهنجو وارو آيو ته حضور مهاراج جن ٻنهجي ڏيا مهر جو هٿ مهنجي مٿي تي رکيو جو مان حضور جن جي چرڻن جي ويجهو پٽ تي ويٺو هوس ۽ فرمايائون ته هنکي مولوت تي چڙهايو، هي هتي تي ڪم ڪندو. انهيءَ ڏينهن کانپوءِ سيٺي مولکي حضور جن جو خاص شيوادار سمجهڻ لڳا.

انهيءَ ڏينهن جڏهن حضور مهاراج جن ڏاڍي جو چڪر هڻي لنگر جي دروازي تي پهتا ته مولکي چيائون ته ڪري مان ڪڙي جو بندوبست ڪئي اچ. اهو چمڙي هدران اچي ڪنهن جو ليل هو ۽ ان جو لرو لٿهي سٺيءَ جو هو. حضور جن لنگر ۾ وجڻ وقت اهو ئي بوٽ پائيندا هئا. مان اهو بوٽ کڻي آيس ۽ پاڻ لاءِ سندن چرڻن اڳيان رکيم. آها! انهن چرڻ ڪملن جي الوکي سونيا! ڪير جو اهو ورڻن ڪري!! پوءِ مولکي چيائون ته چمڙي وارو بندوبست ڪري ۾ رکي اچ. مون حڪم جي پيروي ڪئي. مولکي جيڪڏهن ٿيهي ارڪن جي ڪٺي بادشاهي ملي ها ته به جيڪر مان اترو

چيو تہ ھي پاس نہ ضرور ٿيندو. تون ھنجي پيءُ کي چئج
تہ الھيءَ ڳالھ جو ڏکر نہ ڪري ؟ مون جوڪري کي پڙھڻ
لاءِ ھدايت ڪئي آھي.

مون الھيءَ ھنان پنھنجي پتا کي شڪر ادا ڪيو ۽ جو ليڪچرر
موڪلير نہ لوھاڻي چئي ۽ موڪلڻ ڪري پاڻ حضور مھاراج جن
موتکي پاس اينا حي خاطري ڏني آھي. الوسيءَ ڪري
امتحان کان اڳ ۾ ھڪ مھينو جيڪا تياريءَ لاءِ موڪل ملي
سا مون ڏاڍي ۾ اچي مھاراج جن جي چرنن ۾ گذاري.
بيشڪ مون پڙھيو خوب پر صرف سنسڪرت ساھتيہ!
الھيءَ عرصي ۾ حضور مھاراج جن مون سان ھڪ اڌ ڪرڻ
ڳالھايو، صرف ھڪ ۾ ڏسو پنھنجي نورالي نيڻن سان مون
ڏي نھار پائون. الھيءَ درشنيءَ ۾ ھڪ عرشي مشڪ سمائل
ھئي جنھن منھنجي آتما ڏي سدا سدا لاءِ باغ بھار ڪري ڇڏيو.

جڏھن امتحان جو نتيجو ظاھر ٿيو تہ خود پرنسپال ؟
پروفيسر ٽراس ئي پيا. ڇاڪاڻ ؟ ان سال رزلٽ تمام خراب
آئي ھئي. صرف ۲۷ سيڪڙو شاگرد ئي پاس ٿيا ھئا. الھن
ڏيھن ۾ مان ڏاڍي ۾ ھوس موتکي پتا رتان تار آئي تہ
تون امتحان ۾ تمام سٺين مارڪن کڻي پاس ٿيو آھين.
انہي سال مون ايل-ايل-بي پاس ڪئي.

مون ۱ آڪٽوبر ۱۹۱۲ کان جلندر ۾ وڪالت شروع ڪئي
۽ جولاءِ ۱۹۲۰ ۾ ڪپور ٿلا رياست جي سول سروس ۾ گھڙيس
پر مان ھر ھفتي ڏاڍي ويندو رھيس. ڏاڍو منھنجي زندگيءَ
جو انگ ٿيڻ چڪو ھو. جڏھن ھفتيوار ستسنگ، اي اي
ھفتي ٿيڻ لڳو ؟ پوءِ اھو باقاعداري ڪيو ويو تڏھن بہ مان
پنھنجون سڀ رزون موڪلون ڏاڍي ۾ ئي گذاريندو ھوس.
اھڙن موقعن تي سردار بھادر جڳت سنگھ، سردار ڀڳت سنگھ،

ملڻ کان اڳ مون حضور مهاراج جن جو ڪڏهن به درشن ڪونه
ڪيو هو. ان کان اڳ مون کي سنتن جي مهما جي ڪا به سمجهه
ڪانه هئي. مون کي ڪڏهن اهو سپني ۾ به ڪونه هو ته
پرماتما هن مات لوڪ ۾ سنت ستگورن جو روپ ڌاري
ايندو آهي. پر جڏهن مون ٻڌو ته حضور مهاراج جن ٩ اپريل
١٩١١ کان اچي ڏيري ۾ رهڻ لڳا آهن، مان پاڻ کي بياس
وڃڻ کان روڪي ڪين سگهيس. جڏهن به مان ڏيري
هوندو هوس ته حضور مهاراج جن جي پٺيان هلندو هوس.
هڪ ازغيبي شڪتي مون کي هميشه هنجي ويجهو وٺي
ويندي هئي ۽ من ۾ هڪ عجيب چاهنا رهندي هئي ته
سندن سندر مکڙو ڏسندو ئي رهجي جنهن کي اڇي دستار ۽
سفيد ڏاڙهيءَ هڪ الوکي زينت ٿي بخشي.

ڇنڇر آرتوار ۽ وساکيءَ جي موکل گڏي هر سال چار
پنج ڏينهن لڳاتار بياس ويندو هوس ۽ انهيءَ کانپوءِ هر
هفتي ڇنڇر آرتوار لاءِ پيو هفتي جا ڏينهن ڳڻيندو هوس
ڇاڪاڻ ته حضور جن جي حاضريءَ ۾ مون کي هڪ لا بيان
آنند ملندو هو.

جڏهن منهنجي پتا کي انهيءَ ڳالهه جي خبر پيئي ته هو
نهايت ناراض ٿيو ڇاڪاڻ ته هنجي پرمارٿ ۾ ڪا به رچي
ڪانه هئي. هن کي ڪنهن ٻڌايو ته مان بياس وڃي هر هفتي
۾ ٻه ڏينهن وڃائيندو آهيان. هن ڪنهن خاص ماڻهوءَ
هٿان حضور مهاراج جن وٽ شڪايت موڪلي. قسمت سان
جڏهن اهو ماڻهو چٺي کڻي آيو ته مان به اتي ويٺو هوس.
هنجي شڪايت هئي ته منهنجي ڪن ۾ امتحان ٿيڻا آهن ۽ جي
ڇوڪرو پڙهائيءَ ڏانهن ڌيان نه ڏيندو ته اهڙو ڏکيو امتحان
ڪيئن پاس ڪندو؟ حضور مهاراج جن انهيءَ ماڻهوءَ کي

پوءِڪا

هي ڪتاب ڪيئن آرليپ لپو لکهڻ ٿاري ۽ ۽ اڪر عرض ڪنڌو. هو ديش، ڌرم ۽ قوم جا ماڻهو حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن وٽ ايندا هئا. انهن مان ڪي ڏ صرف ڏسڻ جي شوق سان ايندا هئا، ڪي سندن اپديش ٻڌڻ لاءِ ايندا هئا ۽ ڪي نام جي دکشا وٺڻ لاءِ. هن پستڪ ۾ جيڪي وارتالاپ ڏنل آهن سي حضور مهاراج جن وقت بوقت ڏيري ۾ ايندڙ جگياسن ۽ روحانيت جي کوجنن جي پڇيل سوالن جي جواب ۾ فرمايا هئا.

هي بي بها مختصر ليک (Notes) مولسڪي ڪيئن حاصل ليا؟ حضور مهاراج جن مولسڪي ۳۰ ڊسمبر سن ۱۹۱۰ تي نام بخشيو، جڏهن سندس عمر ۲۰ ورهيه هئي ۽ هو لاهور جي لا ڪالج ۾ پهرين سال پڙهندو هو. ان وقت حضور مهاراج جن ايم-اي-ايس ۾ ايس-ڊي-او هئا ۽ ٿاڻو ڪري تاريخ ۹ اپريل ۱۹۱۱ تي دائمي طور اچي ڏيري ۾ رهيا. اهڙي ريت رٿابو ليڪ کان ٿورا ئي مهنا اڳ هن مولسڪي پهنجي چرڻن جي شرڻ بخشي.

حضور مهاراج جن ٻورن مئي ۱۹۱۱ کان ڏيري ۾ هر آرتوار تي ليم سان ستسنگ ڏيڻ شروع ڪيو. مان هر ڇنڇر وار جي شام جو لاهور مان بياس ويندو هوس ۽ آچر شام يا سومر صبح جو لاهور موٽي ايندو هوس. مطلب ڪجهه جيو مون "مان" اکر ڪتب آندو آهي جو غلط آهي، جاڪاڻ ته اهو ڪر مان ڪرڻ هوس جو بياس ويندو هوس ۾ مولسڪي ڪا طالب زبردستيءَ ڪهڙي الي ولي ويندي هئي. لام

اهڙا شبد يا الاهي ڪمن کي ٻڪڙي ٿي جنهن سان سنڪور و
ٿام دان ڏيڻ وقت اسانجي آتما کي جوڙي ٿو. اهو اهڙا
شبد آتما کي اٿين مسئلن مان پار ڪري پهچڻ لاءِ ڏام
پهچائي ٿو. ڏام آهي اهي سچا جنهڪي زندگيءَ ۾ پورن
سنڪورو ملي ٿو.

جوزف اسمٿ

معرفت ۹۱۱۵، روڊ نمبر ۸۵
وود هيون، نيويارڪ (امريڪا)

وٺي ٿو اهو سچو گرو ڪوٺي. نام دان جي ابلاشيءَ کي
ماس ۽ شراب کان پرهيز ڪرڻي آهي ۽ نيڪ پاڪ جيون
گهارڻي آهي. من کي ايڪاگر ڪري، آتما کي ان دروازي
(شو نيتر) تي، جنهن جي بابت ۾ حضرت عيسيٰ فرمايو
آهي، ”کڙڪائيندين ته کلندو“ پهچڻ لاءِ، ساڌنا جي
سڄي جڳتي نام دان ڏيڻ وقت سمجهائي ويندي آهي.

سنت مت جي ابياس جو طريقو انتهائي سولو ۽ سرل آهي.
ان ۾ هٺ ڪرم يا تن کي ڪشٽ ڏيڻ جي ڪا ضرورت ڪانه
ٿي پوي ۽ نڪو ڪنهن قسم جو ڪشٽ سرير کي ڏيڻو نه
پوي. ٻار ڇا ٻڍو آسانيءَ سان شبد يا نام جي ڪمائي
ڪري سگهي ٿو.

جاگرت اوستا ۾ من ۽ آتما جي بيٺڪ اکين پٺيان جي وچ
۾ رهي ٿي ٻاڪ الين چوڙ وڏيڪ درست ليندو ته اهو اصلي
مرڪز آهي جنهن کان ڏيهه اندر ڪن الڳ آهي. انهيءَ
مرڪز تان من ۽ آتما هيٺ لهي شرير جي نون دوارن
(ٻه اکيون، ٻه ڪن، ٻه ناسڪائون، هڪ وات ۽ ٻه هيٺيان سوراخ)
ذريعي سڄي سنسار ۾ ڦهلجن ٿا ۽ انهيءَ ڪري مرڪز تان سڀني
قسمن جا خيال اٿن ٿا.

سنتن جي پوران سکيا اها آهي ته پنهنجي پکيڙ من
کي واپس ان مرڪز تي ايڪاگر ڪريو. اهو تڏهن ممڪن
ٿيندو، جڏهن پنهنجي توجه کي ان مرڪز تي رکي گروءَ
کان مليل پنجن پوتر نالن جو سمرن ڪبو. سمرن ڪاپوءَ آهي
ڏيان. سمرن ذريعي اسانجي خيال جون ڌارائون جيڪي
هن دنيا ۾ ۽ اسانجي سرير ۾ ڦهليل آهن، سميٽجي شو نيتر
۾ ڪٺيون ٿين ٿيون ۽ ڌيان ذريعي اهو خيال اتي ٽڪي ٿو
۽ ٻاهر ڀٽڪڻ کان روڪجي ٿو. پوءِ ئي اسانجي آتما ان

دنيا جي ڌرم پستڪن ۾ ان سائنس جو ذڪر ڪيو ويو
آهي ۽ هر جڳهه جا سنت مهاتما، پورڻ گرو ۽ پيغمبر
ان سائنس جا ڄاڻو هئا ۽ ان ڳالهه کي سکيا ڏيندا هئا.

صدين کان اسين پڙهندا آيا آهيون ته انساني شرير ئي
پرماتما جو سچو مندر آهي پر الهيه مندر ۾ داخل ٿيڻ جو
پند صرف ڪو اوچي رسائيءَ وارو مهاتما يا پورڻ گرو
ئي ڏيکاري سگهندو. گروءَ کان چاٻي وٺي الهيه مندر جو
دروازو کولي اندر داخل ٿيڻو آهي. دنيا جا سڀ جيو دائمي
خوشيءَ جي تلاش ۾ آهن پر اڄ انسان سنساري وستن مان
ڪٿهن ڪي ۾ اها ڳالهه ملي آهي. پورڻ شانتي ۽ آنند
ڪيول تڏهن ملي سگهندو جڏهن مڪتيءَ جي دروازي
کي پار ڪري پرماتما سان ملي پنهنجي نج گهر پهچبو جتي
امر زندگي ۽ اٽل شانتي آهي.

هيءَ آتمڪ سائنس آهي جنهن ۾ رسمن ۽ اند وشواس
کي ڪوبه استان ڪونهي. هي ته آتمڪ انڀو ۽ پرماتما جي
ڌام ۾ پهچڻ جو اڻ ۽ اڻ گس اپاءُ آهي. ڪوبه جگياسو پاڻ
ئي اها خاطري ڪري سگهي ٿو ته سڀني پراڻن ڌرمن جي
مول سڌانتن ۾ ۽ پورڻ مهاتمائن جي سکيائن ۾ ڪوبه فرق
ڪونهي. جگياسوءَ کي پنهنجي ڌرم جي اصلي ۽ مول سڌانتن ۾
جيڪا ڪجهه ڪمي محسوس ٿئي ٿي ته هيءَ آتمڪ سائنس
انجو پورالو ڪري ٿي. سنت مت اسان کان ڪو پنهنجو ڌرم
يا مذهب ڪرڻ لاءِ ڇڏائي، پر ان کي وڌيڪ روشني وجهي
الهيه جي اصليت سمجهائي ٿو.

پورڻ گرو پنهنجي ذاتي خرچ لاءِ شيوڪ جي ڪوڏي
۾ قبول ڪونه ڪري، ۽ شيوڪ کي نام دان جي عوض ڪابه
دڪشنا يا پيسا ڏيڻي ڪانه ٿي پوي. جيڪو گرو پنهنجا

اسان جي آتما سنڌ جي سمنڊ جو قطرو آهي، انهيءَ
پرڪاشمان سورج جي هڪ ڪرڻ آهي پر من ۽ مايا جو سنگ
ڪري اهڙي نه گندي ٿي پئي آهي جو پنهنجي روحاني
اصليت جي سڌ بڌ ڀلائي ويٺي آهي. رچنا جي آد کان
اسانجون آتمائون ڪل مالڪ کان وڇڙي هن سنسار جي
مهاساگر ۾ ٻڏڪي رهيون آهن. اسٿول، سوڪم ۽ ڪارڻ
سريرن جي پردن، آتما جي اصلي پرڪاش کي ڍڪي
ڇڏيو آهي. ستگورو اسانکي سيکاريندو ته اهي پردا ڪيئن
لاهجن. جڏهن آتما انهن کان آزاد ٿئي ٿي تڏهن
پنهنجي اصلي ٻهڪندڙ روپ ۾ ظاهر ٿئي ٿي ۽
پنهنجي روحاني پدار ۾ سماڌي وڃي ٿي. اها ساڌنا صرف
منش ديهه ۾ ٿي سگهي ٿي. اهي سچ پچ وڏڀاڳي آهن
جي هن امله انساني ديهه جو قدر ڪن ٿا ۽ جنهن اعلي مقصد
لاءِ انسان جو چولو مليو آهي انکي حاصل ڪرڻ لاءِ ڀرپور
ڪوشش ڪن ٿا.

سنتن جي سکيا يا سنت مت جو پرچار يورپ ۽ امريڪا
۾ مشرقي ديشن جي مقابلي ۾ ٿورو آهي، جتي سنت مت
صدين کان وٺي هلندو آيو آهي. انهن ملڪن ۾ ان ڳالهه
گيان سمايل آهي جنهنکي اڪثر ڪري سنت مت يا سنتن جو
مارگ چئجي ٿو. مغربي ديشن ۾ اڄڪلهه اهڙن جگياسن جو
تعداد وڌندو وڃي ٿو، جن کي هن سائنس دوارا
منش جنم جو صحيح مقصد سمجهڻ ۽ آتم گيان حاصل ڪرڻ
۾ سهائتا ملي آهي. سنت مت ڪو ڌرم، مت يا
فرقو ڪونهي. هي نه هڪ وگيانڪ طريقو آهي
جنهن وسيلي اسين هن منش چولي ۾ ٿي پنهنجي اندر
وڃي برهمانڊ جي رچنا جو اڀياس ڪري سگهون ٿا. ساري

ڪنهن نہ وقت انهن کان خالي ڪانہ رهي آهي. هو سنسار
۾ اهڙن جيون جي سهائتا ۽ رهبريءَ لاءِ هميشه موجود رهن
ٿا، جيڪي پنهنجي نج نام ۾ واپس وڃڻ جو شوق رکن ٿا.
اهڙا سنت اسانکي ڪڏهن بہ دنيا کي ڇڏڻ يا مذهب
مٽائڻ جي ڪانہ هدايت ڪندا ڪن ۽ چاهين ٿا تہ اسين
سنسار ۾ رهي پنهنجي پتني، ٻارن ۽ رشتيدارن جي مناسب
سيوا ڪيون پر ان سان گڏوگڏ پرماتما جي ڀڳتيءَ کي بہ نہ
وساريون. اها سڌي سادي عقل جي ڳالهہ آهي تہ جهڙي
طرح ڪنهن ڪلا يا وگيان جي سکڻ لاءِ استاد جي ضرورت
آهي اهڙي طرح روحانيت جي گهرائن سان ڀرپور وگيان لاءِ
بہ ڪنهن قابل استاد جي ضرورت آهي. هن باريڪ واهہ
کي بنا رهبر جي طئہ ڪرڻ نهايت مشڪل آهي ۽ رهبر بہ
پورو سنت ستگرو هئڻ کپي جو اسانکي انهيءَ اوچي ۾
اوچيءَ روحاني منزل سچي پهچائي جا جنم مرڻ، پرلئہ
مها پرلئہ جي دائري کان مٿي آهي. ماضيءَ جا سنت مهاتما
جيڪي گذر لوڪ ڇڏي چڪا آهن سي اسانجي مڪتيءَ جي
واهہ ۾ مدد نٿا ڪري سگهن، جهڙيءَ طرح گذريل وقت جو
ڪو ماستر يا پروفيسر هن وقت ڪنهن بہ شاگرد کي پڙهائي
نٿو سگهي.
آناد ڪال کان سڀني پورن مهاتمائن جو آتما کي پرماتما
سان ملائڻ جو طريقو ۽ سادن ساڳيو رهيو آهي ۽ ساڳيو ئي
رهندو. اهو آهي سرت شبد يوگ يا انهد شبد جي ڪمائي.
اهڙا سنت پنهنجي شش جي آتمائن کي انهيءَ مڌر ۽ الاهي
سنگيت سان جوڙيندا آهن جو رات ڏينهن انسان جي شرير
۾ گونجي رهيو آهي. اهو شبد سچکنڊ مان نڪري ٿو ۽ انهيءَ
کي پڪڙڻ سان سادڪ بہ ڏيري سچکنڊ پهچيو وڃي.

آهن. اهي انساني زندگيءَ جا چار ڏهاڙا آهن جن ۾ ان مالڪ
جي ڪرج ڪري سگهجي ٿي. ان ڪرج ڪرڻ لاءِ اسانکي ٻاهر
ڀٽڪڻ ڪونهي. اها ٻرهوڪ شالا آهي اسانجو هي شرير جنهن
۾ اها ڪرج ڪرڻي آهي. پرماتما کي پنهنجي اندر ڳولڻو
آهي. اسانجي اندر ئي پرماتما جي بادشاهت آهي. اسانجو
شرير ئي مندر آهي جتي پرماتما جو نواس آهي ۽ جتي ئي
هنکي ڳولڻ کپي.

پرماتما جي ديش ۾ داخل ٿيڻ لاءِ اسانکي ڪنهن رهنما
جي ضرورت آهي. ڪنهن جاڻو ۽ تجربيڪار سڪانيءَ جي مدد
بنا اسين روحانيت جا اوڪا ۽ اٿاهه سمنڊ ڪيئن جهاڳي
سگهنداسين؟ جيڪڏهن اسانجي ڪشتيءَ جو ڪشتيبان سمنڊ
۽ انجي خطرناڪ طوفانن جو پوريءَ طرح واقف آهي ته اسين
لاشڪ صحيح سلامت پار پهچي وينداسين. پر افسوس، اسانجي
حالت ڪهڙي آهي! اسانجي بيڙي زبون، جنهن جو لنگر
ملاح، انڪو نگهبان. سڙهه ۽ سڪان بنا، اها زندگيءَ جي
طوفاني ڀوساگر ۾ لڏندي لمندي رهيتي ۽ هرالن ۽ لهرن
جا جهڪوڙا پيئي کائي. اهڙي جهرمل ۽ هيڻي حالت ۾
اسانجي ڪشتي شانتيءَ ۽ سلامت پرٿي بندر ڏانهن ڪيئن
وک وڌائي سگهندي؟

هر هڪ انسان پنهنجي زندگيءَ جي ڪشتيءَ کي اڄ ۽
پاپ روپي سامان سان پوري رکيو آهي ۽ سنسار جو ڀوساگر
۾ اهڙو خطرناڪ ۽ وشال آهي جنهنکي پار ڪندي ڪروڙين
ٻڏي ويا. صرف اهي بچي نڪتا هنکي الهيءَ طوفاني
ساگر ۾ ڪو جهاز نظر آيو جنهن جي اهڙي ڪپتان هنن کي
سڌن ٻڌندڙ ٻڏن مان ڪڍي پنهنجي جهاز تي چاڙهيو ۽
شرن ڏني. سنت ئي اهڙا ملاح يا ڪپتان آهن ۽ هيءَ دنيا

آهي. پهرين پالڪن جي چئن لاءِ هن پستڪ ۾ ڪافي
ڪجهه لکيو ويو آهي ڇاڪاڻ ته هي ڪتاب خاص طور انهن
لاءِ ئي لکيو ويو آهي. انڪري ايڪ هتي حضور مهاراج
جن جا اهي وارتالاپ درج ڪيا آهن جن ۾ سوروپ بيا
امريڪا واسي جگياسين پهرو ورلو آهي بيا اهي ڳالهيون
جي پڇمي لوڪن لاءِ ڪنهن نه ڪنهن نموني دلچسپ ٿي
سگهن ٿيون.

هن وارتالاپ جو اهو ئي مضمون آهي جيڪو هر ديش ۽
هر جڳهه جي سچي سنتن جو هوندو آهي. اهو مضمون ڪڏهن
۾ بدلجندو ڪونهي ڇاڪاڻ ته پرماتما ساڳيو آهي، انسان
ساڳيو آهي، سنت به ساڳيا آهن ۽ جڏهن سندن اپديش جو
مقصد به ساڳيو ئي آهي ته پوءِ اهو مضمون ڪيئن نه
بدلجي سگهي؟

سنت پرماتما جا پيارا پتر آهن جن کي مالڪ مهر جو
دوت بڻائي هن سنسار ۾ موڪلي ٿو، انهيءَ لاءِ ته هتي
جي مهاڏکي جيون کي پهچائي انهيءَ نج ڌام ۾ وٺي وڃن
جتي آنند، مکتي ۽ شانتي آهي. هو هن دنيا ۾ ڪا قوم،
مذهب يا ڌرم برپا ڪرڻ لاءِ ڪونه ٿا اچن ۽ اڪو انسانڪي
رتين ۽ رسمن ۾ الجهائڻ اچن ٿا. هنن جو اپديش اهو آهي
ته انسان جي زندگيءَ جو اصلي مقصد آهي پرماتما جي کوج
۽ اها صرف منش جنم ۾ ئي ٿي سگهي ٿي.

هن پرٿويءَ تي جيڪي چوراسي لک جونيون رهن
ٿيون ان مان صرف انسان کي ئي پرماتما کي پائڻ جي
شڪتي ۽ يوگيتا مليل آهي. پکي، پسون، وڻ ٽڻ بيا ٻيون
هيٺيون جونيون کي پرماتما کي پائڻ جو گيان ڪرڻ تو ئي سگهي
پاڪ ديوي ديوتائون يا فرشتا به اهڙي رحمت کان محروم

ديوان دوالي لعل ڪمرو حضور مهاراج جن جا هي الوڪا وچن انگريزيءَ ۾ ترجمو ڪري انهيءَ ڪتاب جي صورت ۾ شايع ڪرڻ سان سنسڪين ۽ پرمارٿي جگياسن، خاص ڪري ودياشي سنسڪين جي، صحيح روپ ۾ شيوا ڪئي آهي. ان اُپڪار لاءِ اسين سڀ سندس شڪر گذار آهيون.

ليکڪ بي-اي-ايل-ايل-بي آهي ۽ هن ڪتاب جي لکڻ لاءِ هر طرح قابل ۽ لائق آهي. هي سندن ترجمو بلڪل صحيح ۽ تحسين جوڳو آهي. جڏهن ٻاڻ جيجي هتا نه ڪين هر ڳالهه کي انصاف ۽ سچائيءَ جي پهلوءَ کان ڏسڻ جي عادت پئجي وئي ۽ انهيءَ عادت ئي هن ڪتاب کي بلڪل شڌ ۽ ڀروسي جوڳو بنايو آهي.

هڪ ٻئي متر، پروفيسر جگموهنلعل هن ڪار نه ڪي "گيانگهر ۾ ساگر" سڏيو آهي. هيءَ پستڪ اڌياتمڪ گيان جو هڪ طرح جو وشو ڪوش (Encyclopedia) آهي جنهن ۾ هڪ پرم سنت جا امرتي وچن ۽ وشواس جوڳا راڳا انهن سڀني مسئلن ۽ سوالن جي باري ۾ ڏنل آهن جيڪي عام طور پرمارٿ جي جگياسن جي من ۾ پيدا ٿيندا رهندا آهن. حضور مهاراج جن الما، پرماتما ۽ مايا وغيره جي باري ۾ سڀني پيچيدن سوالن کي، جي پڙهيل لکيل ۽ ٻڌيمان ماڻهن جي دل ۾ اٿندا آهن، نهايت سنڌر ۽ سولي نموني سان حل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. جيڪي دقتون ۽ رڪاوٽون لوڪ ابياس ۾ اٿنديون آهن، انهيءَ دور ڪرڻ جا ڪارگر اُپاءَ چڱي طرح کولي سمجهايا ويا آهن.

لوڪ، ويدانت ۽ بائيبل جي روحاني وارن ۽ سڀ کان وڏڪ سرت شبد جي لوڪ ئي ڪاڻي روشني وڌي وائي

مهاڳ

مهنجا سرڀاڳ ڀاڳ آهن جو مان هندستان (راڌا سوامي ستسنگ بياس) ۾ ڏاهه ڏاوي ستگوروءَ جي سمپرڪ ۾ آيس ۽ مونکي سندن چرنن ۾ وهڻ جو شرف حاصل ٿيو. اِهو ئي مقصد ڪٺي مان ١٩٥٥ کان اڄ تائين ٽي ڀيرا راڌا سوامي ڪالوني بياس، پوسٽ ڏيرا بابا جيمل سنگهه ۾ آيو آهيان. هن ڪالونيءَ متعلق مان ٻيا هڪ جي چئي سگهان ٿو ته هيءَ پوري شانتيءَ ۽ امن جو آرام گاهه آهي جتي هرڪو جگياسو پورن گوروءَ جي رهنمائيءَ ۽ رهبريءَ هيٺ اصول روحاني ترقيءَ جو لاڀ وٺي سگهي ٿو.

جڏهن مان هتي پهرين ڀيري آيو هوس اُن ڏهن کي مهنجي مترڪا جج صاحب ديوان دريائي لعل سان ٿي وئي. هن صاحب حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جا وچن ۽ سندن ٻين سان ڳل وارتالاپ قلمبند ڪري انهيءَ جو ترجمو ڪيو آهي. حضور مهاراج جن انهن پرم سنتن مان هڪ جي وقت اوقات هن سنسار ۾ لوڪن جي ڪلياڻ لاءِ ايندا آهن. ديوان دريائي لعل کي اٽڪل ٥٠ سال اڳ حضور مهاراج جن ١٩١٠ ۾ نام جي بخشش ڪئي هئي ۽ کيس ٣٨ سال هنجي پوڙن چرنن ۾ رهڻ جو سڀاڳ ۽ آنند پراپت ٿيو آهي. اهو سمو هن سنت مت جي اصولن جو صحيح ۽ پورو گيان حاصل ڪرڻ ۽ ابياس ذريعي اندر انڀو حاصل ڪرڻ ۾ ونيت ڪيو آهي. ڪين حضور مهاراج جن جي جاءِ نشين سردار بهادر جگت سنگهه جي مهاراج جن جي سيوا ڪرڻ جو پڻ موقعو مليو ۽ هن وقت موجوده ستگورو حضور چرنسنگهه مهاراج جن جي پرسنل سيڪريٽري جي حيثيت ۾ سيوا ڪري رهيا آهن.

مولانا روم، شمس تبريز، سوامي جي مهاراج، بابا جئمل سنگهه جن ۽ ٻين سنتن جو اهو ئي مبارڪ وهنوار آهي. سنتن جي ان مهان پرمپرا ۾ بياس ۾ حضور مهاراج ساون سنگهه جن ٿيا جن ۴۵ سال تائين ستسنگ ۽ نام دان دواران لکن جيون جي رهنمائي ۽ اڌار ڪيو ۽ انهن وانگر ئي تيجسوي ۽ روحاني شڪتيا سان ڀرپور مهاراج چرن سنگهه جن اڄ سڄي سنگت جي رهبري ڪري رهيا آهن.

پستڪ جي ليکڪ شري دريائي لعل ڪپور کي لڳ ڀڳ ۳۸ سال حضور مهاراج ساون سنگهه جن جي پوتر چرنن ۾ وهڻ ۽ سندن پوتر اپديش ٻڌڻ جو سوڀاڳيه پراپت ٿيو آهي. اهو ۳۸ سالن جو عرصو هُن سندن سمت جي بياس ۽ حضور مهاراج جن جي سيوا ۾ ويتيت ڪيو آهي. الڳ الڳ ستسنگن ۾ وارتالاپن جي دوران ۾ هن جيڪي نوٽس Notes ورتا انهن جي آڌار تي هيءَ "ساگر ۾ گهاگهر"، اوهان اڳيان موجود آهي.

هي سنڌي انوواد اجمير نواسي شري منگهارام ديال ڪيو آهي. اسين ان پريم ڀريءَ سيوا لاءِ سندس ٿورائتا آهيون.

انگريزيءَ ۾ "ڪال آف دي گريٽ ماسٽر" ڏابو اوڪ پڙهي لاڀ ليو آهي. آشا آهي ته ان جو هي سنڌي انوواد پڻ پرمارٿ جي پريمين لاءِ ڪارگر ۽ لاڀدائڪ ثابت ٿيندو.

ايس - ايل - سونڌي
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ، بياس

ڊيرا بابا جئمل سنگهه
اپريل ۱۹۷۸

ڇپائيندڙ جي طرفان

"سنت سماگم" شري دريائي لعل جي مشهور انگريزي
ڪتاب "Call of the Great Master" جو هي سنڌي ترجمو
آهي. هن ۾ پرم سنت حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جي
الهن وارتالاپن ۽ اپديشن جو سنڌرو ورنن ڪيل آهي جيڪي
حضور جن مختلف جگياسن ۽ پرمارٿ جي ڳالهين جي
سوالن جي جواب ۾ فرمايا هئا. هن ۾ منش جنم جو اصلي
مقصد، پرماتما ۽ ان سان ميلاپ ڪرڻ جا سادن، لوڪ ۽
پرلوڪ وغيره جهڙن ڳوڙهن مسئلن تي سرل ۽ صاف سمجهاڻي
ڏنل آهي.

هن دنيا ۾ سنت ڪو نئون ڌرم يا مذهب جاري ڪرڻ
لاءِ ڪونه ٿا اچن. هو ٻاهر مکي ڪريائن، ڪرم ڪانڊ جي
بندشن ۽ شريعت جي پابندين ۾ اڙجهيل جيون کي پرماتما
جي پراپتيءَ جو مارگ ڏيکارڻ لاءِ اچن ٿا. اسانجي آتما
اُن پرماتما روپي ساگر جي هڪ ٻوند آهي، جا پنهنجي
اصل کان وڇڙي، هتي من ۽ مايا ۾ ڦاسي بلڪل گندي
ٿيجي پيئي آهي. هيڪيٰ سچي شانتي ۽ سچو سک واپس
وڃي پنهنجي مول (اصل) ۾ سمجهائڻ سان ئي ملي سگهي ٿو.

پرماتما اسانجي اندر آهي، ڪٿي به ٻاهر ڪونهي. ٻاهر
نه ڪڏهن ڪنهنکي مليو آهي نه ملي سگهندو. سارو سنسار
ٻاهر ۽ بون دوارن ۾ انکي ڳولي رهيو آهي. اندر وڃڻ
جو ڀيد، ڏسوان گليءَ جي ڪنجي، سنتن جي هٿ ۾ آهي.
سنتن کان اهو ڀيد وٺي پرمارٿ جا سچا کوجي، ان حقيقت
جي سچائيءَ جو خود پنهنجي جيئري اڻيو ڪري سگهن ٿا.

اناد ڪال کان سنتن جو اهو مارگ هلندو آيو آهي.
ڪبير صاحب، گرو نانڪ، تلسي صاحب، پلٽو، دادو،

فهرست

ارپڻ پتر

پرم سنت حضور مهاراج
بابا ساونسنگهه جن
جي پوتر يادگيريءَ ۾
گهڻي سڪ شردا ۽ نمرتا سان
ارپڻ ڪريان ٿو.
جنهجو پوتر ۽ مهان ڪاريه
حضور مهاراج چرنسنگهه جن
ڪري رهيا آهن.

"برگ سبز است تحفهء درويش."

هي مالڪ! هن ڀڪاريءَ وٽ
هڪ سائي پن کانسواءِ توهانکي ڀيٽ
ڪرڻ لاءِ ٻيو ڪجهه به ڪونهي.

دريائي لعل

ڇپائيندڙ
ايس. ايل. سونڌي
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ، بياس
ڊيرا بابا جيمل سنگهه
(ضلع امرتسر پنجاب)

پهريون ڇاپو مي ۱۹۷۴ ۳۰۰۰
ٻيون ڇاپو اپريل ۱۹۷۸ ۵۰۰۰

ڪوهنور پرنٽرس،
شيخا محلا، ڏگهي بزار،
اجمير

سنت ساگر

ليکڪ
دريائي لال ڪپور

راڌا سوامي ستسنگ، بياس
ضلع امرتسر (پنجاب)

ڪري . الله ڪي لباڳ ؟ جلدي ماءي وٽ اچي سهڻ
جي دل کي خوش ڪر."

شري رامداس جيءَ جو آواز ٻڌائي تي مٿي ٻالڪ
امر سنگھ جهٽ اکيون کوليون . سنتي جڏي جلدي
الي والجي رهيو . پيرن ۾ جير پهل ڪاندو ڪاندو
'ماما! ماما!' ڪندو دوڙندو آيو ؛ اچي رامداس جيءَ
جي چرڻن ۾ پرڻام ڪيائين . ماتا ميٺادي لوڪر
لوڪرڻالون ان عجيب نظاري کي ڏسي دلگير رهجي
وٺا . اهڙيءَ طرح رامداس جيءَ مٿي پاڻيجي کي هيڏو
ڪري چڏايو .

سڪنا پٽ کي ڏسي تمام گهڻو خوش ٿي . پاڻ کي
ڪ ڏانهن ارلي ڪيائين . اهڙيءَ طرح سڪنا پاڻ کي
واڏانهن ڏانهن گهر ۾ وٺي آئي . سڀ پوڪرڻ ڳڙءَ ۾
ماڻهو رهو .

اهڙيءَ طرح شري رامداس جيءَ ليتلدي جي شادي
آنند ۽ ڌوم ڌام سان ٿي وئي . سڀني کي هيءَ
ڏسي ڏاڍو آنند آيو . وڏن جوڙي کي آشيرواد
ملڪل ڪاماڻون ڪيون . جن رامداس جيءَ ۾
وقت ليتلدي ڪسي اشت وڪاري سوچي
جي ٻڌيءَ تي ترس ٿي ڪاڏو سي ۽ اچ
ڏسي والڙا ٿي ويا من ئي من رامداس جيءَ
ڪرڻ لڳا ؛ سعدوڻا لڳا ۽ رامداس جي ڪر